

TRÄSKÄNDANPUISTON ASEMAKAAVA-ALUEEN INVENTOINTI

Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy Maisemasuunnittelu Hemgård Arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson

Espoon kaupunki Kaupunkisuunnittelu 2014

Tilaaja

Espoon kaupunki
Kaupunkisuunnittelukeskus

Tekijät

Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy

Mona Schalin, arkkitehti SAFA
Varvara Protassova, arkkitehti
Marica Schalin, arkkitehti SAFA
Sakari Mentu, arkkitehti SAFA

Maisemasuunnittelu Hemgård

Gretel Hemgård maisema-arkkitehti MARK, Dipl.ing/Landespflege

Anna Gronow, maisema-arkkit.yo.
Veli-Pekka Entelä, arkkitehti SAFA

Arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson

Kristina Karlsson, arkkitehti Safa

Ohjausryhmä

Espoon kaupunkisuunnittelu

Leena Kaasinen, aluearkkitehti
Marjut Huvinen, apulaisasemakaavapäällikkö

Espoon kaupunki Tilakeskus liikelaitos

Taru Jokela, hankepäälikkö
Carl Slätis, toimitusjohtaja
Harri Kivinen, toimitilapäällikkö
Jari Mänttari, arkkitehti

Espoon kaupunki Tekninen keskus

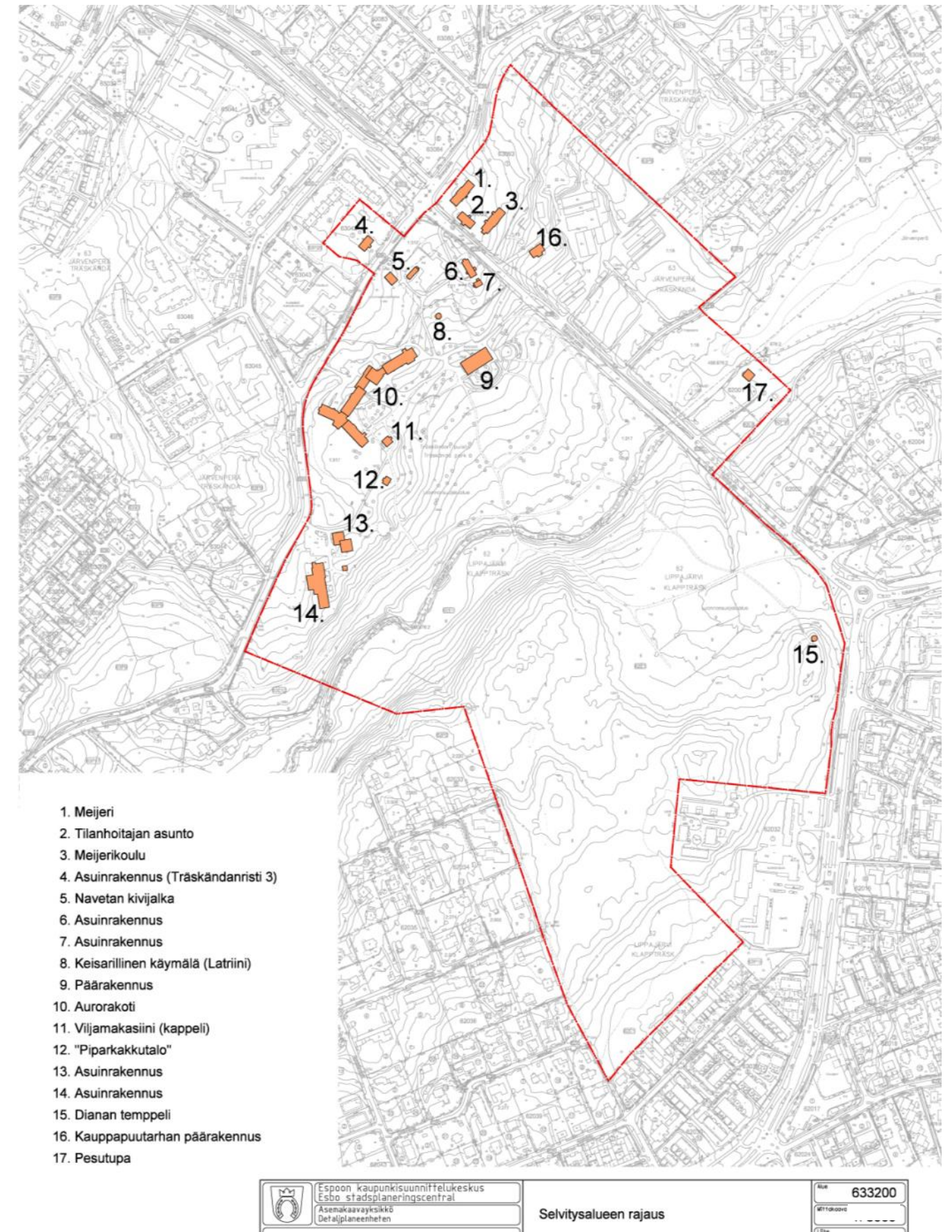
Leena Ihalainen, viheraluepäällikkö

Espoon kaupunginmuseo

Tryggve Gestrin, intendentti
Jyri Vilja, intendentti

SISÄLLYSLUETTELO

Osa 1		Osa 2 ALUEKORTIT	34
Johdanto	5	Alue I Päärakennuksen lähiympäristö	36
Selvitystyön menetelmät ja lähteet	7	Alue II Maisemapuutarhan vanhin ydinalue	40
		Alue III Maisemapuutarhan läntinen reunavyöhyke	46
Träskändanpuiston alueen vaiheet	8	Alue IV Maisemapuutarhan ydinalueen jokivarsivyöhyke	50
1700-luvulta vuoteen 1787	10	Alue V Länsiosan jokivarsivyöhyke	54
Carl Nathanael af Klerckerin aika 1787-1810		Alue VI Temppelin puistoympäristö	56
Carl Johan Walleenin aika 1820-1840	14	Alue VII Aurora Karamzinin puistometsän alue	58
Aurora Karamzinin aika 1840-1895	16	Alue VIII Aurorakodin alue	60
Törngrenien aika 1895-1926	26	Alue IX Kartanon talouspihan alue	62
Träskända Espoon kunnan / kaupungin hallussa1926-	30	Alue X Träskändan puistotie	66
		Alue XI Entisen työväenasunnon piha	68
Puistoalueen käytävät, ajoitus ja hierarkia	32	Alue XII Meijeriryhmän alue	70
		Alue XIII Kauppapuutarhan alue	72
		Alue XIV Pitkäjärven poukama ja pesulan alue	74
		Alue XV Luonnonsuojelualueen eteläosa	76
Osa 2 ALUEKORTIT	34	Osa 3 RAKENNUSKORTIT	79
		1. Meijeri	80
Osa 3 RAKENNUSKORTIT	79	2. Tilanhoitajan asunto	84
		3. Meijerikoulu	88
		4. Asuinrakennus	92
YHTEENVETO	131	5. Navetan säilyneet muurit	94
Arvot ja kehittämissuosituks		6. Asuinrakennus	96
Rakennukset		7. Asuinrakennus	100
Osa-alueet		8. Keisarillinen käymälä	102
		9. Päärakennus	104
		10. Aurorakoti	108
Pysäköinnin kehittäminen alueen pohjoisosassa	145	11. Viljamakasiini	112
		12. Piparkakkutalo	116
Puiston hoidon erityiskysymyksiä	146	13. Asuinrakennus	120
		14. Asuinrakennus	122
Lähteet	148	15. Temppeli	124
		16. Kauppapuutarhan päärakennus	126
		17. Pesutupa	128

JOHDANTO

Träskändan kartanopuisto sijaitsee n. 5 kilometrin päässä Espoon keskuksesta Järvenperässä, Pitkäjärven lounaispäässä. Kartanopuiston kohdalla keskiajalta periytyvä Suuri Rantatie ylittää kapean Kvarnbyån-joen, joka virtaa Pitkäjärven poukamasta lounaaseen Bembölen suuntaan. Kartanon alueella on Träskändan keskiaikainen kylätontti.

Kartanon laajaan puistoalueeseen kuuluvat päärakennuksen lähiympäristön koristeistutukset, lounais- ja eteläpuolelle levittäytyvä maisemapuutarha, joka joen vastarannalla muuttuu maisematyyliseksi puistoksi ja puistometsäksi. Kauimpana etelässä on Kvarnbyn kylän puolella luonnonmetsäalue, joka on liitetty alueeseen v. 1961 luonnonsuojelupäätöksen yhteydessä. Träskändan puistotien ja Kuninkaatieen varrella puistoa kehystävät kivimuurit, jotka on rakennettu eri vaiheissa 1820-luvulta 1980-luvulle. Puistoalueen luoteisosaan on 1950-luvulla rakennettu entinen kunnalliskoti. Varsinaisen puiston pohjoispuolella on kartanon entinen talouskeskusalue. Träskändan puistotien koillispuolella on kartanoon kuulunut ns. meijerirakennusten ryhmä sekä kauppapuutarha, jonka paikalla on sijainnut kartanon laaja kasvihuoner ryhmä ja hyötynuutarha. Pitkäjärven poukaman kaakkoispuolella on säilynyt kartanon entinen pesularakennus.

Träskändan kartanon kantatilana oli entinen Storträskin perintötila, jonka varhaisin omistaja tunnetaan vuodelta 1492. Suurtilaksi Träskända alkoi kehittyä 1700- ja 1800-luvun taitteessa Viaporissa komendanttina olleen C.N. af Klerckerin toimesta. Kartanon päärakennus on sijainnut samalla paikalla 1820-luvulta alkaen. Nykyinen, I.G. Clasonin, A.Lindgrenin ja B. Liljeqvistin suunnittelema päärakennus on valmistunut 1922 ja edustaa ruotsalaisten esikuvien innoittamaa klassistista, barokkihenkistä kartanoarkkitehtuuria. Puiston vanhinta rakennuskantaa edustavat C.L. Engelin suunnittelema uusgoottilainen viljamakasiini ja klassistinen pyörötemppele. Talouspihaan liittyvän pienehkön asuinrakennuksen lisäksi ne periytyvät senaattori Carl Johan Walleenin omistajakaudelta 1820-1840. Walleenin jälkeen kartanon omistajaksi tuli hänen tytärsuolensa Aurora Demidov, myöh. Karamzin, jonka omistajakaudella 1840-1890-luvulla kartanopuistoa laajennettiin huomattavasti ja puutarhaa muokattiin maisematyyliseksi. Aurora Karamzinin rakennuttamista rakennuksista ovat säilyneet mm. tilanhoitajan asunto, meijeri, ns. meijerikoulu, keisarillinen latriini, pesula ja ns. piparkakkutalon julkisivut. Arkkitehteina olivat maamme johtavat suunnittelijat, G.Th.P. Chiewitz ja A.H. Dalström ja rakennukset edustavat 1850-1860-luvun runsaasti koristeltua puuarkkitehtuuria. Aurorakodin rakennusryhmän on 1950-luvulla suunnitellut arkkitehti E. von Ungern-Sternberg.

Träskändan puisto on merkittävimpiä historiallisia puistoympäristöjä maassamme ja kartanomiljöö antaa varsin edustavan kuvan 1800-luvun kartanokulttuurista ja kansainvälisten puutarhaihanteiden soveltamisesta. Kartanopuisto ja sen rakennukset on luokiteltu valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi, samoin Suuri Rantatie, joka kulkee puiston halki (RKY 2009). Kartanopuisto on vuonna 1961 suojeltu luonnonsuojelualueeksi pohjoisinta huoltopiha-alueetta lukuun ottamatta ja puiston keskeiset osat ovat lailla rauhoitettua muinaismuistoaluetta.

Selvityksen lähtökohdat, tavoitteet ja tehtävät

Träskändanpuiston kulttuuriympäristöinventointi on laadittu asemakaavatyön lähtöaineistoksi. Träskändanpuiston asemakaava otettiin asemakaavoituksen työohjelmaan vuonna 2013. Ajankohtainen asemakaava-alue rajautuu koillisessa Träskändan puistotiehen, luoteessa Kuninkaantiehen ja kaakossa Kvarnbyån-jokeen (Glömsinjokeen). Aluetta ympäröivät alueet on jo asemakaavoitettu. Asemakaavan tavoitteena on suojella kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset ja puisto. Selvitysalue on asemakaava-aluetta laajempi käsittäen melkein koko Träskändan RKY-alueen.

Kulttuuriympäristöinventointi on laadittu kaavamuodon edellyttämällä tarkkuudella (MRL 9§ ja 54§). Tavoitteena on luoda kuva alueen, puiston ja rakennusten syntyhistoriasta, muutoksista ja nykytilasta sekä laatia tutkittavien kohteiden arvotus, ts. arviointi arvokohteiden merkityksestä asemakaavoituksen kannalta. Tavoitteena on analysoida alueen historiaa, nykytilaa ja rakennetta identifioida kohtia, joita mahdollisesti tulevaisuudessa voidaan kehittää sekä antaa suosituksia toimenpiteitä ja jatkosuunnittelua varten. Tähän liittyen tarkastellaan mahdollisuutta huolto- ja pysäköintialueen järjestämisestä alueen ominaispiirteitä kunnioittavalla tavalla.

Tilaaja, ohjausryhmä ja tekijät

Selvityksen on tilannut Espoon kaupungin Kaupunkisuunnittelukeskus ja sen on laatinut konsulttityöryhmä Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy, Maisemasuunnittelu Hemgård ja Arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson. Selvityksen sisällöstä ja raportin teksteistä vastaavat arkkitehti Mona Schalin ja maisema-arkkitehti Gretel Hemgård, joiden lisäksi selvitystyöhön ovat osallistuneet arkkitehdit Sakari Mentu, Marica Schalin ja Varvara Protassova, maisema-arkkit.yo. Anna Gronow, arkkitehti Veli-Pekka Entelä ja arkkitehti Kristina Karlsson. Selvitystyö on tehty läheisessä yhteistyössä Espoon kaupunginmuseon intendentti Tryggve Gestrinin kanssa.

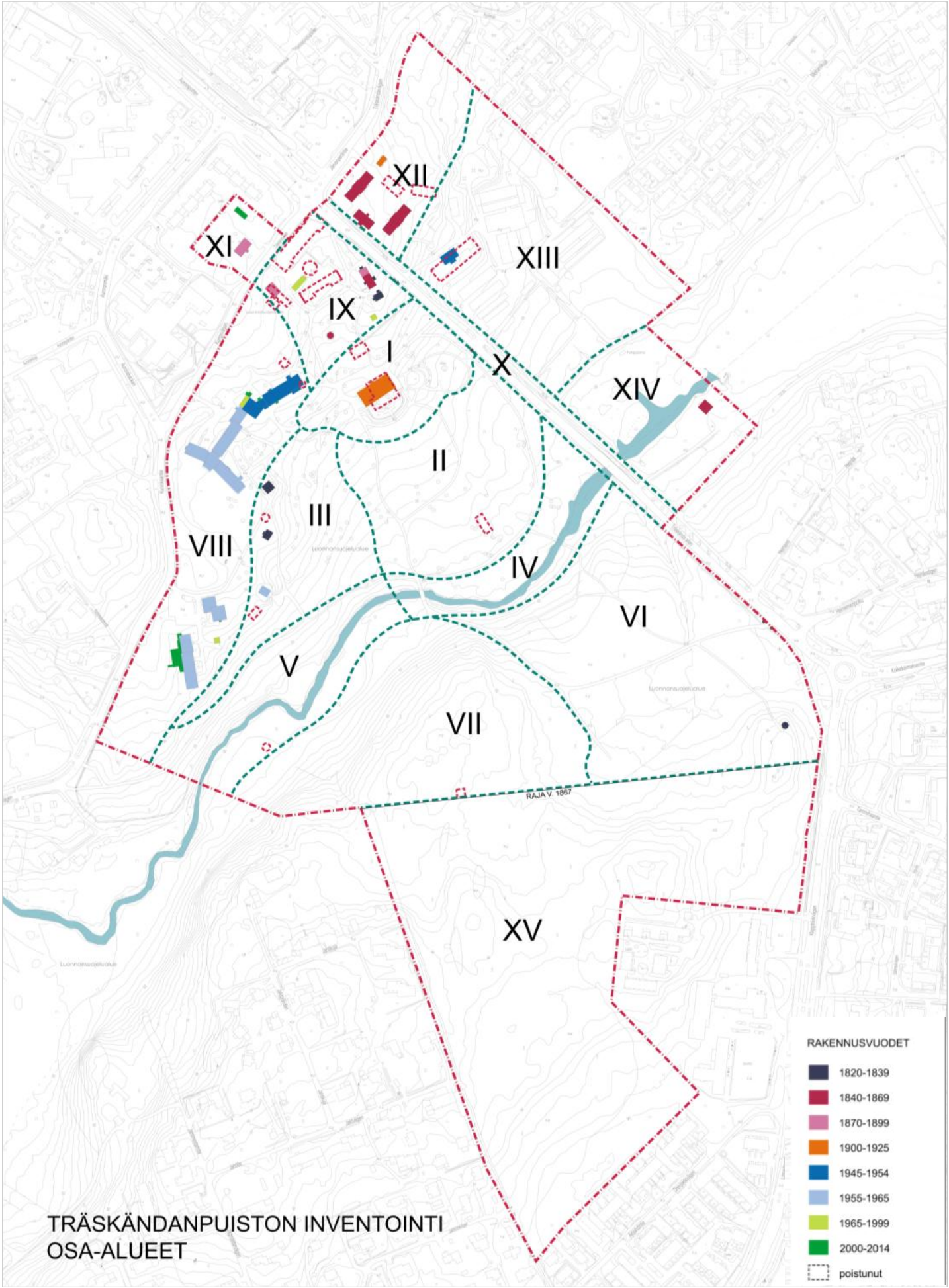
Aluearkkitehti Leena Kaasisen johdolla toiminut ohjausryhmä on kokoontunut työn aikana neljä kertaa. Ohjausryhmä työskentelyyn ovat osallistuneet: Hankepäällikkö Taru Jokela, Espoon kaupunki Tilakeskus liikelaitos Apulaisasemakaavapäällikkö Marjut Huvinen, Espoon kaupunkisuunnittelu Aluearkkitehti Leena Kaasinen, Espoon kaupunkisuunnittelu Toimitusjohtaja Carl Slätis Espoon kaupunki Tilakeskus liikelaitos Arkkitehti Jari Mänttari, Espoon kaupunki Tilakeskus liikelaitos Toimitilapäällikkö Harri Kivinen, Espoon kaupunki Tilakeskus liikelaitos Viheraluepäällikkö Leena Ihalainen, Espoon kaupunki Tekninen keskus Intendentti Tryggve Gestrin, Espoon kaupunginmuseo Intendentti Jyri Vilja, Espoon kaupunginmuseo

Aikataulu

Selvitystyö on käynnistynyt kesäkuussa 2014 ja aloituskokous on pidetty 24.6. Arki-to-, inventointi- ja maastotyöt on pääosin suoritettu elo-lokakuussa. Analyysikartat, rakennus- ja aluekortit sekä alustava raportti ovat valmistuneet marraskuussa. Raporttia on muokattu ja täydennetty ohjausryhmän kommenttien perusteella ja se on valmistunut 15.12.2014.

Ortoilmakuva 1950. Puolustusvoimat PVTIEDL

SELVITYSTYÖN MENETELMÄT JA LÄHTEET

Tässä esitetään pelkistetty kuvaus selvitystyöstä ja käytetyistä menetelmistä. Todelisuudessa työprosessi ei ole ollut näin lineaarinen ja hierarkkinen, vaan useat työvaiheet ovat limittyneet siten, että analyysit ja kehittämissuositukset ovat muotoutuneet jo maastohavaintojen ja inventointien yhteydessä ja toisaalta lähdetietojen täydentämistä on jatkettu viimeistelyvaiheeseen asti.

Lähdeaineistona tutkimukset ja selvitykset

Tärkeimmät lähteet, joihin kaikki Träskändan kartanosta ja Aurora Karamzinin vaiheista myöhemmät kirjoittaneet ovat tukeutuneet, ovat kartanon viimeisen yksityisen omistajan, Adolf Törngrenin kirjoittama artikkeli teoksessa *Herrgårdar i Finland* (Nyland VII-VIII, 1925), Ingrid Qvarnströmin kirjoittama elämäkertateos *Ett legedomspunnet liv, Aurore Karamsin och hennes samtid* (1937, suom. 1938) ja Leena Säljeoen taidehistorian pro gradu, jossa tutkija selvittää kartanopuiston historiaa kirjallisuuden, arkisto- ja karttalähteiden valossa (1981). Pirjo Uino on korostanut Träskändan kartanopuiston merkittävyyttä artikkelissaan *Puutarhataide 1810-1910* teoksessa *Ars Suomen taide* 4 (1989). Espoon kaupunginmuseon julkaisemassa teoksessa *Aurora Karamzin Aristokratian elämää* Sten Björkman tarkastelee ansiokkaasti Träskändan kartanon ja puiston vaiheita 1700-luvulta vuoteen 1926 (2006). Eeva Ruoff on kirjoittanut Träskändan puistosta kirjassaan *Vanhoja suomalaisia puutarhoja* (2001).

Puiston historiaa, nykytilaa ja kunnostusperiaatteita käsitellään Ranja Hautamäen ja Espoon kaupungin teknisen keskuksen julkaisussa *Träskända, kartanopuiston historiallinen selvitys ja kunnostuksen yleissuunnitelma* (2002). Yleissuunnitelman lähtökohtana on vuonna 2001 laadittu puusto- ja kasvillisuuskartoitus. Muita suunniteltuun liittyviä julkaisuja ovat Träskändanpuiston käyttösuunnitelman raportti (1974), *Träskändan kartanopuiston hoito- ja käyttösuunnitelma 2008 – 2017* (2008) ja *Träskändan puiston restauroinnin ja kunnostuksen suunnittelun työohjelma* (luonnos 2013).

Rakennusten osalta keskeisenä painettuna lähteenä on Erkki Härön ja Tiina Lehdon kirja *Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema* (1991). Träskändan päärakennuksesta on tehty rakennushistoriallinen selvitys 2010 ja Tilanhoitajan rakennuksesta on tehty säilyneisyys selvitys 2007. Muiden rakennusten rakennushistoriasta ei ole vielä tehty erillisselvityksiä.

Lähdeaineiston analyysi

Työn alkuvaiheessa tekijät tutustuivat tilaajan kokoamaan lähdeaineistoon ja itse alueeseen maastokäynnillä. Tunnetuista lähteistä ja tutkittavista arkistoista laadittiin luettelo, jota sitten täydennettiin työn kuluessa.

Seuraavaa vaihe oli kirjallisuuden ja painamattomien lähteiden tarkastelu, tietojen vertailu ja kokoaminen jatkotyötä varten, arkistotyö sekä historiallisen asiakirja-, kartta-, piirustus- ja kuva-aineiston kokoaminen jatkotyötä varten. Espoon kaupunginmuseon kokoama digitaalinen aineisto oli tässä suurena apuna. Lisäksi kerättiin aineistoa Museoviraston, Kansallisarkiston, Helsingin kaupunginmuseon, Suomen

Arkkitehtuurimuseon, Espoon kaupunginarkiston, Espoon kaupungin Tilakeskuksen sekä Rakennusvalvonnan arkistokokoelmista. Viljamakasiinin ja temppelin sekä puretun tallin 1960-luvulla laadittuja mittauspiirustuksia saatiin Aalto-yliopiston arkkitehtuurin historian arkistosta ja kunnalliskodin arkkitehtipiirustuksia saatiin kaupunginmuseon hallussa olevasta Erich von Ungern-Sternbergin piirustuskokoelmasta.

Lähdeaineiston perusteella laadittiin taulukkomuotoinen esitys puiston ja rakennusten vaiheista, rakennusten aikatasokartta sekä tärkeimpien karttojen ja puistopiirustusten muodostama ”aikajana”.

Kenttäinventoinnin tarkoituksena oli tunnistaa selvitysalueen nykytilaa, säilyneisyyttä ja arvoja. Inventointityöt suoritettiin elo-lokakuussa maastokäynneillä, joilla aluetta ja rakennuksia dokumentoitiin valokuvaamalla ja kirjaamalla havaintoja. Havainnot koskivat puiston maisemallista tilarakennetta, näkymiä, rajauksia, puustoa ja muuta kasvillisuutta, käytäviä ja muita rakenteita sekä rakennusten julkisivuja ja sisätiloja. Sisätiloja inventoitiin siinä laajuudessa, kuin se nähtiin selvityksen kannalta perusteltuna. Havaintojen avulla pyrittiin erityisesti tunnistamaan rakennusten säilyneisyyteen liittyviä piirteitä.

Tarkastelualueelle laadittiin historialliseen analyysiin ja maastohavaintoihin perustuva jako viiteentoista osa-alueeseen, joka poikkeaa jonkin verran aikaisempien selvitysten (2002, 2008) aluejaosta.

Arkistoselvitysten ja kenttätöön perusteella laadittiin alustavat rakennus- ja osa-aluekohtaiset kohdekortit työvälineiksi kohteiden arvottamisessa. Arvotuksen lähtökohdista ja periaatteista keskusteltiin ohjausryhmän ja erityisesti Espoon kaupunginmuseon kanssa ja päätelmät kirjattiin lopullisiin kohdekortteihin, jotka muodostavat inventointiraportin pääsisällön.

Osa-alueiden analyysin perusteella tekijät esittivät arvioita ja suosituksia niiden osa-alueiden osalta, joiden maisemalliset arvot ovat hämärtyneet, kun keskeiset näkömälinjat ovat kasvaneet umpeen, tai jotka muuten ovat ongelmallisia kulttuurihistoriallisten arvojen kannalta. Maisemasuunnittelu Hemgård paneutui erityisesti puiston tilallisten ominaispiirteiden edellyttämiin toimenpiteisiin ja joenvarren lepakkoalueen muutosedellytysten tarkasteluun. Kartanon talouspihan pysäköinnin parantamiseksi ehdotettiin mm. kivinavetan rauniomuurien kaivamista esiin ja käyttämistä laajennetun paikoitusalueen jäsentävänä elementtinä.

Rakennuskortit, osa-aluekortit, analyysikartat ja kehittämissuositukset muodostavat pääosan selvitystyön lopputuloksena laaditusta raportista, jonka alustava aineisto on esitelty ohjausryhmän kokouksessa marraskuussa 2014. Selvityksen sisällön ovat toimittaneet ja raportin tekstin ovat kirjoittaneet arkkitehti Mona Schalin ja maisema-arkkitehti Gretel Hemgård. Aluearkkitehti Leena Kaasinen ja Kaupunginmuseon intendentti Trygve Gestrin ovat antaneet arvokkaita kommentteja tekstiluonnoksen osalta.

Osa-aluekortit

Osa-alueista on laadittu jäsentelyltään yhdenmukaiset inventointikortit, jotka sijainti- tietojen lisäksi sisältävät tietoja suunnittelu- ja rakentamishistoriasta, muutoksista, nykytilasta, säilyneisyydestä ja keskeisistä ominaispiirteistä. Muutoshistoriaa täydentävä kronologia-osuus sisältää tietoja mm. kartoista ja suunnitelmista.

Kortteihin on liitetty kunkin osa-alueen arvoja käsittelevä osuus, jossa tarkastellaan mahdollisia kulttuurihistoriallisia, puutarhataiteellisia tai arkkitehtonisia, kaupunkitai maisemakuvallisia arvoja ja erityisiä luontoarvoja. Tarpeen mukaan arvioidaan osa-alueen säilyneisyyttä osana historiallista kartanopuistoa. Kortteihin sisältyvät kehittämissuositukset on laadittu ennen kaikkea valtakunnallisesti arvokkaan kulttuuriympäristön arvojen ja ominaispiirteiden vaalimisen näkökulmasta, kiinnittäen huomiota esimerkiksi restaurointi-, kunnostus- ja hoitotöiden laatuvaatimuksiin.

- Vaiheet ja nykytila
- Arvot
- Säilyneisyys
- Kehittämissuositukset
- Kronologia

Rakennuskortit

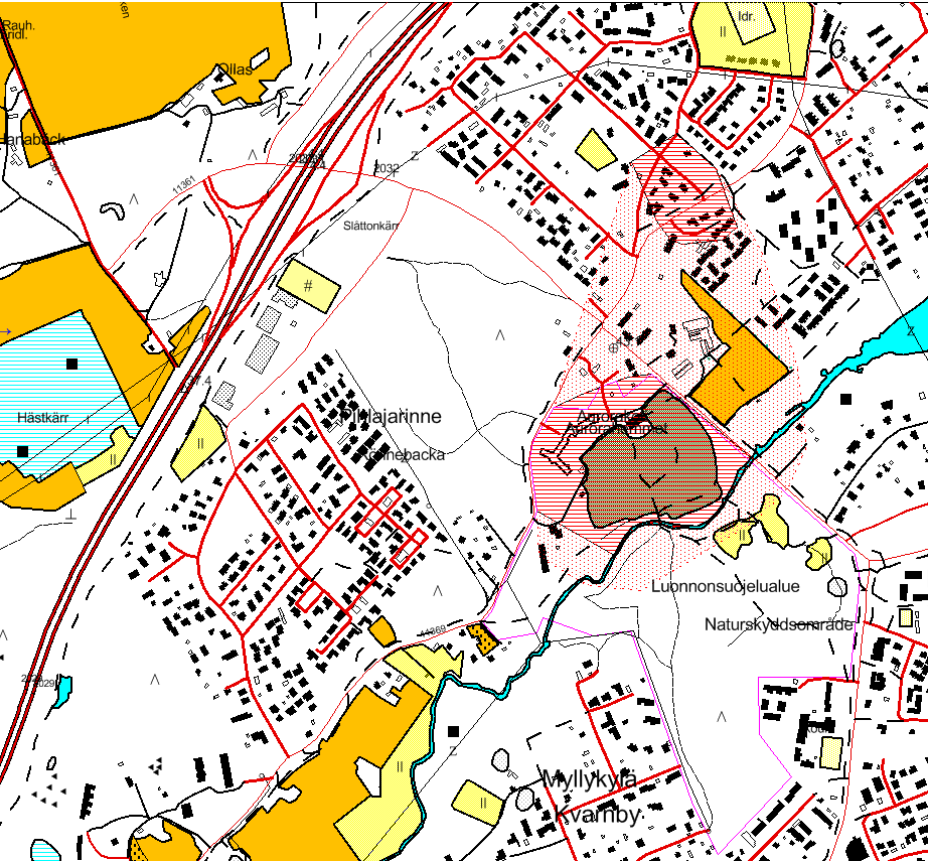
Selvitysalueella olevista rakennuksista on laadittu jäsentelyltään yhdenmukaiset inventointikortit, jotka kohde- ja lähdetietojen lisäksi sisältävät tietoja rakennuspai-kasta, suunnittelu- ja rakentamishistoriasta, muutoksista, nykytilasta, säilyneisyydestä ja keskeisistä ominaispiirteistä. Kortteihin on liitetty kunkin rakennuksen merkittävyyttä ja arvoja käsittelevä osuus, jossa tarkastellaan mahdollisia historiallisia, arkkitehtonisia, kaupunki- tai maisemakuvallisia arvoja, muita kulttuurihistoriallisia arvoja ja arvoja heikentäviä tekijöitä. Lisäksi kortteihin sisältyy suositus vaalittavien ominaispiirteiden osalta sekä kerrotaan nykyisen asemakaavan mahdollisesta suoje-lumerkinnästä.

- Kohdetiedot
- Keskeiset vaiheet
- Nykytilanne ja säilyneisyys
- Merkittävyys ja arvot
- Suosituks
- Lähteet

TRÄSKÄNDANPUISTON ALUEEN VAIHEET

Träskändan kylä

Keskiajalta periytyvä Träskändan kylä koostui 1700-luvulla neljästä talosta: Storträskistä, Frantsista, Jofsista ja Kärransista. Kylä sijaitsi viljavalla paikalla Kvarnbyån-joen varrella Pitkäjärven länsipäässä. Turun ja Viipurin välinen Suuri Rantatie kulki kylän ja Storträskin tilan halki ja Bembölestä Helsinkiin johtavan maantien (myöhemmin Turuntien) tienhaara oli parin kilometrin päässä. Kylän alue on esitetty vuosina 1766 ja 1777 päivätyissä jakokartoissa (ks. seuraava sivu).

Punainen rasteroitu alue = keskiaikainen kylätontti.

Carl Nathanael af Klerckerin aika 1787-1810

Träskändan kartanon muodosti 1700-luvun lopulla kenraali Carl Nathanael af Klercker (1734 -1817). Hän oli syntynyt Skånessa Klerck-nimisenä, opiskellut ensin matematiikkaa ja myöhemmin siirtynyt kuninkaallisten linnoitusjoukkojen palvelukseen. Pommerin sodan jälkeen hänet oli sijoitettu Viaporiin, jossa hän oli vastuussa Suomen saariston ja rannikon kartoituksesta. Hänet aateloitiin 1780 ja nimitettiin 1791 Viaporin komendantiksi, mutta hänet erotettiin sisäpoliittisista syistä tästä tehtävästä jo 1795 ja ylennettiin kenraalimajuriksi. Omien sanojensa mukaan hän muutti tämän jälkeen ”Träskändaksi kutsutulle kruununverotilalle ja omistautui kokonaan omille asioilleen, maanviljelykselle ja kasvitieteelle”.

Kuten muut Viaporin upseerit, af Klercker oli pyrkinyt hankkimaan itselleen kartanon tai maatilan ja oli toukokuussa 1787 ostanut Storträskin tilan Träskändan kylästä. Hän ryhtyi laajentamaan ja kehittämään maatilaansa ostamalla Frantsin tilan huhtikuussa 1795 ja laatimalla uudistussuunnitelman. Tulevina vuosina hän toimi jonkin aikaa jälleen Viaporin komendanttina (1797-1801) ja esimerkiksi Suomen armeijan ylipäällikön sijaisena, palaten välillä hoitamaan maatilaansa. Jofsin tilan hän osti v. 1801. Sten Björkman on todennut, että af Klercker oli hyvin kiinnostunut Linnén opeista, kasvitieteestä ja maanviljelyksestä, puutarhanhoidosta, rakentamisesta ja tekniikasta. Kungl. Patriotiska sällskapetin jäsenenä (1797 alkaen), af Klercker kuului yhteisöön, joka oli koko kustavilaisen ajan maatalouden ja puutarhanhoidon uudistamispyrkimysten keskus.

Venäläisten hyökätessä helmikuussa 1808 af Klercker oli 73-vuotias. Sodan jälkeen hän ei katsonut voivansa enää palata Suomeen eikä Träskändaan. Hänen poikansa Carl Ulrik ja Gustaf Reinhold eivät kumpikaan jatkaneet tilan hoitoa, vaan Träskända myytiin 1810 majuri Pehr Rydman Bergenstråhlle, joka oli saman vapaamuurari-loosiin jäsen kuin af Klercker ja tämän pojat. Häinkin oli innostunut puutarhanhoidon ja maanviljelyksen kehittamisestä. Bergenstråhle laajensi kartanoa ostamalla 1814 Kärransin tilan, viimeisen Träskändan kylän neljästä alkuperäisestä kantatilasta. (Björkman 2006, 101-107)

Af Klerckerin kartanosuunnitelma 1796

Carl Nathanael af Klercker laati marraskuussa 1796 kokonaissuunnitelman Träskändan uudeksi tilakeskukseksi rakennuksineen, teineen, kanavineen, puutarhoineen ja istutuksineen. Vaikuttava rinteeseen, joen yli ja sivuille levittäytyvä puutarha- ja rakennuskokonaisuus rakentui symmetria-akselin varaan. Suunnitelma on saanut vaikutteita 1700-luvulla herraskartanoiden suunnitteluun voimakkaasti vaikuttaneis-

ta Carl Wijnbladin malli-kirjoista ja Viaporin Susisaaren linnanpihan valeperspektiivisuunnitelmasta.

Keskeisen, kahdelle tasolle ja pengerryksen varaan rakentuneen pihasuunnitelman sivuille levittäytyivät säännölliset puutarhakorttelit, itäosassa oli hedelmäpuutarha ja lähempänä joen rantaa oli kalalammikoita . (Björkman 2006, 104-106)

Akvarellin esittämän näkymän ("efter naturen") Träskändan eteläosan rinteiden suunnalta pohjoiseen on 1805 maalannut Gustaf Reinhold af Klercker, Carl Nathanael af Klerckerin poika. Vasemmalla näkyy päärakennus siipirakennuksineen, etualalla Kvarnbyjoki siltoineen ja oikealla Pitkäjärven poukama. Taustalla näkyvät Träskändan kylän pellot. (MV)

Kuva oikealla:
Carl Nathanael af Klercker laati marraskuussa 1796 kokonaissuunnitelman Träskändan uudeksi tilakeskukseksi rakennuksineen, teineen, kanavineen, puutarhoineen ja istutuksineen. Kokonaan af Klerckerin suunnitelma ei toteutunut.

Uusi päärakennus sijaitsee Storträskin vanhan päärakennuksen paikkeilla joen rannan lähellä. Etelään päin kohti jokea avautuva piha koostuu pengerrykselle sijoittuvasta, puutarhakäytävien jäsentämästä miespihasta ja alemmasta pihasta, jota reunustavat talousrakennukset. Ylemmän pihan molemmille sivuille levittäytyvät puutarhaistutukset.

Keskiakselin varaan rakentunut sommitelma jatkuu joen yli suoran keskikäytävän ja sitä reunustavien puutarhakortteleiden muodossa etelärannan rinnemaastoon, jossa vastassa on Suuri Rantatie.

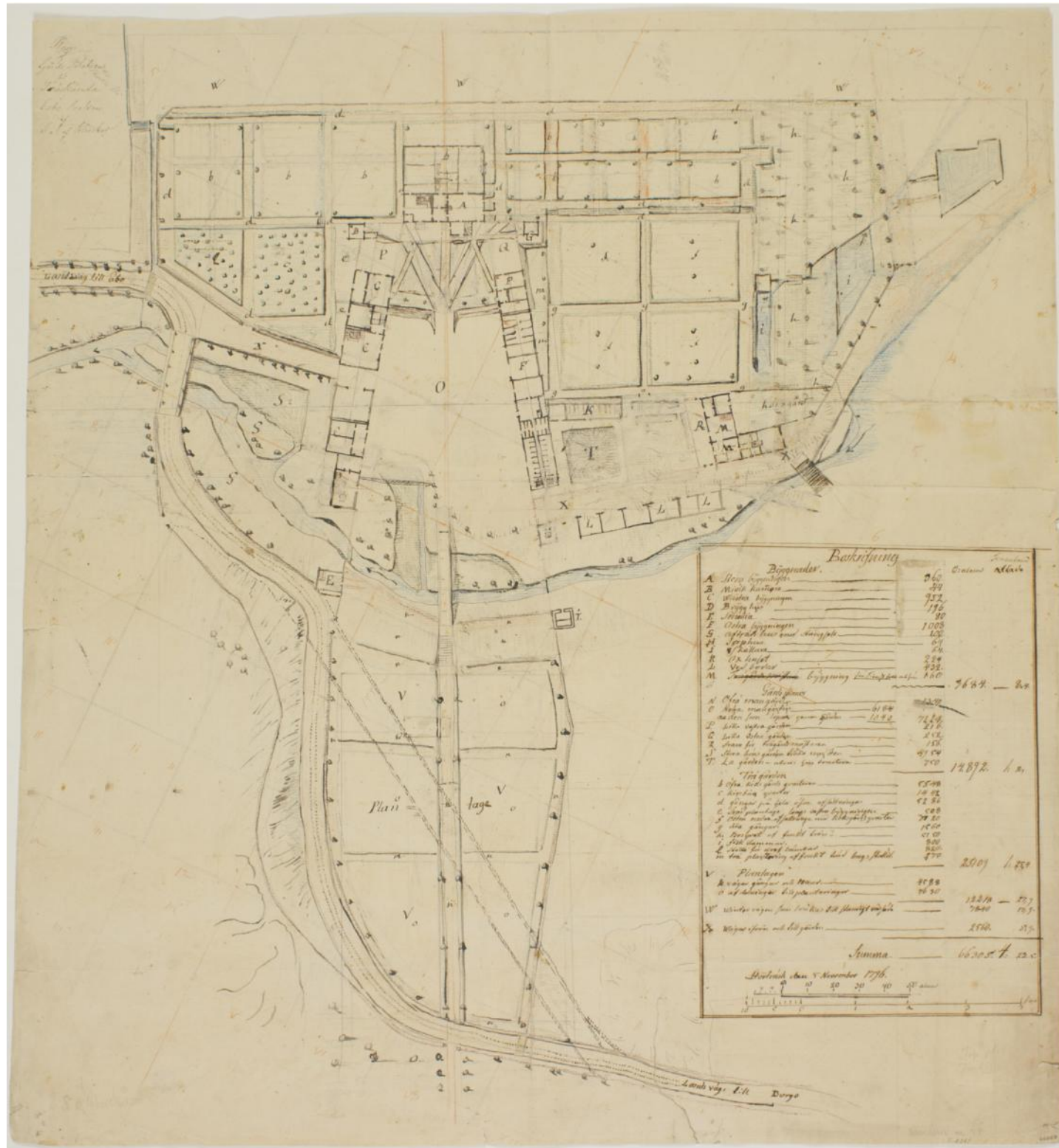
Viereisen kartan osasuurennos. Storträskin päärakennus sijaitsee lähellä Suuren Rantatien siltaa. Joen varrella on peltoja, niittyjä, hakamaita ja aidattuja laitumia.

Träskändan kylän jakokartta vuodelta 1766. Mittaukset on suorittanut maanmittari Nils Westermarck. Träskändan kylä koostuu 1700-luvulla neljästä talosta: Storträskistä, Frantsista, Jofsista ja Kärransista. Kylä sijaitsee viljavalla paikalla Kvarnbyjoen varrella Pitkäjärven länsipäässä. Turun ja Viipurin välinen Suuri Rantatie kulkee kylän ja Storträskin tilan halki ja Bembölestä Helsinkiin johtava maantie (myöhempi Turuntie) on parin kilometrin päässä.

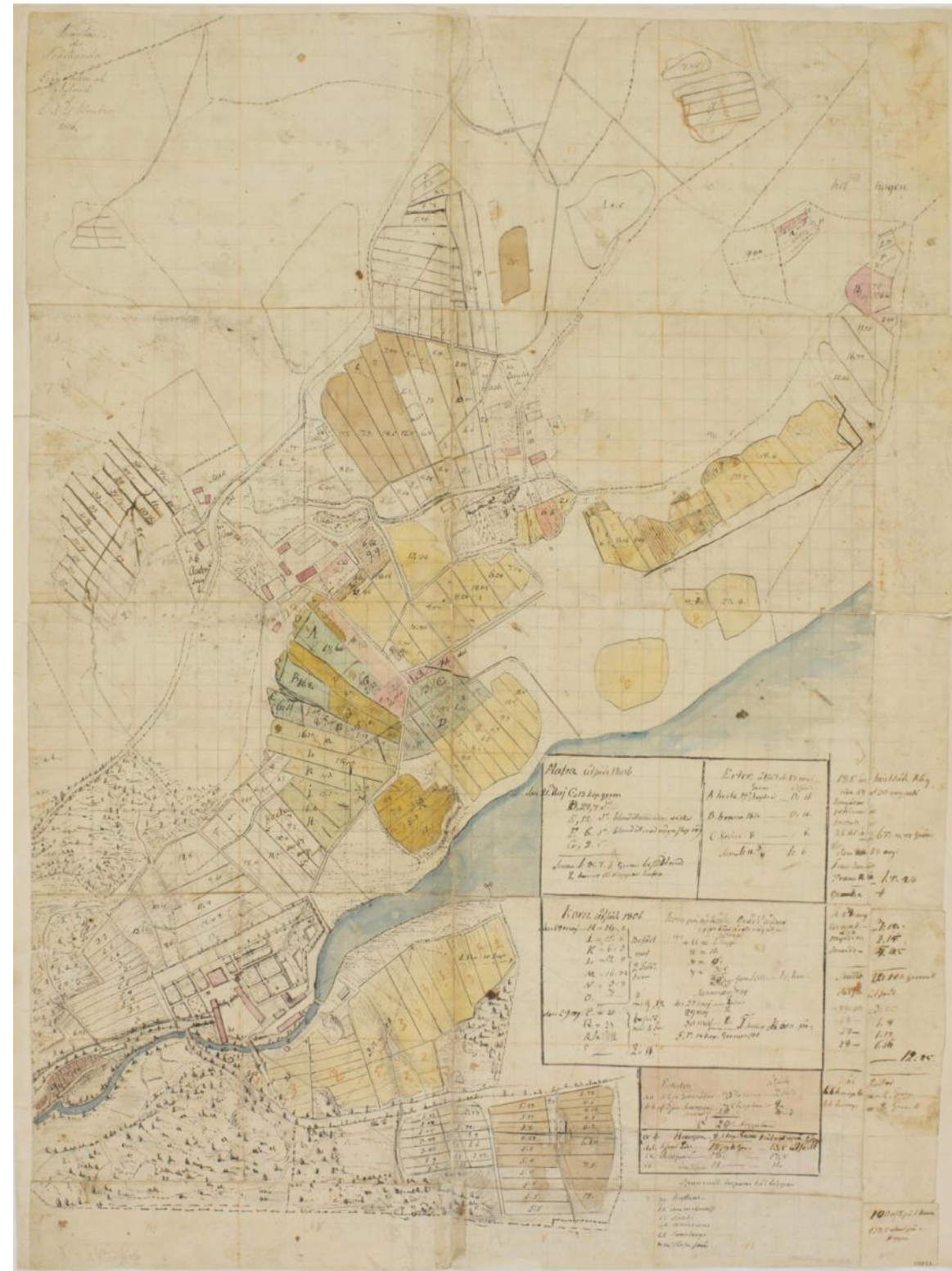
Pellot, niityt ja laitumet jakautuvat seuraavasti: Jofs (1) , Frantz (2), Storträsk (3) ja Kjärras (4).

CARL NATHANAEL AF KLERCKERIN AIKA 1787-1810

Asemapiirros 1796 Carl Nathanael af Klercker (Plan af Gårdsplatsen på Träskända). UUB/EKM

Tilakartta1806. Carl Nathanael af Klercker

CARL NATHANAEL AF KLERCKERIN AIKA JA NYKYTILANNE

CARL JOHAN WALLEENIN AIKA 1820-1840

Carl Johan Walleenin Träskända 1820-1840

Kartanon suuruuden aika koitti prokuraattori Carl Johan Walleen (1781 – 1867) aikana. Walleen oli Turun hovioikeuden varapresidentin poika ja hän aloitti työuransa juuri hovioikeudessa. Kesällä 1809 hän siirtyi ystävänsä Robert Henrik Rehbinderin sihteeriksi Pietariin ja 1811 hänestä tuli siellä toimivan Suomen asiain komitean jäsen. Walleen nimitettiin Viipurin läänin maaherraksi 1816 ja samana vuonna hänet aateloitiin. Viipurissa hän meni naimisiin edeltäjänsä lesken, Eva Gustava Stjernvallin kanssa. Kun Walleen nimitettiin senaatin talousosaston jäseneksi, koko perhe muutti 1820 Helsinkiin. Walleen alkoi ilmeisesti vaimonsa perintövarojen turvin etsiä perheen kesänviettopaikaksi sopivaa maatilaa tai kartanoa Helsingin läheltä. Kesänviettoa varten hankittu maaseutupaikka oli tuolloin yleistymässä yliopiston professoreiden ja valtion ylimmän virkamieskunnan piirissä. Walleen oli myös tutustunut vastaavaan ilmiöön Pietarissa, jossa kaupungin lähetytyillä sijaitsevat kartanomaiset kesähuvilat olivat yläluokan suosiossa.

Elokuussa 1820 Walleen osti Träskändan kartanon majuri Bergenstrählelta. Åbo Allmänna Tidningissa oli tammikuussa 1819 julkaistu kartanon myynti-ilmoitus, jossa kerrottiin, että pääarakennusta ympäröi 2 tynnyrinalan suuruinen puutarha, jossa oli mm. 50 nuorta hedelmäpuuta. Puutarhaa ympäröivä peltomaisema oli avoin ja joen rannat olivat matalakasvuisia. Kartanon rakennuskantaan kuului pääarakennuksen ja puutarhurin asunnon lisäksi 50 naudan navetta, 50 lampaan lampola, 10 hevosen talli, vaunuvaja, viinanpolttimo, paja, aittoja jne.

Sten Björkman arvelee, että Walleenin intohimo puutarhataiteeseen oli keskeinen syy Träskändan oston. Paikalla oli erinomaiset edellytykset puutarhan suunnittelulle ja rakentamiselle. Kartanon ja sen puutarhan uudistamiseen ryhdyttiin heti, ja jo seuraavina kesinä Helsingin seudun seurapiiri saattoi vierailta puistossa. Pietarin keisarillisten puistojen esimerkkiä noudattaen, Walleen suhtautui myönteisesti siihen, että myös tavalliselle kansalle suotaisiin aika ajoin oikeus puistossa kävelyyn ja sen ihailuun.

Carl Johan Walleen nimitettiin kansliatoimikunnan päälliköksi ja kesäkuussa 1822 prokuraattoriksi. Hän oli erittäin kiinnostunut niin tieteistä, taiteista ja kirjallisuudesta ja kulutti suuren osan aikaansa historian ja ranskalaisen kaunokirjallisuuden lukemiseen. Hänet kutsuttiin Societas Pro Fauna et Flora Fennican jäseneksi vuonna 1835. Kun Ruotsin esimerkkiä noudattaen perustettiin Finska Trädgårdsodlingssällskapet vuonna 1837, puheenjohtajaksi kutsuttiin Walleenin ystävä, ministerivaltiosihteeri Rehbinder, ja Walleenista tuli yhdistyksen jäsen. Seuran tarkoituksena oli puutarhanhoitoon liittyvä valistustyö, mallipuutarhan perustaminen, tutkimuksen edistäminen ja ulkomaisten kasvien Suomeen sopeuttaminen.

Carl Johan Walleen oli kuitenkin tässä vaiheessa valmis luopumaan Träskändan kartanosta voidakseen rakennuttaa itselleen oman talon Helsinkiin tai sen välittömään läheisyyteen. Hän myi 1840 kartanon tytärpuolelleen Aurora Demidoville, joka oli äskettäin perinyt huomattavan omaisuuden edesmenneeltä aviomieheltään.

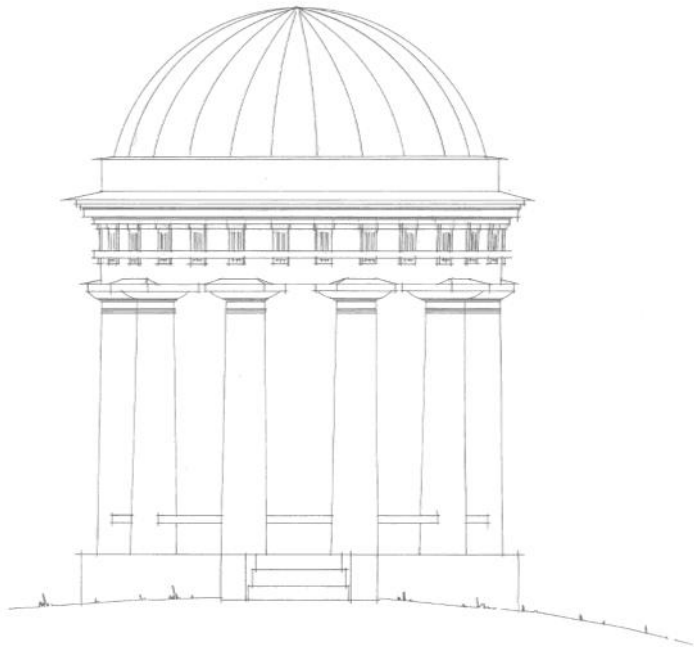
Walleenin puutarhasuunnitelma

Walleen puratti af Klerckerin pääarakennuksen ja useimmat ulkorakennukset sekä hävitti pääosan terassoinneista ja hedelmätarhoista. Jäljelle jäi korkeintaan muutamia ulkorakennuksia ja kalalammikoita. Uusi päärakennus sijoitettiin ylemmäs mäelle ja kauemmas joesta. Kartanon uusi talouskeskus perustettiin pääarakennuksen pohjoispuolelle. Pyrkimyksenä oli saada tarpeeksi tilaa Walleenin säteittäiselle puistosommitelmalle, jossa suoraviivaiset puistokäytävät levisivät viuhkamaisesti länteen, etelään ja itään mäen päälle sijoitetusta, maisemaa hallitsevasta päärakennuksesta. Uuden pääarakennuksen keskiakseli oli kutakuinkin yhteneväinen aikaisemman keskiakselin kanssa, mutta etäisyys joesta oli lähes kaksinkertainen aiempaan verrattuna.

Mäelle sijoitettu päärakennus oli laajan maisemakokonaisuuden keskipiste. Sieltä avautui esteetön näköala itään, niittyjen yli Pitkäjärvelle sekä kaakkoon, joen ja vastarannan peltojen yli korkealle mäelle sijoitetulle pyörötemppeleille. Päärakennukselta lähteviin säteittäisiin puukujanteisiin istutettiin lehmuksia, tammia, vaahteroita ja jalavia. Viuhkamainen sommitelma oli tarkkojen laskelmien tulos. Puukujanteiden päätteet olivat yleensä varta vasten suunniteltuja puistorakennelmia tai tai ympäröivään maisemaan avautuvia näkymiä. Kaukonäkymät olivat tärkeitä Walleenin suunnitelmalle. (Björkman 2006, 107-115)

- Päärakennukselta lounaaseen suuntautuvan poikkiakselin päähän rakennettiin Carl Ludvig Engelin suunnittelema uusgoottilainen viljamakasiini. Poikkiakselin suuntaisena jatkui päärakennukselta koilliseen peltojen poikki kulkeva tielinja.
- Puiston toinen poikkiakseli kulki alempana rinteessä ja sen läntisenä päätteenä oli kasvihuone.
- Etelälounaaseen suuntautuvan akselin linjassa oli joen vastarannan puistoalueelle johtava silta ja lähellä jokea, matalalla kumpareella sijaitseva pyöreä (tai kulmikas) huvimaja.
- Etelään suuntautuvan akselin linjassa oli Suuren Rantatien maantiesilta, tienristeyksen iäkäs tammi ja kauempana taustalla neliöpohjainen rakennelma, puiston ”Luola” tms. (vrt. Boije 1827).
- Suoraan jokea kohti suuntautuvan akselin katseenvangitsijana oli huvimaja tms. pienehkö rakennus, kauempana rinnemaaston korkein kukkula.
- Kaakkoon suuntautuvan akselin päätteenä on saattanut olla maisemassa erottuva kukkulan lakialue.

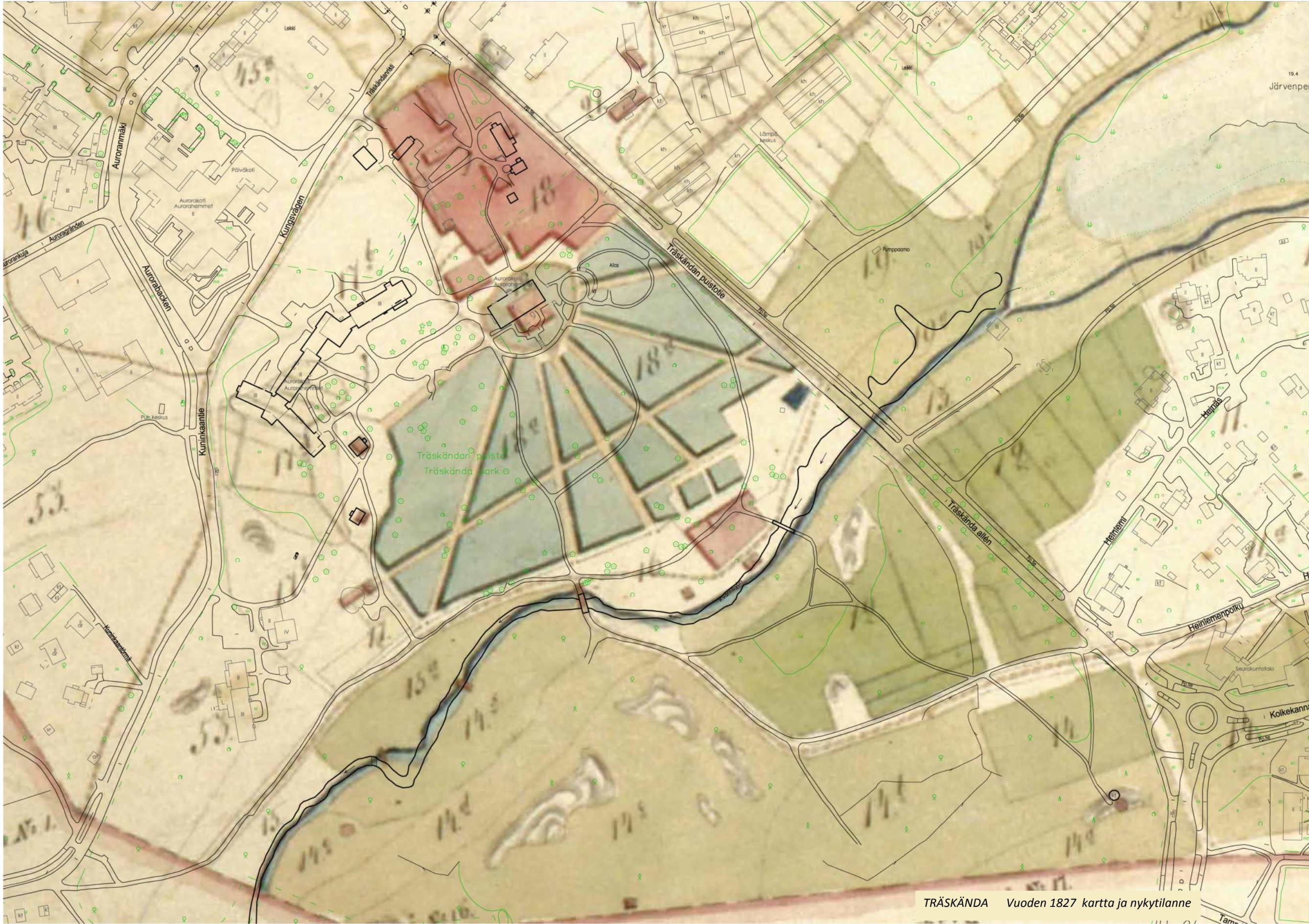
Kokonaisuuden kannalta oli ongelmallista, että Etelä-Suomen tärkein maantie, Suuri Rantatie, kulki puiston eteläosan halki ja esti joen vastarannan liittämisen kokonaan puiston osaksi. Walleen keksi ratkaisuksi maantien siirtämisen pois puistoalueelta kiertämään puistoalueen koillispuolelta ja talouskeskuksen pohjoispuolitse. Puiston uudet, tienvastaiset rajalinjat merkittiin 1,5 km pituisella kiviaidalla. Walleen onnistui näin rauhoittamaan joen eteläpuolen kokonaan omaan käyttöönsä ja puisto laajeni lopulliseen 22 hehtaarin kokoonsa. Alueen itäosassa sijaitivat Storträskin tilan pellot, joihin avautui näkymä mäelle rakennetulta pyörötemppeleiltä (Björkman 2006, 107-115).

Temppeli, C.L. Engel. Mittauspiirustus 1961, Aaltoyliopisto

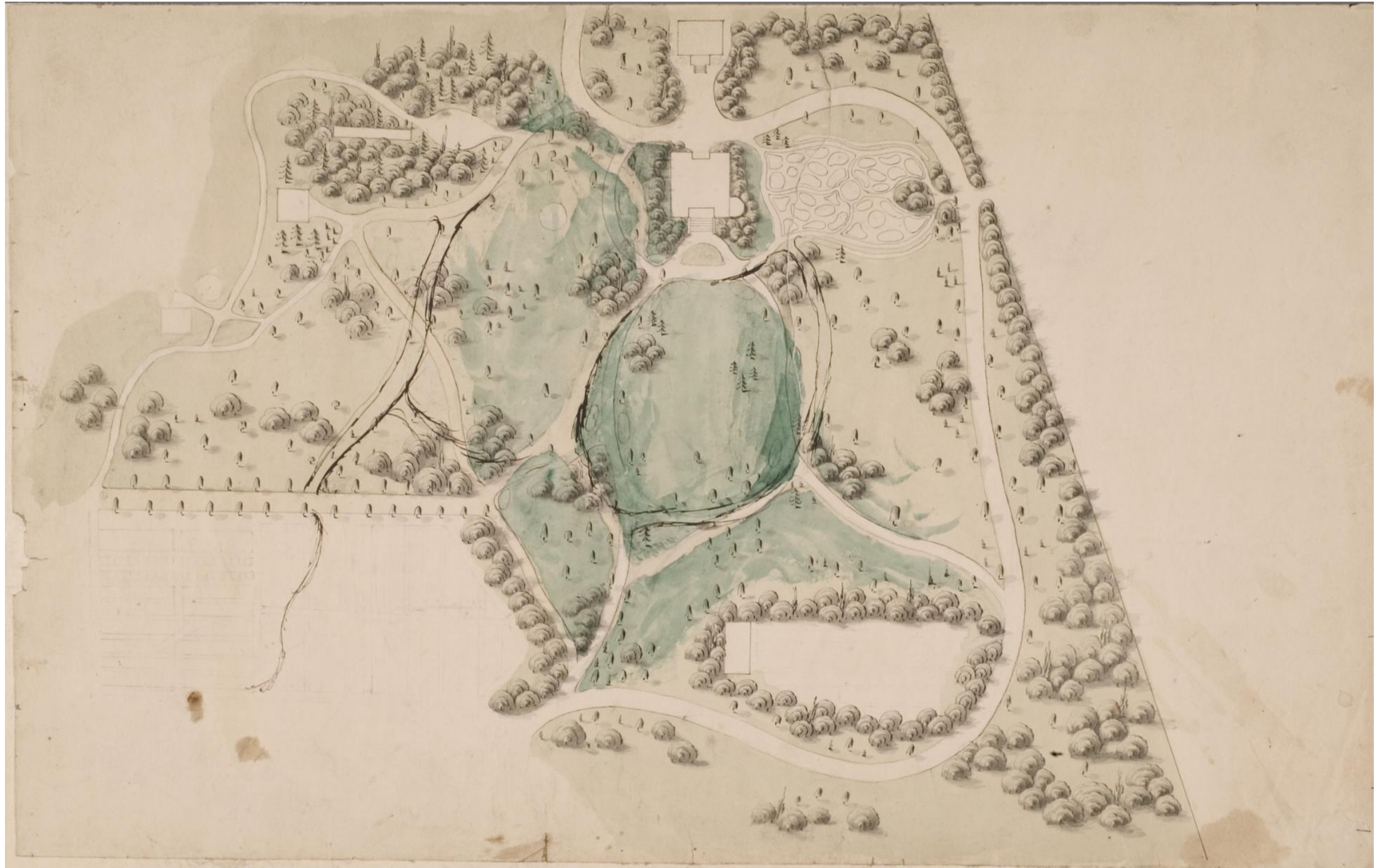

Viljamakasiini. Piirustus C.L. Engel [MV]

TRÄSKÄNDA Vuoden 1827 kartta ja nykytilanne

1840-luvulta periytyvä maisemapuutarhan asemapiirros, jonka päälle on hahmoteltu muutosehdotuksia, on Träskändan saksalaisen puutarhurin C.J. Helmin käsialaa (Museovirasto).

AURORA KARAMZININ AIKA 1840-1895

Aurora Karamzinin Träskända

Träskändan kartanosta muodostui 1820-luvulla Carl Johan ja Eva Walleenin suuren perheen rakastettu kesänviettopaikka. Walleenin tytärsuolista vanhin, Aurora Stjernvall (1808 - 1902), oli lapsena asunut vuosikautia tätinsä luona Pietarissa, mutta palasi perheensä luokse 12-vuotiaana ja vietti sen jälkeen kesät perheen kanssa Träskändassa, jossa yleensä asuttiin toukokuun alusta lokakuulle.

Träskända oli kuuluisa loistavista puutarhajuhlistaan. Aurora Stjernvallin 19-vuotissyntymäpäiväjuhlaa 3.8.1827 vietettiin pääosin puistossa. Jean Boije kuvaa juhlaa 6.8.1827 päivätyssä kirjeessään seuraavasti:

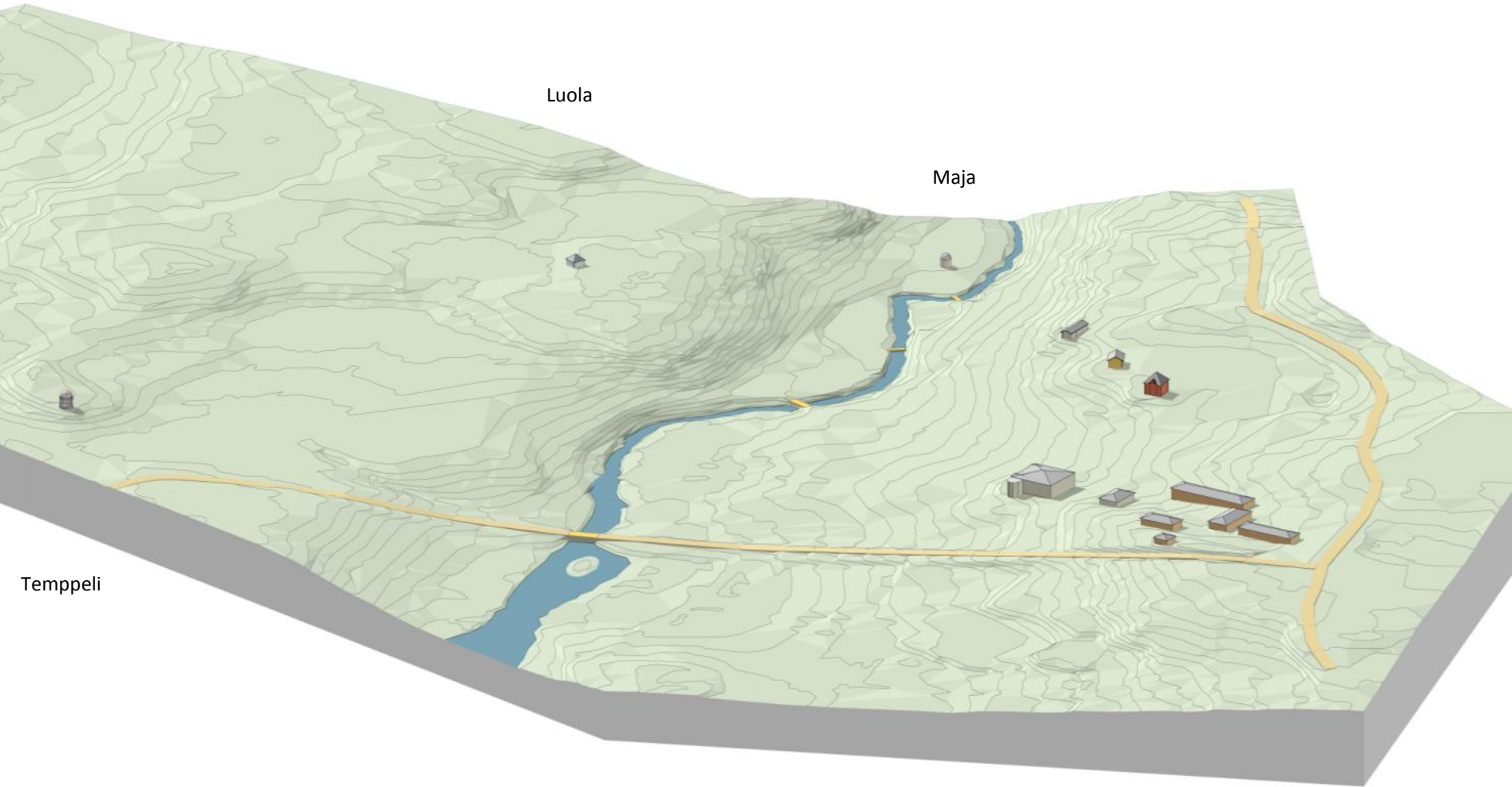
Perjantaina minut oli yhdessä suuren seurapiiri-joukon kanssa kutsuttu Träskändaan päivälliselle, kyseessä oli neiti Auroran 19. syntymäpäivä; kun päivällinen oli nautittu alkoi kävely Temppelille puistossa, mutta kukaan ei saanut mennä keinulle tai kauemmas, vaan meidät käännettiin takaisin päärakennukselle, jossa joimme illalla kello 8 ja 9 välillä teen. Pysyttelimme kuitenkin sisätiloissa pimeän tuloon asti, jolloin ulos tullessamme suureksi hämmästyseksemme näimme puiston olevan valaistu 300 lampulla, se oli jumalallinen näky! Ehdotettiin kävelyä ja kun saavuimme puistoon edessämme aukeni suuri lehtisäli, jonka takaseinällä oli lampuilla valaistu kukista tehty A, sekä penkkejä katsojille. Kun jokainen oli istunut paikalleen, lehtisäliin astuivat neiti Mannerheim, Emilie ja Aline Stjernvall sekä Armfelt koulumestariksi pukeutuneena esittivät ranskaksi prologin, joka oli hyvin viehättävä. Kun esitys oli loppunut käveltiin yli 40 lampulla valaistujen siltojen yli Majalle, joka sekin oli koristeltu kukkaköynnöksin ja valaistu lyhdyin, keskellä oli pöytä kukkuroillaan kaikenlaisia virvokkeita, kuten konvehtirusinoita ja manteleita, appelsiineja, meloneja, arbuuseja, kirsikoita, vadelmia ja mansikoita, minkä lisäksi ulkopuolella oli pöytä jolla oli juotavaa. Sieltä kuljimme syvemmälle puistoon Luolaan, joka oli loistavasti valaistuja sitten Temppelille ja palasimme Majalle, jossa syötiin ja nautittiin kello 12 asti, jolloin kuljimme takaisin päärakennukselle ja kukin matkusti pois, joten minä saavuin kaupunkiin kello 2.53. (Jean Boijen kirje 6.8. 1927, SLS. Käännös Sten Björkman, sit. Björkman 2006, 112-113; Qvarnström 1937. 73-74).

Maja (ruots. *Kojan*), luola (*Grottan*) ja temppeli sijaitsivat kirjeen perusteella kaikki joen vastarannalla, jonne oli esteetön pääsy kartanon puistoalueelta siltoja pitkin sen jälkeen, kun ensimmäinen uusi maantieosuus oli valmistunut 1827. Maja saattaa tarkoittaa lähellä rantaa kumpareelle rakennettua huvimajaa, joka näkyy vielä 1860-luvun kartoissa.

Träskändassa Aurora Stjernvallilla oli vuosien kuluessa tilaisuus seurata ja jakaa isäpuolensa Carl Johan Walleenin puutarhaharrastusta. Sten Björkman ei ole löytänyt tietoja Auroran osallistumisesta puiston suunnitteluun, mutta hän toteaa, että puutarhanhoito ja erityisesti kukkien kasvatus olivat Auroran ja hänen isäpuolensa yhteinen kiinnostuksen kohde. Kuten Carl Johan Walleen, Aurora Demidov liittyi Finska Trädgårdssodlingsällskapetin (1837) jäseneksi.

Auroran vuonna 1836 solmima avioliitto Paul Demidovin kanssa jäi lyhyeksi, kun sairaaloinen aviomies menehtyi jo 1839. Pariskunnan ainoaksi lapseksi jäi 1839

Träskändan puiston topografia ja rakennuskanta 1840-luvun alussa. Oikealla Walleenin rakennuttama päärakennus ja talouspiha. Joen eteläpuolella (vasemmalla) sijaitsevien puistorakennusten nimet perustuvat Jean Boijen 1827 kirjoittaman kertomuksen tulkintaan. Rekonstruktiopiirros 2014.

syntynyt Paul. Jäätyään leskeksi Auroralla oli Demidovien suunnattoman varallisuuden turvin mahdollisuus mm. hankkia Träskändan kartanon omakseen ostamalla tilan Walleenilta ja toteuttaa puutarhaihanteitaan uudistamalla sekä päärakennuksen lähiympäristöä että laajempaa puutarha- ja puistokokonaisuutta. Ehtymättömät rahavarat yhdistyneenä Auroran intohimoiseen omistautumiseen puistolle ja puutarhoille tuottivat vaikuttavan tuloksen. Kartano oli Auroran omistuksessa vuodesta 1840 vuoteen 1895. Ajanjakso aina päärakennuksen paloon 1888 ja vuoden 1890 elokuun myrskyyn saakka oli kartanon puutarhan, puiston ja arkkitehtuurin loistavinta aikaa (Qvarnström 1937, 150-183)

Kartanon ympäristö muokattiin Auroran aikana muotoon, joka on edelleen tunnistettavissa. Kansainväliset vaikutteet, ulkomailta palkatut puutarhurit, laajat kasvihuoneet ja monilajiset istutukset loivat edellytykset aikalaisten ihailua herättäneen puistokokonaisuuden toteuttamiseksi. (Åbo Underrättelser 212. 1879).

Puutarhataiteeseen Auroralla oli jo varhain ollut poikkeuksellisen hyvä tilaisuus tutustua Pietarissa ja Suomen kartanoissa. Demidov-suvun lukuisiin loisteluihin palat-

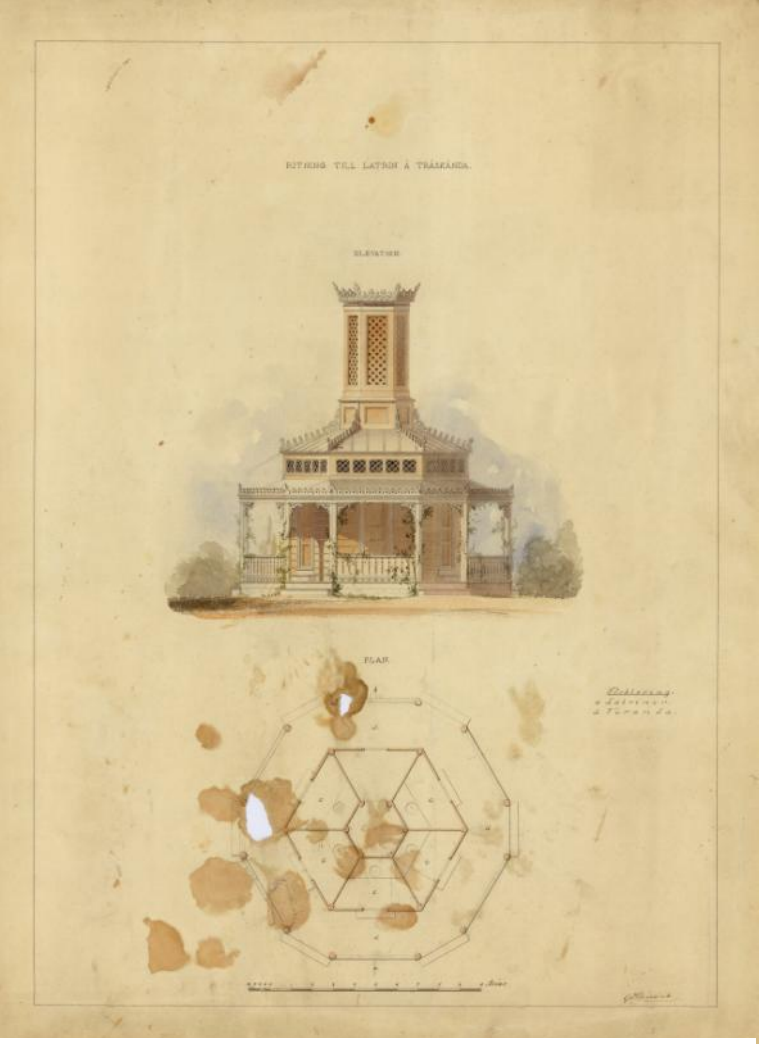
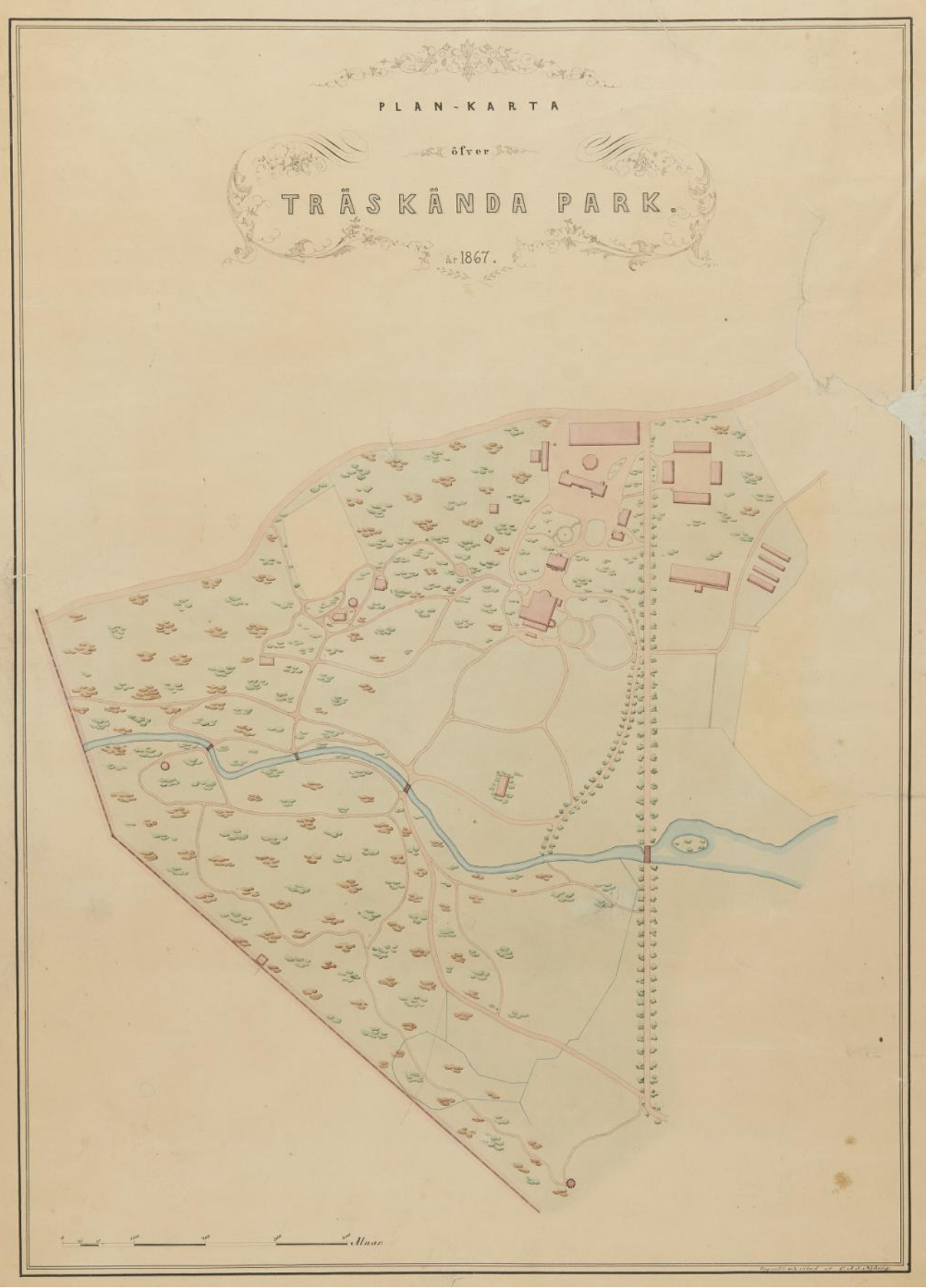
seihin Venäjällä ja Euroopassa liittyivät suurenmoiset puistot, joista useimpiin Aurora oli ehtinyt tutustua. JO 1830-luvulta alkaen hän oli pitkällä Euroopan-matkoillaan omaksunut uutta tietoa, taitoa ja näkemystä, mikä nyt koitui Träskändan puiston hyväksi.

Säteittäisten kujanteiden puut kaadettiin suurelta osin pois ja suorat käytävät nurmetettiin. Vain tiettyjä, valittuja vanhoja jalopuita säästettiin. Avoimille nurmikentille istutettiin huolella sommiteltuja puu- ja pensasryhmiä. Uudet käytävät linjattiin vapaamuotoisesti maastoon sovittaen. Entisen säteittäissommitelman tärkeimmät näkymälinjat säilyivät uudistetun puiston vistojen muodossa.

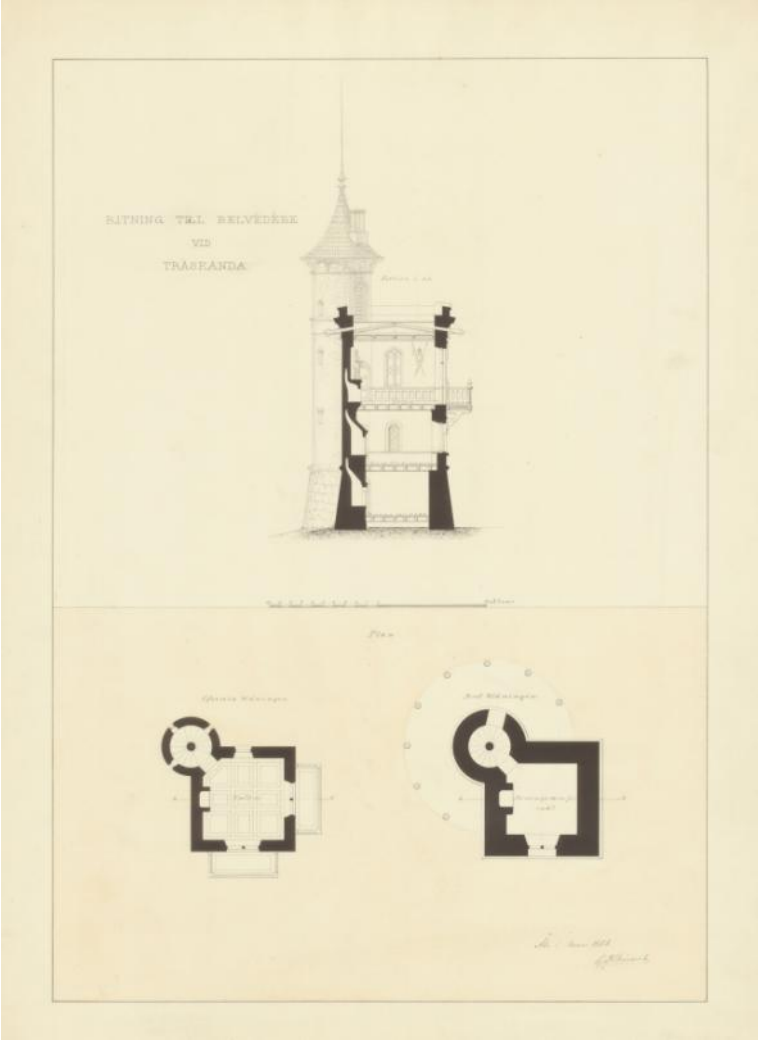
Walleenin aikaisesta säteittäissommitelmasta kehkeytyi uudistusten myötä 1800-luvun englantilaisen maisemapuutarhahanteen mukainen kokonaisuus, johon liittyi rakennuksen lähialueen koristeelliset, eri muotoiset kukkaistutukset, varsinainen maisemapuutarha-alue, joka ulottui joelle saakka ja laajempi puistoalue, joka käsitti sekä avoimia, lehtomaisia osia että varsinaisia metsäalueita kävely- ja ajoreitteineen (Björkman 2006; Sälejoki 1981).

AURORA KARAMZININ AIKA 1840-1895

Träskändan puiston kartta v. 1867. Museovirasto

Latriinirakennus. Piirustus G.T.P. Chiewitz. Museovirasto

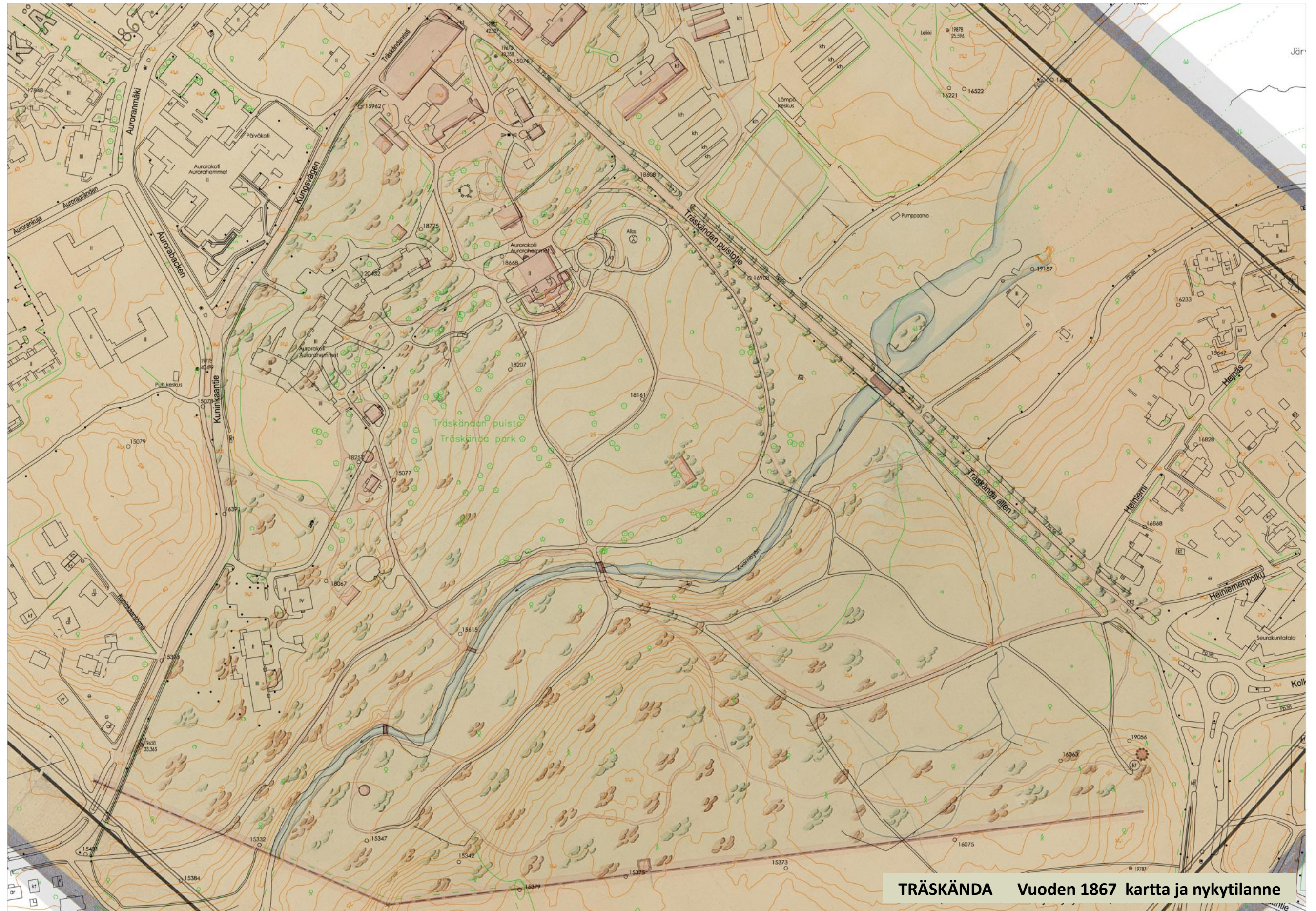

1859 Belvedere Piirustus G.T.P. Chiewitz . Museovirasto

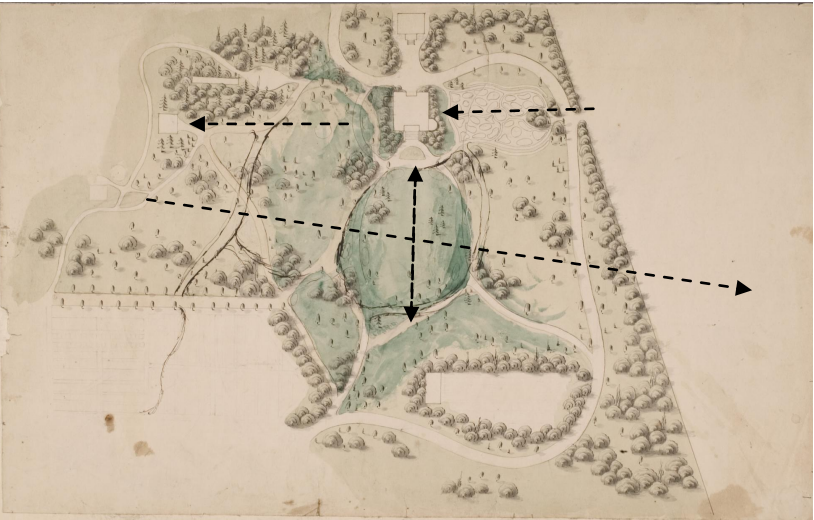
1850-luvulla rakennettu pitkä tallirakennus. Kuva 1900-luvun vaihteesta. Museovirasto

AURORA KARAMZININ AIKA JA NYKYTILANNE

AURORA KARAMZININ AIKA 1840-1895

Magnus von Wrightin 1850 puiston ydinalueelta piirtämien näkymien paikannuspiirros, pohjana 1840-luvun puutarhasuunnitelma.

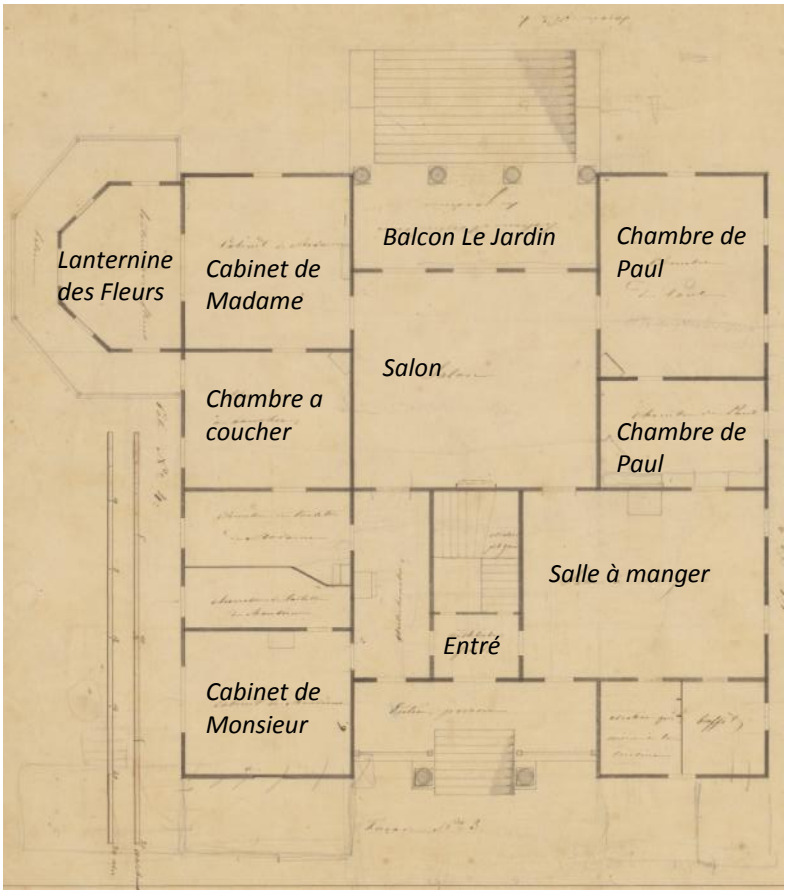
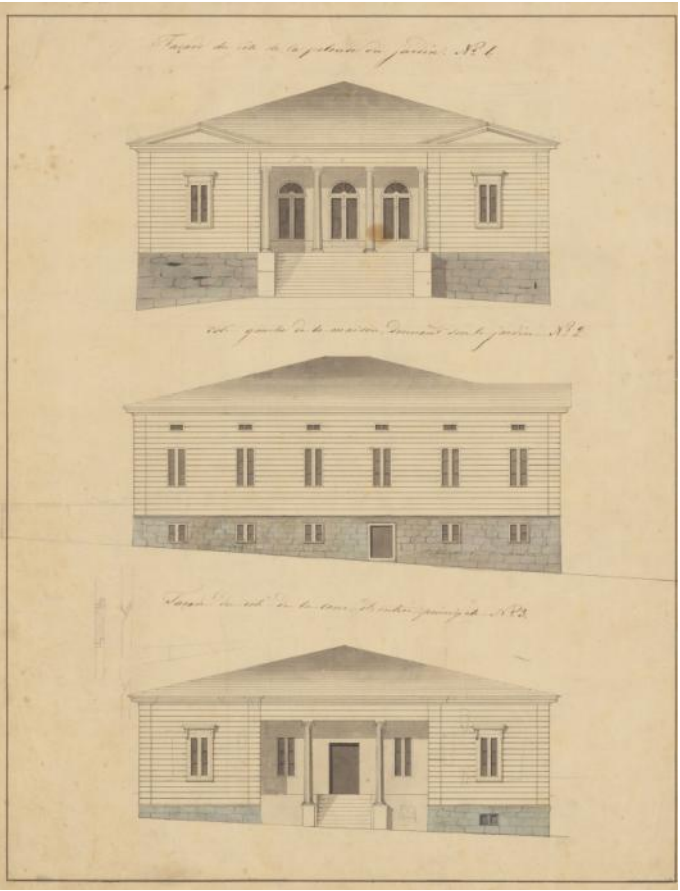

Päärakennuksen ja sen edustan puutarhasommitelma nähtynä kaakosta. Magnus von Wright 1850. Reprokuva EKM

Päärakennus julkisivut kaakkoon, lounaaseen ja luoteeseen. Pohjapiirros johon on merkitty huoneiden käyttö. Museovirasto

Päärakennus ja sen itäpuolelle istutettu kukkatarha, Parterre des Fleurs vuonna 1850. Piirros Magnus von Wright. Kuvataiteen keskusarkisto, Helsinki.

Yllä: Näkymä puistojulkisivua kohti kaakosta. Alla: Näkymä koillisesta. Monikulmaisen kukkahuoneen edessä levittäytyvät näyttävät pergolan kehystämät ns. Teppich-ryhmät. Kuvat 1880 Reinhold Hausen. Museovirasto.

Päärakennuksen pääsisäänkäyntiä vastapäätä, sisääntulopihan luoteispuolella oli jo Walleenin aikana rakennus. Valokuvien perusteella empiretyylinen, leveillä vaakalaudoilla verhottu rakennus saattoi olla rakennettu samaan aikaan kuin päärakennus, mahdollisesti tilanhoitajan tai palveluskunnan asunnoksi. Kuva 1900-luvun vaihteesta. Museovirasto

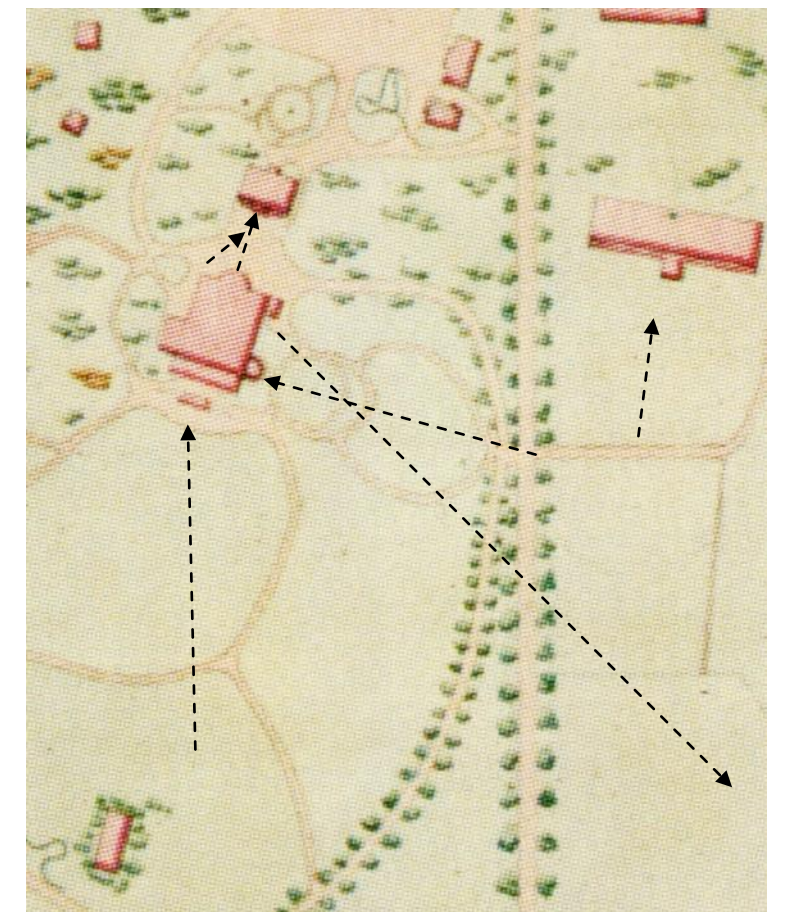

Varhainen valokuva samasta rakennuksesta. Ikkunoiden edessä on samantyyppiset markiisit kuin päärakennuksessa. Museovirasto

Träskändan kuuluisien, näyttävien kukkaistutusten edellytyksenä oli kasvihuoneviljely, jota harjoitettiin laajassa mittakaavassa Träskändan puistotien koillispuolella. Kuvan keskellä palmuhuone ja sen molemmilla puolella kasvihuoneet. Kuva Museovirasto.

1800-luvun loppupuolen valokuvien paikannuskaavio, pohjana v. 1867 kartta.

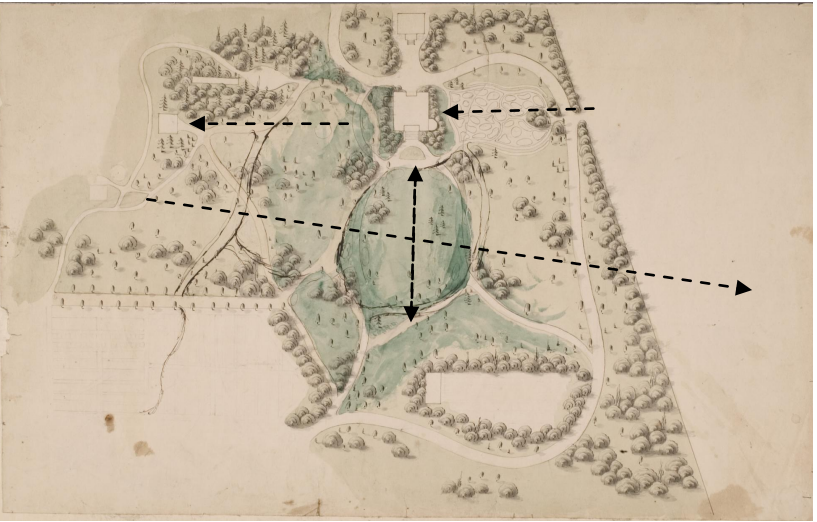
AURORA KARAMZININ AIKA 1840-1895

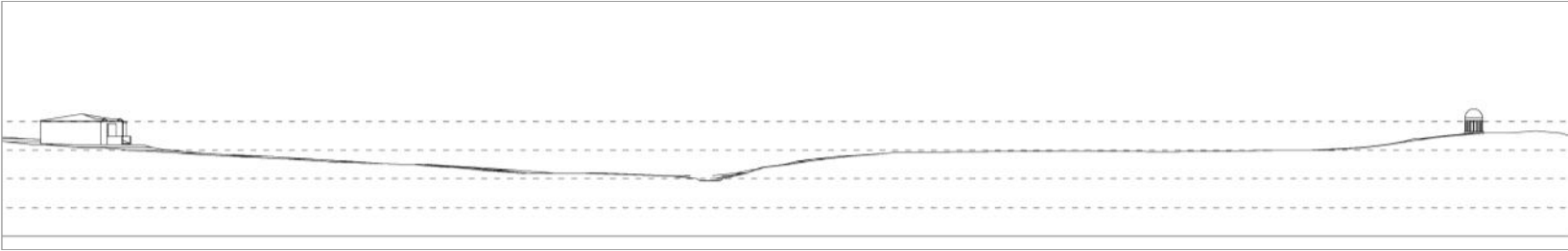
Maisemapuutarhan tärkeä näkö-
mäakseli suuntautui kohti uus-
goottilaista viljamakasiinia,. Tun-
nelmaa korostivat rinteeseen istu-
tetut havupuut. Piirros Magnus
von Wright 1850.

Maisemapuutarhan panoraama. Piirros 1850 Magnus von Wright. Kuvataiteen keskusarkisto, Helsinki.
Avoimille nurmikentille jätettiin vanhoja puuryhmiä ja istutettiin huolella sommiteltuja puu- ja pensasryhmiä. Uudet käytävät linjattiin vapaamu-
toisesti. Päärakennuksesta ja maisemapuutarhaa rajaavalta rinteeltä avautui maisemapanoraama Pitkäjärven suuntaan, jonka etelärannalla oli
Dalsvik.

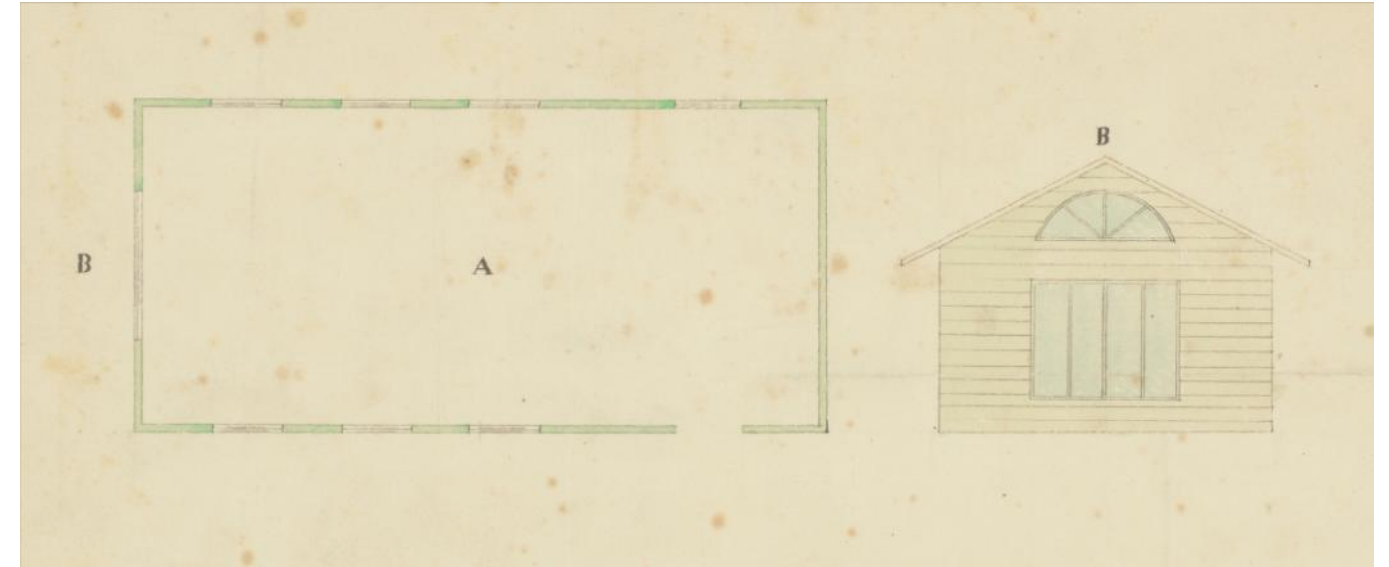
Magnus von Wrightin 1850 piirtä-
mien näkymien paikannuspiirros.

Päärakennus ja temppli sijaitsevat suurin piirtein samalla korkeudella jokilaakson rinteillä. Kaaviopiirros 2014.

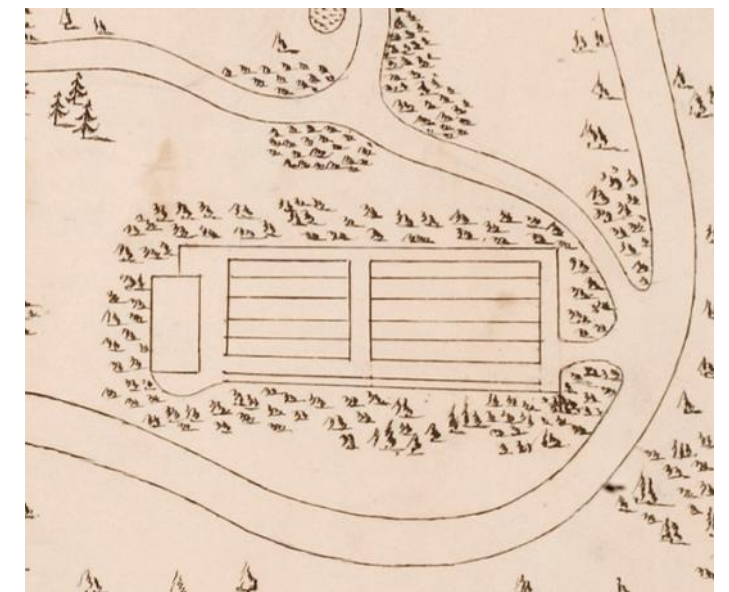

Näkymä päärakennuksen suunnalta kohti joen vastarannan puistometsää. Piirros 1850 Magnus von Wright. Kuvataiteen keskusarkisto, Helsinki. Walleenin aikaisesta säteittäissommitelmasta kehkeytyi uudistusten myötä englantilaisen maisemapuutarhaihanteen mukainen kokonaisuus, johon liittyi rakennuksen lähialueen koristeelliset, eri muotoiset kukkaistutukset, varsinainen maisemapuutarha-alue, joka ulottui joelle saakka ja laajempi puistoalue, joka käsitti sekä avoimia, lehtomaisia osia että varsinaisia metsäalueita kävely- ja ajo-reitteineen. Entisen säteittäissommitelman tärkeimmät näkymälinjat säilyivät uudistetussa puistossa. Kuvan keskellä näkyy alarinteessä sijainneen puutarharakennuksen pääty ja kaari-ikkuna.

Ajoittamaton kasvihuonepiirustus on mahdollisesti puutarhuri C.J. Helmin laatima. Rakennuksen koko on n. 6 m x 13,2 m (10 x 22 kyyn.) Museovirasto

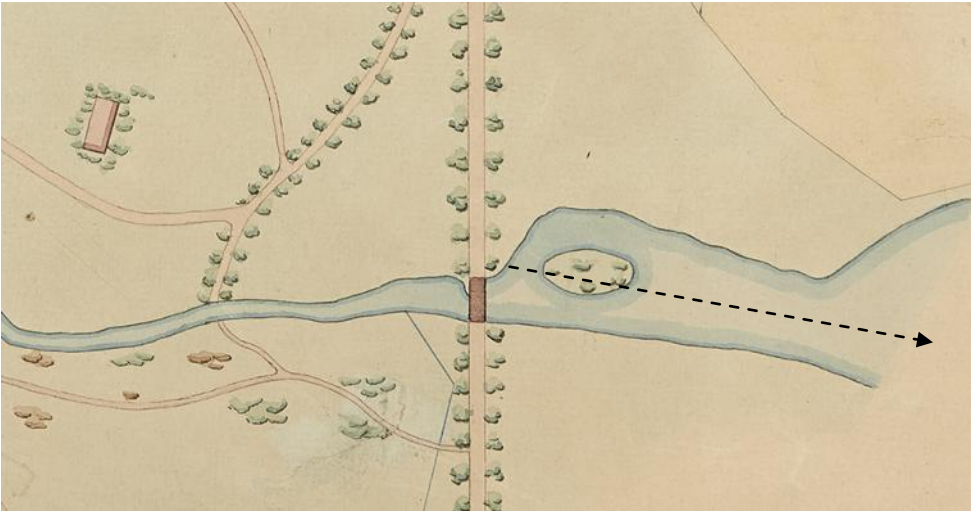
Yllä oleva kasvihuonepiirustus esittää todennäköisesti maisemapuutarhan alarinteessä sijainnutta rakennusta, jonka näkyy 1850-luvun puutarhapiirustuksissa (tässä rajattu osa), samoin kuin rakennukseen liittyvä kasvima. Museovirasto

AURORA KARAMZININ AIKA 1840-1895

Näkymä Långträskin suuntaan. Magnus von Wright 1850. Suomen Kansallisgalleria.

Magnus von Wrightin piirsi näkymän Pitkäjärven poukamalle Träskändan puistotien suunnalta. Pohjalla v. 1867 puistokartta (osa). Museovirasto

Näkymä päärakennuksesta kohti järven poukamaa 1880 (osa). Valokuva Reinhold Hausen. Museovirasto

Kuva Walter Lönnberg Espoon kaupunginmuseum

Venevaja. Piirustus 1859 G.T.P. Chiewitz. Museovirasto

Puistosilta Suuren rantatien vanhan sillan kohdalla. Reinhold Hausen 1880. Museovirasto

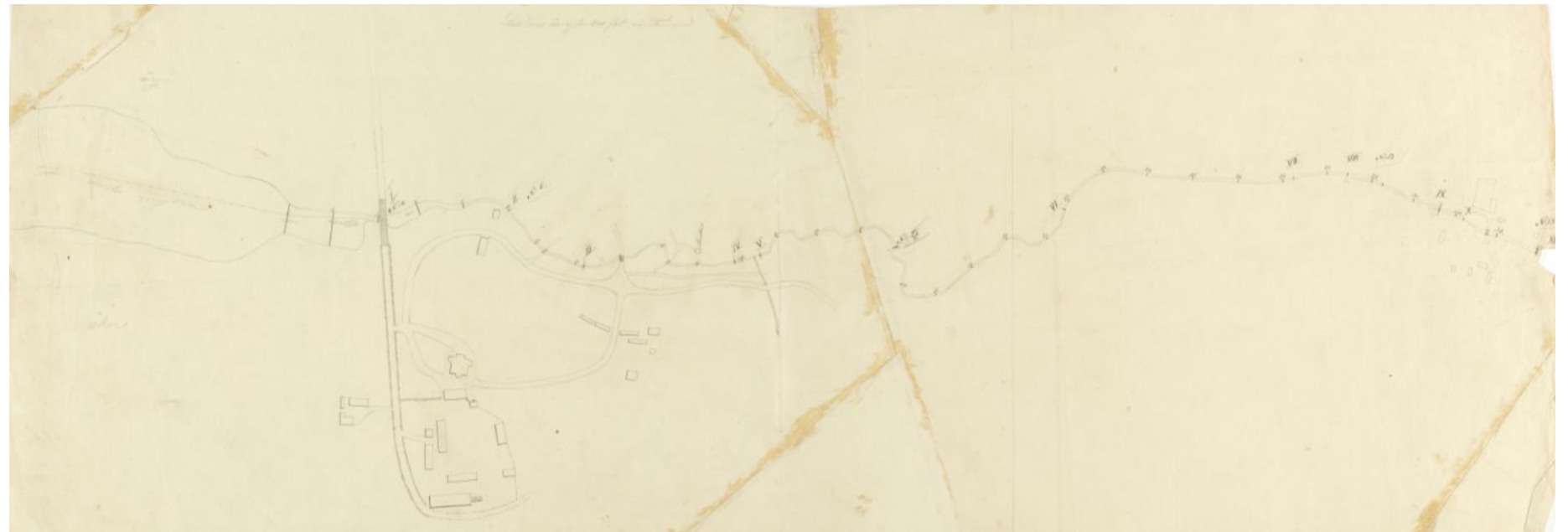
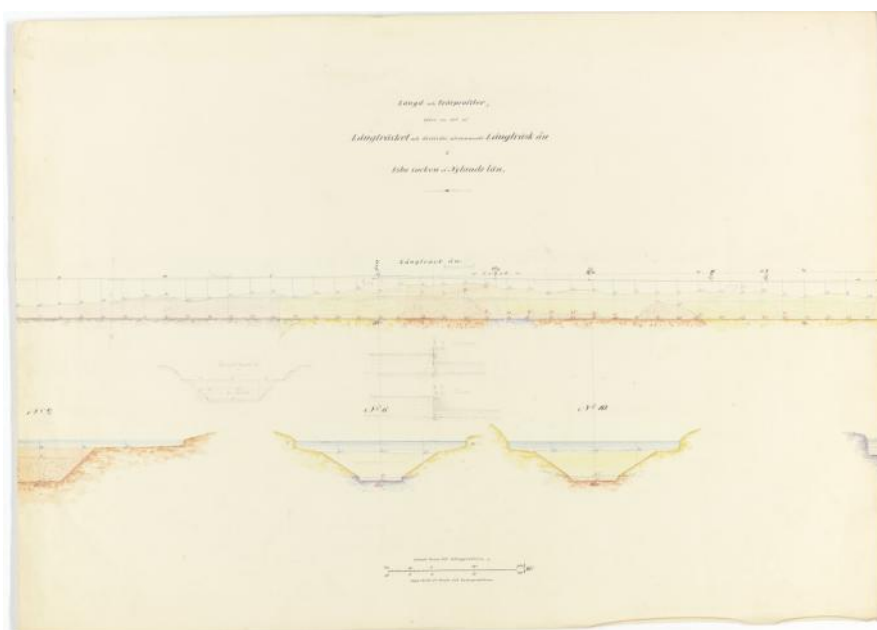

Puistosilta 1900-luvun vaihteessa. Museovirasto

Jokiuomaa reunustavat kivilademat. Kuva 1900-luvun vaihteesta. Museovirasto

Järvenpoukama ja jokiuoma vaaittiin 1862 insinööri Appelbergin johdolla. Säilyneen piirustussarjan perusteella näyttää siltä, että jokiuomaa tuolloin ainakin oli tarkoitus muokata. Piirustukset 1962-63 Museovirasto.

TÖRNGRENIN AIKA 1895-1926

Näkymä entiseen kukkatarhaan ja Träskändan puistotien portille. Vrt. kuvat s. 20 ja 26. Museovirasto

Aurora Karamzin myi lopullisesti Träskändan ja Dalsvikin kaikkine rakennuksineen ja irtaimistoineen sisarentyttärentyttärelleen Marie Törngrenille (o. s. Linder) ja tämän miehelle Adolf Törngrenille helmikuussa 1895. Törngrenien aikana kartanon hoidossa suuntauduttiin tuottavuuden parantamiseen, hyötyviljelyyn ja karjatalouteen, eikä puiston ylläpitoon ei enää voitu uhrata yhtä paljoa varoja kuin Aurora Karamzinin omistajakaudella. (Björkman 2006)

Puiston hoidosta on kuitenkin säilynyt runsaasti arkistoaineistoa, esimerkiksi Adolf Törngrenin ja puutarhuri A.F. Rydbergin kirjeenvaihtoa. Pietarissa toimiva puutarha-arkkitehti A. Regel laati 1896 puiston ja sen näkymälinjoja koskevan parannusehdotuksen. Selostusta täydentävää piirustusta ei ole kuitenkaan löytynyt. Turussa työskentelevä puutarha-arkkitehti A.F. Rydberg osti 1897 Adolf Törngreniltä puutaimia Turun ”vuoripuistoa” (Vartiovuoren pohjoisrinnettä) varten. Aikaisemmin Rydberg oli laatinut Träskändan puiston eri osa-alueita varten puu- ja pensasluettelon liittyen puiston kunnostusehdotukseen (1892) (EKA).

Marie Törngrenin ja Aurora Karamzinin kuoleman jälkeen luovuttiin kukkatarhan koristeistutuksista ja pergola purettiin. Adolf Törngrenin ura vei hänet aika ajoin mm. Venäjälle ja Träskändan kartanopuiston hoito jäi vähemmälle huomiolle. Yrityksistä huolimatta ei enää ollut mahdollista ylläpitää puiston tilallista rakennetta, käytäväverkostoa tai maiseman avoimuutta.

Träskändan palaneen päärakennuksen tilalle Adolf ja Maria Törngren (1863-1900) rakennuttivat arkkitehtitoimisto Gesellius-Lindgren-Saarisen suunnitteleman, brittiläisen Arts and Crafts- liikkeen inspiroiman kesähuvilan, joka valmistui 1901-1902. Aiempaa kapearunkoisemman, mutta pitemmän rakennuksen eteen muodostettiin terassi, joka osittain sijoittui palaneen rakennuksen perusmuurien päälle. Rakennuksen lähialueen maastomuotoja muokattiin käyttäen kiviportaita ja terassimuureja. Puutarhasommitelmissa ei pyritty enää symmetriaan, vaan esikuvina olivat englantilaisen puutarhataiteen uudet virtaukset.

Karjataloutta pyrittiin kehittämään Adolf Törngrenin aikana 1900-luvun vaihteessa. Museovirasto

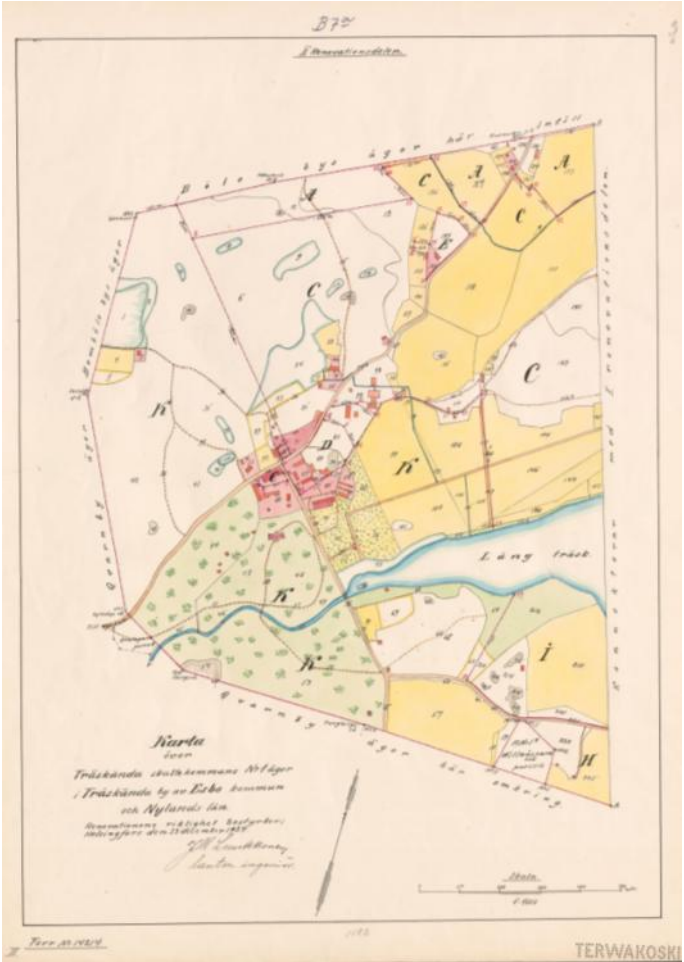
Adolf Törngren ja hänen toinen vaimonsa Ida (s. Wulff) rakennuttivat 1920-luvun vaihteessa puurunkoisen kesähuvilan tilalle uuden päärakennuksen, osittain säilyttäneen entisiä rakenteita ja sisutuksia. Nykyinen, lähinnä ruotsalaista barokkiklassismia edustava päärakennus valmistui 1922. Suunnitteluun osallistui kolme arkkitehtiä – luonnokset laati tunnettu ruotsalainen arkkitehti I. G. Clason ja toteutuksesta vastasivat Armas Lindgren ja Bertel Liljeqvist. Maisema-arkkitehti Paul Olssonin suunnittelema symmetrinen, rakennuksen tyyliin sovitettu terassi-istutus toteutettiin päärakennuksen puiston puoleisen pääjulkisivun eteen.

Paul Olsson kirjoitti Törngrenin pyynnöstä puistoa ja hyötypuutarhaa koskevan arviointilausunnon elokuussa 1922. Hän kuvaili ensin englantilaista luontotyylillä edustavaa puistoa päärakennukselta avautuvine puistonäkymineen ja laajoine nurmikkoinneen, joilla kasvoi mahtavia puistopuuryhmiä ilman aluskasvillisuutta. Metsä- tai villipuistoksi (*wildpark*) hän kutsui kauempaa sijaitsevaa metsäistä osaa, jota oli ehostettu istutuksilla. Pitkille kävelyretkille kutsuivat ensiluokkaiset käytävät, jotka tarjosivat kulkijalle vaihtelevia maisemanäkymiä ja ihastuttavan kauniita kasvillisuussommitelmia: vuoroin liikuttiin laajoilla nurmikoilla satavuotiaiden tammien alla, joiden vihreän holviston takaa pilkahti aurinkoisia aukeita, vuoroin metsä sulkeutui vaikuttavaksi, tunnelmalliseksi tilaksi. Metsäpuiston ylärinnettä myötäilevä, viehättävä kulkureitti päättyi Engelin suunnitteleman paviljongille. Puiston hoidosta Olsson totesi, että puuston riittävä karsinta ja hoito olivat jääneet tekemättä ja siksi tärkeät näkymälinjat olivat katkenneet ja sommitelmaan kuuluvat kasvillisuuryhmät olivat levinneet hallitsemattomasti. Vielä ei kuitenkaan ollut myöhäistä palauttaa keskeisiä ominaispiirteitä. Kunnianhimoisesti toteutettu puisto ainutlaatuisen monipuolisine lajistoineen oli kokonaisuudessaan Suomen puutarhataiteen historian kannalta merkittävä kohde. (Paul Olsson 1922, EKA)

Parkanläggningen, anlagd på 1850-talet, ca 20 ha stor, omfattar dels park i engelsk naturstil, dels s.k. vildpark. Den förstnämnda med sina vidsträckta gräsplaner här och där planterad med mäktiga trädgrupper utan undervegetation dominerar platsen närmast huvudbyggnaden och från densamma inåt parken öppnande utsiktsvyer, den senare däremot består av en genom plantering förskönad skogsmark. De långsträckta promenaderna delvis bestående av förstklassiga vägar erbjuder vandraren omväxlande utsiktsvyer och vegetationsbilder av hänförande skönhet. Än vandrar man genom vida gräsplaner under 100-åriga ekar, där genom grönskande valv solgårdar skymta, och än sluter sig skogen samman i stämningsfull prakt. Den anslående höjdvägen i vildparken avslutas med en stilfull paviljong av Engel. Vid underhållet av parkanläggningen har tyvärr ej tillräcklig rensning och utgallring av trädbeståndet ägt rum, och har därför en del utsiktslinjer avbrutits och växtgrupper förvuxit. Med relativt små omkostnader kunde emellertid ännu det försummade avhjälpas och därigenom det ursprungligen avsedda uppnås. Som helhet betraktat utgör den i stora mått anlagda parken med sitt enastående vackra och rika växtmaterial en epok i trädgårdsanläggningskonstens historia i Finland. (Paul Olsson 1922, EKA)

tation dominerar platsen närmast huvudbyggnaden och från densamma inåt parken öppnande utsiktsvyer, den senare däremot består av en genom plantering förskönad skogsmark. De långsträckta promenaderna delvis bestående av förstklassiga vägar erbjuder vandraren omväxlande utsiktsvyer och vegetationsbilder av hänförande skönhet. Än vandrar man genom vida gräsplaner under 100-åriga ekar, där genom grönskande valv solgårdar skymta, och än sluter sig skogen samman i stämningsfull prakt. Den anslående höjdvägen i vildparken avslutas med en stilfull paviljong av Engel. Vid underhållet av parkanläggningen har tyvärr ej tillräcklig rensning och utgallring av trädbeståndet ägt rum, och har därför en del utsiktslinjer avbrutits och växtgrupper förvuxit. Med relativt små omkostnader kunde emellertid ännu det försummade avhjälpas och därigenom det ursprungligen avsedda uppnås. Som helhet betraktat utgör den i stora mått anlagda parken med sitt enastående vackra och rika växtmaterial en epok i trädgårdsanläggningskonstens historia i Finland. (Paul Olsson 1922, EKA)

Uusi päärakennus oli juuri valmistunut ja kalustettu, kun Adolf Törngren alkoi myydä kartanoa pala palalta. Meijeriryhmän alue rakennuksineen myytiin 1923 Helsingfors folkskolors lärare- och lärarinneföreningille, jonka perustama lasten kesäsiirtola toimi siellä 1980-luvulle saakka. Kartanon ydinalueen osti Espoon kunta 1926, ja kunnanvaltuusto päätti sijoittaa päärakennukseen kunnalliskodin. Träskändan puutarhat kasvihuoneinen osti ylipuutarhuri Emil Hallgren. Pellot, metsät ja maatilat myytiin eri ostajille. Koko kartano oli myyty vuoden 1926 loppuun mennessä. Träskändan aika yksityisenä herraskartanona oli ohi. (Merisalo 1995, Björkman 2006).

Träskändan tilan uudistuskartta 1924. EKM

Träskändan kartanon rakennuskanta 1925 (Arviokirja, EKA)

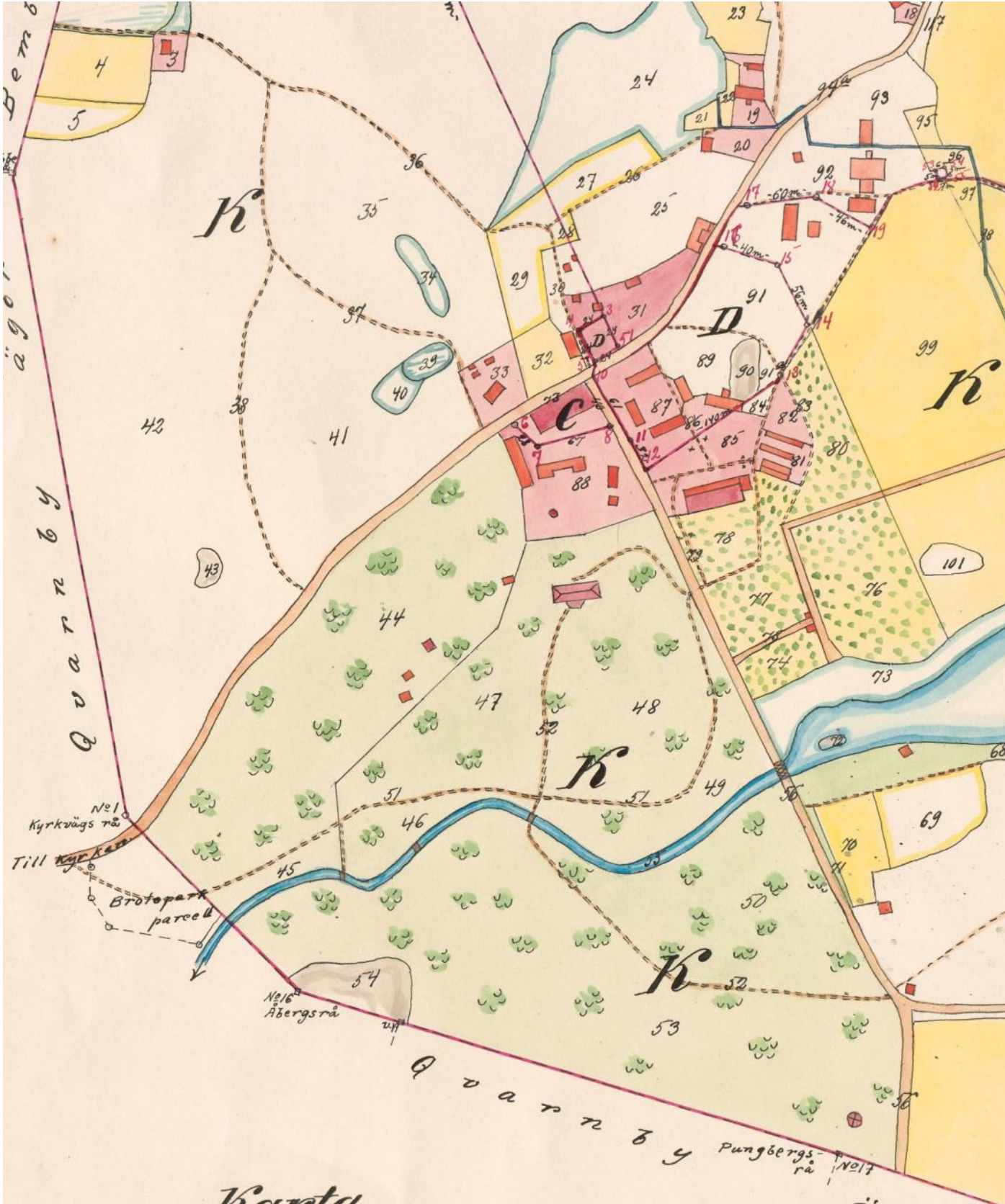
	Pituus m	Leveys m	Korkeus m	Huoneluku	Materiaali	Katto
Karaktärshuset 6800 m3					Kivi ja puu	
Lilla stenhuset	8	6	4	2	Tiili	Tiili
Työväenasunto	19	9	3,5	8	Hirsi	Asfaltti
Työväenasunto	9	8	4	4	Hirsi	Päre
Työväenasunto	16	9	4	5	Hirsi	Päre
Työväenasunto	10	5	4	3	Hirsi	Asfaltti
Puutarhurin asunto	8	6	6	4	Hirsi	Pelti
Puistohuvila "Parkvillan"	9	6	4	3	Hirsi	Päre
Viljamakasiini	9	9	6	1	Tiili	Päre
Kellari ja lato	12	7	3	1	Harmaakivi holvattu; hirsi	Ruberoid
Talli	39	11	5	4	Lauta	Asfaltti
Vaunuliiteri	12	9	4	2	Lauta	Päre
Puutavaravarasto	24	12	4	1	Lauta	Päre
Sikala	9	8	3	1	Hirsi	Päre
Paja	6	6	3	1	Hirsi	Päre
Liiteri	10	6	3	1	Lauta	Päre
Työkaluvaja	26	12	7	3 krs	Lauta	Päre
Pesutupa	10	8	4	4	Hirsi	Asfaltti
Puistolato "parkladan"	7	7	2	1	Hirsi	Päre

1900-luvun vaihteessa valmistuneen uuden, puurakenteisen päärakennuksen suunnitteli arkkitehtitoimisto Gesellius-Lindgren-Saarenen. Museovirasto

Päärakennus laajennettiin ja korotettiin 1920-21. Armas Lindgren ja Bertel Liljequist I. G. Clasonin piirustusten (1918) pohjalta. EKM

Träskändan tilan uudistuskartta 1924 (osa). EKM

TRÄSKÄNDA ESPOON KUNNAN/KAUPUNGIN HALLUSSA 1926-

Oikealla ortoilmakuva 11.6.1943, Puolustusvoimat.
Eteläosan avoimet niittyaukeat ovat hyvin hahmotettavissa.

Aurorakodin Träskända

Espoon kunta osti vuonna 1926 Träskändan kartanon Adolf Törngreniltä. Kunnanvaltuuston samana vuonna tekemän päätöksen mukaan kartanoon perustettiin kunnalliskoti. Hoidokkien huoneet ja tarvittavat hoito- ja aputilat rakennettiin vastavalmistuneen kartanorakennuksen toiseen kerrokseen ja osittain ensimmäisen kerroksen päätyyn. Ensimmäisessä kerroksessa oli mm. avara sisäntuloaula, ruokasali, kalustettu sali ja suurehko kirjastosali.

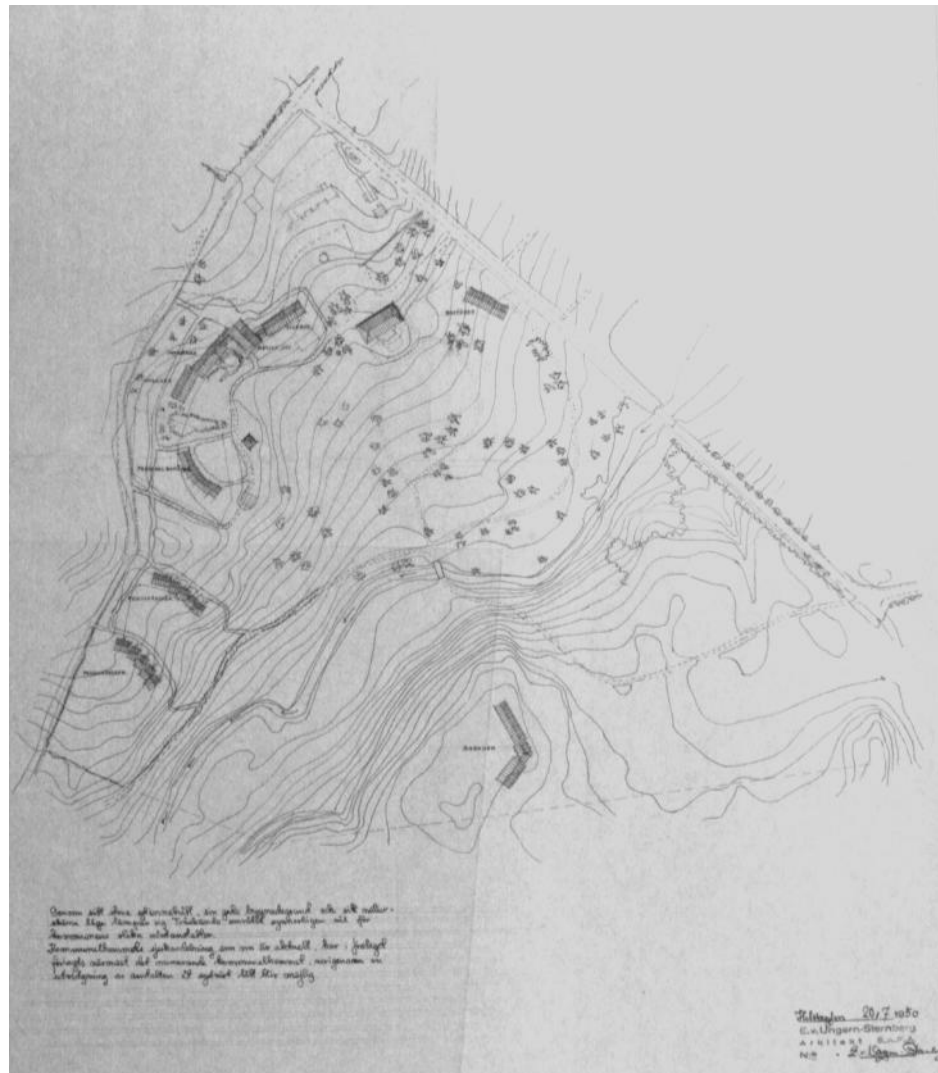
Ensimmäisinä vuosina kunnalliskodissa oli vaihdellen 40 - 48 huollettavaa vanhusta. Kunta päätti seuraavaksi rakentaa kunnalliskodin yhteyteen lisärakennuksen uusia hoitopaikkoja ja muita lisätoimintoja varten. Lisäksi ohjelmaan kuului kaksi rakennusta henkilökunnan asuntoja varten. Suunnittelun yhteydessä uudelle johtajalle annettiin tehtäväksi perehtyä Etelä-Suomen suurimpiin ajanmukaisiin vanhainkoteihin.

Vasemmalla kartta Träskändan rakennussuunnitelma-alueesta 1938, osa (EKM)

Ortoilmakuva 11.6.1943. Puolustusvoimat PVTIEDL 215/2014

TRÄSKÄNDA ESPOON KUNNAN/KAUPUNGIN HALLUSSA 1926-

Kunnalliskodin ehdotus. Förslag till disposition av Esbo kommunalhems område. 20.7.1950, Erich v. Ungern-Sternberg (EKM).
Oikealla 1950-luvulla laadittu kantakartta, joka esittää tilannetta ennen v. 1957. Kartassa näkyy uudisrakennuksen 1. vaihe.

Kunnalliskodin uudisrakennus toteutettiin kahdessa vaiheessa 1955 alkaen. Vuonna 1957 valmistui ensimmäisen vaiheen laajennuksena 100-paikkainen hoitorakennus, johon sisältyi myös askartelu- ja voimistelutiloja sekä toimisto- ja muita toimitiloja. Kartanoalueen läntiselle metsävyöhykkeelle valmistui kaksi henkilökunnan asuinrakennusta, joista toinen oli yhden hengen huoneita käsittävä pistetalotyyppinen rakennus, "Pipsala", ja toinen perheasuntoja sisältävä matala, kolme porrasmallia käsittävä kerrostalo.

Aurora Karamzinin rakennuttama kavinavetta ja tallirakennus purettiin sotien jälkeen, tallirakennuksen viimeinen osa vasta 1970-luvulla.

Maisemapuutarhan ja puiston alueella oli ainakin 1940- ja 1950-luvuilla hyötyviljelmää ja maisemapuutarhan lounaisosaan rakennettiin 1960-luvun vaihteessa iso, betonirakenteinen maakellari perunoita varten. Suunnilleen samalla paikalla oli ilmeisesti Carl Johan Wallenin aikana ollut lounaisosan hyötypuutarhan yhteydessä

rinteeseen sovitettu maakellari ja sen päällä kasvihuone tai puutarhapaviljonki.

Kunnalliskodin historian ja toiminnan osalta ei ole tämän selvityksen yhteydessä suoritettu arkistotutkimuksia muun kuin rakennuksia koskevan aineiston osalta eikä kunnalliskodin rakennuksista ole tehty varsinaista rakennushistorian selvitystä.

Myöhemmät alueeseen kohdistuneet muutokset ilmenevät parhaiten osa-alueiden ja rakennusten tarkastelun yhteydessä.

Luonnonsuojelupäätös 1961 ja myöhemmät vaiheet

Träskändan kunnalliskodin puistoalue julistettiin vuonna 1961 Uudenmaan läänin-hallituksen päätöksellä rauhoitetuksi luonnonsuojelualueeksi 1923 annetun luon-nonsuojelulain nojalla. Alueella kiellettiin mm. maan käyttö viljelykseen lukuun ottamatta ”varsinaisella kunnalliskotialueella olevia puutarhaviljelyksiä”; karjan lai-duntaminen; uusien rakennusten, laitteiden, teiden ja polkujen rakentaminen; lisäk-si kaikenlainen muu toiminta, joka on omiaan ”muuttamaan alueen maisemakuvaa tai vaikuttamaan epäedullisesti kasvillisuuden ja eläimistön säilymiseen”. Päätöksen mukaan alueen metsää on hoidettava puistometsänä valtion luonnonsuojeluvalvo-jan hyväksymän suunnitelman mukaan.

Uudenmaan ympäristökeskuksen päätöksellä 2003 on rajattu noin puolen hehtaarin kokoinen luontotyyppi, tässä tapauksessa jalopuumetsikkö, puiston pohjoisosaan.

Träskändan kartanopuistossa on vuosien mittaan suoritettu puusto– ja kasvillisuus-inventointeja (1969, 2001) sekä laadittu kunnostus– ja kehityssuunnitelmia. Vuonna 1974 valmsitui käyttösuunnitelman raportti, jota edelsi arkkitehtuurin opiskelijoille järjestetty ideakilpailu.

Kartanopuistoa koskeva kunnostussuunnitelma valmistui 1883. Se ohjasi joitakin kunnostus– ja rekonstruointiöitä puistoalueella. Kartanopuiston historiallinen selvi-tys ja uusi kunnostuksen yleissuunnitelma valmistui 2002. Uusi hoito– ja käyttösuun-nitelma valmistui 2008 vuosille 2008-2017 . Uusi Träskändanpuiston restauroinnin ja kunnostuksen työohjelma on laadittu 2013 (luonnos).

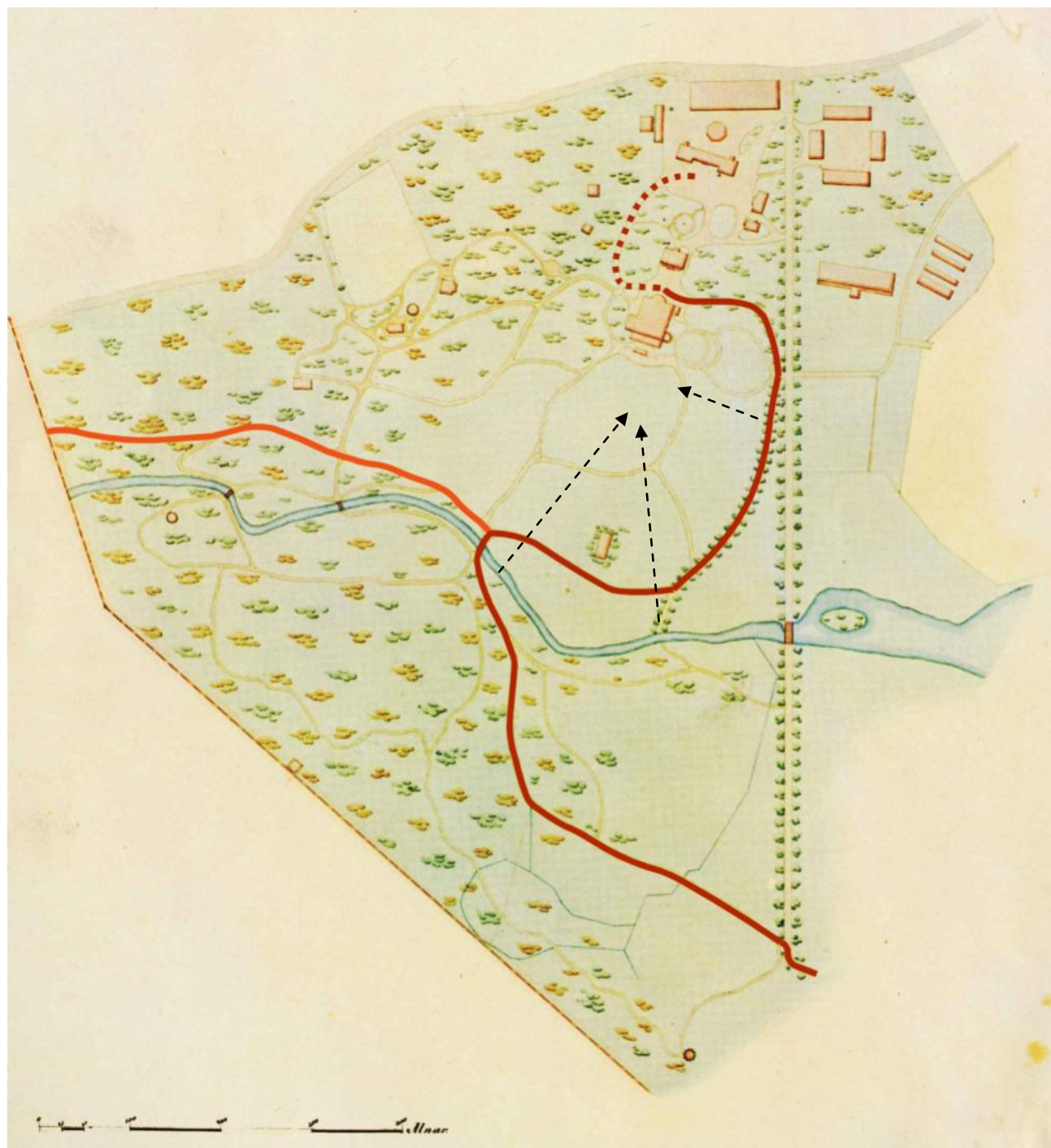
Kartanopuisto on kärsinyt läpiajoliikenteestä, joka on aiheutunut yhteyden avaami-sesta Kehä III:lle. Träskändan puistotien profiili on muuttunut, mikä on vaikuttanut näkymien peittymiseen.

Träskändan historiallinen puistonosa sekä Träskändan kartanoon kuuluneet raken-nukset muodostavat valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristö-kohteen ts. RKY 2009-kohdealueen.

PUISTOKÄYTÄVIEN IKÄRAKENNE

- Suuri Rantatie säilynyt tai palautettu
- Suuri Rantatie poistunut
- Walleen (1820-1840) säilynyt tai palautettu
- Walleen (1820-1840) poistunut
- Karamzin (1840-1895) säilynyt tai palautettu
- Karamzin (1840-1895) poistunut
- 1895-1939 säilynyt tai palautettu
- 1895-1939 poistunut
- 1939-

 VAIHTOEHTO 1
  VAIHTOEHTO 2

Ajoreittien vaihtoehtoja, jota pitkin vierailijat saapuvat Träskändan kartanoon **Analyysi vuoden 1867 kartan mukaan**

Päämääränä on saapua päärakennuksen pohjoissivulle pääsisäänkäynnin puolelle. Matkan varrella kartanon päärakennus, puisto ja kukkaistarha näyttäytyvät eri suunnilta ja ovat aina edukseen.

VAIHTOEHTO 1 (vuoden 1867 kartta)

Polveileva reitti, joka noudattaa parhaiten englantilaisen maisemapuutarha-arkkitehdin, Humphrey Reptonin suosituksia:

Poiketaan maantieltä ennen siltaa, puistotieksi muutetulle vanhalle rantatienlinjalle. Vasemmalla näkyy ylämäessä sijaitseva pyörötemppele.

Metsäpuistosta tie kaartaa alas sillalle, jonka linjassa avautuu "viisto" näkymä ylös kohti päärakennusta.

Kun tie kääntyy itään joen pohjoispuolella nähdään etäältä kartanorakennuksen eteläsiivu.

Ajoreitti jatkuu kaarevaan kujanteeseen, joka kulkee jonkin matkaa rinnakkain maantien kanssa. Matkalla ohitetaan läheltä koristepuutarhan ("pleasure ground") itäpuolella sijaitsevaa porttia, samalla katsotaan suihkukaivojen ja kukkaistutusten ylitse kohti päärakennuksen eloisaa itäjulkisivua, jonka kohokohtana on Auroran monikulmainen kukkaerkkeri.

Vierailijat saapuvat perille pohjoissivun pääovelle ja kuski jatkaa kaarevaa ajotietä pitkin tallipihalle.

Vaihtoehto 1 pätee jos saavutaan Helsingin maalaiskunnan suunnalta (Tikkurilan asemalta, kuten Aleksanteri II 1863)

VAIHTOEHTO 2

Ajetaan puistoon läntisen portin kautta, pääkäytävää pitkin ja vanhan maantiesillan kohdalta jatketaan kohti kartanoa kuten vaihtoehdossa 1.

Vaihtoehto 2 pätee, jos tullaan Helsingistä Lippajärven eteläpuolelta tai Bembölestä.

VAIHTOEHTO 3

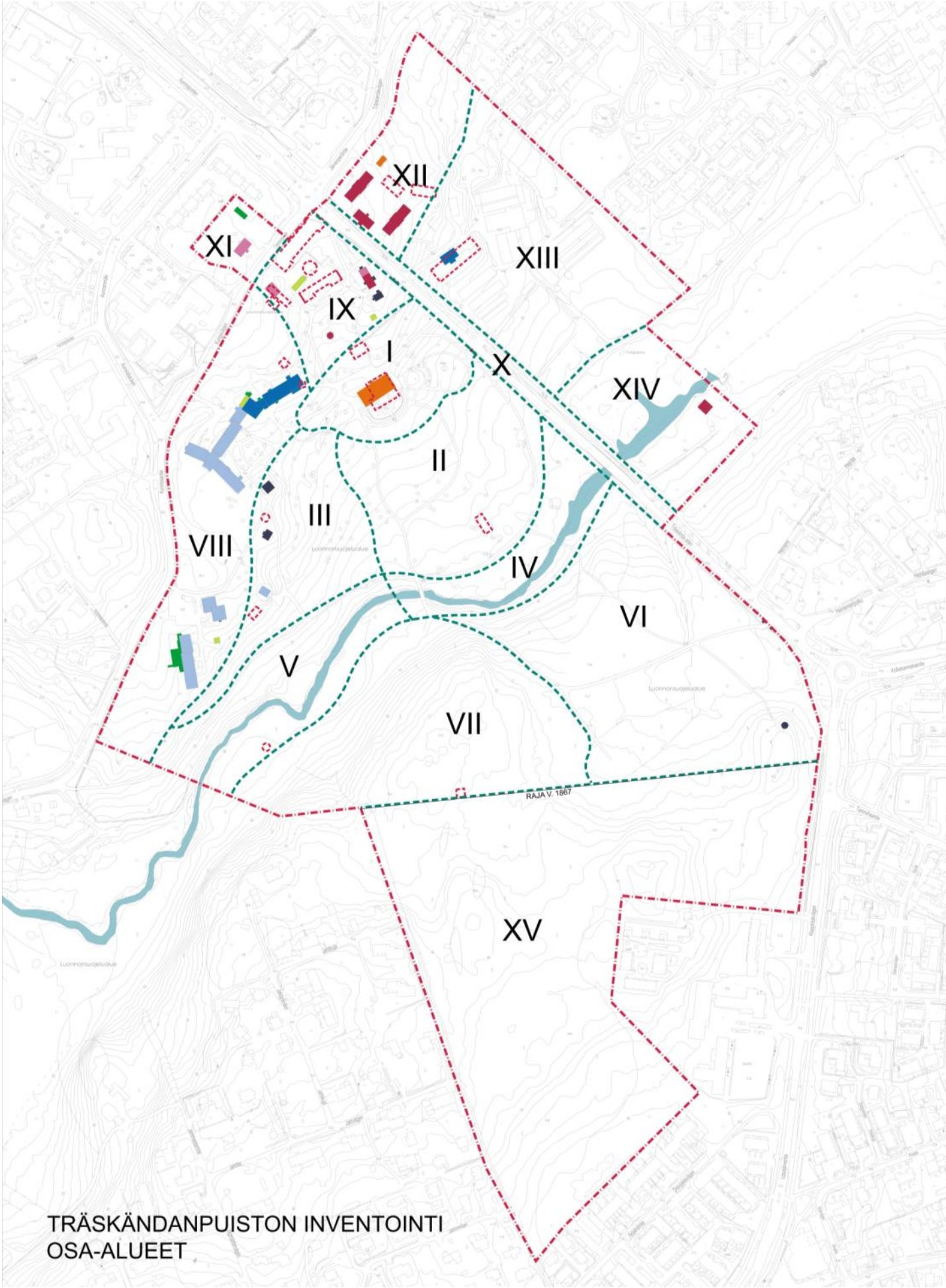
Saavutaan portista koristepuutarhan itäpuolelta, katsotaan suihkukaivojen ja kukkaistutusten ylitse kohti päärakennusta, ajetaan ylös pohjoissivun pääsisäänkäynnille.

Tässä tapauksessa vierailija saapuu liian nopeasti suoraan päämääräänsä.

TRÄSKÄNDANPUISTON ASEMAKAAVA-ALUEEN INVENTOINTI

OSA 2 OSA-ALUEET

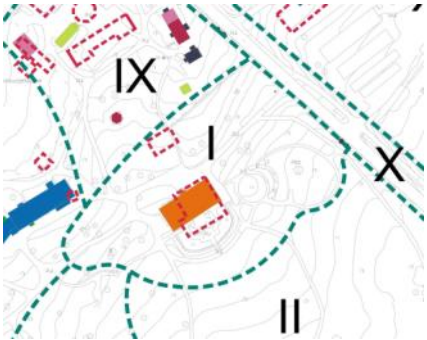
Arvot ja kehittämissuosituks

- ALUE I PÄÄRAKENNUKSEN LÄHIYMPÄRISTÖ
- ALUE II MAISEMAPUUTARHAN VANHIN YDINALUE
- ALUE III MAISEMAPUUTARHAN LÄNTINEN REUNAVYÖHYKE
- ALUE IV MAISEMAPUUTARHAN YDINALUEEN JOKIVARSIVYÖHYKE
- ALUE V LÄNSIOSAN JOKIVARSIVYÖHYKE
- ALUE VI TEMPPELIN PUISTOYMPÄRISTÖ
- ALUE VII AURORA KARAMZININ PUISTOMETSÄN ALUE
- ALUE VIII AURORAKODIN ALUE
- ALUE IX KARTANON TALOUSPIHAN ALUE
- ALUE X TRÄSKÄNDAN PUISTOTIE
- ALUE XI ENTISEN TYÖVÄENASUNNON PIHA
- ALUE XII MEIJERIRYHMÄN ALUE
- ALUE XIII KAUPPAPUUTARHAN ALUE
- ALUE XIV PITKÄJÄRVEN POUKAMA JA PESULAN ALUE
- ALUE XV LUONNONSUOJELUALUEEN ETELÄOSA

TRÄSKÄNDANPUISTON INVENTOINTI
OSA-ALUEET

I PÄÄRAKENNUKSEN LÄHIYMPÄRISTÖ

Päärakennus

Träskändan kartanon päärakennuksen nykyinen sijainti juontaa Carl Johan Walleenin omistajakaudelta. Bohringin kartta v.1827 osoittaa, miten rakennus oli sijoitettu säteittäisen puutarhasommitelman keskiöön korkean kivijalan ja pengerryksen varaan. Walleenin 1820-luvun alussa rakennuttama yksikerroksinen päärakennus oli pohja-alaltaan n. 21,6 x 20,7 m. Pääsisäänkäynti oli luoteissivulla ja asuinhuoneet avautuivat kohti parhaita puutarha- ja maisemanäkymiä. Keittiö oli kaikesta päätellen sijoitettu kellariin. Koillissivulla oli neljän pylvään kehystämä, sisään vedetty loggia. ja sen sisäpuolella iso sali, ”Salon”.

Aurora Demidovin, myöh. Karamzinin, omistajakaudella 1840 – 1895 rakennusta laajennettiin eri vaiheissa. Rakennuksesta on säilynyt varhainen pohjapiirros, johon huoneet on merkitty Aurora Karamzinin perheen jäsenten mukaan. Auroran huoneet olivat rakennuksen itäisessä kulmassa, josta oli näkymät sekä etelään että itään, Pitkäjärven ja Dalsvikin suuntaan. Kulmahuoneen ulkopuolella oli monikulmainen erkkeri, ”*Lanternine des Fleurs*” ja parveke kukkatarhan suuntaan.

1850-l. alussa rakennusta laajennettiin ja rakennettiin toinen kerros. Sivuille ja rinnepuutarhan puolella rakennettiin terasseja, joiden eteen sommiteltiin näyttäviä kukkaisistutuksia.

Päärakennus paloi 1888 ja uusi, Adolf ja Maria Törngrenin (1863-1900) rakennuttama, brittiläisen Arts and Crafts- liikkeen inspiroima huvila valmistui 1901. Aiempaa kapearunkoisemman, mutta pitemmän rakennuksen eteen muodostettiin terassi, joka osittain sijoittui palaneen rakennuksen perusmuurien päälle. Rakennuksen lähi-alueen maastomuotoja muokattiin käyttäen kiviportaita ja terassimuureja. Puutarhasommitelmissa ei pyritty enää symmetriaan, vaan esikuvina olivat englantilaisen puutarhataiteen uudet virtaukset.

Nykyinen, lähinnä pohjoismaista barokkiklassismia edustava päärakennus, joka korvasi vuosisadan vaihteen huvilan, valmistui 1922. Rakennuksen pääsisäänkäynti oli edelleen luoteissivulla ja pengerrytty terassi kaakkoispuolella. Kartanon kehämuurin lähin portti oli vanhalla paikallaan Träskändan puistotien varrella kukkatarhan päässä.

Adolf Törngren myi Träskändan kartanon Espoon kunnalle 1926. Kunnanvaltuuston huhtikuussa 1926 tekemän päätöksen mukaan päärakennukseen sijoitettiin kunnalliskoti, jonka jatkaja on toiminut rakennuksessa Aurorakodin nimellä vuoteen 2005. On todennäköistä, että suoralinjainen sisääntulotie, joka johtaa Träskändan puistotien suunnalta suoraan kohti pääsisäänkäyntiä, on rakennettu vasta kunnalliskotitoiminnan alkuvuosina. Pääsisäänkäynti on edelleen luoteissivulla, kellarin huoltotilojen sisäänkäynti lounaispäädyssä, sivuovi koillispäädyssä ja oleskeluterassi kaakkois-sivulla. Rakennuksen eri puolilla olevilla olevat pihat ja puutarhat ovat luonteeltaan erilaisia.

Ajotie Träskändan puistotien suunnalta

Tiet, käytävät

Suora sisäänajotie on päällystetty asfaltilla. Tie rajautuu luoteissivulla nousevaan rinteeseen rinteeseen maastoleikkauksin autopaikkojen kohdalla. Tien profiilia on jouduttu sovittamaan Träskändan puistotien korkomittoihin, mikä näkyy erityisen selvästi reunimmaisen puistokäytävän ja ajotien risteyskohdassa, jossa käytävän linjaus on siirretty.

Portti, pihakalusteet ja -varusteet

Sisääntulotien graniittipilarit periytyvät 1800-luvulta ja ne on siirretty kukkaistarhan päästä nykyiselle paikalleen aikaisintaan 1920-luvulla. Graniittijalustalle asetetuissa pilareissa on jäljellä takorautasaranoiden osia, joiden vastakappaleet ovat säilyneet käymälärakennukseen varastoitujen puuveräjien reunoilla. Nykyinen ajoväli on alkuperäistä leveämpi. Portin vieressä on matalalle jalustalle sijoitettu liikennemerkki.

Puusto

Tien luoteispuolella on metsittynyt rinne ja kaakkoispuolella kukkatarhaa kohti viettävä rinne. 1800-luvun puistosommitelmasta on säilynyt kilpikaarnakoivun korkea kanto kookkaan palsamipihdan (*Abies balsamica*) kyljessä tien ja linjaltaan muutetun puistokäytävän risteyksessä. Kukkatarhaan viettävän rinteän tammien ja vaahterat ovat 1900-luvulta.

Sisääntulopiha ja sen reunalla sijainnut rakennus

Kartanon päärakennuksen sisääntulopiha on sijainnut tällä paikalla 1820-luvulta lähtien. Pääsisäänkäynnin eteen on yleensä saavuttu vaunuilla ja ajuri on täältä jatkanut matkaa kohti pohjoisempaan sijaitsevaa tallipihaa. Walleenin aikaisen kartan mukaan sisääntulopihan luoteissivulla on päärakennusta vastapäätä sijainnut pienempi rakennus. Tämän käyttöä tai nimeä ei ole pystytty arkistokeselvitysten yhteydessä varmuudella selvittämään. Talouspihaan rajautuva rakennus näkyy sekä 1840-50-luvun puutarhasuunnitelmissa että v. 1867 kartassa, mutta se ei esiinny enää myöhemmissä kartoissa ja se on purettu viimeistään 1900-luvun vaihteessa. Todennäköisesti rakennus on ollut henkilökunnan asuntona, koska itse päärakennuksessa oli alun perin vain omistajaperheen asuinhuoneita. Toisaalta varsinaisia vierashuoneita saatiin vasta 1850-luvulla päärakennuksen laajennuksen ja korotuksen yhteydessä. Leveällä vaakapanelilla vuoratusta, kulmarustikoinnilla varustetusta ja pärekattoisesta puurakennuksesta on säilynyt varhainen valokuva (n. 1860) ja 1800-luvun lopulla otettuja valokuvia. Mahdollisesti Törngrenit asuivat tässä rakennuksessa odottaessaan uuden päärakennuksen valmistumista. Talouspiha-alueen rajana oleva muuri päättyy nykyisin asuinrakennukselle 7 johtavan käytävän portaisiin, siihen kohtaan, jossa em. rakennuksen kulman on pitänyt sijaita. Vuoden 1862 mittauskartan mukaan muuri jatkui vielä rakennuksen toisella puolella.

Päällysteet:

Käytävät ja sisääntulopiha on nykyään päällystetty asfaltilla, lukuun ottamatta rakennuksen sokkelia reunustavaa mukulakivivyöhykettä. Hoidetut nurmikot rajautuvat asfalttikäytäviin paikoin reunakivillä.

Rakenteet, Pihakalusteet:

Pääsisäänkäyntiä vastapäätä on nurmikolle pystytetty luonnonkivi ja H. Niemisen tekemä Aurora Karamzinin muistolaatta vuodelta 1937. Sisäänkäyntipihan kalusteina ovat perinteiset valurautarunkoiset puistopenkit, erikoisen malliset puurakenteiset puistosoivat sekä ryhmä istutusastioita kausikasveja varten. Valaisinpylväät ovat sinkittyä, latvastaan kaarevaa mallia 1900-luvun loppuvuosikymmeniltä. Varusteena on lisäksi vihreä, vakiomallinen roska-astia.

Puusto, pensaat ja muu kasvillisuus:

Vanhat tammet, jotka todennäköisesti periytyvät Walleenin ajalta, kehystävät sisäänantulopihan näkymää pohjoisesta (Puustokartoitus, kuvio 2 ja 3,H-K-suunn.2008). Alueen itäreunalla kasvaa pensaskärhää (*Clematis recta*).

Itäinen kukkatarha

Walleenin päärakennus muodosti keskuksen säteittäiselle puistosommitelmalle, jonka suorat käytävät oli pääosin suunnattu kohti arkkitehtonisia kohokohtia. Päärakennukselta itään lähtevä käytävä päättyi uuteen maantielinjaukseen. Voidaan olettaa, että tähän kohtaan jo tuolloin rakennettiin portti, joka oli käytössä 1920-luvulle saakka.

Päärakennuksen ja uuden maantielinjan väliin perustettiin viimeistään 1840-luvulla kukkatarha, *Parterre des Fleurs*, jonka sommitelman keskiakseli oli suunnattu kohti Aurora Karamzinin monikulmaista kukkaishuonetta. Kukkatarhan suunnitelmia, kasvillisuusluetteloita ja eriaikaisia valokuvia tarkastelemalla voidaan todeta, että istutukset, uurnat, suihkukaivo ja pergolarakenteet muodostivat varsin näyttävän kokonaisuuden vielä 1880-luvun vaihteessa.

Päärakennuksen palon jälkeen ja uusien omistajien kaudella tilanne muuttui. Valokuvien perusteella kukkatarha oli 1900-luvun vaihteessa säilynyt enää melko pelkistetyssä muodossa. Ympyräaiheisen sommitelman läpi rakennettiin suoraviivainen sorakäytävä Träskändan puistotien suuntaan. Karttojen ja valokuvan perusteella käytävä ilmestyi viimeistään 1920-luvulla ja oli jäljellä vielä 1990-luvulla, päätellen pohjakartasta.

Kukkatarhan päätteenä oli Träskändan puistotielle johtava, kivisten portinpilareiden kehystämä portti. Pilareita ja ristikkomallista porttia säilynyt luonnosmainen, päiväämätön piirustus on mahdollisesti 1850-luvun vaihteesta (Museovirasto). Portin järeat graniittipilarit on siirretty pohjoisemmaksi kehystämään uutta sisäänantulotietä todennäköisesti 1920-l. kuluessa. Vanhan portin paikkaa ei ole osoitettu maastossa.

Kukkaistarhaan kuuluneista kukkauurnista ja kivijalustoista muutama on säilynyt

nykyisessä puutarhassa, tosin siirrettyinä. Pyöreä suihkukaivo näyttää säilyneen paikallaan samanmuotoisena ainakin 1880-luvulta.

Osana puiston kunnostusta rakennettiin 1980-luvulla laaditun kunnostussuunnitelman ehdotuksen perusteella uudestaan kadonnut ”Auroran kukkatarha”. Lähdeaineistona käytettiin mm. arkistovalokuvia, erityisesti Reinhold Hausenin kuvasarjaa vuodelta 1880. Vaiheittain toteutunut työ saatettiin istutuksien osalta loppuun vuonna 2000 (Träskändan kartanon perennaryhmä SITO 1999, H-K-suunn.2008). Karamzinin aikaista, kesäkukista koostuvaa kukkatarhaa ei kuitenkaan pyritty palauttamaan, vaan rakennettiin sitä mukaileva perennapuutarha. Lisäksi maatäytöillä muovattu ympyräaihe graniittikivireunoineen ei näytä sijaitsevan alkuperäisellä paikallaan, kun sijaintia verrataan v.1867 karttaan ja v.1950 ortoilmakuvaan, eivätkä nykyisen päärakennuksen mitat tai sijainti vastaa sitä rakennusta, johon puutarhaihe alun perin liittyi. Pergolan ja säilyneen suihkukaivon välisestä suhteesta on vaikea päätellä mitä näkymäakselia rekonstruktiosuunnitelmassa on haettu.

Tiet, käytävät

Puistokäytävien osalta on pyritty palauttamaan 1800-luvun loppupuolen tilanne sovittaen sommitelmaa nykyiseen päärakennuksen ja ajotien sijaintiin. Kukkatarhaa sivuavan, pääsisäänkäyntiä kohti johtaneen kaarevan puistokäytävän ja ajotien liitoskohta on leikkausprofiililtaan epäonnistunut eikä käytävä noudata aikaisempaa linjausta. Tämän, kartanon historian kannalta tärkeän, puistokäytävän keskeinen merkitys päärakennukseen saavuttaessa jää täten hämäräksi. Rajautuminen Träskändan puistotiehen on muuttunut voimakkaasti tien korotuksen yhteydessä ja entisen ajoyhteyden kadotessa.

Käytävät ovat kivituhkapintaisia ja kantattuja. Kukkaympyrän yhteydessä on käytetty nupukivireunusta ja noppakivialueita, samoin suihkukaivoa kiertää noppakivikehä. Tällaisen kivimateriaalin käyttö poikkeaa 1800-luvun puutarhakäytännöistä.

Piharakenteet, kalusteet ja varusteet

Terassimuurin uudehko suojakaide on koottu käyttäen sinkittyä teräsprofiilia ja putkea. Kukkatarhan pohjoispuolelle on pystytetty koristeellisesti veistetty, lieriön muotoinen uurnan kivijalusta, joka on 1900-luvun vaihteessa sijainnut lähellä rakennuk-

sen itäistä kulmaa (valokuva HKM). Nykyinen uurna näyttää olevan alkuperäisen uurnan pelkistetty sementtivalujäljennös. Perennasommitelmaa kehystävät kaarevat pergolarakenteet on suunniteltu v. 1983 ja rakennettu osana kukkaistarhan rekonstruktiohanketta.

Ympyrän muotoinen suihkuallas on valmistettu sementtivalutyönä. Suihkulähteen keskellä ollut veistosryhmä, joka näkyy Reinhold Hausenin valokuvassa v.1880, ei ole säilynyt. Sen sijaan suihkualtaan keskellä on nykyään jalustalle asetettu, köynnösaiheiden koristama uurna, joka on valmistettu sementtivalutyönä. Altaan rakennus- tai korjausvaiheita ei ole tarkemmin selvitetty, mutta reunan profiili näyttää valokuvien perusteella säilyneen suurin piirtein samanmuotoisena ainakin 1880-luvulta. Tuolloin tällaisia elementtejä ja altaita valmisti Savion sementtitehdas (1869-1894), Suomen ensimmäinen sementtivalimo.

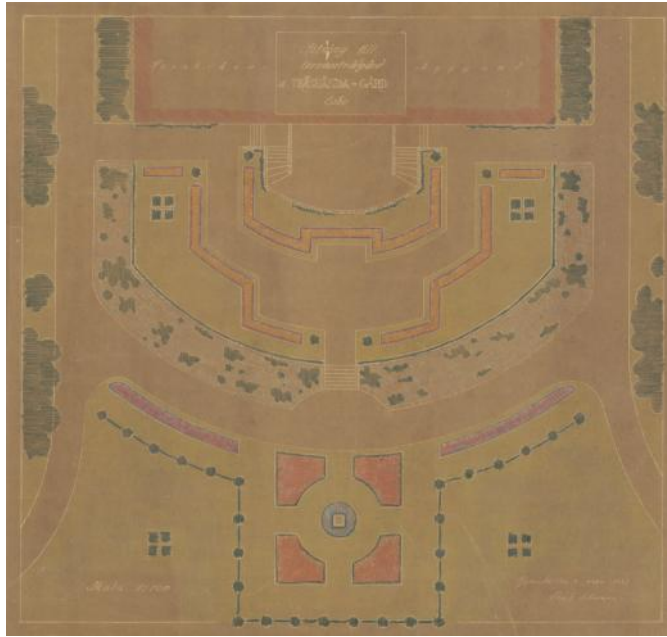
Istutukset

Alueen istutuksia ovat 1980-luvulla laaditun kunnostussuunnitelman ja myöhempien osasuunnitelmien mukaan istutetut perennat, köynnökset, pensaat ym. Puistopuiden osalta ks. kuvio 28, H-K-suunn.2008.

Kaakkoissivun terassipuutarha

Päärakennuksen kaakkoissivun istutukset ovat vaihdelleen kulloinkin vallitsevien tyyli-ihanteiden mukaisesti. Ajalta ennen nykyisen päärakennuksen valmistumista on säilynyt vanhempia rakenteita, kuten graniittiportaiden huolella viimeistelyjä askelmia, kukkauurnia ja kivijalustoja. Paul Olssonin symmetrisen istutussuunnitelma vuodelta 1922 muodostaa päärakennuksen ruotsalaisvaikutteisen, barokkiklassistisen ulkoasun kanssa monumentaalisen, ehjän kokonaisuuden. Alkuperäisen päärakennukseen verrattuna rakennuksen ja terassipuutarhan keskiakseli ovat siirtyneet hieman länteen päin. Terassipuutarha, jonka pääpiirteet näkyvät selvästi esimerkiksi v. 1943 ortoilmakuvassa ja mittauskartassa 1964, on ” kunnostettu ja viimeistely” Paul Olssonin suunnitelman mukaan (H-K-suunn.2008). Tähän kuulune erityisesti keskiakselin alemman Törngrenin aikana rakentamatta jääneen muotopuutarhaosan toteuttaminen. Paul Olssonin kasviluetteloa ei ole ollut käytettävissä.

I PÄÄRAKENNUKSEN LÄHIYMPÄRISTÖ

Terassipuutarhan suunnitelma 1922, puutarha-arkkitehti Paul Olsson

Tiet, käytävät

Käytävien linjauksen osalta on pyritty noudattamaan Paul Olssonin piirustusta v. 1922. Käytävät on päällystetty kivituhkalla.

Pihakalusteet, varusteet ja rakenteet

Alemman muotopuutarhan keskellä on kivijalusta, joka näkyy uurnan jalustana jo v.1880 valokuvassa.

Puusto

Muotoon leikatut rungolliset orapihlajat on istutettu noudattaen Paul Olssonin piirustusta v. 1922.

Muut istutukset

Perenna-, pensas-, kesäkukkalajit ym. ovat kunnostussuunnitelman mukaisia.

Lounaispäädyn piha-alue

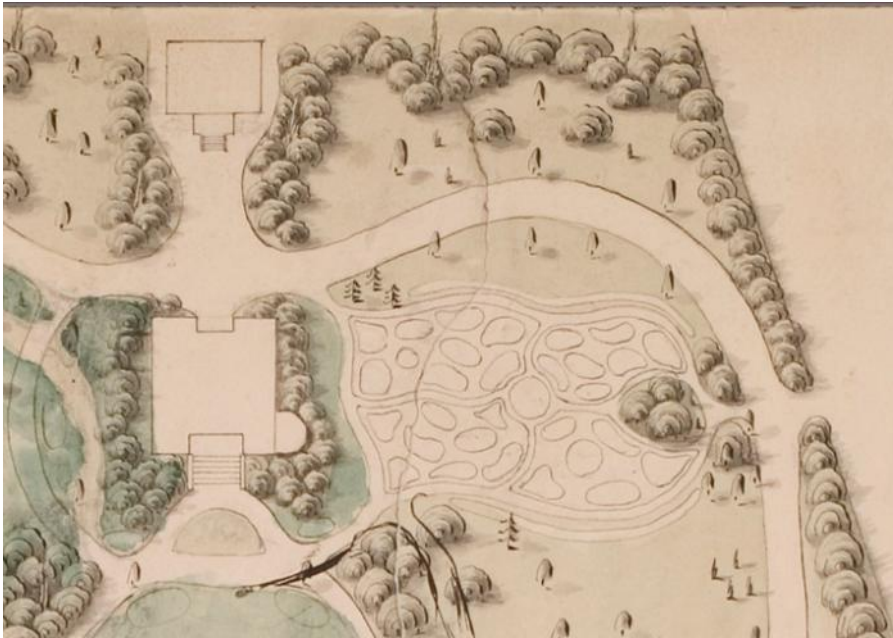
Alkuperäinen päärakennus oli sijoitettu rinnemaastoon siten, että lounaissivun kellariin ja siellä todennäköisesti sijainneeseen keittiöön oli pääsy maantasosta. Vuoden 1880 valokuvien perusteella laajennetun päärakennuksen lähiympäristön oleskelu- ja koristepuutarha ulottui myös lounaissivulle. Koska rakennuksen lähellä ei ole säilynyt esimerkiksi 1800-luvulla istutettuja puistopuita, on varsin mahdollista, että vuonna 1863 järjestettyjen metsästysjuhlien tilapäiset juhlasalit olisi rakennettu tälle puolelle. Kauempana kasvaa mm. tammia ja metsälehmäksi (kuvio 23, H-K-suunn.2008).

Kun 1900-luvun vaihteen huvilarakennuksen tilalle rakennettiin nykyinen päärakennus, muodostui lounaispäädyn eteen painanteessa sijaitseva huoltopiha. Huoltopiha-alue on asfaltoitu, kuten myös päärakennuksen lounais- ja luoteispuolella sijaitsevat liikennealueet.

Kuva 1920-luvun alusta

Kronologia

1200-luvulta alkaen

Träskändan historiallisen kylän keskus

1820-1840

Walleenin aikana rakennetaan päärakennus, säteittäinen puistosommitelma ja kasvihuoneita, joista saadaan mm. puutarhaan istutettavia kesäkukkia.

1840-1850-l.

Saksalaisen puutarhurin C.J. Helmin päärakennuksen lähiympäristöä ja puiston ydin-osaa esittävä luonnosmainen asemapiirros, jonka päälle on luonnosteltu erilaisia tielinjauksia, toteutetaan pääosin. Samaa aluetta esittävä, erityyillisellä grafiikalla piirretty puistopiirustus juontaa mahdollisesti 1850-luvulta.

1840-1880

Päärakennusta laajennetaan ja lähiympäristöä muokataan uusilla terasseilla, istutuksilla, suihkulähteillä ja runsailla istutuksilla. Kansainvälisiä vaikutteita välittävien puutarhureiden, kuten Charles Orionin, vaikutus näkyy ympäristössä.

1888 - 1901

Päärakennuksen palo, omistajanvaihdos, uusi huvilarakennus ja lähiympäristön muokkaus Arts and Crafts-suuntauksen hengessä. Koillisosan kukkatarhan vaativasta hoidosta ja kausi-istutuksista luovutaan.

1920-luku

Päärakennuksen uudelleenrakentaminen. Pohjoismaisen barokin vaikutus näkyy mm. säterikattoisessa rakennushahmossa ja symmetrian korostamisessa. Porttipilarit siirretään kukkaistarhan päästä uuden sisääntulotien varrelle todennäköisesti 1920-luvun keskivaiheilla. Paul Olsson suunnittelee 1922 päärakennuksen kaakkois-

puolelle rakennettavan pengerretyn, symmetrisen muotopuutarhan.

1926 alkaen

Päärakennuksen muutos kunnalliskodiksi. Muutosten suunnittelija on arkkitehti Erich von Ungern-Sternberg.

1980-2000

1983 Päärakennuksen lähiympäristön pihasuunnitelma (Arkkitehtitoimisto Helena ja Olli Saatsi, EKTU 1983). Suunnitelman toimenpiteitä ja piirteitä: *1983 ”Karamzinin kukkatarha” suunnitelma Arkkitehtitoimisto Helena ja Olli Saatsi, EKTU 1983.*

Säilyneen, pyöreän suihkukaivon ympäristön istutussuunnitelma ja ”palautettavan”, monilajisen kukkaympyrän suunnitelma, maastoleikkauksen muutos. Huom. ympyräsommitelma on toteutettu eri kohtaan kuin alkuperäinen, alun perin suihkukaivon ja kukkaisympyrän kesklinja suuntautui vanhan päärakennuksen erkkeriä kohti.

1983 ”Terassipuutarha” suunnitelma Paul Olsson, EKTU 1983.

1999 Asemapiirros Asuinrakennus 2, luonnospiirustus Espoon tekninen keskus. Tila-keskus arkisto.

Suora puistokäytävä päärakennuksen luoteispäädyn keskilinjasta koilliseen on vielä olemassa. Päärakennuksen kaakkoissivun muotoistutus ei vielä nykyisen kaltainen.

1999- 2000

Auroran kukkatarhan viimeistely ja Paul Olssonin muotopuutarhasommitelman palauttaminen.

2002

Träskändan kartanopuiston historiallinen selvitys ja kunnostuksen yleissuunnitelma

2008

Träskändan kartanopuiston hoito- ja käyttösuunnitelma 2008-2017.

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot

Alue on valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön keskus. Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi museoviraston ja ympäristöministeriön julkaisussa RKY 1993 ja kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä (RKY 2009). Kartanon alueella on Träskändan keskiaikainen kylätontti.

Osa-alue on kulttuurihistoriallisesti arvokas Carl Johan Walleenin ja Aurora Karamzinin kartanopäärakennuksen lähiympäristönä ja säätyläisten kesäisen kartanoelämän näyttämönä. Päärakennuksen myöhempi käyttö Espoon kunnalliskotina on paikallishistorian kannalta merkittävä seikka.

Puutarhataiteelliset ja arkkitehtoniset arvot

Puutarhataiteen historian kannalta merkittävää on se, että kolmen eri kartanorakennuksen kehiksenä toiminut alue on terasseineen, kukkaistutuksineen ja suihkulähteineen ilmentänyt kulloinkin vallitsevia muotivirtauksia 1820-luvulta 1920-luvulle. Alue on myöhemmin jäänyt vähemmälle huomiolle, kunnes 1980-luvun kunnostussuunnitelma loi perustan kadonneiden piirteiden palauttamiselle ja kesken jääneen puutarhasommitelman täydentämiselle. Puutarhataiteellisesti arvokkaita ovat puutarha-arkkitehti Paul Olssonin suunnitteleman muotopuutarhan säilynyt osa, samoin säilyneet rakenteet kuten terassimuurit, portaat, kaiteet, suihkulähde, säilyneet jalustat sekä uurnat. Sen sijaan 1980-luvulta vuoteen 2000 toteutetut toimenpiteet eivät sijaintinsa ja kasvi- ym. materiaalsalasta osalta täytä historiallisten puutarhojen restauroinnille asetettavia vaatimuksia.

Kaupunki- tai maisemakuvalliset arvot

Osa-alue sijaitsee maisemakuvallisesti merkittävällä paikalla kartanopuutarhan ytimessä.

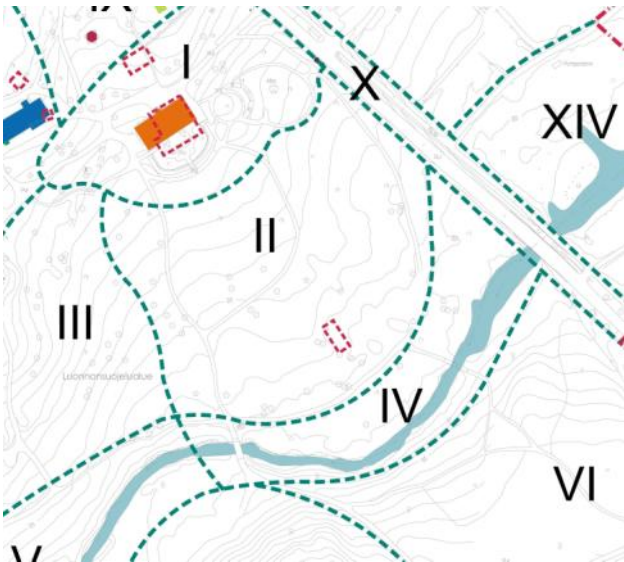
KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Päärakennuksen lähiympäristön asema valtakunnallisesti arvokkaan maisemapuutarhan keskellä ja puutarhan näkymäakseleiden järjestelmässä tulisi ottaa huomioon kaikissa toimenpiteissä.

Osa-alueen suunnittelussa ja hoidossa tulisi pyrkiä noudattamaan historiallisten puutarhojen restaurointia ja hoitoa koskevia kansainvälisiä ohjeita (Firenzen julistus 1981, Icomos-IFLA). Esimerkiksi Auroran kukkatarhan osalta todettakoon, että tulevien toimenpiteiden tulisi perustua puutarhan historian ja geometrian tarkempaan tutkimukseen.

Pääsisäänkäynnin edustan järjestelyä liikennealueineen ja käytävineen tulisi kohen-
taa erityisesti käytävien mitoituksen, rajausten ja varusteiden osalta.

II MAISEMAPUUTARHAN VANHIN YDINALUE

Träskändan kylä periytyy 1200-luvulta. Storträskin talonpoikaistilan päärakennus sijaitsi jakokarttojen 1766 ja 1777 mukaan lähellä jokea. Viipurin ja Turun välinen Suuri Rantatie kulki alueen läpi länteen. Sillan jälkeen tiestä erkani tieyhteys itään päin (ks. jakokartta 1766), joka on tavallaan säilynyt puistokäytävän muodossa, vaikkakaan ei tarkkaan vanhaa tielinjaa noudattaen. Tietä ei ole kuitenkaan esitetty vuoden 1777 jakokartassa. Tieristeyksen kohdalla kasvaa valtava tammi, joka on esitetty Carl Nathanael af Klerckerin v. 1796 laatimassa kartassa.

Storträskin tila muodosti Träskändan kylän neljästä talonpoikaistalosta yhdistetyn Träskändan kartanon ytimen. Carl Nathanael af Klerckerin v. 1787 jälkeen rakennuttaman päärakennuksen ja siipirakennusten sijainti alueen eteläosassa terasseineen, hyötypuutarhoineen ja kalalammikoineen ilmenee maanmittaustyön hallinneen upseerin aikaisista mittauskartoista ja kartanokeskuksen asemapiirroksista. Kartanopuiston kunnostuksen suunnitelmissa on eri yhteyksissä tuotu esiin, että puistossa säilynyt L-muotoinen rauniomuuri olisi kuulunut 1700-luvun ja 1800-luvun vaihteen rakennusryhmän, mahdollisesti sen sivurakennuksen kivijalkaan. Kartta-vertailun perusteella voidaan päätellä, että matala muurin osa, joka on ladottu melko säännölliseen muotoon muokatuista kiviharkoista, ei voi sellaisenaan voi olla perua 1700-luvulta. Osa voi olla peräisin af Klerckerin rakennusryhmän ulkopuolella olleesta pengerryksestä. Toistaiseksi aluetta ei ole tutkittu arkeologisilla kaivauksilla.

Carl Johan Walleenin omistajakaudella vanha päärakennus sivurakennuksineen purettiin ja uusi rakennettiin ylärinteeseen (alueelle I). Rakennus muodosti keskuksen säteittäiselle puistosommitelmalle, jonka suorat käytävät suunnattiin kohti ns. point-de-vue-aiheita, jotka puutarhataiteen piirissä tarkoittivat kaukaisia maastomuotoja, vedenpintoja, veistoksia, arkkitehtonisia kohokohtia tai suoranaisia kullissirakennelmia. Osa-alueen II läpi kulkee viisi tällaista säteittäistä näkymääkseliä ja yksi poikittainen.

Walleenin aikana rakennettiin lisäksi kasvihuoneita ja jatkettiin todennäköisesti af Klerckerin hyötypuutarhakortteleiden viljelyä alueen eteläosassa. Walleenin toimesta siirrettiin Suuren Rantatien läpikulkuliikenne uudelle maantielinjaukselle, jonka pohjoinen osuus valmistui puistoalueen itäreunalle 1827 ja eteläinen jatke 1839. Ensi vaiheessa liikennettä ohjattiin vanhalta sillalta joen pohjoisran-

taa pitkin itään päin uudelle tieosuudelle. Puistoalue oli aidattava tielle päin ja nykyisen Träskändan puistotien reunalle pystytettiin tällä rajaosuudella kiviaita. Raja on esitetty v. 1827 kartassa. 1900-luvulla puretusta kiviaidasta on säilynyt valokuva. Aurora Demidovin / Karamzinin aikana aikaisempi säteittäisrakenne korvattiin englantilaisen maisemapuutarhaihanteen mukaisella puistosommitelmalla jossa osa puustosta säästettiin yksittäispuina tai täydennettiin puuryhmiksi. Myös tärkeimmät näkymääkselit säilyivät. Käytävien uudet, kaartuvat ja maastoa myötäilevät linjaukset suunniteltiin tarjoamaan puiston parhaita näkymiä avointen nurmipintojen yli. Puistoalueen piirteet ja vaihtoehtoiset käytävälinjaukset ilmenevät puutarhuri C.J. Helmin luonnosmaisesta, väritetystä asemapiirroksesta ja toisenlaisella graafisella tyyllillä piirretystä puistopiirustuksesta, joka on todennäköisesti samalta vuosikymmeneltä.

Joen rannan entiset hakamaat ja niityt olivat osa maisemapuutarhaa ja säilyivät vanhimpien valokuvien mukaan puoliavoimina. Kuin muistumana af Klerckerin ajasta säilyi alueen eteläosassa istutusten rajaama säännönmukainen hyötypuutarha-alue, jonka länsireunalla oli ilmeisesti vaatimaton kasvihuonerakennus, *das Grüne Haus* (ajoittamaton rakennuspiirustus, Museovirasto). Säilynyt kiviraunio lienee jäännös tästä puutarhasta, täydennettyinä uudemmillä lohkokivillä.

Taiteilija Magnus von Wright dokumentoi kesällä 1850 kartanopuiston näkymiä. Wrightin tarkat piirrokset, mittauskartat vuosilta 1862 ja 1867 sekä Reinhold Hausenin valokuvat v. 1880 ovat tärkeimpiä kuvalähteitä, joiden perusteella voidaan muodostaa käsitys puiston piirteistä ennen päärakennuksen paloa 1888, elokuun myrskyä 1890 ja omistajanvaihdosta.

Vaikka kartanon ja puiston hoito muuttui tuotantokeskeiseksi Adolf Törngrenin omistajakaudella, maisemapuutarhan ydinalueen tunnusomaiset piirteet säilyivät. Eric Sundströmin v. 1921 kuvaama näkymä päärakennuksen terassilta kohti joenrantaa osoittaa, että maisemaa edelleen hallitsivat vanhat jalopuuryhmät ja niiden kehystämät, tunnusomaiset näkymät.

Adolf Törngren myi Träskändan kartanon Espoon kunnalle 1926 ja päärakennus muuttui kunnalliskodiksi. Träskändan puistotien itäpuolen kasvihuonealue myytiin

Näkymä päärakennuksesta maisemapuutarhaan, taustalla harjakattoinen puutarharakennus kaari-ikkunoineen. Magnus v. Wright 1850 (Ateneum)

kauppapuutarhuri Emil Hallgrenille. Maisemapuutarhan alueella harrastettiin myöhemmin kunnalliskodin kotitarveviljelyä, mikä hyvin näkyy v. 1943 ortoilmakuvassa ja seuraavan vuosikymmenen peruskartoissa.

Kartanon ja puiston kunnostusta pohtineen Träskändatoimikunnan työn jatkeena laadittiin 1983 sarja osa-alueiden suunnitelmia. Puiston vanhinta ydinaluetta käsittelevän Arkkitehtitoimisto Helena ja Olli Saatsin suunnitelman eräänä periaatteena oli ”af Klerckerin pihan” merkitseminen maastoon. Tästä toteutui puiston pääkäytävän siirto lähemmäs joenrantaa af Klerckerin aikaista käytävää mukaillen, sekä koriste-omenapuiden ryhmän istuttaminen muistumaksi hedelmätarhasta.

Puuinventointien, eri vuosikymmenten maastokarttojen ja muutossuunnitelmien avulla on mahdollista analysoida puiston säilyneisyyttä ja muuttuneita piirteitä. Entisten tielinjausten tai rakenteiden selvittämiseksi puistossa ei ole vielä suoritettu arkeologisia tutkimuksia.

Puistokäytävät

Englantilaistyyllisessä maisemapuutarhassa käytävät ovat tärkeä osa puiston kokonaisuutta ja tunnelmaa. Linjauksien ja muodonannon tuli sopeutua tilaan ja näkymiin alan avaintesissä tarkoin määriteltujen periaatteiden mukaan. Maisemapuutarhan suunnittelua käsittelevistä teoksista ilmenee mm. että:

- Maisemapuutarhan yksi keskeinen aihe on avoin puuston kehystämä ”vista” (näkömälinja) kohti päärakennusta tai maisemaa. Käytävien tuli kiertää vistaa tai ne tuli sovittaa maastoon mahdollisimman näkymättömiin jääviin poikittaiskäytäviin.
- Puistokäytävien päätehtävänä oli johdattaa kulkijaa elämyksestä toiseen kuin ”hiljainen saattaja”.
- Kulkijan tuli voida liikkua kuivin jaloin. Siksi käytävät olivat poikittaisprofiililtaan kuperat. Keskikohta ei kuitenkaan saanut nousta ympäröivää nurmipintaa korkeammalle.
- Käytävien ei kuulunut olla keinotekoisesti suorina, mutta niiden mutkilla oli oltava tarkoitus. Ohjeena oli esimerkiksi se, että yhdessä näkökentässä käytävä sai tehdä vain yhden mutkan/kaarteen, paitsi jos oli tarpeen kiertää näkyviä esteitä, kuten puita, kiviä tai maastoesteitä.

Träskändassa maisemapuutarhan ”vista” toteutui ihanteiden mukaisesti, samoin molemmat käytävät sillalta kartanolle. Näistä tärkeämpi ja varhaisissa puutarha-suunnitelmissa muita leveämmäksi esitetty käytävä oli tarkoitettu ajotieksi. Se kiersi ”vistan” kaartaen puiston itäreunan kautta pääarakennukselle. Sen varrelta tarjoutui vaihtelevia näkymiä sekä pääarakennukselle, puistoon että järven suuntaan. Ennen saapumista pääsisäänkäynnille tulija ohitti lopuksi Aurora Karamzinin kukkatarhan. Käytävälinjaukset maisemapuutarhassa vastaavat vuoden 1867 mittauskarttaa lukuun ottamatta vuoden 1983 suunnitelman pohjalta tehtyä, af Klerckerin aikaa pa-lauttavaa muutosta, uuden pääarakennuksen edustan järjestelyjä sekä uuden kukkaistarhan käytäviä. Kunnostustöiden kautta käytävät ovat paikoin näkyvästi koholla nurmipintoihin nähden.

Träskändan puiston käyttö- ja hoitosuunnitelman 2008-2017 mukaan olevat kivituhkakäytävät muutetaan ”alkuperäisasuunsa” eli sorapintaisiksi (raekoko 1-6 mm) ja leveydeltään 2 metrisiksi (H-K-suunn.2008). Sorakerroksen alla olevasta materiaalista ei ole ohjetta, eli se lienee normaalia mursketta. Murske ei sido sorakerrosta samalla tavalla kuin 1800-luvulla yleisesti käytetty tiivistetty savi.

Puusto

Osa-alueen puustoa on käsitelty v. 2008 hoitosuunnitelmassa ja perustuu nykytilan kartoituksiin (Kalliovirta 2001) sekä aikaisempiin suunnitelmiin (Saatsi 1983, Hautamäki 2002). Puiden osalta tavoitteena on arvokkaiksi luokiteltujen puiden elinvoimaisuuden vaaliminen ja toimenpidesuosituksissa painottuu puun hoidon ammattilaisen näkökulma. Oma suuri painoarvonsa on luonnonsuojelulla. Vaikka puiden kulttuurihistoriallista arvoa tehdyissä selvityksissä korostetaan, niiden merkitystä puutarhataiteen elementteinä on tässä syytä syventää. Onhan kyseessä valtakunnallisesti arvokas puutarhataiteellinen kokonaisuus, jonka luomiseen on Aurora Karamzinin alaisuudessa osallistunut Saksassa, Ruotsissa, Ranskassa ja Venäjällä koulutuksensa saaneita puutarhureita.

Vanhimpien suunnitelmien ja valokuvien perusteella maisemapuutarhan ydinalueen puut ja puusto vastaavat englantilaisen maisematyylin ihanteiden peruselementtejä ja niiden tilallista hierarkiaa: pääarakennuksen ympäristössä pensaiden ja puiden yhdistelmä, keskivyohykkeellä puuryhmät ja yksittäispuut sekä kauempana joen

varressa valoisa, harvojen puiden tarha (Hain).

Puiden sommittelu voi oppikirjojen mukaan olla olemukseltaan joko lehto/tarha, clump tai shrubbery. Näitä englanninkielisiä termejä ei ole käännetty esim. saksankielisissä avainteoissa.

Tarha, lehto (saks. *Hain*, engl. *grove*)

Hain on harvaan istutettujen puiden joko tietyn kuvion mukainen tai epäsäännöllisempi maisemapuiston osa, usein valoisa, harvaan istutettujen runkopuiden lehto. Puut sijoittuvat (kukkivalle) niitylle yksittäin ja väljästi. Tärkeimmät elementit ovat runkopuut ja puiden rajaamat näkymät. Harkitusti sijoitetut pensasryhmät ovat mahdollisia. Tärkeää on erilaisten tunnelmien vaaliminen. Esimerkiksi Hennebon (1991) mukaan tarhan pinta-ala on usein rajallinen ja siksi vain yhden tunnelman vaaliminen on perusteltua. Träskändan maisemapuutarhan puoleinen joenranta-vyöhyke on aikanaan vastannut lähinnä tarha- tai *Hain*-teemaa.

Clump (puuryhmä)

Thomas Whatelyn (1726-1772) teoksen *Observations on Modern Gardening* mukaan muodostelmalle on ominaista yhteinen latvus ja *clump*-ryhmään tarvitaan vähintään kaksi puuta. Hän esittää, että ryhmän tulee koostua saman puulajin yksilöistä. Clump-ryhmä voi olla pohjamuodoltaan ovaali, pyöreä tai jopa neliö. Ryhmän puut ovat rungollisia ja latvuksen alta näkyy runkojen välistä taustalla oleva maisematila. Monikerroksinen rakenne ei tästä syystä ole toivottava, lisäksi sellaisen rakenteen ylläpitäminen vuosikymmeniä on todettu vaikeaksi pensaiden taantuessa. Kuuset eivät sovellu *clump*-puiksi.

Träskändan maisemapuutarhan tammi- ja lehmusryhmät ovat edustava esimerkki englantilaisen maisemapuutarhan *clump*-aiheesta.

Shrubbery tarkoittaa lähinnä monilajista pensasryhmää johon voi sisältyä myös puustoa. Osa nykyisistä puuryhmistä on voinut alkujaan olla *shrubbery*-aiheita Karamzinin aikana (vrt. von Wrightin piirrookset vuodelta 1850) mutta pensaat ovat ajan myötä hävinneet. Träskändan puuryhmiin on istutettu uusia taimia 1980-luvun suunnitelman mukaan, mikä on heikentänyt niiden maisemallista arvoa.

Yksittäispuut

Yksittäispuut kuuluivat maisemapuutarhaan esimerkiksi sijoitettuina metsäreunan eteen jyrkän rajan raottamiseksi/rikkomiseksi. Kasvaessaan yksittäispuiden merkitys kasvaa ja ne saavat lisää arvokkuutta ja kauneusarvoa. Yksittäispuun käytöstä ja merkityksestä mainitaan että ne ovat:

- näkymälinjan pääte
- osoittavat yhteyksiä puistossa (esim. sarjana, muodostelmana, halutun tunnelman aikaansaamiseksi)

Yksittäispuu voi olla osoitus paikan tärkeydestä ja erityisyydestä, joko alusta saakka tai sellaiseksi tulleet ja vaalittuna. Träskändassa vanha tammi on Suuren Rantatien sillan maamerkki, uudemman, idempänä sijaitsevan puistosillan kohdalla on nuorempi tammi, joka muita puita poistamalla on saatavissa esille.

Träskändan selvityksistä ja suunnitelmista

*Helena Saatsi 1983,2: ”*Englantilaisen puiston keskeisen osan puustoa uudistetaan voimistamalla olemassa olevia puuryhmiä”. Tämä toteutui lisäistutuksilla samaan puuryhmään, mikä kylläkin heikensi niiden visuaalista, *clump*-periaatteen mukaista yhtenäisyyttä.

*Ranja Hautamäki 2003, 77: ”*Korvaavat nuoret taimet, jotka viime kunnostuksen yhteydessä istutettiin liian lähelle olemassa olevia puita, siirretään tarvittaessa uusille paikoille”.

Hoito- ja käyttösuunnitelma 2008-2017: Puuston hoidon tavoitteena on säilyttää vanha arvopuusto mahdollisimman pitkään ja tehdä kaikki tarvittavat hoitotoimet niiden säilymiseksi. Karttaan erikseen merkityillä alueilla poistettu puu korvataan uudella kookkaalla, samaa lajia olevalla puulla, joka pyritään istuttamaan mahdollisimman lähelle poistetun puun sijaintia. (Kartoissa tarkennetaan mitkä puuyksilöt poistetaan, mutta ne eivät noudata Hautamäen suosituksia).

Entinen hyötypuutarha-alue

Nathanael af Klerckerin ajoilta periytyvä hyötypuutarha-alue oli kaikesta päätellen käytössä ainakin 1860-luvulle saakka. Vuoden 1867 kartassa näkyy edelleen entisen

II MAISEMAPUUTARHAN VANHIN YDINALUE

kasvihuoneen kokoinen rakennus vanhalla paikallaan. Koska kartta on melko viitteellinen hyötyviljelmien osalta, ei ole varmaa, oliko hyöty- ja kasvihuoneviljely tässä vaiheessa siirtynyt kokonaan Träskändan puistotien itäpuolelle. Rehevän kasvillisuuden leimaamaa aluetta L-muotoisen muurin itäpuolella on myöhemmin käytetty kompostointiin.

Kronologia

(1700-)luvulta vuoteen 1820

Träskändan historiallisen kylän sijainti alueella, Storträskin tilan päärakennuksen sijainti osa-alueella tai ylempänä alue I:n kohdalla. Carl Nathanael af Klerckerin aikana suoritettavat muutostyöt; uusi päärakennus terasseineen ja hyötypuutarhoineen alueen eteläosassa.

1820-1840

Walleenin aikana puretaan vanha päärakennus ja rakennetaan uusi alueelle I. Rakennetaan säteittäinen puistosommitelma suorine käytävineen ja lisäksi kasvihuoneita, joista saadaan mm. puutarhaan istutettavia kesäkukkia. Hyötypuutarha-alue sijoittuu alueen eteläosaan rajatulle alueelle, af Klerckerin puutarhojen kohdalle. Suuren Rantatien läpikulkuliikenteen siirtäminen uudelle maantielinjaukselle puistoalueen itäreunalle alkaa 1827 ja päättyy 1839. Aluksi liikennettä ohjataan joen pohjoisrantaa pitkin itään päin uudelle tieosuudelle. Walleenin puistoalue on aidattu, eteläreunaltaan todennäköisesti puuaidalla ja nykyisen Träskändan puistotien reunalla kivimuurilla.

1840-1850-l.

Aurora Karamzinin aikana säteittäissommitelma korvataan englantilaisen maisemapuutarhahanteen mukaisella puistosommitelmalla säästämällä osa puustosta rajavien puuryhmien ja yksittäispuiden muodossa. Käytävien uudet, polveilevat linjaukset ja ajoväylät sommitellaan näkymiä korostaen.

Alueen eteläosassa sijaitsee istutusten katveessa säännönmukainen hyötypuutarha-

alue, jonka länsireunalla on ilmeisesti luonnospiirustuksen esittämä vaatimaton kasvihuonerakennus, *das Grüne Haus* (vrt. v. Wrightin piirustus).

1840-luvulta on säilynyt puutarhuri C.J. Helmin graafista tyyliä noudattava luonnosmainen, väritetty asemapiirros, jonka päälle on luonnosteltu erilaisia tielinjauksia. Samaa aluetta esittää toisentyylisellä grafiikalla piirretty puistopiirustus.

1850-1880

Puutarhureiden ja kansainvälisten yhteyksien vaikutus näkyy ympäristössä. Ajalta ovat säilyneet ranskalaisen puutarhurin Charles Orionin laatimat puu- ja kasviluettelot (Träskändassa n. 1865-1870).

Karl Johan Gauffin (1870-74) , Oskar Rudolf Gauffin (1874 -1878) ja Carl Michael Bilsted (1878-)ylipuutarhureina 1870-luvulla.

1888 - 1920

Omistajanvaihdos ja kartanopuiston hoidon muuttuminen.

1920-luku

Valokuva: Näkymä kohti joenrantaa päärakennuksen terassilta puuryhmien lomassa. Kartanon myynti Espoon kunnalle 1926.

1940-1960

Kunnalliskodin hyötyviljelyä puistoalueella, vrt. ortoilmakuvat 1943 ja 1950, peruskarttojen viljelyaluemerkinnät 1958 ja 1961 (MML)

1970-2000

1974 Träskändan kartanon käyttösuunnitelma

1983 ”af Klerckerin piha”. Suunnitelma Arkkitehtitoimisto Helena ja Olli Saatsi. EKTV Suunnitelmasta toteutuneita osia:

- Malus-ryhmien istutuksia
- Sillalta koilliseen kaartavan puistokäytävän linjan muuttaminen: uuden käytävän rakentaminen lähemmäksi joenrantaa. Ennen muutosta puistokäytävän linja noudatti 1840-luvun puistosuunnitelman ja 1867 kartan esittämää linjausta.
- Vanhan käytävän kaventaminen

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot

Alue on valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön keskus. Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi museoviraston ja ympäristöministeriön julkaisussa RKY 1993 ja kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä (RKY 2009). Alueella on sijainnut Träskändan keskiaikainen kylätontti ja Storträskin tilan keskus.

Osa-alue on Carl Nathanael af Klerckerina perustaman ja ja Carl Johan Walleenin sekä Aurora Karamzsinin toimesta muokatun kartanopuutarhan keskeinen osa, joka on 1700-luvun lopulta lähtien ollut eriaikaisten omistajien ja puutarhasuunnittelijoiden erityisen huolenpidon kohteena. Valtakunnallisesti arvokkaan kartanopuutarhan ydinalue on toiminut kulttuurihistoriallisesti merkittävien tapahtumien näyttämönä.

Puutarhataiteelliset ja arkkitehtoniset arvot

Puutarhasommitelma noudattaa 1700-1800-luvun maisemapuutarhan esteettisiä periaatteita lavastuksellisine, maalauksellisine näkymineen, maastomuotoineen, näkymäakseleineen, puuryhmineen, loivasti kaartuvine käytävineen ja jokilaaksoineen, ja on Suomen oloissa poikkeuksellisen vaikuttava puutarhataiteellinen kokonaisuus.

Kaupunki- tai maisemakuvalliset arvot

Alue on Träskändan kartanoalueen maisemakuvan kannalta keskeinen, identiteettiä luova tekijä ja muodostaa kaupunkirakenteessa ainutlaatuisen ympäristökohteen.

Luontoarvot

Luonnonsuojelualue

Säilyneisyys

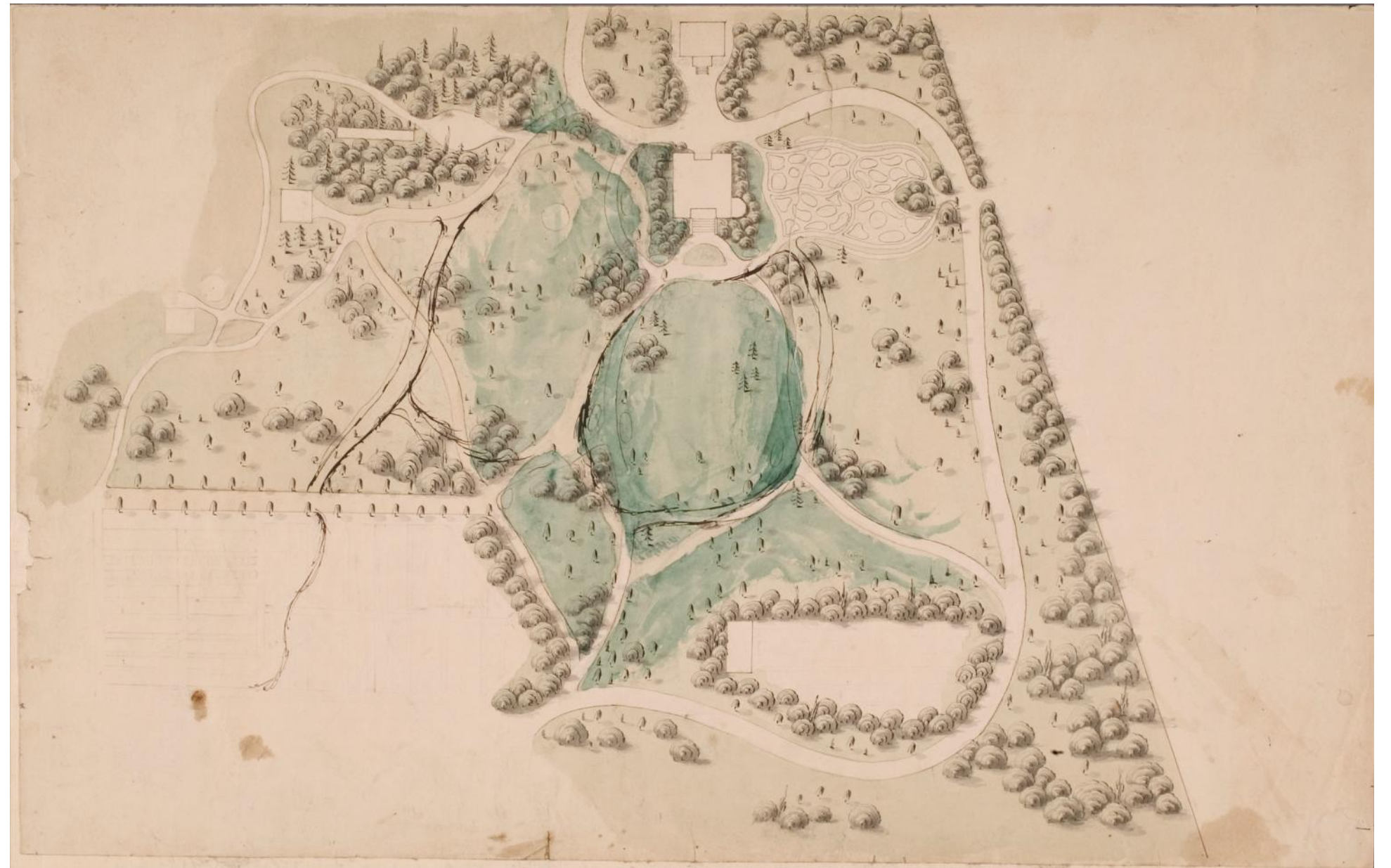
Alueen 1800-luvun kuluessa muodostuneet ominaispiirteet ovat muutoksista huolimatta hyvin säilyneet. Keskeiset muutokset liittyvät maisemapuutarhan sommittelu-periaatteiden vaalimisen ongelmiin, kuten puu- ja pensasryhmien uudistamisen periaatteisiin, tärkeiden näkymäakseleiden hämärtymiseen, käytävälinjojen muuttumiseen ja niiden profiilien säätämiseen. Vanhoja kerrostumia on mahdollisesti säilynyt jäänteinä 1800-luvun maisemapuutarhan maastorakenteiden alla.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

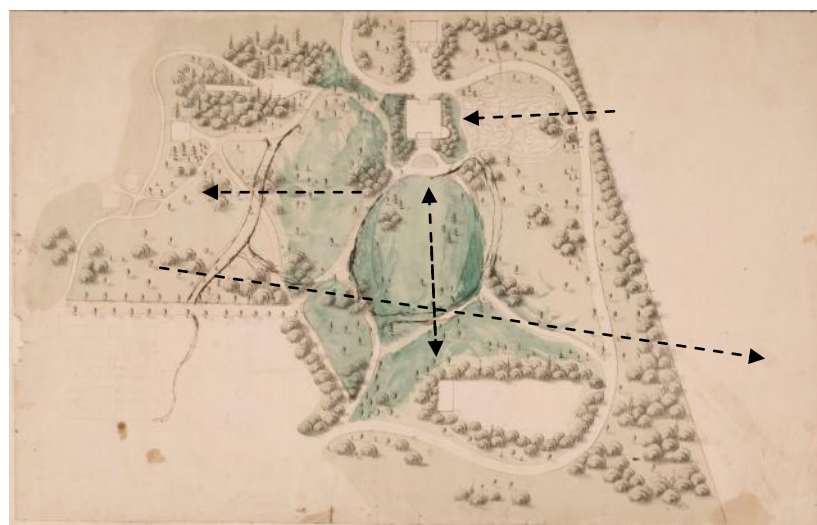
Puuryhmien arvo perustuu niiden ikään ja vanhojen puiden ajan myötä muodostuneeseen ulkoiseen habitukseen. Puuryhmien uudistamiselle tulee kehittää strategia, jonka perustuu puuryhmien puutarhataiteellisen luonteen korostamiseen. Oleviin puuryhmiin tehdyt täydennysistutukset heikentävät sekä niiden esteettistä että historiallista arvoa.

Käytävien Karamzinin aikaisia linjauksia ja leveyksiä tulisi jatkosuunnitteluissa tarkentaa. Puistokäytävien poikittaisprofiilit tulisi tehdä maisemapuutarhan oppien mukaisiksi, vrt. Saatsi 1983. Käytävien pintamateriaalin ulkonäön ja ominaisuuksien tulisi vastata 1800-luvun asua. Lisäksi valittujen materiaalien tulee kestää sadevesien eroosiovaikutukset nykyisiä ratkaisuja paremmin (tässä on selvää tutkimuksen tarvetta).

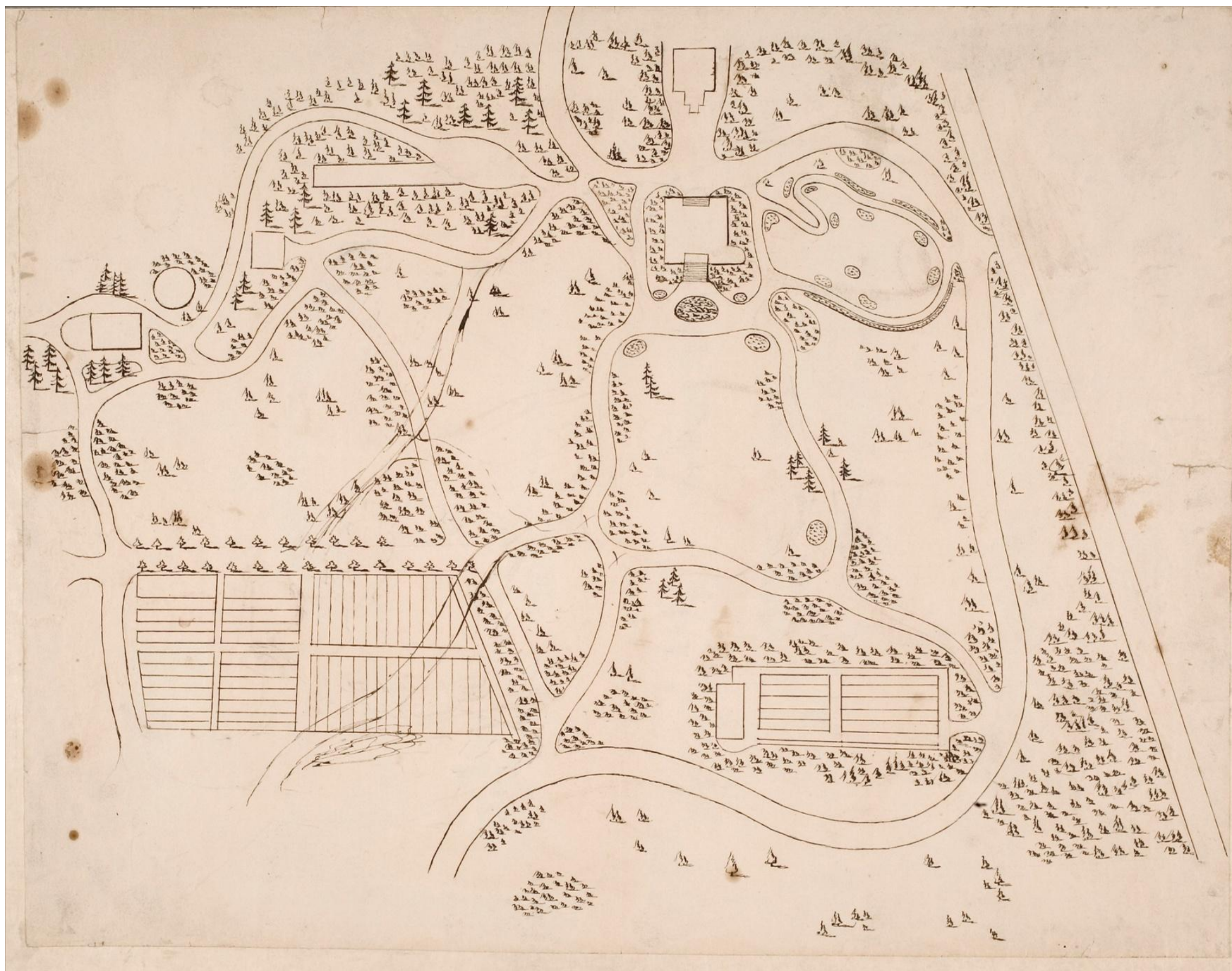
II MAISEMAPUUTARHAN VANHIN YDINALUE

Puutarhan muutossuunnitelma, todennäköisesti Träskändan saksalaisen puutarhurin C.J. Helmin piirros n. 1845 [MV/EKM]

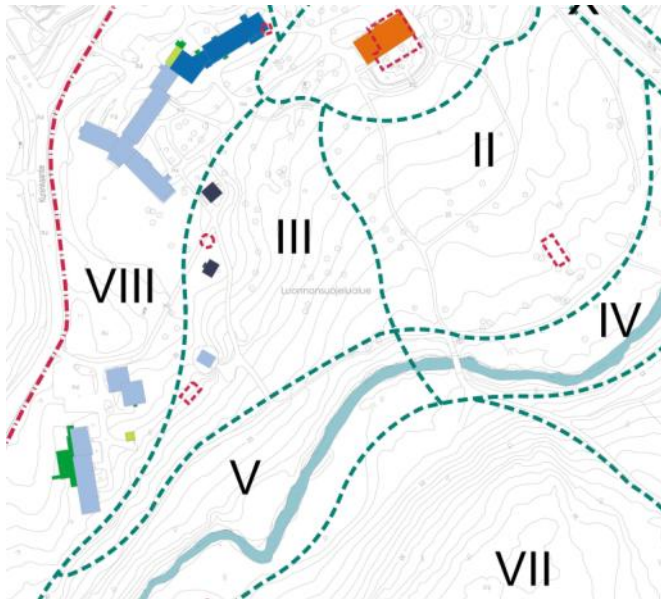

Magnus von Wrightin 1850 piirtämät puistonäkymät

Puutarhan muutossuunnitelma, ajoittamaton; pää-
rakennuksen hahmo ajalta ennen laajennusta
(1851-52) [MV/EKM]

III MAISEMAPUUTARHAN LÄNTINEN REUNAVYÖHYKE

Alue on jakokarttojen mukaan ollut viljelykäytössä ainakin jo 1700-luvulla.

Tarkastelun osa-alue III muodostuu keskeisen puistoalueen laajaa nurmialuetta rajaavan, kaakkoon laskevan rinteiden lakivyöhykkeestä ja rinteiden alla olevasta puistoalueesta, joka on jo 1820-luvulta liittynyt kiinteästi puiston ydinalueeseen. Alueen tarkastelua erillään osa-alueesta II perustelee se, että alarinne on ollut hyötyviljelykäytössä vielä Aurora Karamzinin aikana ja osittain 1900-luvullakin. 1840-60-lukujen puutarhapiirrosten mukaan alueella on tuolloin ollut säännönmukaisia hyötyviljelmiä.

Carl Nathanael af Klerckerin aikaisen puutarhakorttelin raja kulki alueen halki ja rajalla oli suora, jokeen laskeva oja. Kartassa v. 1796 näkyy Suuren Rantatien kohdalla oja varten rakennettu rumpu käytäväristeyksen länsipuolella. Laskuoja ei enää näy Walleenin eikä Demidovin / Karamzinin aikaisissa kartoissa. Rinteiden keskivaiheissa on nykyisin hulevesiputkien purkukohta aidattuna ja varoitustekstein merkittynä.

Carl Johan Walleenin aikana säteittäisen puistoakselin pääteaiheeksi rakennettiin ylärinteeseen uusgoottilainen viljamakasiini (korkeusasema n. + 37,0 m) ja poikittaisakselin päätteeksi rakennus, johon mahdollisesti kuului sekä maakellari että sen päälle rakennettu paviljonki ja kasvihuone. Kolmas rakennus, joka näkyy v. 1827 kartassa, on nykyinen ns. Piparkakkutalo. On mahdollista, että Walleenin puutarhuri asui tässä talossa.

Osa-alueen III läpi kulkee yksi Walleenin säteittäisistä näkymäakseleista ja alueella on sijainnut kahden poikittaisen akselin pääteaihe. Etelä-lounaaseen suuntautuvan näkymäakselin päätteenä oli joen vastarannalla oleva pyöreä paviljonki tai huvimaja, joka esiintyi jo Walleenin kartassa 1827. Näkymä on kasvanut umpeen eikä paviljonkia enää ole (ks. osa-alue V).

Magnus von Wright on v. 1850 ikuistanut poikittaisen näkymän päärakennuksen suunnalta kohti viljamakasiinia. Tämä näkymäakseli ts. vista sai entistä suuremman merkityksen 1900-luvulla uuden päärakennuksen valmistuessa, kun viljamakasiinia kohti avautui vapaa näkymä aina Träskändan puistotien portilta saakka (valokuva HKM). Wright valitsi myös ylärinteestä paikan, josta hän piirsi laajan puistonäkymän itään kohti Pitkäjäveä.

Toisena poikittaisakselina voidaan nykyään pitää pitkää, puistoalueen polveilevaa nurmikkoa myötäilevää näkymää kohti hoitokodin entistä maakellaria, joka on rakennettu rinteeseen 1960-luvulla suurin piirtein Walleenin aikaisen rakennuksen kohdalle.

Vuonna 1862 jokivaihtukseen liittyvän mittauskartan mukaan Piparkakkutalon ympäristössä oli neljä pitkää, kapeaa rakennusta, jotka todennäköisesti olivat kasvilavoja. Vuoden 1867 kartassa niitä ei enää ole, vaan kasvilavat ovat nykyisen Träskändan puistotien itäpuolella.

Alueen käytäväjärjestelmä on muuttunut varsin paljon 1840-60-lukujen karttapiirroksiin verrattuna. Esimerkiksi viljamakasiinin koillissivun ovea kohti johtanut, korkeuskäyriä myötäilevä käytävä on kadonnut, samoin sen polveileva jatke, joka ohitti Piparkakkutalon alarinteiden puolella jatkaen kohti hyötypuutarhaa.

Myöhemmin, uuden kunnalliskodin rakentamista edeltävän kartan mukaan (1938, EKM), alueella oli vain yksi tie, joka alkoi päärakennuksen pohjoiselta piha-alueelta, ohitti viljamakasiinin ja Piparkakkutalon ylärinteen puolella ja kiersi viereisen pelto-tilkun kunnes päättyi nykyisen Kuninkaantien kohdalla. Kunnalliskodin suunnittelun yhteydessä 1950-luvulla laaditut piirrookset osoittavat, että viljamakasiinin itäpuolelle tuolloin suunniteltiin uusi tie. Viljamakasiiniin sijoitettiin muuntamo 1952.

Alueelle on käytännössä rakennettu kokonaan uudet kulkuyhteydet, pääosin Aurorakodin päärakennuksen ja asuinrakennusten rakentamisen yhteydessä.

Träskändatoimikunnan työn jatkeena laadittiin 1983 osasuunnitelmia, joista puiston ydinaluetta rajaavaa rinnettä koski Arkkitehtitoimisto Helena ja Olli Saatsin suunnitelma kokoontumispaikan rakentamiseksi.

1983 Kokoontumispaikan suunnitelma Arkkitehtitoimisto Helena ja Olli Saatsi. EKTv 1983. Suunnitelman toimenpiteitä ja piirteitä:

- Maantäyttöä rinteeseen, ”korkeuskäyrän siirto”
- Tammi- istuttaminen korkeuskäyrän +30 suuntaan
- Reunustavien perentojen istutus
- Oleskelupaikan grilli- ja penkkikalustus

Reunalla kulkee S-muotoinen betonikivipäällysteinen käytävä, pengerretyn oleskelualueen päällysteenä on betonikiveys, reunalle on rakennettu valkoiseksi maalattuja puurakenteisia näkösuojasäleikköjä, oleskelualueella on punatiilestä muurattu grilli ja puistopenkkejä. Alarinteiden puolelle on tiheän pensasistutuksen katveeseen rakennettu kaksi ympyränmuotoista, pyöreiden puupilareiden kannattamaa ”kupolikattoista” pergolarakennelmaa.

Tiet, käytävät:

Nykyiset käytävät on muodostettu 1940-luvun jälkeen. Päällysteenä on asfaltti. 1980-luvulla rakennetun oleskelupaikan päällysteenä on betonikiveys.

Pihakalusteet ja -varusteet

Oleskelupaikan grilli ja pihakalusteet, pergolat ja säleikköaidat on toteutettu 1983

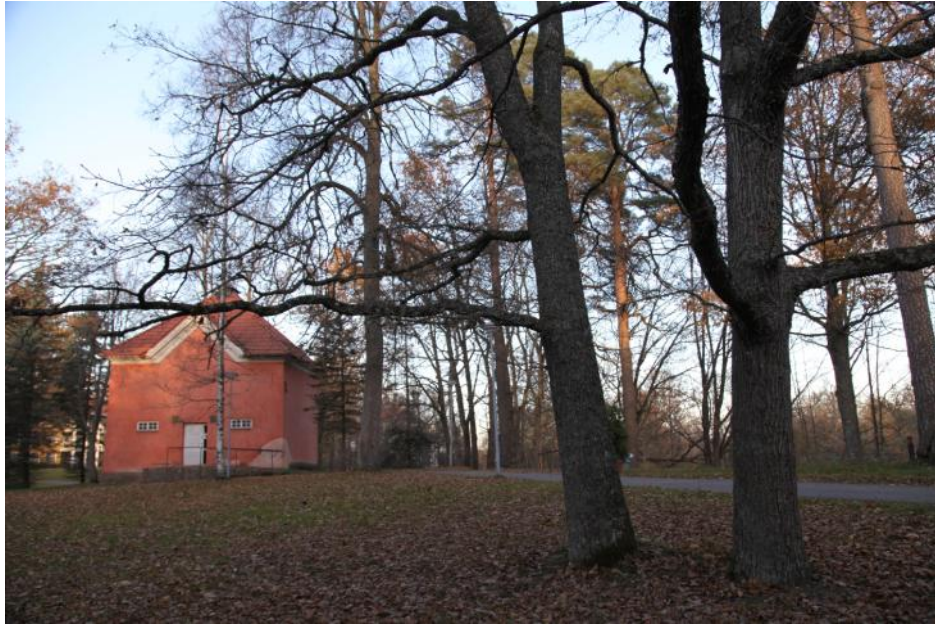
suunnitelman mukaan.

Puusto

Viljamakasiinin alapuolisessa rinteessä kasvaa eri-ikäistä lehtipuustoa, joista osalla on maisemallista arvoa, osa peittää tärkeitä näkymiä (tammi, vuorijalava, vaahtera, poppeli; (vrt. Vireark kartoitus/Hautamäki 2002, Kalliovirta inventointi 2001). Männyt ovat erityisen näyttäviä viljamakasiinin rinteessä ja havupuut ovat jo 1800-luvun alkupuolella kehystäneet uusgoottilaista paviljonkia. Kuvion eteläosassa on tiivis sekapuukasvusto.

Muu kasvillisuus

Oleskelupaikan istutukset noudattavat 1980-luvun suunnitelmaa. Pensastot ovat levittäytyneet laajalle. Yhden lajin kasvustoina ne eivät hahmoltaan vastaa maisemapuutarhan *shrubbery* –ihannetta.

Kronologia

(1200-)luvulta vuoteen 1820

Alue kuuluu Träskändan historialliseen kylään. 1700-luvun jakokartat osoittavat alueen viljelykäyttöä.

1820-1840

Walleenin aikana rakennetaan säteittäinen puistosommitelma ja mm. uusgoottilaisen viljamakasiini.

1840-1850-l.

Aurora Demidovin / Karamzinin aikana säteittäissommitelma korvataan englantilaisen maisemapuutarhaihanteen mukaisella puistosommitelmalla. Käytävät saavat uuden, polveilevan linjauksen. Asemapiirroksia on säilynyt 1840-1850-luvulta. 1850-1880 Puutarhan mittauskartat 1862 ja 1867 esittävät alueen rakennuskantaa ja kulkureittejä.

1888 - 1920

Omistajanvaihdos ja kartanopuiston hoidon muuttuminen.

1940-60-l-

Kunnalliskodin rakentaminen, hyötyviljelmiä kartanopuutarhan rinteessä.

Peruskartta 1958 ja 1961 (MML)

Viljamakasiinin ja piparkakkutalon välissä on esitetty kaksi, sittemmin purettua pi-harakennusta. Viljamakasiinin ”ulkopuolelle” on rakennettu uusi käytävä. Viljelypaloja maisemapuutarhan alueella.

1970-2000

1983 Kokoontumispaikan suunnitelma Arkkitehtitoimisto Helena ja Olli Saatsi. EKTV.

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot

Carl Johan Walleenin ja Aurora Karamzinin kartanopuutarhan reunavyöhykkeenä alue on osa valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY 2009).

Puutarhataiteelliset ja arkkitehtoniset arvot

1820-luvulta lähtien rakennuksia on sijoitettu katseenvangitsijoiksi puutarhan läntiseen rinteeseen kuin osaksi suurta maisemalavastusta. Puuston kehystämän uusgoottilaisen viljamakasiinin puutarhataiteellinen merkitys korostuu sekä Magnus von Wrightin piirroksissa että myöhemmissä valokuissa. Rinnekasvillisuudella on huomattava merkitys hoidetun maisemapuutarhan tilallisenä rajana. 1800-luvulla istutetut ja siltä ajalta säilyneet puut ovat puutarhataiteellisesti arvokkaita.

Kaupunki- tai maisemakuvalliset arvot

Alue muodostaa taustan jokilaaksoa kohti viettävälle maisemapuutarhan ydinosalle ja erottaa historiallisen puutarha-alueen Aurorakodin 1950-luvulla rakentuneesta miljööstä.

Luontoarvot

Rinteessä on harvinaisen Vuorikaunokin (*Centaurea montana*) sekä alempana rinteessä Saksankirvelin (*Myrrhis odorata*) esiintymä.

Säilyneisyys

Nykyiset käytävät on muodostettu 1940-luvun jälkeen ja niiden päällysteenä on asfaltti. Pensaston katveeseen on 1980-luvulla rakennettu oleskelupaikka. Sekametsämaiseksi muodostuneen puuston hallitsematon leviäminen on hämärtänyt puutarhasommitelman tilallista selkeyttä ja peittänyt tärkeitä näkymiä, esimerkiksi viljamakasiinin edustalta. Piparkakkutalon ympäristö on samoin muuttunut näkymiltään suljetummaksi. Walleenin kadonneen kasvihuoneen tai puutarhapaviljongin lähetyville on 1960-luvun alussa rakennettu iso perunakellari, jonka arkinen julkisivu muodostaa poikittaisen näkymäakselin päätteen.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

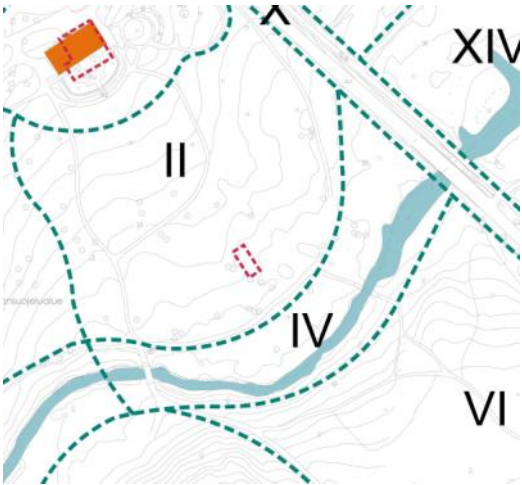
Maisemapuutarhan (maisemapuiston) avoimen tilan reunavyöhykkeen rajaa tulisi siirtää ylemmäs rinteessä jyrkkää rajaa välttäen. Mutta reunavyöhykkeelle tavoiteltavan luonteen tulisi perustua tarkempaan selvitykseen sen 1800-luvun puolivälin tilanteesta. 1800-luvulla istutettuja ja siltä ajalta säilyneitä puita tulisi vaalia. Polun varrelta avautuvien näkymien kauneusarvoja tulisi korostaa ja ottaa esille.

III MAISEMAPUUTARHAN LÄNTINEN REUNAVYÖHYKE

IV MAISEMAPUUTARHAN YDINALUEEN JOKIVARSIVYÖHYKE

1700-luvun karttojen mukaan joen rannoilla on ollut hakamaita, laitumia ja niittyjä sekä pienehköjä peltöjä. Turun ja Viipurin välinen maantie, Suuri Rantatie, laskeutui jokilaaksoon kaakosta, ylitti sillan nykyisen sillan kohdalla jatkaen länteen päin Bem-bölen suuntaan joen luoteispuolella.

Carl Nathanael af Klerckerin 1700-luvulla rakennuttaman päärakennuksen ja siipirakennusten sijainti alueen eteläosassa terasseineen, hyötynuutarhoineen ja kalalamikoineen ilmenee maanmittaustyön hallinneen upseerin aikaisista mittauskartoista, kartanokeskuksen asemapiirroksista ja Gustaf Reinhold af Klerckerin piirroksista. Kartanokeskuksen suorakulmaisesti rajattu piha- ja puutarha-alue rajautui jokeen. Piirustusten mukaan koko rantakaistale oli käytännössä rakennettu.

Carl Johan Walleenin omistajakaudella uusi päärakennus rakennettiin ylemmäksi rinteeseen ja toteutettiin säteittäinen puistosommitelma. Osa-alueelle IV osui kolme tällaista säteittäistä näkymäakselia, joista läntisin oli suunnattu joen vastarannalla olevaa kukkulaa ja rakennelmaa koti ja itäisin kohti ylärinteessä sijaitsevaa pyörätemppeleä. Kesimmäisen akselin linjassa on esitetty joenrannalla oleva pienehkö rakennus.

Suuren Rantatien läpikulkuliikenne siirrettiin uudelle maantielinjaukselle, jonka pohjoinen osuus valmistui puistoalueen itäreunalle 1827 ja eteläinen jatke 1839. Ensi vaiheessa liikennettä ohjattiin vanhalta sillalta joen pohjoisrantaa pitkin itään päin uudelle tieosuudelle. Tielinja on esitetty v. 1827 kartalla.

Borgå Tidningin julkaisema kirjoitus Bref från Helsingfors kuvailee vuonna 1843:

”Puiston jakaa kauan sitten rakennettu kanava. Mutta tämä kanava on veden vaikutuksesta ja taiteen avulla saanut kirkasvetisenä virtaavan joen ulkonäön... ”

Aurora Demidovin / Karamzinin aikana puistoa muokattiin englantilaisen maisemapuutarhan ihanteiden mukaan säilyttäen näkymäakseleita. Säilyneiden puutarhausuunnitelmien mukaan istutuksia oli tiheimmin maantiesillan puoleisella sivulla sekä nykyisen ”rauniopuutarhan” itäpuolella näkösuojana siellä olleelle hyötynuutarhalle (ks. alue II).

Pitkäjärven länsipäätä ja jokea mitattiin ja vaaittiin vuonna 1862 everstiluutnantti, insinööri A. Appelbergin toimesta. Järven pohjukan ja jokiuoman poikki- ja pituusleikkaukset osoittavat vedenpinnan tason vaihtelun. Piirustuksissa näytetään myös Kvarnbyn päässä olevan padon poikkileikkaus. Mittauspiirustukset, mittauskertomus ja jokiuoman säätelysuunnitelmat ovat Museoviraston arkistossa.

Joessa Träskändan puistotien sillan länsipuolella ollut pieni saari on esitetty v. 1862 kartassa. Karttojen perusteella se oli näkyvissä ainakin 1960-luvulle saakka, mutta on sittemmin hävinnyt. Tällaiset pienet tekosaaret olivat hyvin suosittu ja suositeltu aihe maisemapuutarhan vesistön kaunistamispyrkimyksissä.

Rantavyöhyke on esitetty vuosina 1862 ja 1867 laadituissa mittauskartoissa mutta ei aikaisemmissa puistopiirroksissa. Vuoden 1867 kartan mukaan alueen itäosassa on puistokäytävä, joka jatkuu puurivien kehystämänä rantaan saakka ja vastarannalla kapeana käytävänä ilman yhdistävää siltaa. Myöhemmin 1800-luvulla otetussa talvisessa valokuvassa näkyy tälle paikalle rakennettu, rustiikki puutarhasilta (HKM). Nykyinen silta on rakennettu 1980-luvun suunnitelman mukaan. 1800-luvun lopulla otetuissa valokuvissa joen rantavyöhyke näyttäytyy avoimena, harvojen puu- ja pensasryhmien kehystämänä maisematilana. Pensasryhmiä näyttää olleen itäosassa maantietä vasten sekä siltojen kupeessa. Nurmea niitettiin säännöllisesti, sillä joki oli tärkeä osa puistoa myös visuaalisessa mielessä. Siltakuvassa vuodelta 1880 näkyy puistoalueen entisen maantiesillan kupeessa kasvavia pensas- ja puuryhmiä. (kuvat HKM, EKM)

Kartanon hoito painottui maataloustuotantoon ja puiston hoito väheni Adolf Törngrenin omistajakaudella, mutta puiston ydinalueen tunnusomaiset piirteet säilyivät. Eric Sundströmin v. 1921 kuvaama näkymä päärakennuksen terassilta kohti joenrantaa osoittaa, että puistoa edelleen hallitsivat jalopuuryhmien kehystämät, tunnusomaiset näkymät.

Vielä Walleenin aikana laiduntaminen tai heinänteko piti rannat avoimina. Puistoksi muokkaamisen ja jalopuustutuksien myötä laidunkäyttö lakkasi. Valokuvien perusteella niitto jatkui 1900-luvun alkuun asti. Umpeenkasvu alkoi vähitellen. Rehevöitymiseen vaikutti myös lehtikompostit sekä erilaiset läjitykset. Villiintyneet ja laajalle levinneet pihlaja-angervopensaikat ovat perua 1980-luvun istutuksista. (Rantavyöhykkeen muuttuminen ja nykytila ... vrt. H-K-suunn.2008 32-35; 37-38).

Luontainen kehitys, luonnonsuojelualueen muodostaminen 1961 sekä vuoden 1974 käyttösuunnitelma, jonka perusteella rehevä jokilaakso päätettiin säilyttää ennallaan, ovat ohjanneet kehitystä. Villiintyneet pensaikot ovat laululintujen pesimäpaikkoja. Myöhemmissä luontokartoituksissa tämä vyöhyke on todettu arvokkaaksi lepakkojen ruokinta-alueeksi (neljä eri lepakkolajia).

Tiet, käytävät, päällysteet

Käytävien päällysteenä on kivituhka. Käyttö- ja hoitosuunnitelmassa 2008-2017 ehdotetaan ulkoilukäytävien pinnaksi soraa ja leveydeksi 2 metriä. Suuren Rantatien, ns. Kuninkaantien osuudelle on ehdotettu sorapintaa (H-K-suunn.2008).

Rakenteet, varusteet ym.:

Puurakenteinen pääsilta sijaitsee samalla paikalla kuin Suuren Rantatien maantiesilta. Lähempänä Träskändan puistotietä oleva puurakenteinen kävelysilta on rekonstroitu vanhan valokuvan pohjalta (piirustus 1983, vrt. talvivalokuva 1800-l.).

Puusto, pensaat ja muu kasvillisuus

Rantavyöhykkeelle kasvanut ja laajentunut pihlaja-angervopensaikko on perua 1980-luvun istutuksista. Se peittää kokonaan näkymän ja pääsyn joelle. ks. H-K-suunn.2008 ,32-35; 37-38.

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot

Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi museoviraston ja ympäristöministeriön julkaisussa RKY 1993 ja kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä (RKY 2009).

Turkua ja Viipuria yhdistämään rakennettu Suuri Rantatie on Hämeen Härkätien ohella Suomen tärkein historiallinen maantieyhteys ja tie on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Parhaiten säilyneistä tieosuuksista voi hyvin hahmottaa keskiaikaisen tien kulkua halki Etelä-Suomen rannikkoalueen (RKY 2009).

Jokivarsivyöhykkeen maiseman kulttuurihistorialliset piirteet ovat hämärtyneet.

Luonnonsuojelulliset arvot

Ks. Träskändan kartanopuiston hoito- ja käyttösuunnitelma 2008-2017 (H-K-suunn.2008). Umpeenkasvaneiden puronvarsien luontotyyppi ei ole nykyään lajistoltaan yhtä harvinainen kuin niitettyjen tai laidunnettujen vesistöjen varret. Luonnonsuojelullisia arvoja huomioiva rantojen niitto olisi luonnon monimuotoisuutta lisäävä ja vesistöön valuvien ravinteiden määrää vähentävä.

Maisemalliset arvot

Joen maisemallinen arvo on potentiaalisesti erittäin suuri mutta veden pinta on, silloilta avautuvia kapeita näkymiä lukuun ottamatta, tiiviin pensaston peittämä. Jokivarsimaisema jatkuu Träskändan puistotien yli kohti Pitkäjärveä. Kevyen liikenteen silta on järven puoleisella sivulla. Tältä sillalta avautuvat näkymät on tärkeä osa vaalittavaa kulttuurimaisemaa (ks. alue XIV).

Puutarhataiteelliset arvot

Joki ja sen varren harvahko puusto on 1800-luvulla ollut näkyvä ja tärkeä osa maisemapuutarhan ja puiston kokonaisuutta. Träskändan puiston jokiuoman varhaisesta esteettisestä arvostuksesta kertoo eräs lehtikirjoitus heinäkuulta 1843: ”Puiston jakaa kauan sitten rakennettu kanava. Mutta tämä kanava on veden vaikutuksesta ja

taiteen avulla saanut kirkasvetisenä virtaavan joen ulkonäön.” (Borgå Tidning 15.7.1843)

Säilyneisyys

Nykyinen käytävyyhteys puiston pääkäytävältä uudelleen rakennetulle kävelysillalle ei vastaa vuoden 1867 mittauskartan linjausta. Puurakenteinen kävelysilta on vuodelta 1983 mutta sijaitsee samalla paikalla kuin 1800-luvun talvivalokuvassa (Uusi kävelysiltasuunnitelma. Arkkitehtitoimisto Helena ja Olli Saatsi. EKTU 1983). Joessa Träskändan puistotien sillan länsipuolella ollut pieni saari on hävinnyt. Joen rantavyöhykkeen vallannut pihlaja-angervopensaikko on perua 1980-luvun istutuksista.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Kartanopuistosuunnitelma 1983...: *”Jokivarren vyöhyke toimii yhdyssiteenä puistometsän sekä puutarhamaisesti hoidetun alueen välillä, samalla kun se erottaa puiston eriluonteiset osat toisistaan. Jokivyöhykkeellä palautetaan Auroran aikaisia polkuja sekä elvytetään vanha yhteys Temppelin suuntaan. Toimenpiteissä suhtaudutaan erityisellä varovaisuudella jokivarren pensaikkoihin linnuston sekä pikkunisäkkäiden suoja- ja pesimäalueina”* (EKTU 1983).

Pihlaja-angervon poistaminen tulisi toteuttaa H-K-suunn.2008:n suosituksen mukaisesti.

Nurmen sijaan on syytä harkita niityn perustamista maisemapuutarhan puoleiselle jokirantavyöhykkeelle.

Maisemapuut on otettava esille, erityisesti kävelysillan kupeessa kasvava, maisemallisesti arvokas tammi.

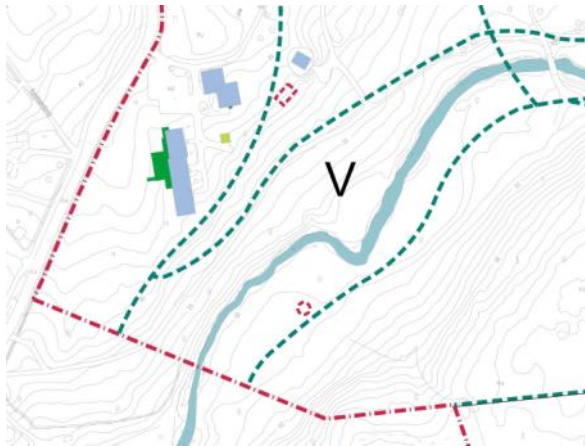

IV MAISEMAPUUTARHAN YDINALUEEN JOKIVARSIVYÖHYKE

V LÄNSIOSAN JOKIVARSIVYÖHYKE

1700-luvun karttojen mukaan alavimmat tulvavyöhykkeet olivat laidunmaita ja niittyjä, kuivemmat rinnevyöhykkeet peltoviljelyksiä sarkaojineen. Vanhasta maantiesillasta länteen tulvavyöhykkeet levittäytyvät joen eteläpuolelle. Vastarannalla mäen rinne nousee suoraan rannasta, lukuun ottamatta ns. ”Auroran mutkaa”. Joen paikoin varsin ehjänä säilyneen rantamuurin lohkokiviladonnan alkuperästä ja iästä ei ole tietoa. Vrt. alue IV ja Borgå Tidning:issä heinäkuussa 1843 julkaisema kuvaus.

Turun ja Viipurin välinen maantie, Suuri Rantatie, kulki joen luoteispuolella länteen päin Bembölen suuntaan. Tien varressa oli Carl Nathanael af Klerckerin 1800-luvun alussa laatimien karttojen mukaan puuistutuksia ja aita. Länsiosan rinteessä entisen maantien yläpuolella oleva vanha kiviaita saattaa Ranja Hautamäen arvion mukaan olla 1700-luvulta (Vireark/ Hautamäki 2002).

Carl Johan Walleenin toimesta siirrettiin Suuren Rantatien läpikulkuliikenne uudelle maantielinjaukselle kartanon itäpuolelle. Kun ensimmäinen tieosuus valmistui, ohjattiin liikenne vanhalta sillalta itään päin kartanon alueen ulkopuolelle, kuten v. 1827 kartta osoittaa.

Carl Johan Walleenin omistajakaudella toteutettiin säteittäinen puistosommitelma, jonka näkymäakseleista yksi oli suunnattu etelä-lounaaseen kohti joen eteläpuolella, rantaniityn kumpareella sijaitsevaa huvimajaa. Vuoden Aurora Demidovin / Karamzinin aikana puistoa muokattiin englantilaisen maisemapuutarhahanteen mukaan säilyttäen näkymäakseleita ja linjaamalla puistokäytäviä tärkeiden kohteiden äärelle. Rantavyöhyke ei ilmeisesti enää ollut laidunkäytössä, sen sijaan niittoa todennäköisesti jatkettiin sekä hyöty- että kauneussyistä samalla kun jalopuuistutuksia lisättiin. Vuoden 1867 mittauskartassa näkyvät joen varren puistokäytävät, joita ovat maantielinjan rinnakkainen käytävä ja vastarannan puoleiset käytävät huvimajapaviljongin ympäristössä. Joen yli oli ilmeisesti Walleenin toimesta rakennettu kaksi puistosiltaa, jotka mahdollistivat puistokävelyn joen kummallakin puolella ja edelleen puiston metsäisempiin osiin ja kalliomaastoon. Vuonna 1924 laaditusta uudistuskartasta ilmenee, että tällä alueella oli kaksi siltaa vielä 1900-luvun alussa.

Huvimajan läheisyydessä on ”Keisarin tammi” muistona paikasta jossa keisari Aleksanteri II ampui saksanhirven syyskuussa 1863. Huvimajalta on ollut näkymä sekä päärakennukselle että pitkin joen pintaa koilliseen ja rantapuistoon. Paikka on ilmeisesti ollut erityisessä arvossa. Tähän viittaavat sekä huvimaja että tänne ohjatut promenadireitit siltoineen. Kauneusarvoihin on vaikuttanut joessa oleva jyrkkä mutka (Auroran mutka) sekä jylhät kalliorinteet jotka tarjosivat tunnelmalliset puitteet.

Ei liene sattuma, että Keisarille osoitettiin 1863 metsästyksen ”passipaikka” juuri täältä.

Jokea mitattiin ja vaaittiin vuonna 1862 A. Appelbergin toimesta. Jokiuoman poikki- ja pituusleikkaukset osoittavat vedenkorkeuden vaihteluita. Piirustuksissa näytetään myös lännempänä olevan padon kiviladelman poikkileikkaus. Piirustukset, mittauskertomus ja jokiuoman parannussuunnitelmat ovat Museoviraston arkistossa.

Kartanon ja puiston hoito muuttui Adolf Törngrenin omistajakaudella. Joenvarren maisema rehevöityi ja metsittyi vähitellen, mutta ei kuitenkaan kasvanut kokonaan umpeen. Vuosina 1938-41 mitatun kantakartan mukaan vanhan maantiesillan lounaispuolella oli vielä ennen sotia pieni avoin niittyaukea.

Kartanopuiston rauhoittaminen luonnonsuojelulaille 1961 johti siihen että alue jätettiin käytännössä hoitamatta (Hautamäki 2002, kuvat 42-47, H-K-suunn.2008, 36).

Puiston luontoarvoina mainitaan lehmusmetsikkö. Alueella kasvaa Suomen korkein metsälehmus. Pihdat ja kuuset ovat edelleen valtapuita. Jokivarsi on metsäinen ja havupuuvaltainen, huolimatta tavoitteista tämän maisemapuistoalueen kehittämiseksi jalopuuvaltaiseksi. Pensaskerros puuttuu lähes kokonaan. Talvimyrskyn 2013 jäljiltä maassa on kuusen runkoja runsaasti jäljellä.

Käyttösuunnitelmassa 1974 ja kartanopuiston yleissuunnitelmassa 1983 on esitetty tavoitteita alueen osalta.

Tiet, käytävät, oleskelupaikat

Nykyään joen pohjoispuolella kulkee ainoastaan entinen Suuri Rantatie. Joen etelärannalla kulkee kaksi rinnakkaista käytävää, joista pääkäytävän linjaus osittain näyttää vastaavan v. 1867 karttaa (H-K-suunn.2008, 16)

Käytävien päällysteet

Suuren Rantatien, ns. Kuninkaantien, osuudelle on puiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa ehdotettu sorapintaa (H-K-suunn.2008). Uudet ja vanhat metsäkäytävät on kunnostettu levittämällä pintaan (juuristoa vaurioittamatta) paksu kerros vaalean kalliomurskeen kivituhkaa. Työ oli syksyllä 2014 joko vielä kesken koneellisen levittämisen jälkeen tai pinnat oli tarkoituksella jätetty viimeistelemättä.

Rakenteet, varusteet ym.

Sillat eivät ole säilyneet.

Huvimajan perustuksia ei silmämääräisellä tarkastelulla löytynyt maastosta. Kumpare, jonka laella sen arvellaan olleen, erottuu selvästi rantametsässä.

Levähdyspaikkojen puistopenkkikalusteet on uusittu 2014, esimerkiksi Keisarin tammen edessä. Penkit ovat siistiä vakiomallistoa; istuinosat vihreäksi maalattua puuta, jalat tummanharmaaksi maalattua terästä.

Puusto ja muu kasvillisuus

Rantavyöhykkeen muuttuminen ja nykytila on käsitelty v. 2008 laaditussa hoitosuunnitelmassa. (H-K-suunn.2008, 36-37). Pihta leviää tehokkaasti siemenien kautta ja taimia on maatoissa runsaasti. Polun varren tammet ja metsälehmukset ovat suureksi osaksi säilyneet yhä tiheimmäksi kasvaneen havupuumetsän alueella. Jalopuut ovat siksi kasvaneet korkearunkoisiksi. Aleksanterin tammen rungon kylestyneet oksapaikat ovat merkki puun alkuperäisestä avoimemmasta ympäristöstä.

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot

Carl Johan Walleenin ja Aurora Karamzinin kartanopuistoon kuuluva alue on osa valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä. (RKY 2009). Turkua ja Viipuria yhdistämään rakennettu Suuri Rantatie on Hämeen Härkätien ohella Suomen tärkein historiallinen maantieyhteys ja tie on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. (RKY 2009). Osa-alueella kulkee eräs parhaiten säilyneistä tieosuuksista.

Jokivarsivyöhykkeen maiseman kulttuurihistorialliset piirteet ovat hämärtyneet.

Luonnonsuojeluarvot

Ks. H-K-suunn.2008

Maisemalliset arvot

Joen maisemallinen arvo on aikanaan ollut poikkeuksellisen suuri. Auroran mutkan maisema on metsittymisen myötä kasvanut umpeen.

Kaatuneiden ja kaadettujen puiden tuoma erämaatunnelma joen varrella on pitkälle hävittänyt sen valoisan tunnelman, joka puistoksi rakennetulla entisillä rantaniityillä vallitsi Aurora Karamzinin aikana. Kaadettujen puiden ja etenkin kuusien jättäminen maastoon luonnossuojelusyistä vaikeuttaa liikkumista ja kulttuurihistoriallisen ympäristön kokemista sekä estää tulevienkin kaatojen poiskuljettamisen.

Puutarhataiteelliset arvot

Alueella on ollut ilmeisen tärkeä asema osana Walleenin ja myöhemmin Aurora Karamzinin aikaista puistokokonaisuutta, jossa on sijainnut näkymälinjan pääteaihe ja jonka käytävät ovat yhdistyneet puutarhan kävelyreitistöön sittemmin hävinneiden siltojen välityksellä. Alue on samoin Aurora Karamzinin keisarillisen metsästysjuhlan muistotammen paikkana.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Aleksanterin tammen ympäristö

Paikan historiallinen tärkeys ja puistometsän vaalimiselle esitetyt kehittämisen tavoitteet edellyttäisivät, että tammen viereisestä levähdyspaikalle luodaan nykyistä huolitellumpi ja kohdettaan aistikkaammin kunnioittava kokonaisilme.

Huvimajan perustusten paikantaminen

Huvimajan kumpare tulisi tuoda paremmin esille joenvarsimaisemassa avaamalla entisen tulvavyöhykkeen maisemaa niityksi tai puoliavoimeksi kulttuurimaisemaksi. Rantamuurin alkuperää ja laajuutta suositellaan selvitettäväksi. Kaksi hävinnyttä siltayhteyttä joen yli voitaisiin palauttaa.

Näkymälinjojen avaaminen

Kumpareelta tulisi avata näkymiä joen varren suuntaan ja kartanolle harvennustöillä ja säännöllisillä niitoilla.

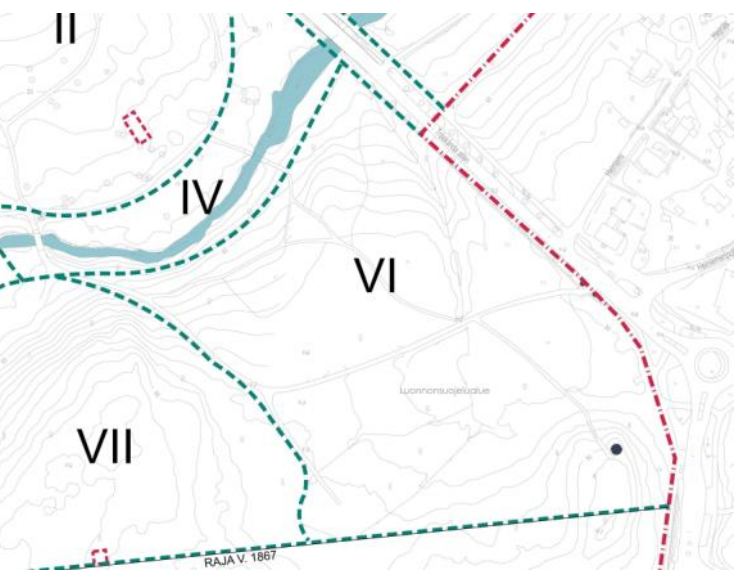
Käytävien linjaus ja ilme

Käytävien linjauksien tulisi noudattaa Karamzinin ajan vuoden 1867 mittakartan mukaista tilannetta mahdollisimman hyvin, sillä sen linjauksessa oli huomioitu polun varrelta avautuvat maisemanäkymät. Linjausten ensisijaisena tehtävänä ei tulisi olla ”estää joenrannan kuluminen” (H-K-suunn.2008), vaan tarjota tunnelmallinen kulureitti luonto- ja puistoelämyksineen ulkoilijoille.

Aurora Karamzinin ja hänen puutarhuriensa kansainvälisyyden innoittamana, käytävien rakentamisessa tulisi materiaalien osalta hyödyntää kansainvälisiä esimerkkejä vastaaviin kohteisiin tehdyistä onnistuneista ratkaisuista: *Norjan ensimmäisen englantilaisen maisematyylin puiston Bogstadin kunnostustyössä tutkittiin käytävära-kennetyyppejä, joka soveltuisi metsäalueen herkkään luontotyyppiin. Geologin laboratoriotutkimuksissa kehitettiin kestävä ja vuosienkin jälkeen hyväksi todettu kivainesekoite joka kestää sekä kävijämäärän että jyrkempien osuuksien hulevedet ja jonka rakentaminen lisäksi on luontoa säästävä. Puiston pääsuunnittelijana oli Madeleine von Essen. Ns ”Bogstadin menetelmä” on käytetty myöhemmin myös muissa arvokohteissa (Ekebergsparken, Oslo) .*

VI TEMPPELIN PUISTOYMPÄRISTÖ

Pitkäjärven rantaan viettävässä rinteessä oli ainakin jo 1700-luvulla ja 1800-luvun alussa (vrt. af Klerckerin tilakartta 1804) niittyjä ja peltoja. Turun ja Viipurin välinen liikenne kulki alueen läpi Suurta Rantatietä pitkin.

Carl Nathanael af Klerckerin kartanon pihasommitelma rakentui symmetria-akselin varaan, jonka linja näyttää, karttavertailun perusteella, kohdistuvan kauempaan kaakossa sijaitsevaan kukkulaan (lähellä nykyistä Auroran koulua). Af Klerckerin 1796 laatiman asemapiirroksen mukaan keskilinjalle olisi rakennettu silta ja joen vastarannalla puutarhakortteleiden kehystämä käytävä. Suuren Rantatien linja olisi kartan mukaan siirretty sivummalle sommitelman toteuttamiseksi.

Carl Johan Walleenin omistajakaudella luotiin säteittäinen puistosommitelma, jonka näkymälinjoista kaksi osuu osa-alueelle VI. Toisen linjan päätteenä oli alueen itä-osassa sijaitseva pyörötemppeli (korkeusasema n. + 36,0 m). Toinen linja oli mahdollisesti suunnattu kohti samaa etelämpänä sijaitsevaa kukkulaa, johon af Klerckerin pihan keskiakseli oli osunut.

Walleenin toimesta siirrettiin Suuren Rantatien läpikulkuliikenne uudelle maantielinjaukselle, jonka pohjoinen osuus valmistui puistoalueen itäreunalle 1827 ja eteläinen jatke 1839. Vasta tämän jälkeen oli mahdollista sulkea koko puistoalue läpikulkuliikenteeltä ja liittää temppelin ympäristö kiinteämmin kartanopuiston osaksi. Ennen tien valmistumistakin temppelille tehtiin kävelyretkiä, esimerkiksi Auroran syntymäpäivävieraiden retkestä temppelin luokse on säilynyt Jean Boijen kuvaus vuodelta 1827 (Qvarnström 1938, 85; Sälejoki 1981, 26; sit. Hautamäki 2002,9).

Kukkulalla sijaitseva pyörötemppeli oli 1700-luvun alkupuolelta lähtien muodostunut puutarhataiteen ikoniksi, jonka esikuvia oli mm. Tivolin Villa Gregorianan rotkon reunalla kohoava temppeli. Walleenin rakennuttaman pyörötempppelin asema korkealla maastossa loi siitä maamerkin, ei ainoastaan kartanopuutarhan maisemakuvassa tai sieltä avautuvan järvimaiseman vuoksi vaan myös maantietä pitkin Porvoon suunnalta lähestyvän matkailijan silmissä. Magnus von Wright luonnosteli Träskändan temppelistä avautuvaa maisemanäkymää kohti Pitkäjärveä kesällä 1850 (Museovirasto).

Aurora Karamzinin aikana säteittäisrakenne korvattiin maisemapuutarhahanteen mukaisella puistosommitelmalla, jossa perspektiivinäkymän päätteenä oleva pyörö-

temppeli sai vielä maalauksellisemmat puitteet. Temppeliltä länteen rakennettiin maaston polveileva muotoja myötäilevä käytävä kivilohkareiden välistä pienen, vielä 1930-luvulla peltona olleen aukion halki. Parissa kohdassa polku ylitti ojia, jotka yhdistyivät temppelin alapuolella Pitkäjärveen laskevaan ojaan. Polku jatkui länteen kallion laen reunaa pitkin mutta sen linjauksessa tapahtui karttamerkintöjen perusteella muutoksia 1860 -1938 välillä. Ks. osa-alue VII.

Vaikka kartanon ja puiston hoito muuttui Adolf Törngrenin omistajakaudella ja kartanon siirryttyä Espoon kunnalle 1926, säilyivät niityt, ojat ja pieni peltotilkku avoimina vuoden 1938 mittauksien mukaan. Vanhan maantien alapuolella olevat niityt hoidetaan edelleen avoimina mutta pieni peltotilkku temppeliltä länteen oli jo 1960-luvulle tultaessa metsittynyt.

Alueelle on myöhemmin rakennettu uusia käytävälinjoja ja temppelistä länteen lähtevä alkuperäinen, polveileva polku on hävinnyt luonnonsuojelupäätöksen jälkeisten vuosikymmenien aikana. Puistoreitistön muuttuminen 1960-luvulta alkaen ilmenee selvästi ajanjakson topografisia karttoja vertailemalla.

Rakennukset

Pyörötemppeli 1820-luvulta, suunnittelija C.L. Engel. Piirustuksia ei ole löytynyt.

Tiet, käytävät

Suuri Rantatien linja on säilynyt, tai mahdollisesti hieman siirretty af Klerckerin aikana. Muut metsäpolut ja ulkoilutiet ovat muodostuneet 1950-luvun jälkeen noudattamatta alkuperäistä käytäväverkostoa.

Päällysteet

Käytävien päällysteenä on paksu kerros vaaleaa kalliomurskeen kivituhkaa (ks. tarkempi kuvaus alueesta V). Suuren Rantatien tieosuuden päällysteenä on kalliomurskeen kivituhka eikä sora, kuten hoito- ja käyttösuunnitelma 2008-2017 suosittelee (H-K-suunn.2008).

Rakenteet, varusteet ym.

Temppelille johtavat portaat olivat vielä inventoinnin ajankohtana painekyllästetystä pyöröpölkystä rakennetut yksinkertaiset maastoportaat, joiden etenemien sorapinta oli syöpynyt. Portaat on sittemmin purettu.

Träskändan puistotien suuntainen rajamuuri on rakennettu vasta 1980-luvulla - ks. Saatsin suunnitelma 1983 (EKTk). Temppelin lähellä oleva osuus on vanhempaa perua (vrt kartat 1938 ja 1964).

Rantatien portinpilarit ja vanha kilometripylväs ovat graniittia.

Puusto ja muu kasvillisuus

Nykytila on kuvattu hoito- ja käyttösuunnitelmassa (H-K-suunn. 2008, 37 – 41; metsäkuviot n. 48-68). Harvennustoimenpiteet näkymien avaamiseksi ovat tarpeellisia ja niitä ehdotetaan myös kyseisessä selvityksessä.

Niittyaukioiden reunavyöhykkeet ovat rehevöityneet tiheäksi vesakoksi, mikä köyhdyttää entisten hakamaiden lajistoa. Ilmakuissa 1943 ja 1950 näkyy vyöhykkeiden silloinen avoin rakenne.

Kronologia

Kartta 1796

Af Klerckerin joen yli ulottuva puutarhasommitelma ja mahdollisesti Suuren Rantatien linjan siirto.

Kartta 1827

Pyöreä huvimaja (temppeli) on esitetty kartassa.

Kartta 1867

Temppeli, käytävälinjat ja temppelin länsipuolella oleva, Pitkäjärven suuntaan laskeva oja.

Kantakartta 1938-1941

(Mittauskartta 1:2000). Käytävälinjat sekä niittyjen ja peltojen alat vastaavat tilanetta 1800-luvulla, samoin osa poluista. Kartta osoittaa puiston rajalla olevan vanhan kivimuurin sijainnin. Muuri päättyy ennen nykyisen Kolkekannaksentien risteystä. Puiston rajalla on risteyksestä joen rantaan ollut lehmusrivi ja Adolf Törngrenin aikana istutettu kuusialta.

Peruskartat 1958 ja 1961 (MML)

Temppelistä länteen johtava polveileva puistopolku on säilynyt. Puistometsän historiallista rajalinjaa pitkin kulkee ilmakaapeli. Viljelyaluemerkinnät osoittavat puistoalueen hyötyviljelykäyttöä. Temppelin länsipuolelta, puiston etelärajalta johtaa edelleen laskuoja Pitkäjärven suuntaan.

Peruskartta 1972 (MML)

Polkuverkosto on muuttunut, polveileva puistopolku temppelistä länteen on hävinnyt. Etelärajalla ei ole enää Ilmakaapelia.

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot

Carl Johan Walleenin ja Aurora Karamzinin kartanopuistoon kuuluva maisemapuisto-alue on osa valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä. (RKY 2009).

Turkua ja Viipuria yhdistämään rakennettu Suuri Rantatie on Hämeen Härkätien ohella Suomen tärkein historiallinen maantieyhteys ja tie on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. (RKY 2009). Osa-alueella kulkee eräs parhaiten säilyneistä tieosuuksista.

Luonnonsuojeluarvot

Ks. hoito- ja käyttösuunnitelma (H-K-suunn.2008).

Maisemalliset arvot

Osa-alueella on puiston historian osoittamat, huomattavat maisemalliset arvot, jotka ovat nykyisellään hämärtyneet.

Temppelin maisemallinen asema on muuttunut itäpuoleltaan Träskändan puistotien leventämisen myötä eikä järvinäkymää ole enää sellaisenaan palautettavissa.

Puutarhataiteelliset arvot

Alue on osana Walleenin ja myöhemmin Aurora Karamzinin aikaisen maisemapuiston kokonaisuutta, jossa on sijainnut näkymälinjan pääteaihe ja jonka käytävät ovat yhdistyneet puutarhan kävelyreitistöön.

Temppelin paikan kallion muoto on erikoinen ja esiin otettavissa.

Yleinen kuluneisuus sekä maastossa että rakennelmissa on valitettava nykyajan piirre. Vuonna 2014 puretut maastoportaat ovat metsäisen ulkoilureitin elementti, mutta ne eivät sovellu yhtä hyvin temppelille johtaviksi portaiksi.

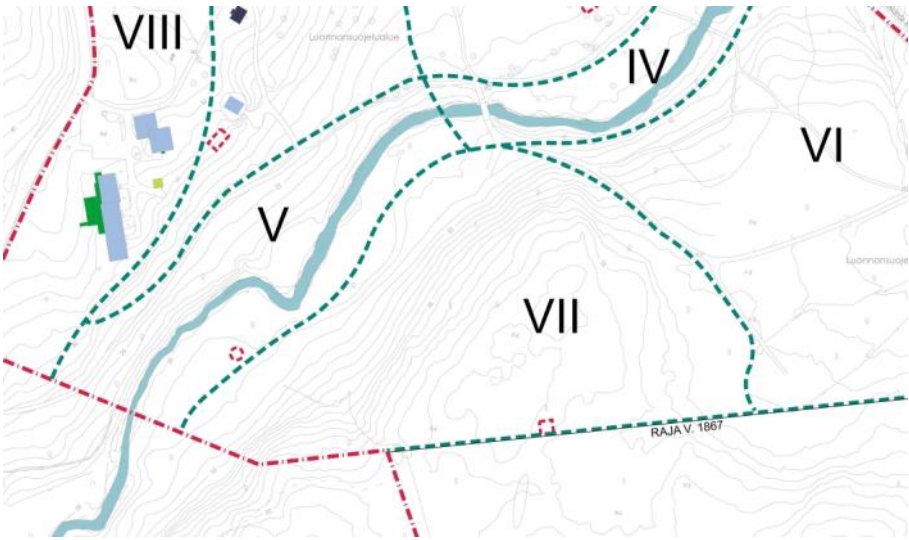
KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Temppelin näkymälinjat kartanolle ja puistoon ovat palautettavissa ja otettavissa esiin hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti (H-K-suunn.2008). Näkymälinjat on syytä avata vaihteittain, sillä avattavia näkymiä kehystämään jätettävät puut on valittava harkiten.

Uudet tarpeelliset maastorakenteet kuten portaat, tulee suunnitella ympäristön arvoa vastaaviksi mutta samalla sille alisteiseksi ja kestäviksi.

Puistopolkujen ja -käytävien linjaus, päällysteet ja leikkausmuoto, ks. osa-alueen V kuvaus.

VII AURORA KARAMZININ PUISTOMETSÄN ALUE

Osa-alueen koillisena rajana on Suuren Rantatien historiallinen tielinja, joka kulkee alarinteessä laskeutuen kohti joen rantaa ja siltaa. Itäisenä rajana on temppelin länsipuolella sijainneen, umpeen kasvaneen pellon metsänreuna.

Carl Johan Walleenin omistajakaudella luotiin 1820-luvulla Träskändan kartanopuiston säteittäinen puistosommitelma, jonka näkymälinjoista yksi päättyi kartanon eteläisen rajan tuntumassa sijaitsevaan, neliöpohjaiseen rakennelmaan, joka on merkitty sekä Walleenin aikaiseen karttaan että kivirakenteena vuoden 1867 karttaan. Rakennelman korkeusasema on n. + 37,0 m. Näkymälinja kartanon päärakennuksesta sijaitsee keskiakseliin nähden symmetrisesti verrattuna temppelin näkymälinjaan. Puistorakennelmasta ei ole tarkempaa tietoa, mutta sen säilyneet, muotoillut kiviharkot saattavat liittyä esimerkiksi G.Th.P. Chiewitzin 1850-luvulla suunnitteleman näkötorniin. On mahdollista, että täällä on sijainnut Jean Boijen mainitsema ”Luola” (*Grottan*), jonne Auroran 19-vuotispäivänä tehtiin kävelyretki matkalla ”Majalta” temppelin luokse (Boijen kirje 6.8.1827, SLS Stensbölen arkisto).

Walleenin toimesta siirrettiin Suuren Rantatien läpikulkuliikenne uudelle maantielinjaukselle, puistoalue suljettiin läpikulkuliikenteeltä ja pohjoiseen viettävä rinne liitettiin aiempaa kiinteämmin kartanopuiston osaksi.

Puiston eteläosaan rakennettiin polveileva käytävä, joka kulki mutkitellen temppelistä länteen tilanrajan läheisyydessä ja läheltä kallion laen reunaa, ilmeisesti parhaiden näköalapaikkojen kautta. Polku yhdistyi alempana laaksossa oleviin käytäviin osaksi maisematyylin periaatteita noudattavaa kiertokävelyjärjestelmää. Lounaisosassa polku kulki läheltä kalliopuroja.

Alueelle ja varsinkin niittyjen ladoille istutettiin Auroran aikana runsaasti jaloja lehtipuita. Niistä on säilynyt lukuisa määrä.

Vuoden 1890 elokuun myrsky kaatoi suuren osan puista. On mahdollista että tuolloin noin 50 vuotta vanhat lehtipuustutukset selviytyivät paremmin kuin metsävyöhykkeen vanhemmat puut, kuten kuuset, männyt ja koivut.

Puistometsän hoito muuttui Adolf Törngrenin omistajakaudella ja kartanon siirrettyä Espoon kunnalle 1926.

Kantakartan mukaan vanhat polkulinjat olivat vuonna 1938 pääosin edelleen olemassa. Alueelle on myöhemmin rakennettu uusia käytäviä ja etelärajaa myötäilevä alkuperäinen, polveileva polku on hävinnyt luonnonsuojelupäätöksen jälkeisen vuosikymmenen kuluessa.

Alueen eteläosan metsän hoitoperiaatteena on ollut jättää kaatuneet puut uhanalaisten koppakuoriaislajien vuoksi. Näistä uhanalaisin laji suosii lehtipuita, joten kuusien jättämisen tärkeyttä tulisi arvioida ensisijaisesti elämyksellisten ja puiston kulttuurihistoriallisten arvojen pohjalta. Hoitoperiaatteet on esitetty hoito- ja käyttösuunnitelman luvussa Puistometsän yleiset hoitotoimenpiteet: Tavoitteena on, *että pitkällä tähtäimellä kuvioden valta-puulajeina ovat pääosin jalot lehtipuut. Puistometsän alueella ei lehtipuiden kaatuneita tai kaadettuja runkoja viedä pois. Rungoista poistetaan oksat...* (H-K-suunn.2008,21). Hoitosuunnitelmasta ei näin ollen löydy perusteita kuusien jättämisestä paikoilleen oksineen.

Tiet, käytävät

Suuren Rantatien linja on säilynyt, samoin polkuyhteys temppeliltä Suurelle Rantatielle. Muut käytävät ja polut ovat muodostuneet 1900-luvun kuluessa noudattamatta alkuperäistä käytäväverkostoa tai sen kiertoperiaatteita.

Päällysteet:

Rantatien päällysteeksi hoito- ja käyttösuunnitelma esittää soraa (H-K-suunn.2008). Käytävien päällysteenä on paksu kerros vaaleaa kalliomurskeen kivituhkaa.

Rakenteet, varusteet ym.

Näkymälinjan päätekohtassa sijaitseva, säännönmukaisista kiviharkoista rakennettu n. 3 metriä pitkä muurinosa on jäänyt kaatuneiden kuusenrunkojen alle. Maastotutkimuksella on syytä selvittää, onko muuri osa puretun rakennuksen perustusmuuria tms.

Puusto

Puuston tilaa käsitellään hoito- ja käyttösuunnitelmassa (H-K-suunn.2008, 37 – 41; metsäkuviot n. 48-68)

Det proponerades en promenad, och som vi kommo in uti Parquen var framför oss en sort Löfsal med i Fonden af blommor formerat A som upplystes af Lampor, samt bänkar för åskådarne, sedan hvar och en tagit sin plats, framträdde uti Löfsaln Föken Mannerheim, Emelie och Aline Stjernvall samt Armfelt utklädd till Skolmästare och spelte en prologue på Fransyska som var mycket nät, sedan den var slutad promenerades öfver broarne, som voro upplyste af 40 Lampor, åt Kojan som åter var garnerad med Blomster guirlander och upplyst af Quinquetter, uti midten var bordet uppfyllt af alla möjliga rafrachissementer, såsom Confect Russin och Mandel, Appelsiner, miloner Arbuser, Körsbär, Hallon och smultron, samt dessutom stod ett bord utanföre med dryckesvaror, derifrån gingo vi in åt parquen, åt Grottan som var superbt eluminerad samt åt Templet och återvände till Kojan, där åts och förtärdes till kl:12. (Jean Boije, kirje äidille 1827, SLS / EKM)

Kronologia

Kartta 1827

Kartalla on esitetty säteittäisen näkymäakselin linjassa sijaitseva neliömäinen rakennelma.

Kartta 1867

Kartalla on esitetty käytäväverkosto ja neliömäinen kivirakennelma.

Kantakartta 1938-1941 (mittauskartta 1:2000)

Reitistö vastaa pääosin tilannetta 1800-luvulla. Kartta osoittaa lounaisrajaa myötäilevän vanhan laskuojan sijainnin.

Peruskartat 1958 ja 1961 (MML)

Temppelistä länteen johtava polveileva puistopolku on säilynyt.

Puistometsän historiallista rajalinjaa pitkin kulkee ilmakaapeli.

Viljelyaluemerkinnät osoittavat puistoalueen hyötyviljelykäyttöä.

Temppelin länsipuolelta, puiston etelärajalta johtaa edelleen laskuoja Pitkäjärven suuntaan.

Peruskartta 1972 (MML)

Polkuverkosto on muuttunut ja lähellä etelärajaa ollut polveileva puistopolku on hävinnyt. Etelärajalla ei ole enää Ilmakaapelia.

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot

Carl Johan Walleenin ja Aurora Karamzinin kartanopuistoon kuuluva alue on osa valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä. (RKY 2009).

Luonnonsuojeluarvot

Metsä on lepakkolajin Viiksisiippa tärkeä saalistusalue. Ontot jalot lehtipuut ja niiden kuolleet osat ovat uhanalaisille kovakuoriaisille tärkeitä elinympäristöjä. Ks. myös hoito- ja käyttösuunnitelma (H-K-suunn.2008).

Maisemalliset arvot

Osa-alueen kulttuurihistorian muovaamat maisemalliset arvot ovat hämärtyneet kuusikoitumisen vuoksi. Luonnon erityispiirteet (kivikot, siirtolohkareet) ovat joko saavuttamattomissa tai peitossa kaatuneiden puiden vuoksi.

Puutarhataiteelliset arvot

Alueella on huomattavat kulttuurihistorialliset arvot osana Walleenin ja myöhemmin Aurora Karamzinin aikaisen kartanopuiston kokonaisuutta, jossa on sijainnut näkymälinjan pääteaihe ja jonka käytävät ovat yhdistyneet puutarhan kävelyreitistöön. Neliömäisen puistorakennelman muurin jäänteet ovat jääneet kaatuneiden kuusien saartamiksi ja alkuperäiset käytävälinjat ovat lähes kokonaan kasvaneet umpeen.

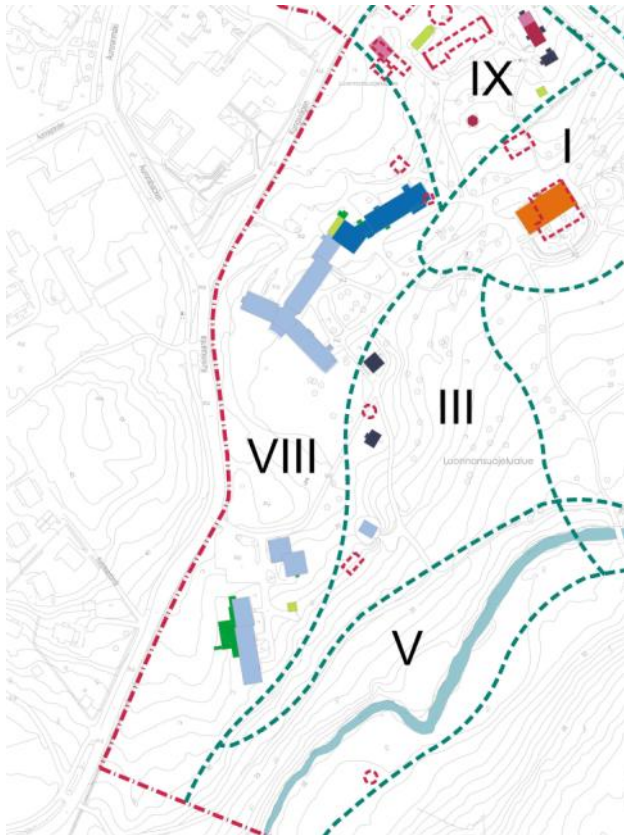
KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Aikaisemmissa suunnitelmissa ja selvityksissä esitetty näkymien avaaminen vahvistaa alueen kulttuurihistoriallisia ja maisemallisia arvoja ja parantaa alueen merkitystä virkistysalueena.

Koska alueella on huomattavat kulttuurihistorialliset arvot osana Aurora Karamzinin aikaista puistometsää, käytäväjärjestelmän palauttamiselle on perusteita. Puistometsän ominaispiirteiden palauttaminen edellyttää kaatuneiden kuusien oksien ja runkojen poistamista.

Suositellaan puuraharakennelman säilyneiden kivirakenteidenpaikantamista ja arkeologista tutkimusta.

VIII AURORAKODIN ALUE

Alueen luoteisrajana on 1700-luvulta periytyvä kylätielinja, joka on esitetty vuoden 1777 jakokartalla. Träskändan puiston länsipuolella tämä kylätie yhdistyy Suuren Rantatien (ns. Kuninkaantien) historialliseen tielinjaan. Suuren Rantatien läpikulkuliikenne, joka 1820-luvulle saakka kulki Träskändan kartanon maiden halki, siirrettiin Carl Johan Walleenin toimesta kulkemaan mutkan kautta kartanon itä- ja pohjoispuolelle. Uuden tieyhteyden jatkeena toimi kartanon rajaa myötäilevä kylätie (nyk. kadunnimeltään Kuninkaantie). Sen varrelle rakennettiin Walleenin toimesta kivimuuri, joka alkoi kartanon talouspihalta.

1700-luvulla alueella oli hevoshaka ja Storträskin tilan peltoihin rajautuvaa ”kivikkoista metsämaata” (jakokartta 1777). Walleenin omistajakaudella hevoshaan kohdalla oli peltotilkku (1827 kartta). Tämä on edelleen säilynyt laajana nurmikkona hoitokodin lounaispuolella.

Aurora Karamzinin omistajakaudelta säilyneet puutarhasuunnitelmat eivät ulotu alueelle VIII. Puutarhaan viettävän rinteän reunalle oli Walleenin aikana rakennettu, tuuhean puuston kehystäjä viljamakasiini ja hirsirakennus, myöh. Piparkakkutalo (osa-alue III).

Kartanon historian tutkimus ei ole vielä täysin selvittänyt, missä vuoden 1863 suurta juhlaa varten rakennetut tilapäiset tanssi- ja ruokasalit sijaitsivat ja miten ruokien valmistelu oli järjestetty. Aikalaiskertomusten perusteella salit olisi rakennettu päärakennuksen kylkeen. Ei ole myöskään varmistunut, sijaitsiko keisarillinen käymäläpaviljonki alun perin nykyisellä paikallaan kartanon päärakennuksen luoteispuolella vai siirrettiinkö se juhlien jälkeen nykyiselle paikalleen. Eräs mahdollinen juhlapaikka voisi olla alueen VIII entinen

peltoaukea viljamakasiinin lounaispuolella. Se ei ollut kovin kaukana päärakennuksesta tai tallipihasta ja tasaiselle alueelle olisi ollut helppo pystyttää tarpeeksi suuria tilapäisrakennuksia. Sieltä avautuvat maisemanäkymät Pitkäjärven suuntaan olivat vaikuttavat (von Wrightin piirros 1850). Lähempänä päärakennusta rinne maasto ja liikenneväylät olisivat olleet tällaista rakentamista rajoittavia tekijöitä.

Omistajavaihdokset ja siirtyminen Espoon kunnan haltuun eivät sanottavasti vaikuttaneet alueen ilmeeseen.

Ennen hoitokodin rakentamista laaditun kartan mukaan (1938, EKM) alueella oli vain yksi tie, joka alkoi päärakennuksen pohjoiselta piha-alueelta, ohitti viljamakasiinin ja Piparkakkutalon ylärinteen puolella ja kiersi viereisen peltotilkun eteläpuolelta päättyen nykyisen Kuninkaantien kohdalla.

Alueen rakentaminen kunnalliskodin käyttöön käynnistyi 1950-luvulla. Rakentaminen eteni vaiheittain alkaen hoitokodin itäosasta. Entinen peltoaukea säilytettiin puuston rajaamana avoimena nurmikkona, joka ulottui hoitokodin poikkisiiven julkisivuun asti. Arkkitehti Erich von Ungern-Sternbergin maisemallinen ja arkkitehtoninen kokonaisratkaisu on vaikuttava ja kauniisti sovitettu kartanon ympäristöön. Arkkitehdin säilyneet luonnokset osoittavat, että rakennusten sovittamista maastoon tutkittiin eri vaihtoehtojen avulla. Alueen lounaisosan rinne maastoon sovitettiin kaksi asuinrakennusta, joista toinen koostuu kolmesta porrasslamellista ja toinen rakentuu pistetalona keskeisen porrashuoneen ympäri. Entisen kylätien varrelle avattiin kivimuuriin kaksi sisäänajoporttia.

Hoitokodin rajaama kaakkoinen piha-alue suunniteltiin kulkuväylineen, nurmikkoineen ja puistopuineen osaksi hoidettua kartanopuistoa huoltotoimintojen sijoittuessa rakennuksen taakse luoteissivulle.

Ajo- ja huoltoliikenteen lisääntyminen on kasvattanut liikenne- ja pysäköintialueita erityisesti nykyisen Kuninkaantien lähellä olevilla alueella.

Alueen pohjoisosaan on 2003 Uudenmaan ympäristökeskuksen päätöksellä rajattu 0,49 ha jalopuumetsikkö. (ks. H-K-suunn.2008, 11)

Rakennukset

Aurorakodin päärakennus, ent. kunnallissairaala, rakennettu 1950-luvulla. Asuinrakennukset 1 ja 2, rakennettu 1950-luvulla, lamellitalo laajennettu 2000-luvulla.

Tiet, käytävät ja päällysteet

Peltotilkun lounaisreunaa myötäillyt, Kuninkaantielle johtanut tie on säilynyt 1950-luvulle. Nykyiset ajoväylät ja käytävät ovat muodostuneet 1950-luvun kuluessa ja sen jälkeen hoitokodin ja asuinrakennusten suunnittelun ja toteutuksen yhteydessä.

Uuden Aurorankodin rakentaminen Kuninkaantien pohjoispuolelle 2006 toi uuden ja vanhan rakennuksen yhdistävän maanalaisen käytävän. Tämä toteutettiin jalopuumetsikön läpi. Tunnelin päällä on kävelytie, joka toimii asukkaiden ja vierailijoiden yhteytenä puistoon.

Liikennealueiden ja käytävien päällysteenä on pääosin asfaltti, paikoin on käytetty graniittireunakiveä. Nurmikkoon rajautuvat reunat ovat kuluneet.

Kapeiden puutarhakäytävien päällysteenä on käytetty liuskekiveä. Hoitokodin rakennuksen vierustalla on betonikiveystä. Kapeat puistokäytävät on päällystetty liuskekivilaatoilla.

Rakenteet, varusteet ym.

- Walleenin rakennuttama kivimuuri 1820-luvulta, uusia sisäänajoportteja 1950-luvulta alkaen, portteja kehystävät graniittipilarit
- Asuinrakennusten pihapengerryksen teräsputkikaide
- Puistovalaisimet ovat vakiomallistoa
- Kulmikkaalla varrella varustetut puistovalaisimet ovat uudehkoa vakiomallia
- Suorat lyhtypylväät ovat vakiomallia
- Asuinrakennusten piha-alueella on uudet teräspollarivalaisimet
- Hoitokodin eteen on sijoitettu kausi-istutuskaukalot
- Ajoliikennettä ohjataan ajoestetolppien avulla
- Opastetaulut
- Puistopenkit ovat uusvanhaa puistomallia, lisäksi käytetään ns. koivunrunko-penkkejä
- Puistoshakkipaikka

Puusto muu kasvillisuus

Aluetta on käsitelty hoito- ja käyttösuunnitelmassa (H-K-suunn.2008). Ryhminä ja yksittäispuina kasvavat suuret puistopuut ovat leimallisia hoitokodin ympäristölle.

Kronologia

Jakokartta 1777

Alueella on hevoshaka ja kivikkoista metsämaata, luoteispuolella on kylätie.

Kartat 1827 ja 1867

Hevoshaka on viljelykäytössä.

Peruskartta 1958 ja 1961 (MML)

Kunnalliskodin 1. vaihe on toteutunut, polku on säilynyt peltoaukean etelä- ja länsipuolella.

Kantakartta 1964

Kuninkaantien puolella on kaksi asuinrakennusten ja kunnalliskodin piha-alueelle johtavaa ajo-aukkoa sekä yksi puistokäytävän aukko. Suoralinjainen käytävä yhdistää asuinrakennus 2:n ja muuntamon.

Peruskartta 1972 (MML)

Aurorakoti on valmis, samoin asuinrakennukset 1 ja 2. Peltoaukea ei ole enää viljelykäytössä.

Peruskartta 1984 (MML)

Ajoväylä yhdistää kunnalliskodin ja nykyisen Kuninkaantien.

2006

Uuden Aurorankodin rakentaminen Kuninkaantien pohjoispuolelle; uuden ja vanhan rakennuksen yhdistävä maanalainen käytävä ja sen päälle rakennettu kävelytie.

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot

Alue on osa Träskändan kartanopuiston valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä. (RKY 2009)

Luonnonsuojelulliset arvot

Ks. hoito- ja käyttösuunnitelma (H-K-suunn.2008).

Maisemalliset arvot

Kartanopuiston reunalla sijaitseva, puustovyöhykkeiden rajaama osa-alue muodostaa omaleimaisen maisema-arkkitehtonisen kokonaisuuden.

Puutarhataiteelliset ja arkkitehtoniset arvot

1950-luvulla toteutettu hoitolaitos asuinrakennuksineen liittyy varsinaiseen kartanopuutarhaan hienovarisella ja maisema-arkkitehtuuriltaan hallitulla tavalla. Kokonaisuus on edustava esimerkki aikansa modernin arkkitehtuurin ja maiseman ominaispiirteiden yhteensovittamisesta, jonka tasolle kaikki myöhemmät muutokset eivät ole yltäneet.

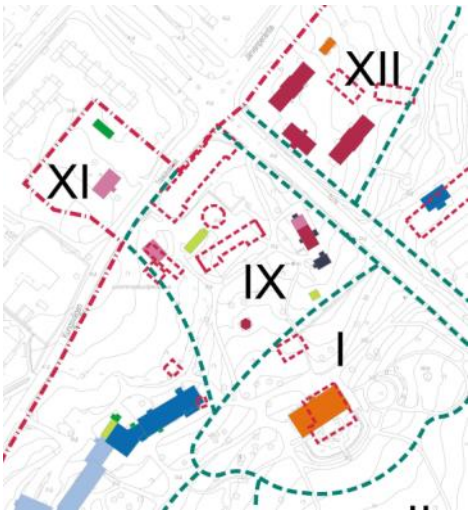
KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Rajaava puusto ja avoimena nurmikkona hoidettava entinen pelto ovat säilyneiden, vanhojen puistopuiden lisäksi keskeisiä säilytettäviä piirteitä. Istutusten, nurmikko-alueiden ja rakennusten yhteen sovittamisessa tulisi vaalia 1950-luvun kokonaisuudelle ominaisia maisema-arkkitehtonisia periaatteita.

Kulkuväylien ja nurmikon reunojen käsittelyyn tulisi kiinnittää huomiota. Päälysteiden hierarkiaan tulisi kiinnittää huomiota ja käyttää asfaltin rinnalla puistokäytävälle sopivia päällysteitä.

Huoltoliikenteen ja pysäköinnin järjestelyjä tulisi suunnitella em. periaatteita noudattaen.

IX KARTANON TALOUSPIHAN ALUE

Alue on muodostunut Walleenin omistajakaudella kartanon talouspihaksi. Alueen luoteisreunalla kulkevalle kylätielle ohjattiin Walleenin toimesta Suuren Rantatien liikenne, kun Träskändan puistotien pohjoinen osuus oli saatu valmiiksi 1827.

Alue rakennuksineen on esitetty v. 1862 jokivaaituksen kartassa. Vuoden 1867 kartassa esitetään talli, navetta, itäreunan kaksi asuinrakennusta ja länsireunalla kaksi talousrakennusta.

Tienristeyksessä sijainnut iso kavinavetta on todennäköisesti rakennettu 1800-luvun keskivaiheilla. Sen eteläpuolelle rakennettiin 1850-luvulla G.Th.P. Chiewitzin suunnittelema pitkänomainen, puurakenteinen talli, jonka keskellä oli porttiauikko. Itäsi- vulla on säilynyt kaksi asuinrakennusta, joista eteläisin näkyy v. 1827 kartalla. Länsi- osan nykyinen, rankarakenteinen varastorakennus sijaitsee samalla paikalla kuin talousrakennus v. 1867 kartassa. Nykyisen rakennuksen rakentamivuosi ei ole tie- dossa.

Kivinavetta, josta on säilynyt 1800-luvun lopun valokuva, oli paikallaan vielä 1900- luvun alussa. Vuoden 1925 rakennusluettelossa sitä ei enää mainittu, ilmeisesti siksi, että se oli jo annettu vuokralle tai myyty. Ulkoseinän kivimuurista on säilynyt osa, varsinkin lähellä tienristeystä huoltopihan kohdalla ja uuden pysäköintialueen reu- nassa. Sisäosan maan pintaa on nostettu, paikalle on 1980-luvulla suunniteltu istu- tettavaksi lisää pihakuusia ja vaahteroita sinne jo asettuneen puuston lisäksi. Tien- varren kivimuri on kunnostettu vuoden 2003 jälkeen samoin kuin kartanoalu- een länteen päin jatkuva kivimuri.

Tallirakennus, joka noudatti päärakennuksen koordinaatistoa, oli vielä 1960-luvulla osittain säilynyt. Tuolloin laaditut mittauspiirustukset osoittavat, että noin puolet rakennuksesta oli vielä jäljellä. Viimeinen osa purettiin viimeistään 1970-luvun alus- sa. Alueen kaksi asuinrakennusta ovat säilyneet.

Piha-alueen rajalle on rakennettu puiston kehämuurin rakennetta jatkava kivimuri. Keisarillinen käymälä, kuusikulmainen rapattu hirsirakennus, on sijoitettu loivasti päärakennusta kohti viettävään rinteeseen puiden ja pensaiden katveeseen. Ei ole täyttä varmuutta siitä, onko rakennus alun perin sijainnut juuri tällä paikalla, vai onko se siirretty v. 1863 suuren juhlan jälkeen. Joka tapauksessa alkuperäisten pii- rustusten esittämä katettu kuistirakennelma puuttuu ja ovien päälle on rakennettu

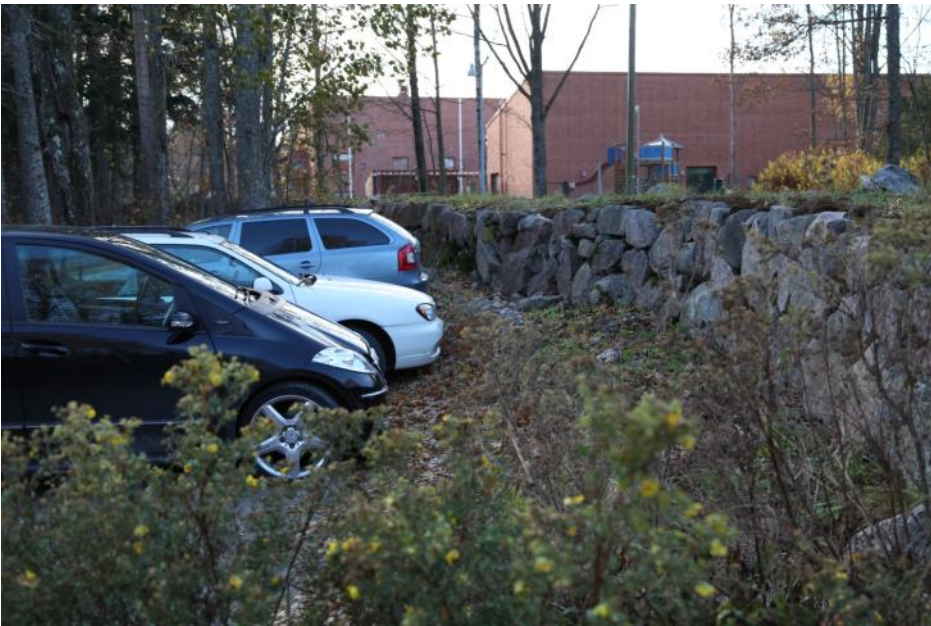
konsolien kannattamat katokset. Koska rakennus on kaikesta päätellen suunniteltu palvelemaan laajaa vierasjoukkoa, se on oletettavasti sijainnut aika lähellä v. 1863 juhlien tilapäisiä juhla- ja tanssisalirakennuksia.

Entiselle talouspiha-alueelle on 1980-luvulla rakennettu n. 30 auton asfalttipäällys- teinen pysäköintialue, jonka reunoille on näkösuojaksi istutettu puita ja pensaita. Sen päädyssä on puisella säleaidalla rajattu puiston kunnossapitoyksikölle varattu huoltopiha. Kokonaisjärjestely vastaa likimääräisesti Saatsin suunnitelmaehdotusta vuodelta 1983.

Keskelle aluetta on rakennettu pitkänomainen huoltorakennus, joka asettuu suo- raan sisäänajoportin näkymään.

Pysäköintialueen jäsentely ja raja- aus kaipaavat parannusta. Historiallisen talouspiha- alueen tilarakenne tai koordinaatisto ei ole vaikuttanut nykyiseen jäsentelyyn, siitä huolimatta että maatalouden tuotantorakennukset ovat aikoinaan muodostaneet kartanokokonaisuuden merkittävän tekijän. Historiallisen kartanoalueen tärkeänä sisääntulona osa-alue IX ei tällaisenaan vastaa kohteen arvoja.

Kronologia

(1200-)luvulta vuoteen 1820

Träskändan historiallisen kylän sijainti alueella.

Viimeistään 1770-luvulta periytyvä tielinja kulkee alueen reunalla lounaasta koilliseen.

Kartanon alueen pohjoisosassa on 1700-luvun karttojen mukaan peltoa, metsää ja kalliota.

Alue näkyy taustalla Gustaf Reinhold af Klerckerin piirroksessa vuodelta 1805.

1820-1840

Walleenin aikana alueella sijaitsee kartanon talouspiha. Kartta 1827.

1840-1880

1850-luvulla rakennetaan uusi talli Chiewitzin piirustusten mukaan.

Kivinavetta rakennetaan luultavasti Aurora Karamzinin toimesta 1850-luvulla (vrt. lehmien lukumäärää ym. koskeva kirjeenvaihto, kartanon tilit, meijerin rakentaminen 1860-luvulla).

1863 ”keisarillinen” käymäläpaviljonki rakennetaan mahdollisesti nykyiselle paikalleen.

Karttoja on säilynyt vuosilta 1862 -1867.

1895 - 1926

Omistajina Ida Törngren (k.1900) ja Adolf Törngren.

Karjatalouden kehityspyrkimykset.

Navetan vuokraus.

1926

Kartanon myynti Espoon kaupungille

1958 ja 1961 peruskartat (MML), 1964 kantakartta

Sittemmin purettuja rakennuksia alueella:

- Tallin itäosa

1972 peruskartta (MML)

Sittemmin purettuja rakennuksia alueella:

- Tallin itäosa jäljellä

1974 – Kartanon kehittämissuunnitelma

1983 Huoltopihan asemapiirros

Arkkitehtitoimisto Helena ja Olli Saatsi. EKTV 1983

Suunnitelman toimenpiteitä ja piirteitä:

- ”Vaahteravyöhyke”, pihtakusia ja pähkinäpensaita istutetaan entisen navetan alueelle
- Noin 30 autopaikan pysäköintialue mm. puretun tallin alueelle.
- Uusi piharakennus pysäköintialueen yhteyteen
- Huom. alueen rajalle tieristeyksen kohdalle ei ole piirretty muuria. Muut muurit on esitetty.
- ”tiivistäviä” uudisistutuksia rajaamaan aluetta ja pysäköintialuetta
- pihlaja-angervoa istutetaan

1984 Peruskartta (MML)

- Talli purettu
-

1999 Asemapiirros

Asuinrakennus 2 luonnospiirustus Espoon tekninen keskus. Tilakeskus arkisto

- Kartanon päärakennuksen luoteissivulla istutettu alue. Sorapihan pohjoisreuna porrastuva, rajausta poikkeaa nykyisestä.
- Pohjoisosan pysäköintialuetta ei ole esitetty. Pitkänomaista varastoa ei ole vielä rakennettu.

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot

Alue on osa Träskändan kartanopuiston valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY 2009). Alueella on 1820-luvulta alkaen sijainnut Walleenin, Karamzinin ja Törngrenin omistaman kartanon talouskeskus.

Maisemalliset ja kaupunkikuvalliset arvot

Navetan rauniolla on potentiaaliset maisemalliset ja kaupunkikuvalliset arvot tienristeyksen kaupunkikuvassa.

Latriinirakennuksella on kehystävine, monilajisine pensasistutuksineen maisemallisesti tärkeä asema kartanoalueen sisääntuloreitin erityisenä maamerkinä.

Puutarhataiteelliset, arkkitehtoniset ja rakennushistorialliset arvot

Molemmat asuinrakennukset ja vanhemman asuinrakennuksen holvattu kellari, latriinirakennus ja vanha varasto ovat rakennushistoriallisesti arvokkaita, kartanovaiheesta säilyneitä rakennuksia. G.Th.P. Chiewitzin suunnittelema latriinirakennus on lajissaan ainutlaatuinen, arkkitehtonisesti arvokas ja hyvin säilynyt puistopaviljonki.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Edellä selostetun perusteella suositellaan, että pysäköintialueen jäsentely uudistetaan. Asfalttipäällysteinen piha suunnitellaan pengerryksineen ja rajauksineen paremmin arvokkaan puistokokonaisuuden ”porttialueeksi”, ottaen huomioon 1860-luvun koordinaatisto ja puretun tallin rakennuspaikka. Nykyinen huoltorakennus siirretään sivummalle porttiaukon näkymälinjasta ja suunnitellaan osana talouspiha-alueen kokonaissuunnitelmaa. Navetan metsittyneet raunio kaivetaan esiin ja kunnostetusta kehämuurista muodostetaan pysäköintialueen laajennuksen suojamuuri. Osa ”navetan” koillisosan puustosta (ja täytöstä) on mahdollisesti tarpeen säilyttää liiallisen avoimuuden välttämiseksi katuristeyksen maisemassa.

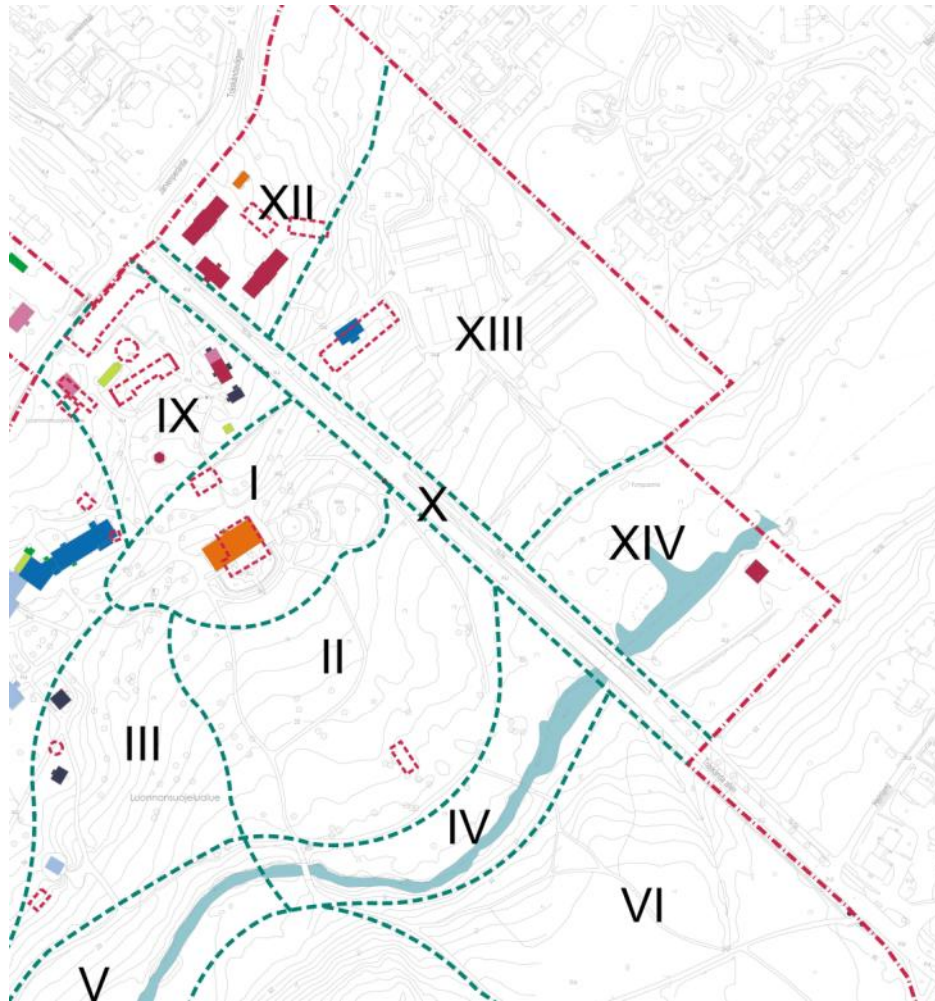
Kartanon päärakennukseen ja puistoon suuntautuvan käytävän ja sen ympäristön viimeistelyyn olisi kiinnitettävä erityistä huomiota, samoin kartanoa kohti pohjois-suunnalta avautuviin näkymiin. Pysäköintialueen ja kartanon päärakennuksen välisen alueen puutarhamaisia piirteitä tulisi korostaa karsimalla villiintynyttä pensas-kasvillisuutta. Opasteiden hienovaraisuuteen tulisi kiinnittää huomiota.

IX KARTANON TALOUSPIHAN ALUE

X TRÄSKÄNDAN PUISTOTIE

Nykyiseltä nimeltään Träskändan puistotie rakennettiin Carl Johan Walleenin toimesta. Pohjoinen osuus valmistui 1827 ja eteläinen 1839. Suuren Rantatien liikenne ohjattiin näin kiertämään puistoa.

Maantien varrelle rakennettiin ilmeisesti Walleenin aikana kartanonpuiston suojaksi kivimuuri. Päärakennukseen johtava portti kivipaasineen ja ristikkoveräjiineen on toteutettu noudattaen ajoittamatonta luonnosta (oletettavasti 1850-60-luvulta). Graniittipaadet on siirretty nykyiselle paikalleen 1920-luvulla reunustamaan uutta sisääntulotietä (Vrt. osa-alue I). Kivimuurit on purettu tien molemmilta reunoilta tien leventämisen yhteydessä.

Varsinaista puukujannetta ei 1800-luvun valokuvien perusteella istutettu pohjoisen tieosuuden varrelle. Tämä johtui mahdollisesti siitä, että haluttiin säilyttää näkymiä kartanon suunnalta Pitkäjärvelle ja Dalsvikin suuntaan avoimina, kuten näkyy von Wrightin piirroksessa v. 1850. Sen sijaan eteläinen osuus joen rannalta temppelin suuntaan on ollut puukujanteen kehystämä.

Nykyisen kivimuurin joenrantaan saakka ulottuva osa on rakennettu 1980-luvulla. Temppelin kohdalla alkava osuus on vanhempaa perua.

1983 Lehmuskujan kunnostaminen. Suunnitelma Arkkitehtitoimisto Helena ja Olli Saatsi. EKTV 1983

”Lehtikujan takana oleva huonokuntoinen kuusiaita poistetaan, puiston rajaksi rakennetaan kiviaita, joka noudattaa malliltaan olevia kiviaitoja. Kiviaita yhtyy jokirannassa rakennettavaan kivipengerrykseen.”

Träskändan puistotien jatkaminen Kehä III:een saakka, ajoväylän levennys ja korotus, rinnakkaisen kevyen liikenteen väylän rakentaminen, maaston muokkaus ja uudet sillat ovat vaikuttaneet huomattavasti tiemaiseman ilmeeseen.

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot

Alue sisältyy pääosin Träskändan kartanopuiston valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön aluerajaukseen (RKY 2009).

Tie kulkee läpi Träskändan keskiajalta periytyvän kyläalueen. Tämä uusi tieyhteys on rakennettu 1820-1830-luvuilla Carl Johan Walleenin toimesta osana kartanopuiston laajentamis- ja järjestelyhanketta. Tien eteläisen osuuden ja Glimsinjoen sillan valmistuessa 1839, suljettiin kartanopuiston läpi kulkevan Suuren Rantatien osuus läpi-ajoliikenteeltä.

Maisemalliset ja kaupunkikuvalliset arvot

Tien länsipuolella on kartanopuistoon kuuluva pyörötemppele ja maisemapuutarha, itäpuolella Pitkäjärven rantamaisema, jonne näkymät ovat peittyneet Glimsinjoen rantojen rehevän puu- ja pensaskasvillisuuden takia. Ainoa avoin maisemanäkymä avautuu tieltä kohti Träskändan kauppapuutarhaa, jonka perinteet palautuvat Aurora Karamzinin aikaiseen talvipuutarhaan ja kasvihuoneviljelyyn.

Kevyen liikenteen silta on järven puoleisella sivulla. Tältä sillalta avautuvat näkymät on tärkeä osa vaalittavaa kulttuurimaisemaa (vrt. osa-alueet IV ja XIV).

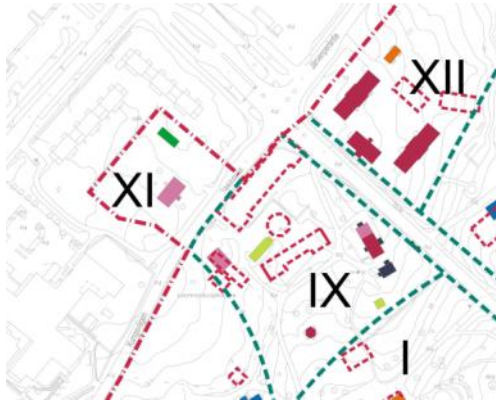

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Tien sovittaminen arvokkaaseen kulttuuriympäristöön ja -maisemaan edellyttää parannustoimenpiteitä, jotka huomioivat paikan mittakaavan ja antavat tieympäristölle puistomaisemman ilmeen. Ajoväylän, kevyen liikenteen väylän ja niiden välisen viherkaistan profiilin viimeistelyyn tulisi kiinnittää paremmin huomiota.

Parantamistarve koskee ensisijassa maisemapuutarhan kohdalla olevaa tieosuutta sillasta luoteeseen.

XI ENTISEN TYÖVÄENASUNNON PIHA

Nykyisen Kuninkaantien pohjoispuolella, kartanon talouspihan luoteispuolella sijaitsee puolitoistakerroksinen, 1800-luvulta periytyvä asuinrakennus pihapiireineen.

Bohringin kartan mukaan tällä paikalla ei olisi vielä vuonna 1827 ollut rakennusta. Nybergin kartassa (1867) tien pohjoispuolella olevaa aluetta ei ole esitetty, mutta Aug. Ahlbergin 1865 laatiman tiluskartan mukaan alueella olisi ollut pelto ja pienehkö rakennus (EKM).

Senaatin 1870-luvun huomattavasti ylimalkaisempi kartta ei näytä tässä kohtaa rakennusta. Uudistuskartassa v. 1924 rakennuksen pihapiiri pää- ja talousrakennuksiin on esitetty numerolla 33. Vuoden 1938 kartan mukaan tilan numero on 1:20 kartanon ydinalueen numeron ollessa 1:22. Nykyinen tontti on lohkottu 2004.

Perimätiedon mukaan nykyinen yhdenperheentalo olisi alun perin rakennettu 1800-luvun keskivaiheilla kartanon työväenasunnoiksi. Vuoden 1900 palovakuutusluettelon mainitsema pehtorintalo saattaa tarkoittaa tätä rakennusta. Olihan 1860-luvulla valmistunut varsinainen tilanhoitajan asuinrakennus ollut kartanon palon jälkeen Aurora Karamzinin omassa käytössä.

Adolf Törngren myi kartanon ydinalueen 1926 Espoon kaupungille. Osa-alue XI myytiin mahdollisesti Juslin-suvulle samoihin aikoihin kartanon huutokaupassa.

Perimätiedon mukaan rakennus olisi muutettu nykyisen kaltaiseksi yhden perheen asunnoksi 1930-luvulla Juslin-suvun toimesta. Rakennuksessa asuivat mm. maanviljelijä John Juslin (1902–1974) perheineen ja myöhemmin hänen leskensä Toini Juslin. Vuonna 1976 tilaan kuului 48 hehtaaria maata.

Tonttialueen rajalla on Kuninkaantien varrella pensasaita ja säleaita. Pihapiiri on puutarhamainen kukkivine pensaineen suurine tammineen.

ARVOT

Kaupunkikuvalliset ja kulttuurihistorialliset arvot

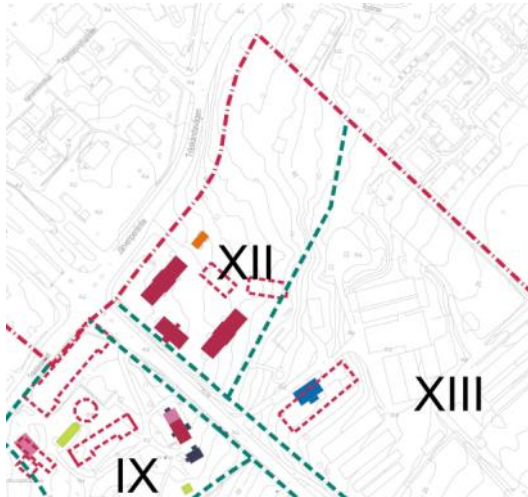
Alue on osa Träskändan kartanopuiston valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY 2009).

Tontti sijaitsee Träskändanristin tuntumassa kaupunkikuvan kannalta tärkeällä paikalla vastapäätä kartanopuiston pohjoista sisäänajoväylää. Kartanon työntekijöiden asuinympäristönä sillä on kulttuurihistoriallista arvoa. Pensasaidan takana näkyvä, perinteinen pihapuutarha muodostuu suurine tammineen kartanopuiston maisemakokonaisuuden luontevaksi osaksi ja ympäristön uudemman rakentamisen kontrastiksi.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Suositellaan pihapiirin ominaispiirteiden, kuten pensasaidan, väljän puutarhamaisen ilmeen ja suurten tammien säilyttämistä sekä päärakennuksen ominaispiirteiden säilymisen turvaamista.

XII MEIJERIRYHMÄN ALUE

Kartanon kartta v. 1867 esittää meijeriryhmää toteutettuna kartanon talouspihan ja Träskändan puistotien koillispuolella lähellä tien vastakkaisella puolella sijaitsevaa kavinavetä. Kallioiselle alueelle muutaman vuoden sisällä toteutettuun rakennusryhmään kuului neljä rakennusta, jotka oli sijoitettu suuren neliönmuotoisen pihan sivuille; tilanhoitajan asunto, meijeri, ns. meijerikoulu ja neljäs rakennus, joka todennäköisesti oli talousrakennus ja halkovaja. Tilanhoitajan rakennuksen pääsisäänkäynti oli lounaissivulla Träskändan puistotien puolella ja pihaa kehystävän meijerin ja meijerikoulun sisäänkäynnit olivat sisäpihan puolella.

Vuonna 1923 Helsingfors folkskolans lärare- och lärarinneförening osti ”Karamzinin huvilat” maa-alueineen ja perusti sinne kesäsiirtolan - Aurora-sommarhemmet. Helsingin koululaisten kesäsiirtolatoimintaa harjoitettiin lyhyttä taukoa lukuun ottamatta vuoteen 1982.

Meijerirakennusryhmän suunnittelu Auroran monitoimikeskukseksi aloitettiin kaupungin ostettua tilan v. 1982. Meijerikoulun ja tilanhoitajan rakennusten peruskorjaus on valmistunut ja meijerin korjaus on käynnissä.

Alue sijaitsee Träskändan puistotien ja Järvenperäntien risteyksessä. Kadun puolella tontti on aidattu korkealla, sinkityllä säleaidalla. Tontin kulmassa kasvaa monihaarainen puu, joka muodostaa risteyksen maamerkin. Alueen koillispuolella on Järvenperän rivitaloalue ja kaakkoispuolella kauppapuutarhan alue.

Sisäpiha on sorapintainen ja lähes puuton, keskellä on avokalliota näkyvissä. Meijerin koillispuolella on kivihaudoilla ympäröity tasanne, jonka varrella on vanha hahko, todennäköisesti kesäsiirtolan käyttöön rakennettu talousrakennus. Kauempana on pieni, puoleksi sortunut lammasvotettu hirsirakennus. Pihan itäiseen osaan on maataitoilla muodostettu tasanne, josta avautuu maisemanäkymä Pitkäjärven suuntaan. Tontin koillisosassa kasvaa tiheää puustoa.

Kronologia

1859-1867

1860-luvun alkuvuosina (1859-) suunniteltu ja toteutettu kokonaisuus

1923-1982

Auroran kesäkotia lasten kesäsiirtolana

1983

Kesäteatterisuunnitelma Arkkitehtitoimisto Helena ja Olli Saatsi. EKTV (Toteuttamatta)

Peruskartta 1990 (MML)

Meijerikoulun itäpuolella on jäljellä myöhemmin purettuja piharakennuksia.

1990-2014

Meijeriryhmän peruskorjaus ja käyttötarkoituksen muutos

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot

Alue on osa Träskändan kartanopuiston valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY 2009).

Träskändan kartanokokonaisuuteen kuuluvan meijerirakennusryhmän lisäksi on inventointialueella säilynyt lisäksi vain kolme rakennusta Aurora Karamzinin kaudelta 1840 -1895.

Maisemalliset ja kaupunkikuvalliset arvot

Tontti sijaitsee Träskändan puistotien ja Järvenperäntien risteyksessä kaupunkikuvan kannalta tärkeällä paikalla. Kadunristeyksessä kasvava monihaarainen puu on maisemakuvan kannalta arvokas.

Puutarhataiteelliset ja arkkitehtoniset arvot

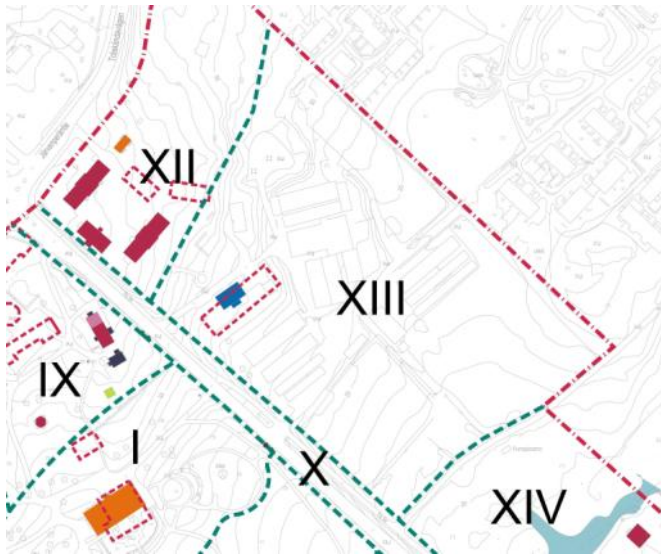
Rakennusryhmän kaksi parhaiten säilynyttä rakennusta, Dalströmin 1860-luvulla suunnittelema meijeri ja meijerikoulu, ovat arkkitehtonisesti erittäin arvokkaita ja ominaispiirteensä hyvin säilyttäneitä. Samoihin aikoihin uudistettu tilanhoitajan rakennus on 1920-luvulla muutettu yksikerroksiseksi ja mansardikattoiseksi ja on muutoksista huolimatta rakennushistoriallisesti arvokas myös sisätilojen osalta.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Träskändan puistotien ajoväylän levennyksen takia tien pohjoispään kukkulaan on muodostunut tien molemmin puolin jyrkät leikkauspinnat. Varsinkin tilanhoitajan rakennuksen edustaa tulisi suunnitella istutettavaksi siten, että rakennus saisi puutarhamaiset kehukset.

Tontin reunavyöhykkeet, karu piha-alue ja puustoinen koillisosa tulisi suunnitella ja jäsentää ottaen huomioon sekä nykyistä käyttöä että kulttuurihistoriallisia arvoja. Koillisosan vähäinen täydennysrakentaminen on mahdollista, mutta Järvenperäntieltä avautuva näkymä kohti Pitkäjärveä tulisi pyrkiä pitämään avoimena.

XIII KAUPPAPUUTARHAN ALUE

Alue sijaitsee Träskändan puistotien koillispuolella, Pitkäjärven suuntaan viettävässä etelärinteessä. Aurora Karamzinin aikana perustettuun puutarhaan rakennettiin orangeria (talvipuutarha, palmuhuone) kylmiä ja lämpimiä kasvihuoneita sekä kasvialavoja, joita hoitivat kartanon palkkaamat puutarhurit. Kasviluetteloita on säilynyt mm. puutarhuri Charles Orionin ajoilta 1860-luvun loppupuolelta.

1800-l. lopulla otettu valokuva esittää terassille rakennettua sirorakenteista, koristeellista orangeriaa, joka on symmetrinen ja varustettu poikkipäädellä. Vuonna 1859 laadittu vuoroviljelykartta ja v. 1865 tiluskartta esittävät kasvihuonetta ja sen vapaa-muotoisesti istutettua eduspuutarhaa. Alempana rinteessä näkyy 1880-luvun valokuvassa kaksi pientä rakennusta, joista toinen on lamasalvottu hirsirakennus. Viimeksi mainittu on siirretty pois ennen v. 1972 (MV).

Neljän hehtaarin alueella oli 1920-luvulla kasvihuoneiden ja -lavojen lisäksi hedelmätarhoja, marjapensaita ja mansikkaviljelmiä. Vuonna 1922 puutarha-arkkitehti Paul Olssonilta pyydettiin arvio Träskändan puisto- ja puutarha-alueesta. Kauppuutarha-alueesta hän kirjoitti seuraavasti: *"Trädgårdsområdet, som är beläget intill parken, omfattar ca 4 ha, och kan undertecknad åter efter gängse pris på orten värdera detta område med fruktdriverier, växthus, drivbänkar, bärbuskar och jordgubbsplanteringar till ett pris av Fmk 150.000:-"* (Olsson 14.8.1922).

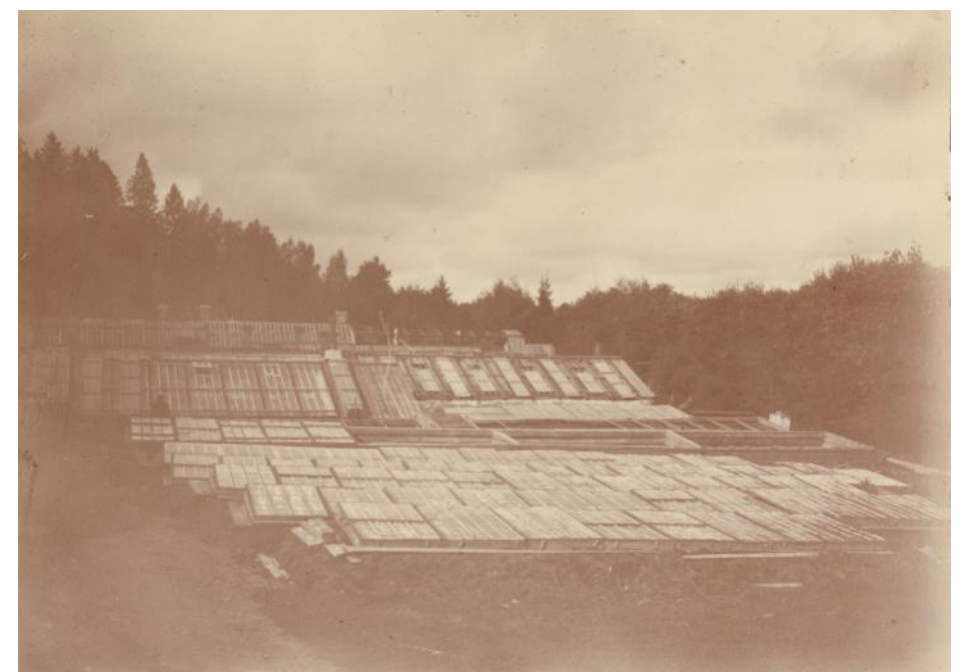
1926 tämä alue myytiin puutarhuri Emil Hallgrenille, joka oli toiminut kartanon puutarhurina Törngrenin omistuskauden lopulla. Orangeriarakennuksen poikkipäädellä varustettu keskiosa oli kartan perusteella jäljellä vielä v. 1938. Se purettiin pian uuden asuinrakennuksen tieltä, joka valmistui 1945.

Puutarhuri Emil Hallgrenin työtä ovat jatkaneet hänen jälkeläisensä. Perheyrittäjä toimi edelleen osakeyhtiönä samalla paikalla.

Vuonna 1976 kuvailtiin tontilla kasvavaa, runsasta kasvillisuutta: "tammia, vaahte-roita, kuusia, mäntyjä, koivuja, syreenejä, koristepensaita, perennoja ja kesäkukkia". Alueen rakennuskantaan kuului kuusi kasvihuonetta, lämpökeskus, pakkaushalli, myyntihalli, kylmäsäilytystila, autotalli ja lato. Kasvihuoneissa viljeltiin tuolloin ruusuja, syklaameja ja kukkakaalia (Finlands svenska kommuner, 1976). Tontille on sen jälkeen rakennettu toinen asuinrakennus ja lämpökeskus.

Kasvihuoneviljelyä 1800-luvun lopulla. Valokuvat Museovirasto.

Kronologia

1850-1862

Vuoroviljelykartta 1859 (MV), Träskändan ja Dalsvikin tiluskartta 1862 (EKM)
Talvipuutarharakennus ja sen edustan puutarha

1860-l.

Charles Orionin kasvihuoneluettelot (EKA)

1924

Uudistuskartta

1943

Ortoilmakuva, kasvihuoneen rakenteet havaittavissa, uudisrakennus

1964

Kantakartta

1984

Peruskartta (MML)
Piirteitä alueella:
Työväenasunto poistunut (vrt kartta 1972)

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot

Alue on osa Träskändan kartanopuiston valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä. (RKY 2009). Kauppapuutarhan alueella on harjoitettu kasvihuoneviljelyä vähintään 150 vuotta, alkaen Aurora Karamzinin perustamista kasvihuoneista.

Maisemalliset ja kaupunkikuvalliset arvot

Tontti sijaitsee Träskändan puistotien varrella ja on tunnusomainen elementti tieltä avautuvan maisemakuvan kannalta mataline kasvihuoneineen ja kuutiomaisine päärakennuksineen, joka sijaitsee lähes samalla paikalla kuin 1930-luvun lopulla purettu talvipuutarha. Rakennusta kehystävä rehevä puusto on maisemakuvan kannalta arvokas piirre.

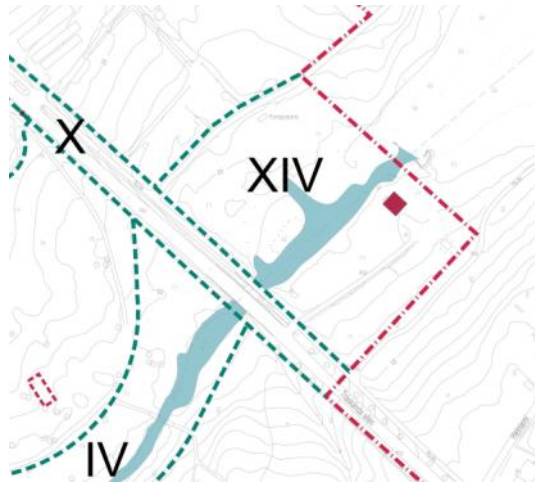
Puutarhataiteelliset ja arkkitehtoniset arvot

Träskändan kartanon puutarhakulttuurin ja kasvihuoneviljelyn ydinalue, jossa on työskennellyt useita merkittäviä puutarhureita, on puutarhataiteen historian kannalta arvokas.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Suosittelaa, että alueen ilme säilytetään nykyisen käytön mukaisena avomaaviljelyksineen, kasvihuoneineen ja mataline rakennuksineen. Maisemanäkymien säilyminen avoimina kartanon päärakennuksen suunnalta kohti Pitkäjärveä tulisi varmistaa.

XIV PITKÄJÄRVEN POUKAMA JA PESULAN ALUE

Vuosia 1766, 1777, 1804, 1806 ja 1827 laaditut kartat osoittavat, että Pitkäjärven rannoilla oli alavia niittyjä, hakamaita ja peltoja.

Magnus von Wrightin piirroksissa v. 1850 on esitetty kaksi näkymää Pitkäjärven suuntaan, joista toinen esittää näkymää vuonna 1839 valmistuneelta maantiesillalta, toinen maisemapuutarhan länsipuolelta nähtynä.

Pitkäjärven pohjukan ja jokiuoman vaaitukseen liittyvä kartta 1862 ja puiston kartta 1867 esittävät järven poukaman muuttunutta rantaviivaa ja maantiesillan itäpuolella olevaa tekosaarta. Saari näkyy myös selvästi v. 1826 laaditussa ja 1865-1867 täydennetyssä tiluskartassa (EKM). Tällaisten, maisemapuutarhoissa suosittujen pienten tekosaarten tunnetuimpana esimerkkinä on markiisi de Girardinin kuuluisa Ermenonville, jonka pienelle saarelle pystytettiin poppeleiden kehystämä Jean Jacques Rousseauin muistomerkki.

Varsinainen jokiuoma alkoi vasta sillan kohdalla ja sillan länsipuolella oli vielä toinen pieni tekosaari. Tämä näkyy talvikuvassa, joka on otettu 1800-luvun lopulla. Molemmat saaret on esitetty vielä v. 1964 kantakartalla.

Joen etelärannalle rakennettiin Aurora Karamzinin toimesta pesutupa, joka kerran paloi ja rakennettiin uudestaan 1860-luvulla. Pesutupa ja sen viereisellä rantaviivalla oleva venevaja näkyvät vuonna vuosina 1865-1867 täydennetyssä tiluskartassa (EKM). Vuonna 1880 kuvattu näkymä päärakennuksen suunnalta osoittaa, että pesutuvan edessä on ollut rantaviivaa myötäilevä rantalaiturirakennelma paaluineen. Sen päässä näkyy poikittain sijaitseva, pitkänomainen venevaja. Chiewitzin Träskändan kartanoa varten laadittujen suunnitelmien joukossa on pohjakaavaltaan neliömäinen venevaja, jota valokuvassa näkyvä rakennuksen pääty muistuttaa.

Järven pohjukan maisema, jota 1800-luvulla leimasivat avoimet laidunmaat ja rantaniityt sekä rantaan ulottuvat pellot, on kasvanut voimakkaasti umpeen ja tekosaaret ovat kadonneet.

Kronologia

1820

Carl Johan Walleen Träskändan kartanon omistajaksi
Ajoittamattomat jokiuoman kivirakenteet, vrt. Borgå Tidning 1843

1839

Träskändan puistotien eteläisen osuuden ja siltayhteyden valmistuminen

1840

Aurora Karamzin Träskändan kartanon omistajaksi

1850

Magnus v. Wrightin piirrokset

1850-l.

Pesutuvan ja venevajan rakentaminen

1860-l.

Pesutuvan uudelleen rakentaminen

1862

Jokivaaituskartta, mahdolliset vedenpinnan säätelyrakenteet

1862-1865

Ajan tasalle saatettu tiluskartta

1867

Kartta

1880-l.

Valokuva kartanon suunnalta kohti pesutupaa ja venevaja (Museovirasto)

1930-l.

Valokuvia (EKM)

1958 ja 1961

Peruskartta

1964

Kantakartta (EKA)

1984

Peruskartta (MML)

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot

Alue on osa Träskändan kartanopuiston valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä. (RKY 2009).
Kartanopuiston suunnalta avautuva järvinäkymä ja näkymä Träskändan puistotien sillalta on ikuistettu Magnus von Wrightin piirroksissa.

Maisemalliset ja kaupunkikuvalliset arvot

Puistosta ja sillalta avautuva näkymä kohti Pitkäjärven poukamaa tekosaarineen on maisemapuutarhaan kuuluva tunnusomainen piirre, joka on myöhemmin hämärtynyt.

Puutarhataiteelliset ja arkkitehtoniset arvot

Pesularakennus on arkkitehtonisesti ja rakennushistoriallisesti arvokas rakennus ja kuuluu Träskändan harvoin Aurora Karamzinin ajoilta säilyneisiin rakennuksiin.

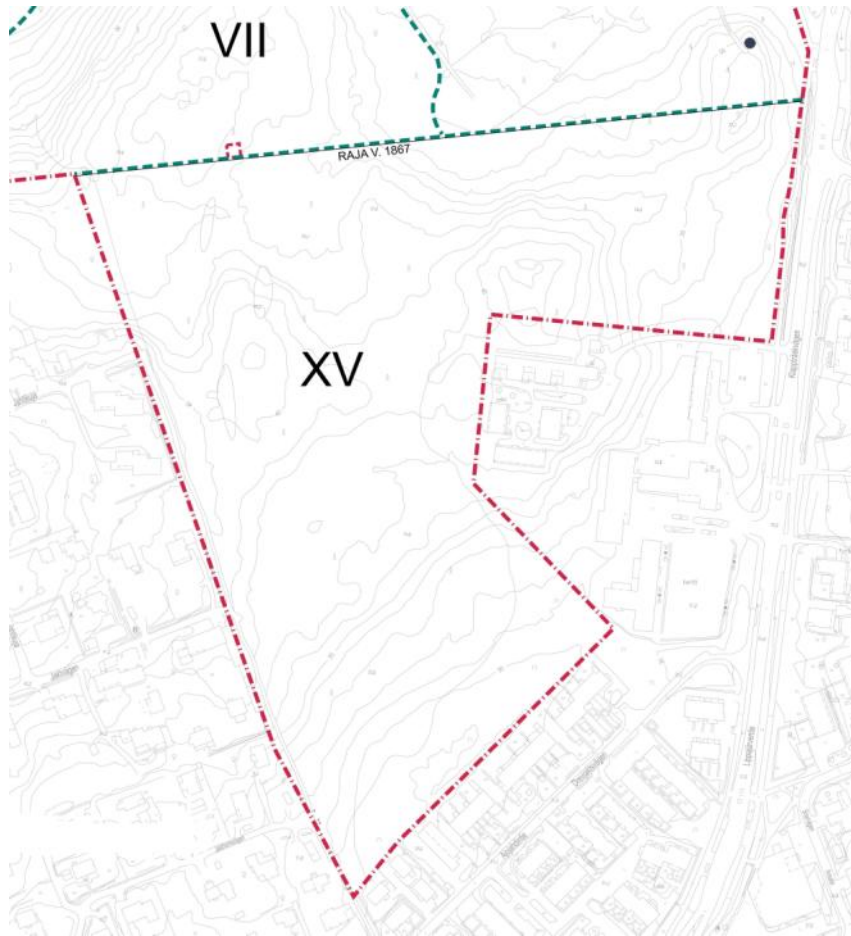
KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Suosittelaa Pitkäjärven suuntaan avautuvien maisemanäkymien palauttamista ja rantavyöhykkeiden avoimen ilmeen palauttamista. Lisäksi suositellaan pesutuvan alueen hoidetun puutarhaympäristönilmeen palauttamiseen tähtääviä toimenpiteitä.

Suosittelaa jokiuoman rakenteiden ja mahdollisten paalurakenteiden sekä venevajan jäänteiden selvittämistä. Säännöllinen niitto ja niittojätteiden poisto lisäisi rannan luonto- ja maisema-arvoja.

Villiintyneen rantamaiseman hoitovelvollisuutta tulisi selkeyttää alueen käyttöä koskevien sopimusten yhteydessä.

XVI LUONNONSUOJELUALUEEN ETELÄOSA

Kun kartanopuisto rauhoitettiin luonnonsuojelulailla 1961, rauhoitettu alue kattoi koko historiallisen kartanopuiston lukuun ottamatta talouspihaa, meijeriryhmän rakennuksia ja hyötytarhaa. Rauhoitettuun alueeseen sisällytettiin myös noin 9 ha:n laajuinen metsä, Träskändan kylän rajan eteläpuolella oleva alue, joka on kuulunut Kvarnbyn kylään eikä sinänsä ole osa Carl Johan Walleenin, Aurora Karamzinin tai Adolf Törngrenin aikaista kartanopuistoa.

Kartanopuiston Temppelin kohdalta etelään päin oleva kivimuuri on rakennettu ennen v. 1938.

Metsäpolut ja ulkoilutiet ovat pääosin muodostuneet 1950-luvun jälkeen. Alueen metsää on luonnonsuojelupäätöksen mukaan hoidettava puistometsänä valtion luonnonsuojeluviraston hyväksymän suunnitelman mukaan (H-K-suunn.2008, 51).

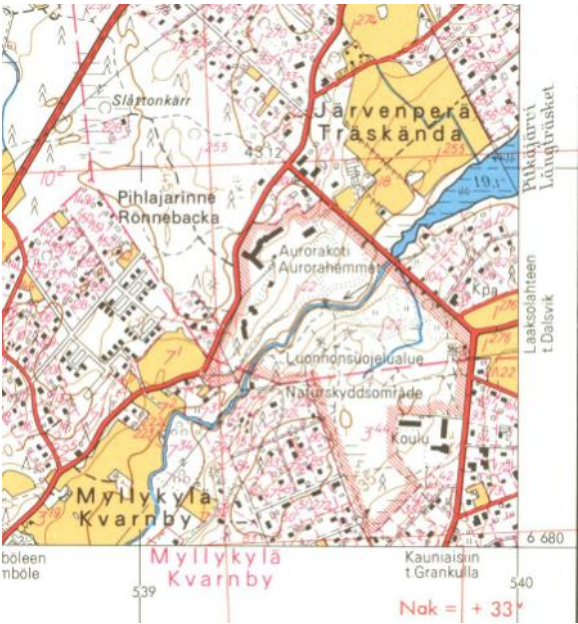
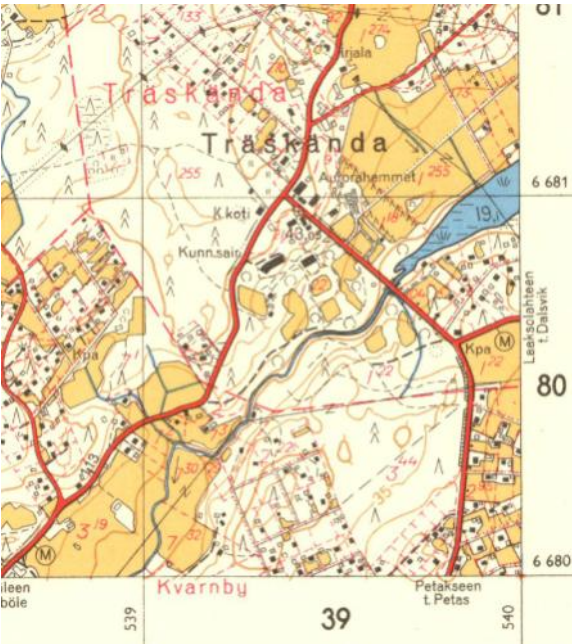
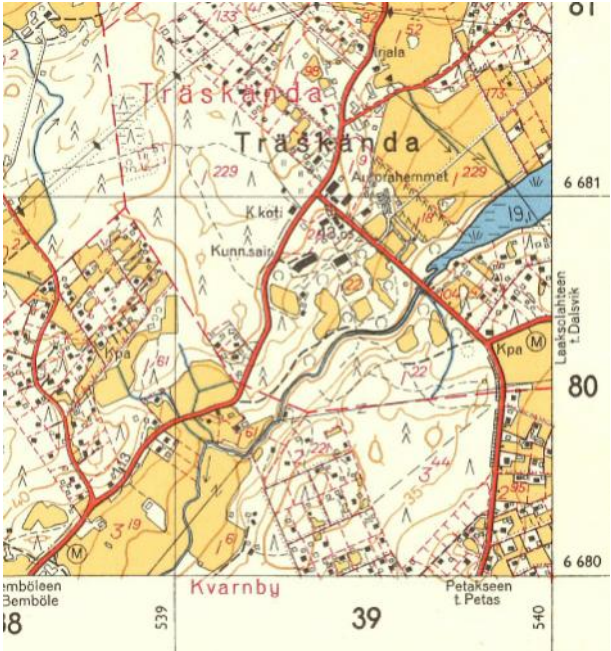

Siirtolohkare osa-alueiden rajan tuntumassa lähellä puistorakennuksen jäänteitä.

ARVOT

Luontoarvot
Metsäalue on rauhoitettu luonnonsuojelulailla 1961.

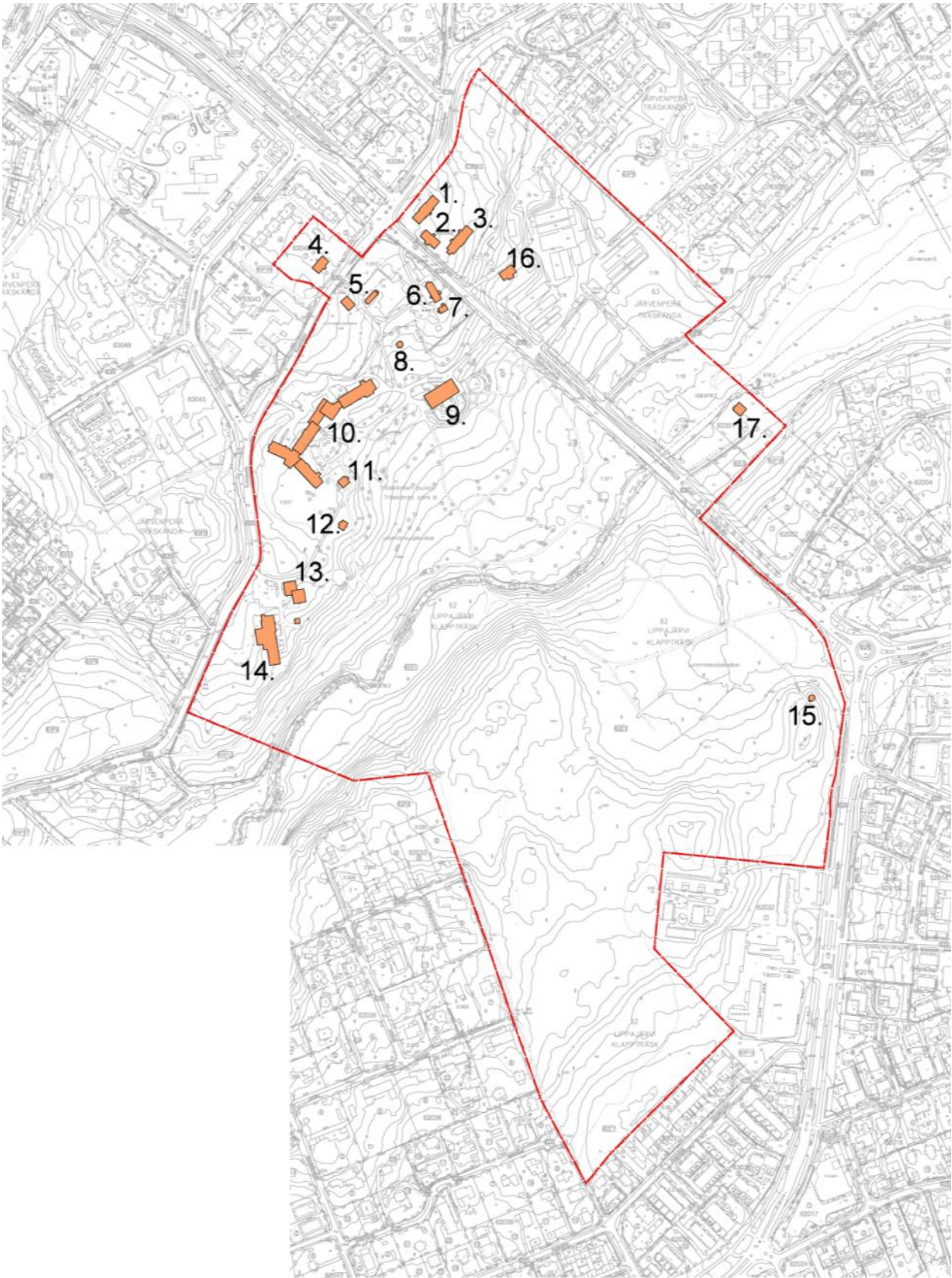
Muutokset 1958-1972

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Ks. hoito- ja käyttösuunnitelma 2008-2017 (H-K-suunn.2008).

OSA 3 RAKENNUKSET
Arvot ja kehittämissuosituks

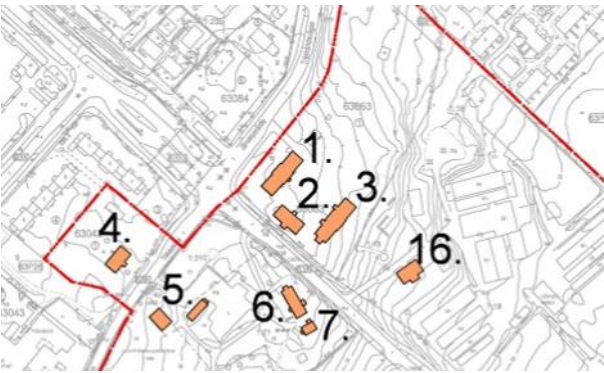

Sisältö

1. Meijeri	80
2. Tilanhoitajan asunto	84
3. Meijerikoulu	88
4. Asuinrakennus	92
5. Navetan säilyneet muurit	94
6. Asuinrakennus	96
7. Asuinrakennus	100
8. Keisarillinen käymälä	102
9. Päärakennus	104
10. Aurorakoti	108
11. Viljamakasiini	112
12. Piparkakkutalo	116
13. Asuinrakennus	120
14. Asuinrakennus	122
15. Temppeli	124
16. Kauppapuutarhan päärakennus	126
17. Pesutupa	128

1 MEIJERI

KOHDETIEDOT	
Rakennustunnus	49-63-63-1-3
Osoite	Järvenperäntie 1-3, Espoo
Käyttötarkoitus	Muut kokoontumisrakennukset (rak. rekisteri)
Kerrosluvu	1
Valmistumisvuosi	Ei tietoa rakennusrekisterissä, olet. 1863-
Kaavoitustilanne	Asemakaava
KESKEISET VAIHEET	
Rakennuspaikan muodostuminen	Kartanon kartta v. 1867 esittää meijeriryhmää toteutettuna kartanon talouspihan ja Träskändan puistotien koillispuolella lähellä tien toisella puolella sijaitsevaa kivilavetta. Kallioiselle alueelle muutama vuoden sisällä toteutettuun rakennusryhmään kuului neljä rakennusta, jotka oli sijoitettu suuren neliönmuotoisen pihan sivuille; tilanhoitajan asunto, meijeri, ns. meijerikoulu ja neljäs rakennus, joka todennäköisesti oli talousrakennus ja halkovaja.
Suunnittelu	Suunnittelija oli arkkitehti Axel Hampus Dalström. Meijeripiirustus on signeerattu lokakuussa 1863. Meijerissä on pääkerros ja ullakko. Keskiosaa hallitsee meijerin iso sali ts. maitohuone, muut tilat ryhmittyvät sen molemmin puolin. Salin molemmilla puolilla on eteiset, joista vasemman puoleisesta laskeutuvat portaat alemmalla tasolla olevaan saliin. Vasemmassa päädyssä on kahden huoneen ja keittiön asunto sekä pesutupa. Salin oikealla puolella oleva eteinen johtaa vieressä olevaan voihuoneeseen sekä oikeassa päädyssä olevaan leivintupaan, jonka takana on yksi kamari ja komero (skafferi). Alkuperäispiirustuksessa on esitetty tienpuoleinen julkisivu ja toinen pääty (Merisalo 1995).
Rakentaminen	Vuoden 1862 lopulla varattiin rahaa ”ein neues Meiereigebäude” - meijerirakennusta varten. Meijerirakennuksen kivijalan alkaneesta muuraustyöstä on merkintä marraskuussa 1863, sen valmistumisesta maaliskuussa 1864. Rakennustyöt jatkuivat ainakin vuoden 1864 aikana. Rakennusmestari Alfred Danielsson vastasi yleensä kartanon rakennustöistä (KA AT). Ennen uudisrakennuksen valmistumista, juustoa valmistettiin toisessa rakennuksessa. Aurora Karamzin oli 1862 saanut kirjeitse tiedon, että juustontuotanto oli hyvin käynnistynyt (KA AT). Kartanon valmistamaa sveitsiläisjuustoa myytiin Helsingissä ainakin v. (lehti-ilmoitus v.)

Meijeristä vastasi arrendaattori, agronomi H.D. Koopman. Kartanon maidontuotannosta ja ns. holsteinilaisesta voituotantolaitoksesta kirjoitti mm. *Baltische Wochenschrift* 1871. Voita oli myyty Pietariin ja viime aikoina myös Englantiin. (FAT 7.9.1871).

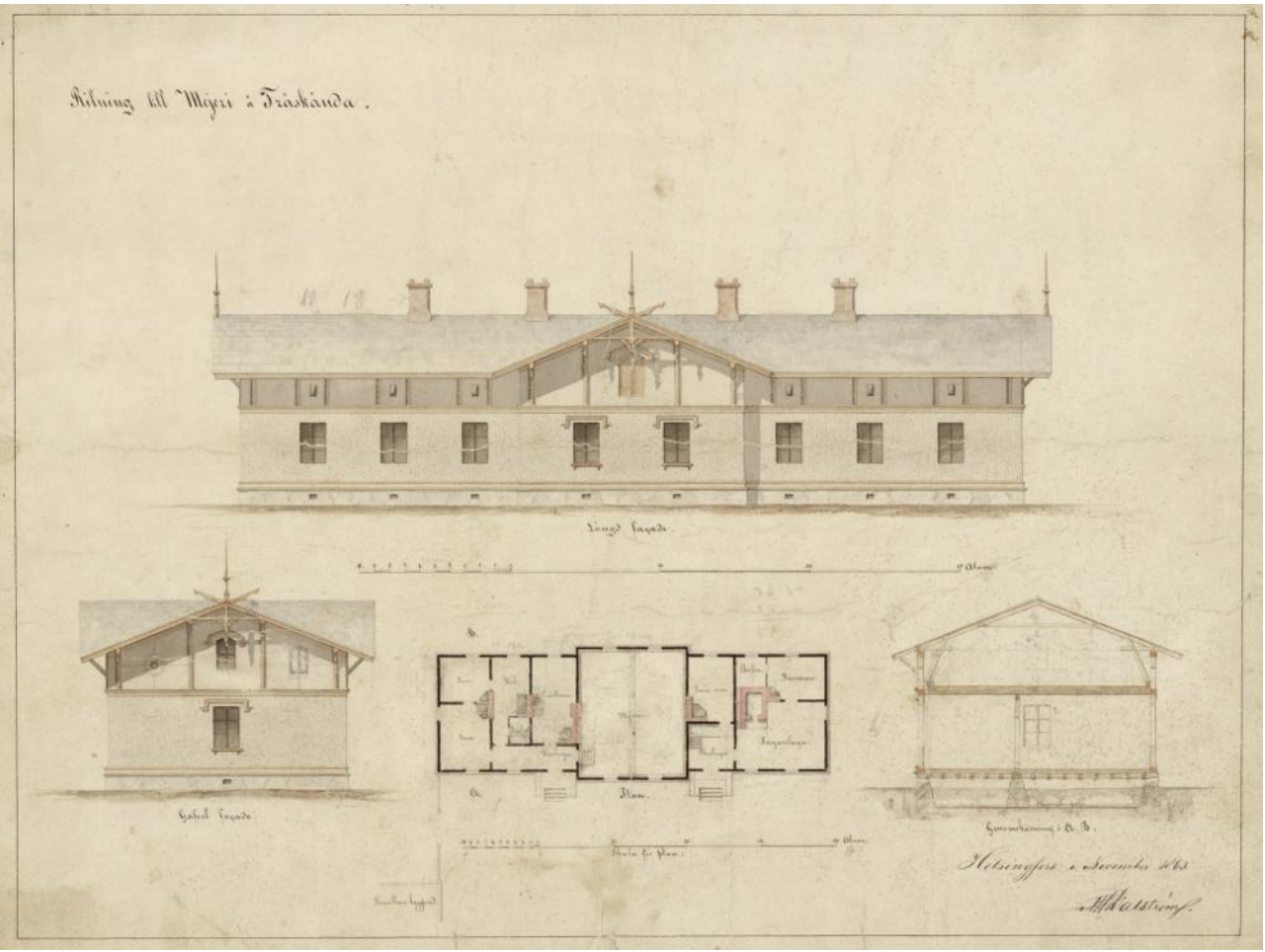
Muutokset

Marie Törngrenin ja Adolf Törngrenin omistajakauden alussa panostettiin kartanon karjatalouteen. Vuoden 1900 palovakuutusluettelo sisältää seuraavat tiedot: Meijeri 32,1 x 9,5 x h 4,4 m, 7 huonetta, 1 kerros, puurakenne, asfalttikate. Samat tiedot on esitetty meijerirakennusta koskevassa, vuoden 1905 vakuutuskirjeessä (EKA, Finska Brandstodsbolaget).

Vuonna 1923 Helsingfors folkskolors lärare- och lärarinneförening osti ”Karamzinin huvilat” maa-alueineen ja perusti sinne kesäsiirtolan, Aurora-sommarhem. Meijerirakennukseen kunnostettiin keittiö, ruokasali, varastohuone ja henkilökunnan tiloja sekä ullakolle leikkihuone. Alemmalla tasolla ollut maitohuoneen lattia nostettiin nykyiseen korkeuteensa. Ullakkokerroksen välipohjarakenteita tukevaa kolme pilaria on ilmeisesti rakennettu samassa yhteydessä.

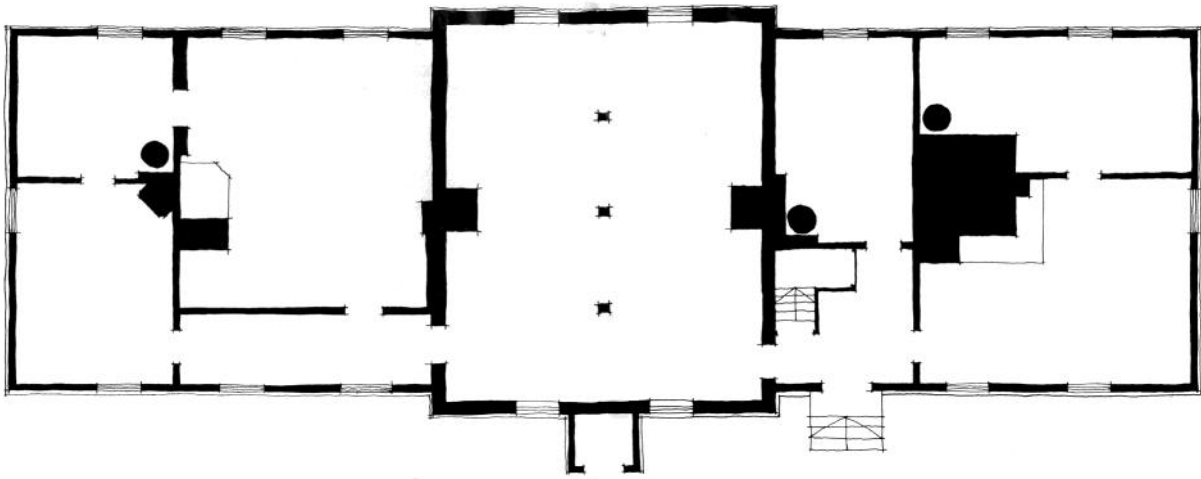
Vuosina 1944-51 rakennusryhmä oli Porkkalasta evakuoituneiden Överby skolan käytössä kesäsiirtolan toimissa Bromarvissa. Helsingiläisten kesäsiirtolatoimintaa harjoitettiin jälleen vuodesta 1951 vuoteen 1982. 1950-luvun alussa tehtiin joitakin korjauksia.

Meijerirakennusryhmän suunnittelu Auroran monitoimikeskukseksi aloitettiin Espoon kaupungin ostettua tilan v. 1982. Luonnos- ja pääpiirustukset laadittiin 2000, mutta meijerin korjausta ei tuolloin aloitettu. Työn jatkamista varten on laadittu lastenkulttuurikeskuksen hankesuunnitelma 2011. Meijerin ulkopuolen ja rungon korjaus on suoritettu 2010-luvulla. Sisäpuolen korjaustyö on käynnissä.

Piirustus marraskuussa 1863, Ritning till Mejeri i Träskända. A.H. Dalström. Museovirasto

Pohjapiirros Käyttösuunnitelma 1974

NYKYTILANNE JA SÄILYNEISYYS

Inventointi

Ulkopuoli:
29.9. MaS, VP
31.10.2014 SME;
21.11.2014 MoS.

Sisätilat:
Ei tietoa, purkutyö käynnissä

Yleiskuvaus

Meijerissä on yksi pääkerros ja ullakko. Keskiosaa hallitsee suuri sali ja muut tilat ryhmittyvät sen molemmin puolin. Meijerisalin molemmilla puolilla on eteiset, joiden sisäänkäynnit ovat pihan puolella. Oikealla olevasta eteisestä johtavat rappuset ullakolle. Ullakon päädyissä on asuinhuoneet, keskiosassa on avaraa ullakko-tilaa.

JULKISIVUT

Pystyhirsirunkoinen ja satulakattoinen, rapattu rakennus, jossa on säännönmukaisista, lohkopintaisista graniittiharkoista muurattu sokkeli. Ulko-ovien edessä on vain portaat, ei eteiskuisteja.

Meijerin julkisivu on perusjäsennykseltään ns. meijerikoulun pari. Julkisivun symmetriaa korostaa ulkoneva keskirisaliitti. Kuten Dalströmin julkisivupiirustuksessa, julkisivujen alaosassa on roiskerappausta ja yläosassa sileää rappausta. Rappaus on uusittu korjauksen yhteydessä. Julkisivut ovat alkujaan olleet voimakkaalla keltaisella sävyllä maalattuja. Listoissa, kuisteissa ja muissa julkisivun koristeissa on käytetty tummanruskeaa, myöhemmin keltaista väriä. Todennäköisesti puupintojen sävyt ovat alun perin olleet tyylin mukaisesti kuultavia.

Julkisivua on jäsennelty vaakalistoilla. Ullakkokerros on jaoteltu pystysuuntaisilla listoilla, jotka yhdistyvät räystäiden ”riippuviin” konsolikannakkeisiin. Keskirisaliitin ja päätyjen ikkunoita on korostettu molemmilla sivuilla ikkunoiden päällä olevilla porraskehyksillä.

Uusi maalaamaton, konesaumattu peltikatto, jalkarännit ja suppiloilla varustetut syöksytorvet ovat valmistuneet äskettäin. Syöksytorvia ei ole yhdistetty sadevesikaivoihin. Leveähköjä räystäitä kannattavissa ”riippuvissa” konsoleissa, keskirisaliitin ja päätyjen päätyristikoissa on sveitsiläistyylin piirteitä.

Rakennuksessa on yksinkertaiset puuikkunat, joissa on vanhaa lasia, vanhat sarnat, yksinkertaiset profiilit ja kulmaraudat. Pohjakerroksessa on kaksipuitteiset, kuusiruutuiset ikkunat. Dalström suunnitteli ullakon päätyikkunoiksi vaihtoehtoisia ratkaisuja: keskellä olevan ikkunan molemmille puolille hän sijoitti ensiksi pyöreät rosetit, mutta myöhemmin toisen paikalle on piirretty luukkuikkuna. Rosettien paikalla on nykyisin pyöreät ikkunat. Molemmilla sivuilla on ullakkokerroksen risaliitin keskellä kolmiopäätteiset, luukkujen peittämät ikkunat, koillispäädyssä on yhdekseen ruutuun jaettu ikkuna (Inventointi 31.10.2014).

Ulko-ovet on kunnostettu. Pariovien profiloitujen kehysten rajaamissa peilissä on empiretyylinen rombikuvio, joka muistuttaa Piparkakkutalon (11) ja asuinrakennuksen (6) pariovia.

SISÄTILAT

Runko on pääasiassa pystyhirttä, joka on alun perin rapattu myös sisäpuolelta. Meijerisalin alkuperäisessä piirustuksessa on esitetty sisäpuolinen, tiilinen kuorimuuri. Tiilirakenne on säilynyt. Suojelutavoiteselvityksen mukaan (1995) nykyinen pohjakaava on vain vähän muuttunut Dalströmin suunnitelmasta. 1920-luvulla tehdyissä muutostöissä on meijerisalin lattia nostettu nykyiseen tasoonsa ja kaakeloidut altaat ovat jääneet kellariin, jonne on tehty ovi ja rombi-ikkunalla varustettu umpikuisti. Meijerisalin keskellä on kolme puupylvästä ja reunoilla kaksi rapattua tiiliuunia. Keittiössä, alkuperäisessä leivintuvassa oli v. 1995 jäljellä suuri hella ja leivinuuni sekä alaosistaan lautapaneloidut seinät.

Rakennuksessa on 1995 todettu olevan säilyneitä vanhoja lattioita, ikkunoita, ovia, heloja, listoja ja uuneja. Osassa huoneista on ollut suoraan hirsipinnalle tehtyä tape-tointia (Suojelutavoiteselvitys 1995). Espoon kaupunginmuseon tietojen mukaan keskisalin kaakelilattian ja muurattujen altaiden jäänteitä on havaittu korotetun lattian alla. Eteisten peilijakoiset ja rombikuvioiset ulko-ovet ovat vanhat. Purkutyon takia sisätilojen nykytilannetta ei ole inventoitu.

Keskiosassa on kaksipuitteiset, kuusiruutuiset ikkunat. Dalström suunnitteli ullakon päätyikkunoiksi vaihtoehtoisia ratkaisuja: keskellä olevan ikkunan molemmille puolille hän sijoitti ensiksi pyöreät rosetit, mutta myöhemmin toisen paikalle on piirretty luukkuikkuna. Rosettien paikalla on nykyisin pyöreät ikkunat. Molemmilla sivuilla on ullakkokerroksen risaliitin keskellä kolmiopäätteiset, luukkujen peittämät ikkunat, koillispäädyssä on yhdekseen ruutuun jaettu ikkuna (Inventointi 31.10.2014).

Uusi maalaamaton, konesaumattu peltikatto, jalkarännit ja suppiloilla varustetut syöksytorvet ovat valmistuneet äskettäin. Syöksytorvia ei ole yhdistetty sadevesikaivoihin. Leveähköjä räystäitä kannattavissa ”riippuvissa” konsoleissa, keskirisaliitin ja päätyjen päätyristikoissa on sveitsiläistyylin piirteitä.

Rakennuksessa on yksinkertaiset puuikkunat, joissa on vanhaa lasia, vanhat sarnat, yksinkertaiset profiilit ja kulmaraudat. Pohjakerroksessa on kaksipuitteiset, kuusiruutuiset ikkunat. Dalström suunnitteli ullakon päätyikkunoiksi vaihtoehtoisia ratkaisuja: keskellä olevan ikkunan molemmille puolille hän sijoitti ensiksi pyöreät rosetit, mutta myöhemmin toisen paikalle on piirretty luukkuikkuna. Rosettien paikalla on nykyisin pyöreät ikkunat. Molemmilla sivuilla on ullakkokerroksen risaliitin keskellä kolmiopäätteiset, luukkujen peittämät ikkunat, koillispäädyssä on yhdekseen ruutuun jaettu ikkuna (Inventointi 31.10.2014).

Keskeiset piirteet

Pitkänomainen, harjakattoinen, yksikerroksinen rakennus, jossa on kuusiruutuiset ikkunat ja kaakoi ssivulla kaksi ulko-ovea. Poikittainen, harjakattoinen keskirisaliitti korostaa keskiosan suuren salin asemaa. Rapattu, listoilla jaettu julkisivu ja koristeellisten konsolien kannattamat, leveät räystäät.

Säilyneisyyden arvio

Julkisivut on korjattu perusteellisesti ja sisätilojen peruskorjaus on käynnissä.

Pitkänomainen, harjakattoinen, yksikerroksinen rakennus, jossa on kuusiruutuiset ikkunat ja kaakoi ssivulla kaksi ulko-ovea. Poikittainen, harjakattoinen keskirisaliitti korostaa keskiosan suuren salin asemaa. Rapattu, listoilla jaettu julkisivu ja koristeellisten konsolien kannattamat, leveät räystäät.

Julkisivun peruskorjauksessa on uusittu rappaus ja peltikatto, ikkunoista ainakin osa ovat säilyneet. Alkuperäinen tilajako on pääosin säilynyt, samoin pystyhirsirunko ja muuratut hormiryhmät sekä osa tulisijoista. Meijerisalin lattiatasoa on korotettu ja keskelle runkoa on lisätty kolme pilaria.

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo

Träskändan kartanokokonaisuuteen kuuluvan meijerirakennusryhmän lisäksi on kartanoalueella säilynyt lisäksi vain kolme rakennusta Aurora Karamzinin kaudelta 1840 -1895: keisarillinen latriini, Piparkakkutalo ja pesutupa.

Arkkitehtoninen arvo

Rakennusryhmä edustaa 1800-luvun jälkipuoliskon korkeatasoista, arkkitehtonista kokonaisotetta. Meijerin arkkitehtina on Esplanadin kappelin, Vanhan ylioppilastalon ja Kaartin maneesin suunnittelijana tunnettu arkkitehti Axel Hampus Dalström (1829-1882), joka kuului maamme eturivin arkkitehteihin. Hän oli opiskellut Tukholmassa 1846-48 ja työskennellyt Pariisissa. Hänet nimitettiin 1869 Yleisten rakennusten ylihallituksen ylitirehtööriksi. Träskändan meijeriryhmä on luokiteltu rakennushistoriallisesti erittäin arvokkaaksi Espoon kaupunginmuseon julkaisemassa Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema-inventoinnissa (kohdenumero 257).

Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo

Meijerirakennus on julkisivun perusjäsennykseltään meijerikoulun pari.

Muut arvot

Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi museoviraston ja ympäristöministeriön julkaisussa RKY 1993 ja kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä RKY 2009.

Arvoja heikentäviä tekijöitä

Asemakaavamerkintä

Järvenperä II asemakaavassa rakennus on suojeltu sr-merkinnällä: ”Suojeltava rakennus. Rakennusta ei saa ilman pakottavaa syytä hävittää. Korjaus- ja muutostyöt tulee tehdä siten, että rakennuksen historiallisesti arvokas luonne säilyy”.

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä

Julkisivujen ja sisätilojen säilyneet piirteet ja rakennusosat. Rakennuksen tilalliset ominaispiirteet

LÄHTEET

Julkaisut, monisteet

http://espoo04.hosting.documenta.fi/kokous/2011212964-5-1.PDF

Träskändan kartano Käyttösuunnitelma 1974, 15-43

Härö Lehto 1991, 247

Suojelutavoiteselvitys 1995. EKM Tiina Merisalo Björkman 2006

Piirustukset

Piirustus 1863, Axel Hampus Dalström (MV)

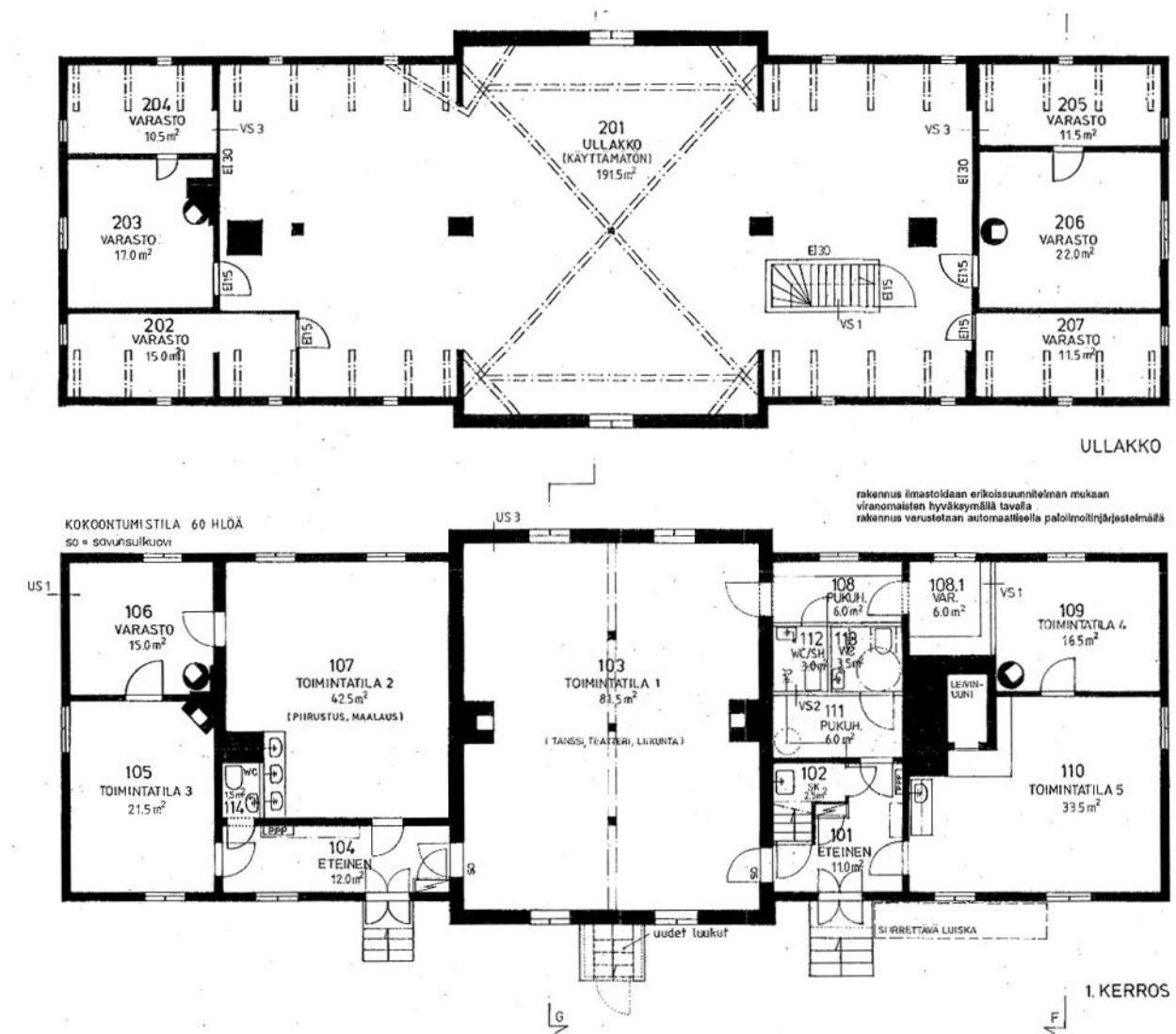
1974 Kartanon käyttösuunnitelmajulkaisu; pohjapiirros.

Muutos ja korjaustyön luonnos- ja pääpiirustukset Nurmela-Raimoranta-Tasa 2000.

Arkistot

Rakennusvalvonnan arkisto, Arska

1 MEIJERI

1. ja 2. kerros. Korjaustyön pääpiirustus
 Arkkitehtitoimisto Nurmela Raimoranta Tasa 2000. ERVV

2. TILANHOITAJAN ASUNTO

KOHDETIEDOT

Rakennustunnus	49-63-63-1-2
Osoite	Järvenperäntie 1-3, Espoo
Käyttötarkoitus	Muut kokoontumisrakennukset (rak. rekisteri)
Kerrosluvu	2
Valmistumisvuosi	Ei tietoa rakennusrekisterissä, lähteiden mukaan 1863
Kaavoitustilanne	Asemakaava

KESKEISET VAIHEET

Rakennuspaikan muodostuminen

Kartanon kartta v. 1867 esittää meijeriryhmää toteutettuna kartanon talouspihan ja Träskändan puistotien koillispuolella. Kallioiselle alueelle muutaman vuoden sisällä toteutettuun rakennusryhmään kuului neljä rakennusta, jotka oli sijoitettu suuren nelionmuotoisen pihan sivuille; tilanhoitajan asunto, meijeri, ns. meijerikoulu ja neljäs rakennus, joka todennäköisesti oli talousrakennus ja halkovaja. Kaksikerroksisen hirsirakennuksen runko on siirretty 1860 Dalsvikista (Törngren 1928). Siirretty rakennus saattaa Tiina Merisalonselvityksen mukaan olla Magnus von Wrightin Dalsvikia esittävässä piirroksessa (1850) näkyvä kaksikerroksinen, aumakattoinen rakennus, jonka pitkällä sivulla on viisi ikkunakselia.

Muutospirustukset laati arkkitehti Axel Hampus Dalström 1859 ja 1860. Lounaisjulkisivun, kaakkoispäädyn ja toisen kerroksen piirustukset ovat säilyneet. Vuonna 1892 otetussa valokuvassa näkyy rakennus kahden kerroksen korkuisine kuisteineen, päätyparvekkeineen ja pilastereineen. Rakennus vastasi toteutettuna Dalströmin piirustuksia. Julkisivua jäsenivät pysty- ja vaakasuorat listoitukset. Rakennuksessa oli satulakatto, ja länsipuolella kaksikerroksinen, koristeellisilla konsoleilla varustettu kuisti.

Rakentaminen

Kirjanpidon mukaan rakennustyöt alkoivat 1859 ja rappaustyöt suoritettiin kesällä 1863. Rappaus kiinnitettiin hirsipintaan tuhansien puunaulojen varaan. Rakennustöistä vastasi 1860-luvulla Alfred Danielsson. Rappauspinnan varhainen väritus on säilyneistä fragmenteista päätellen ollut roosa kuultokäsitelty ruskeasävyisin yksityiskohdin.

Muutokset

Perimätiedon mukaan keisari Aleksanteri II majoitettiin tilanhoitajan rakennukseen syyskuussa 1863 järjestetyn metsästyksen ja päivällisen yhteydessä. Rakennus muutettiin Aurora Karamzinin kesäasunnoksi päärakennuksen palon (1888) jälkeen.

Rakennus säilyi Auroran käytössä myös Träskändan kartanon myynnin jälkeen (1895). Vuoden 1900 palovakuutusluetteloon sisältyi "Förvaltarbyggnad": puurunko, pärekatto; 2 kerrosta, 15 huonetta; 17,8 x 8,9 x h 8,3 m.

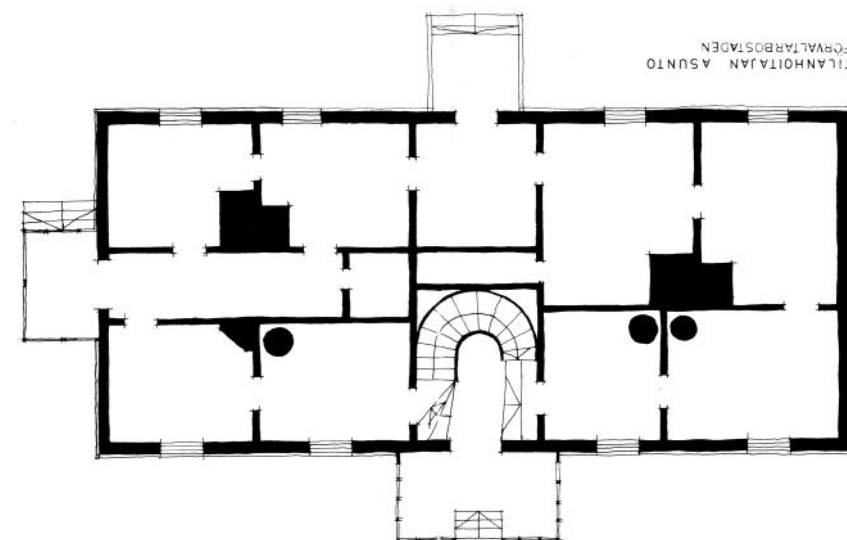
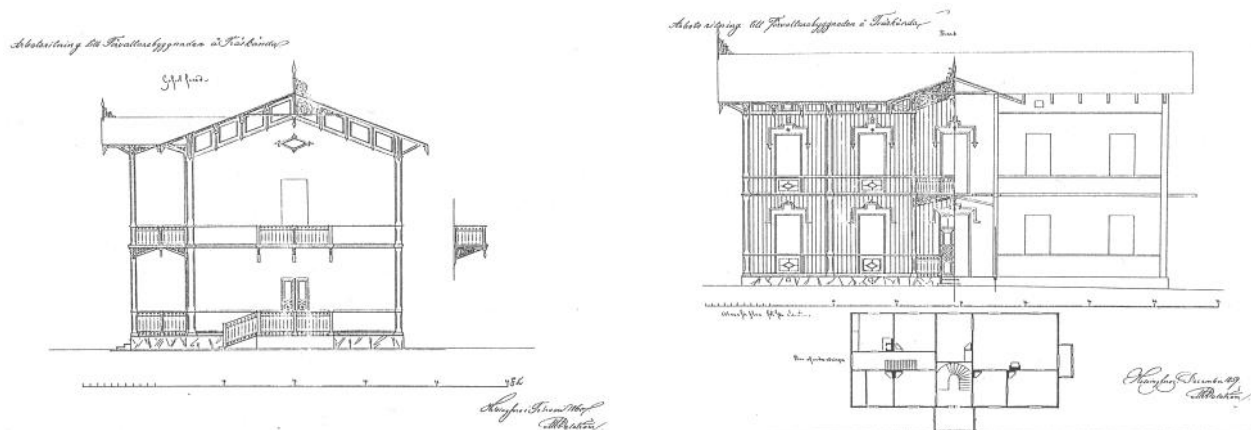
Ennen meijeriryhmän myyntiä rakennus toimi todennäköisesti kartanon työväenasuntona ja toimistona. Helsingfors folkskolors lärare- och lärarinneförening osti 5.5.1923 meijerirakennusryhmän Adolf Törngreniltä ja perusti sinne uuden Auroran kesäkodiksi nimetyn kesäsiirtolan (Aurorasommarhem). 1924 lohkottiin "Aurorakesäkodin palsta" 11,61 ha (KA, AT).

Entinen tilanhoitajan rakennus sai tuolloin suorite- tuissa korjaus- ja muutostyössä nykyisen ulkoasunsa madallettuna ja mansardikattoisena vuoteen 1927 mennessä. Rakennusten korjauksista vastasi urakoitsija Richard Willman. Kustavilaisuuden ja klassismin suuntaan uudistettu ulkoasu oli tyyllillisesti so- pusoinnussa päärakennuksen uudistustöiden kans- sa.

Koululaisten kesäsiirtolatoiminta jatkui aina 1980-luvulle asti. Vuonna 1982 rakennusryhmä myytiin Espoon kaupungille.

Meijerirakennusryhmän suunnittelu Auroran monitoimikeskukseksi aloitettiin kaupungin ostettua tilan v. 1982. Rakennuksesta käytetään myös nimeä meijeriryhmän rakennus nro 2. Muutos- ja korjaustyön luonnos- ja pääpiirustukset laadittiin 2000. Muutos ja korjaussuunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto Nurmela-Raimoranta-Tasa Oy.

Pintarakenteiden ja alapohjien purkutyöt alkoivat 2005 alkaen, rungon korjaus helmikuussa 2007. Korjaus valmistui 2013.

Pohjapiirros Käyttösuunnitelma 1974

NYKYTILANNE JA SÄILYNEISYYS

Inventointi 4.1. ja 26.1.2007 MoS, MaS.
29.9.2014. MaS, VP 31.10.SM

Yleiskuvaus

Pitkänomainen rakennus sisältää pohjakerroksessa kaksi huoneryhmää, joista eteläinen ryhmittyy yhden savuhormiryhmän ympäri. Keskellä on ollut lämmittämätön eteinen ja porrashalli. Pohjoisosa on myöhemmin jaettu pienemmiksi huoneiksi rakentamalla ison salin puolelle keskikäytävä ja kaksi huonetta. Toiseen kerrokseen on todennäköisesti 1920-luvun muutoksen yhteydessä rakennettu kaksi isoa, maalatulla lautapanelilla verhottua huonetilaa, joissa on katonlappeesta kohoavat ikkunakuvut. Lounaissivulla on alun perin ollut kaksikerroksinen katettu kuisti, joista pohjakerros on säilynyt. Koillissivulla on toinen katettu porraskuisti. Luoteispäädysä on keskikäytävän päässä lasitettu kuisti.

JULKISIVUT

Hirsirunkoinen mansardikattoinen rakennus lepää lohkotuista luonnonkivistä muuratulla sokkelilla. Sokkelissa on paikoin varsin leveät laastisaumat. Sokkeliin on lisätty teräslevyluukut ja ulkopuolelle asennetut tuloilmakanavat.

Julkisivun vanha rappaus oli lähes kokonaan purettu ennen viime korjausta ja julkisivut on rapattu uudestaan. Alkuperäistä, roosan väriseksi maalattua rappausta ruusukekoristeineen oli v. 2007 säilynyt ulko-ovien yläpuolella. Ruusukkeet ovat kadonneet.

Uusittu vesikate on konesaumattua, harmaata peltiä, johon liittyvät uudet turvarusteet, kulmikkaat räystäskourut ja suppilolla varustetut syöksytorvet, jotka on yhdistetty sadevesikaivoihin. Savupiiput on pellitetty ja varustettu sadekatoksella. Kapeahkot tuulilaudat on maalattu samaan sävyyn kuin ikkunan vuorilaudat. Ullakkeroksen ikkunat on toteutettu pulpettikattoisina kattolyhtyinä koillissivun lappeella.

Ikkunat on asennettu julkisivun rappauspinnan tasoon. Kapeat vuorilistat on maalattu keltaruskealla sävyllä ja ikkunapuitteet harmaalla. Ikkunat ovat sisään-ulosaukeavia, kaksipuitteisia ja kuusiruutuisia puuikkunoita. Niissä on säilyneitä heloja mm. saranoita ja tuulihakoja. Yksinkertaisia viistettyjä puitteita on korjattu tai uusittu vanhan mallin mukaan. Toisen kerroksen ikkunoiden ulommissa puitteis-
sa on ”tulppaaniprofiili”; uudet sisäikkunat on tehty vanhan mallin mukaan.

Sekä lounais– että koillissivulla on poikkeuksellisen taidokkaasti tehty, reliefipintainen ja rosettikuviainen paripeiliovi. Luoteispäädyn kuistin pelkistetympi ulko-ovi on säilynyt peilipariovi.

Pihanpuoleinen kuisti koillissivulla sisältää sekä korjattuja että uusittuja osia, joissa on samankaltaisia puueleikkauksia kuin meijeri– ja meijerikoulurakennuksissa.

Lounaissivun kuisti, johon vielä 2007 oli kiinnitetty pieniruutuisia, irrotettavia ikkunapuitteita, on perustettu uusille betonipilareille. Leveä vaakapaneli on uusi. Kuis-
tilla on säilyneitä puudetaljeja, kuten lävistetyt, ornamentaaliset konsolit. Esimerkiksi pilareiden kulmia on korjattu puupaikkauksin. Päätykuistissa on, mahdollisesti säilyneitä puitteita lukuun ottamatta, uudet rakenteet ja ulkopinnat.

SISÄTILAT

Nykyiset pinnat periytyvät pääasiassa äskeisestä korjausvaiheesta. Toisen kerroksen seinä- ja kattopinnoissa on 1900-luvun alkupuolelta säilynyttä, reunoiltaan pyöristettyä panelia. Kattolistoja on myös säilynyt viime korjausta edeltävästä vaiheesta. Listoissa on ainakin kaksi erilaista höyläysprofiilia, toinen kupera, toinen kovera ja profiloitu. Jalkalistat, joissa on teräväkulmainen profiili, ovat uudet.

Lattiat ovat pääosin uusia, maalattuja lautalattioita.

Porrashallin säilyneitä osia ovat puulattia, maalattu katto ja kaareutuva kuultomaa-
lattu seinä (osin pellitetty), joka peittää porraskomeron. Porras on säilynyt sorvattu-
ne kaiteineen. Porraskomeron lautaovi ja yläpuoliset lasiaukot ovat säilyneet. Lupa-
kuvasta poiketen sitä ei ole muutettu WC:ksi.

Vuonna 2007 sisätiloissa oli mm. samantapainen täysranskalainen, empiretyylinen rombiaiheinen paripeiliovi kuin meijerirakennuksessa, Piparkakkutalossa ja asuinra-
kennuksessa (Inventointikohde 6). Sisätiloissa on säilyneitä, kolmen peilin ovia kar-
meineen ja vanhan mallin mukaan tehtyjä uudempia, usein neljän peilin ovia. 1. ker-
roksen ovien vuorilistat on uusittu, samoin osa heloista; joitakin saranoita on säily-
nyt. Toisen kerroksen kesähuoneisiin johtavissa ovissa on yksinkertaisempi profiili ja
vuorilistat ovat ilmeisesti säilyneet. Komeron ovet ovat säilyneet.

1800-luvulta säilyneet kaakeliuunit ja peltipönttöuunit on purettu; taukotilassa tu-
lisija on korvattu uudella mallilla.

Kunto Peruskorjaus on valmistunut 2013. Rappauksessa on vähäisiä vaurioita kosteudelle altiissa osissa. Sokkelin päälle taivutettu rappausverkko on jäänyt paljaaksi.

Keskeiset piirteet Rakennuksen peruskorjattu ulkoasu, tilaratkaisut ja säilyneet, alkuperäiset rakennusosat.

Säilyneisyyden arvio Rakennuksen ominaispiirteet ovat säilyneet kohtalaisesti, mutta alkuperäistä materiaalia on purettu varsin paljon, kuten uunit. Peruskorjattua rakennus-
ta leimaavat kestävyyyteen tähtäävät tekniset ratkaisut, jotka kilpailevat säilyneiden yksityiskohtien kanssa.

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo Träskändan kartanokokonaisuuteen kuuluvan meijerirakennusryhmän lisäksi on kartanoalueella säilynyt lisäksi vain kolme rakennusta Aurora Karamzinin kaudelta 1840 -1895: keisarillinen latriini, Piparkakkutalo ja pesutupa. Rakennus on 1890-luvulla toiminut Aurora Karamzinin kesäasuntona. Auran aikaisia sisustuksen yksityiskohtia on paikoin säilynyt ja niitä on dokumentoitu, ks. Säilyneisyys selvitys 2007. Meijerirakennusryhmä edustaa 1800-luvun jälkipuoliskon korkeatasoista, arkkitehtonista kokonaisuutta. Tilanhoitajan rakennuksen 1860-luvun vaihteen edustavan ulkoasun suunnittelija oli varsin tunnettu arkkitehti Axel Hampus Dalström, joka kuului maamme eturivin arkkitehteihin. Meijerirakennusten ryhmä, johon tilanhoitajan rakennus kuuluu, on luokiteltu rakennushistoriallisesti erittäin arvokkaaksi Espoon kaupunginmuseon julkaisemassa Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema-inventoinnissa (kohdenumero 257).

Arkkitehtoninen arvo Rakennus on ollut Träskändan puistotien ja nykyisen Kuninkaantien risteyksen maamerkin asemassa 1860-luvulta lähtien. Edustavaksi suunnitellun tilanhoitajan rakennuksen myöhempää muutoshistoriaa on leimannut käyttö lasten kesäsiirtolana.

Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo Lähialueen karu käsittely ja korkea, kuumasinkitty suoja-aita; entisen rinnepuutarhan katoaminen Träskändan puistotien puolelta tien levennyksen yhteydessä.

Muut arvot Järvenperä II asemakaavassa rakennus on suojeltu sr-merkinnällä: ”Suojeltava rakennus. Rakennusta ei saa ilman pakottavaa syytä hävittää. Korjaus- ja muutostyöt tulee tehdä siten, että rakennuksen historiallisesti arvokas luonne säilyy”.

Arvoja heikentäviä tekijöitä

Asemakaavamerkintä

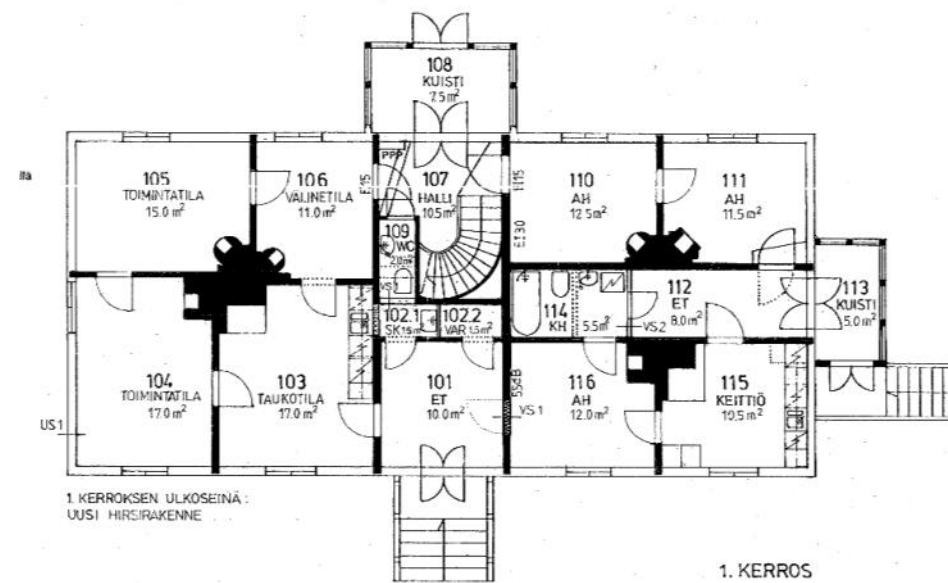
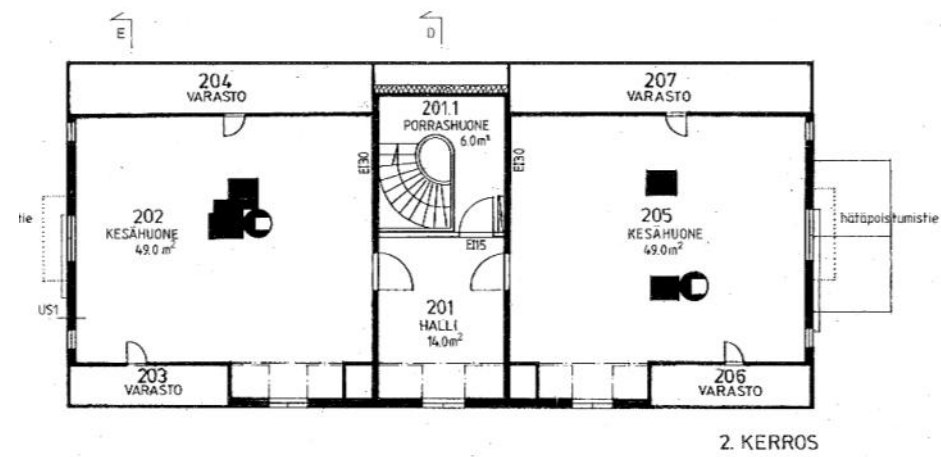
SUOSITUKSET
Vaalittavia ominaispiirteitä Rakennuksen tilalliset ominaispiirteet ja säilyneet rakennusosat. Ympäristön puutarhamaisia piirteitä tulisi pyrkiä palauttamaan.

LÄHTEET

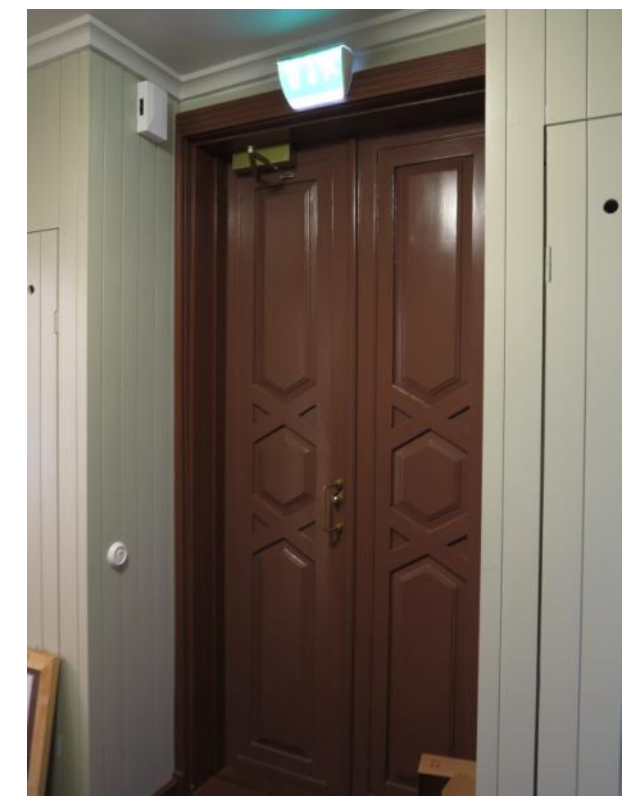
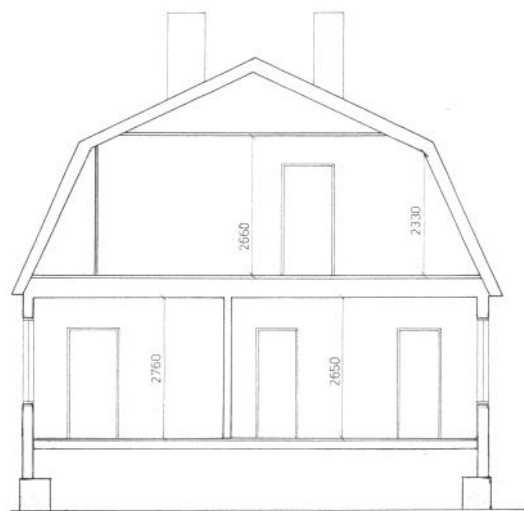
Julkaisut, monisteet Törngren 1925. Träskändan kartano Käyttösuunnitelma 1974, 15-43 Härö Lehto 1991, 247 Suojelutavoiteselvitys 1995. EKM Tiina Merisalo Björkman 2006 Pikku-Aurora, rakennus 2. Säilyneisyys selvitys 2007. Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy A.H. Dalström 1859. Museovirasto
Piirustukset
Valokuvat Valokuva 1892
Arkistot Rakennusvalvonnan arkisto, Arska Espoon kaupunginmuseo Helsingfors folkskolors lärare- och lärarinneförening (EKM)

2. TILANHOITAJAN ASUNTO

1. ja 2. kerros. Korjaustyön pääpiirustus
Arkkitehtitoimisto Nurmela Raimoranta Tasa 2000. ERVV

3. MEIJERIKOULU

KOHDETIEDOT	
Rakennustunnus	49-63-63-1-1
Osoite	Järvenperäntie 1-3, Espoo
Käyttötarkoitus	Muut kokoontumisrakennukset (rak. rekisteri)
Kerrosluku	2
Valmistumisvuosi	Ei tietoa rakennusrekisterissä, valm. 1860-luvulla.
Kaavoitustilanne	Asemakaava

KESKEISET VAIHEET	
Rakennuspaikan muodostuminen	Kartanon kartta v. 1867 esittää meijeriryhmää toteutettuna kartanon talouspihan ja Träskändan puistotien koillispuolella lähellä navettaa. Kallioiselle alueelle muutaman vuoden sisällä toteutettuun rakennusryhmään kuului neljä rakennusta, jotka oli sijoitettu suuren neliönmuotoisen pihan sivuille; tilanhoitajan asunto, meijeri, ns. meijerikoulu ja neljäs rakennus, joka todennäköisesti oli talousrakennus ja halkovaja.

Suunnittelu

Suunnittelija oli arkkitehti Axel Hampus Dalström. Dalström laati ns. meijerikoulun piirustukset oletettavasti samaan aikaan meijerisuunnitelmien kanssa eli v 1863. Piirustuksia ei ole tavoitettu. Espoon kaupunginmuseon selvityksen mukaan rakennuksen pohjakaava ja eräät muut ratkaisut viittaavat siihen, että Aurora Karamzin mahdollisesti tilasi suunnitelmat juuri pienten lasten koulua varten. Hänen kiinnostuksensa lasten opetukseen ja hyväntekeväisyyteen puhuvat myös tämän teorian puolesta.

Pohjaratkaisussa on eräitä 1800-luvun kouluarkkitehtuurin tyypillisiä piirteitä. Keskiosaa hallitsee suuri sali, sen molemmin puolin on eteiset, joista päästään talon keskellä kulkeviin käytäviin. Luokkahuoneet ja muut tilat sijoittuvat käytävien molemmin puolin. Ullakon päädyissä on huonetiloja ja keskellä on avoullakko. Kellarikerroksen koillispuolella on useita ikkunallisia huonetiloja. Lounaispuolella on matalia, holvattuja varastotiloja. (Merisalo 1995)

Rakentaminen

Koskien koulurakennusta silloinen pehtori J.P. Jansson kirjoitti vuonna 1866 Aurora Karamzinille, että uudisrakennuksen huoneet olivat ”jo lämpiminä” lukuun ottamatta joitakin kellarikerroksen tiloja. Samana vuonna rakennuksen suuri sali annettiin koulumestarin pyynnöstä Aurora Karamzinin 1860 perustaman pienten lasten koulun käyttöön. (KA AT)

Muutokset

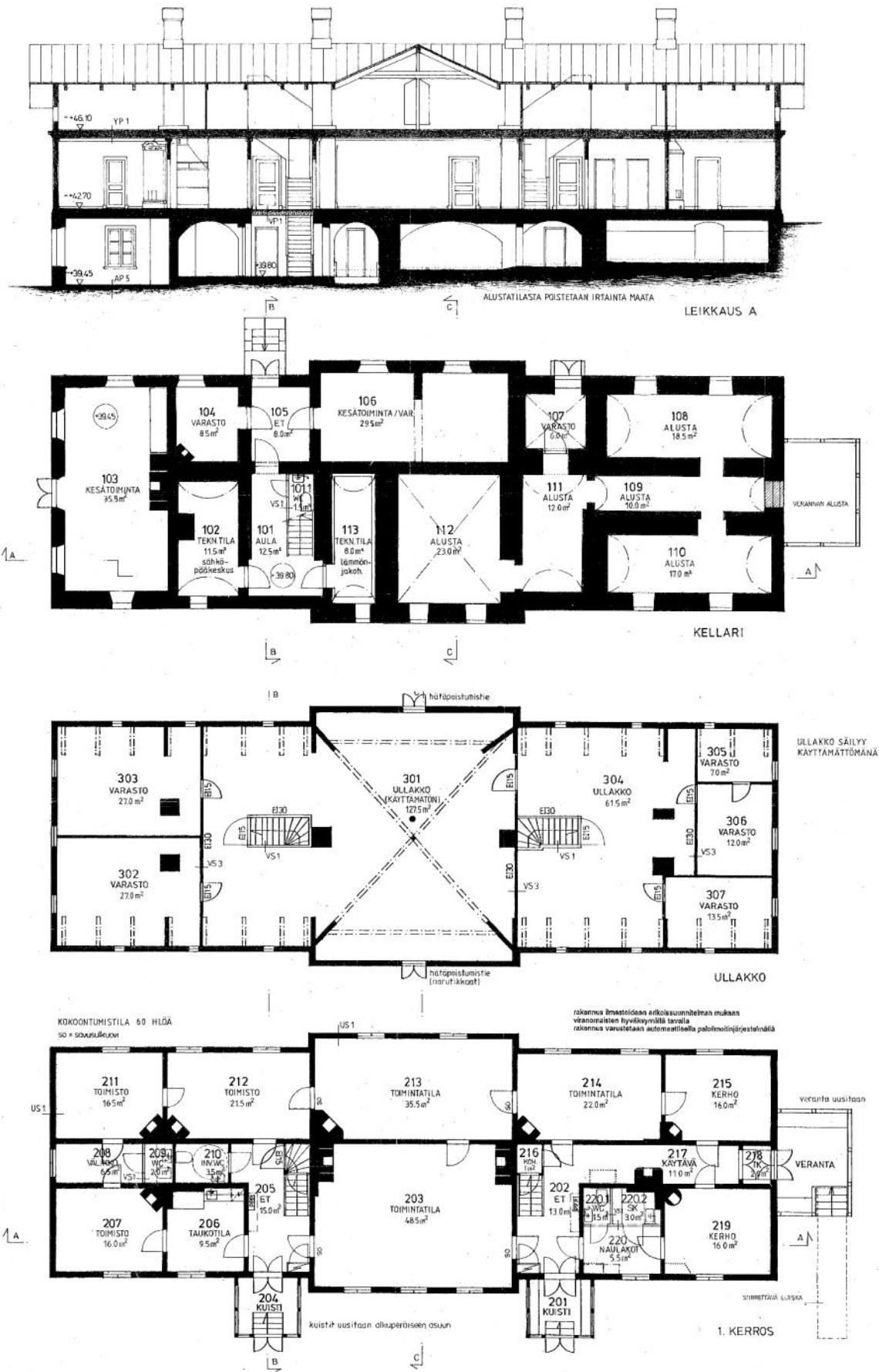
Jo 1860-luvulla rakennuksessa toimi tytöille ja pojille tarkoitettu Träskändan ruotsinkielinen kansakoulu. Koulu alkoi saada valtionapua v. 1888. Samana vuonna Träskändan päärakennus paloi ja tulipalosta saadulla vakuutuskorvauksella rakennettiin arkkitehti Gustaf Nyströmin suunnittelema uusi koulurakennus, joka valmistui 1892 hieman kauemmaksi kartanosta. Uudenmaan ja Hämeen läänin maanviljelysseura perusti meijerikoulun Träskändaan v. 1871. Aloitteen koulun sijoittamisesta Träskändaan teki silloinen arrendaattori agronomi H.D.Koopman. Koulun toiminta loppui jo 1875, kun Koopman muutti paikkakunnalta ja irtisanoi sopimuksen maanviljelysseuran kanssa. (Törngren 1925, 282; Merisalo 1995)

Kartanon päärakennuksen palon jälkeen (1888) ja vielä Marie Törngrenin ostettua kartanon vuonna 1895, tilanhoitajan asunto ja ns. meijerikoulun rakennus toimivat Aurora Karamzinin kesäasuntona. Rakennuksissa tehtiin käyttötarkoituksen muuttumisen yhteydessä kunnostustöitä. 1900 palovakuutusluettelossa mainitaan ”vanhan koulurakennuksen” tiedot: 32,1 x 9,5 x h 4,4 m, 18 huonetta, 1 kerros, puurakenne, peltikate. Vuonna 1915 vanhan koulurakennuksen tiedot olivat samat. Tuolloin Adolf Törngrenin käyttämänä vakuutusyhtiönä oli Finska Brandstodsbolaget, Espoon palovakuutuspiiri. (Härö 1991, 247; Vuokrasopimukset EKA; Merisalo 1995; EKA)

Vuonna 1923 Helsingfors folkskolors lärare- och lärarinneförening osti ns. Karamzinin huvilat maa-alueineen ja perusti sinne kesäsiirtolan - Aurorasommarhem. Meijeriryhmän rakennuksia korjattiin ja niihin sijoitettiin mm. makuusaleja, pesuhuoneita ja muita majoitustiloja.

Vuosina 1944-51 rakennusryhmä oli Porkkalasta evakoidun Överby skolan käytössä kesäsiirtolan toimissa Bromarvissa. Helsingiläisten kesäsiirtolatoimintaa harjoitettiin jälleen vuodesta 1951 vuoteen 1982 saakka. 1950-luvun alussa tehtiin joitakin korjauksia.

Meijerirakennusryhmän suunnittelu Auroran monitoimikeskukseksi aloitettiin kaupungin ostettua tilan v. 1982. Tarkoituksena oli sijoittaa rakennuksiin lasten toiminnan keskus. Pikku-Auroran Taidetalo toimii vuodesta 2003 rakennuksessa. Muutos ja korjaustyön suunnittelija oli Arkkitehtitoimisto Nurmela-Raimoranta-Tasa.

Kellarikerros ja leikkaukset.
1.kerros ja ullakko.
Restaurointi– ja peruskorjaustyön pääpiirustus.
Arkkitehtitoimisto Nurmela Raimoranta Tasa 2000. ERVV

NYKYTILANNE JA SÄILYNEISYYS

Inventointi	29.9.2014. MaS, VP 31.10.SM
-------------	-----------------------------

Yleiskuvaus

Rakennus on toteutettu rinteeseen siten, että sillä on osittain kolme kerrosta: kellarikerros, pääkerros ja ullakkokerros. Pihan puolella on kaksi lasikuistia ja lounaispäädyssä avokuisti. Keskiosaa hallitsee suuri sali, sen molemmin puolin on eteiset, joista päästään talon keskellä kulkeviin käytäviin. Luokahuoneet ja muut tilat sijoittuvat käytävien molemmin puolin. Alkuperäispiirustusten puuttuessa ei voida varmuudella sanoa, mitä muita tiloja rakennukseen on alkujaan sijoitettu. Todennäköisesti rakennuksessa on ollut ainakin opettajan asunto. Kellarikerrokseen on sisäänkäynnit koillispuolella ja kaakkoispuolella. Lounaispuolella kuistin alla oleva aukko on muurattu umpeen.

JULKISIVUT

Meijerikoulu on pystyhirsirunkoinen ja satulakattoinen, rapattu rakennus, jossa on säännönmukaisista, lohkopintaisista graniittiharkoista muurattu sokkeli. Eteläpuolella on kellarin korkea, osin rapattu ulkoseinä, jossa on uudet, ritilällä varustetut teräsluukut.

Rakennus on julkisivun perusjäsenykseltään meijerirakennuksen pari. Julkisivun symmetriaa korostaa ulkoneva keskirisaliitti. Julkisivujen ala-osa on roiskepintaista, yläosassa sileää rappautusta. Kerrokset on jäsennelty kerroslistoilla. Ullakkokerros on jaoteltu listoilla, jotka yhdistyvät räystäiden ”riippuviin” konsolikannakkeisiin. Rapatut julkisivut on alkujaan maalattu voimakkaalla keltaisella, jonka päällä on vaaleampi keltainen värikerros. Listoissa, kuisteissa ja muissa julkisivun koristeissa on käytetty tummanruskeaa ja keltaista väriä (Merisalo 1995). Todennäköisesti puupintojen sävyt ovat alun perin olleet tyylin mukaisesti kuultavia.

Sisäänkäyntikuistien eteen on rakennettu uudet portaat, joiden julkisivuverhouksena on uusi, leveä paneli ja uusia puudetaljeja. Lounaispuolella kuistin rakenteet on uusittu ja ulko-ovelle johtaa teräsrunkoinen, esteetön luiska.

Keskirisaliitin ikkunoita on korostettu molemmilla sivuilla ikkunoiden päällä olevilla porraskoristeilla. Ullakkokerroksessa on molemmilla sivuilla risaliitin keskellä kolmiopäätteiset luukkuikkunat. Molempien päätyjen ikkunoita on korostettu porraskoristeilla ja ullakolla on lisäksi pyöreät sivuikkunat. (Merisalo 1995)

Vesikatteena on maalattu peltikate. Leveäikköjä räystäitä kannattavissa konsoleissa on sveitsiläistyylin piirteitä.

Useimpien huoneiden alkuperäisissä ikkunoissa on ns. fortuskat eli yksi ruuduista on varustettu avattavalla tuuletusikkunalla. Ilmeisesti ikkunat on uusittu vanhan mallin mukaan, käyttäen vanhannäköistä lasia. Ikkunoissa on sekä uusia että vanhempia heloja. Sisään-ulosaukeavissa ikkunoissa on yksinkertainen viistetty höyläprofiili ja fortuskat.

Lounaispuolella puulasioven ala-osa on peilissä on rombikuvio, joka muistuttaa Piparkakkutalon (11) ja asuinrakennuksen (inventointikohde 6) pariovia. Kellarin vaaka-panelilla päällystetyt ulko-ovet ovat uudet.

RAKENTEET JA SISÄTILAT

Suojelutavoiteselvityksessä 1995 käsiteltiin kellarikerroksen mielenkiintoista yksityiskohtaa - seinien ja holvien rakennusmateriaalina on käytetty mm. maasuonikuonakiveä. (Merisalo 1995)

Vuoden 2014 inventoinnin mukaan laualattiat ovat oletettavasti ainakin osittain säilyneet ajalta ennen viimeistä korjausta. Jalkalistana on ilmeisesti peruskorjauksen yhteydessä suunniteltu asennuslistaa.

Suojelutavoiteselvityksen mukaan (1995) seinät ovat pystyhirsirakenteiset ja osittain myös sisäpuolelta rapatut. Pääkerroksen useimpien huoneiden alkuperäisenä seinämateriaalina on ollut kalkkimaalattu rappaus, jonka päälle on kiinnitetty tapetit ilmeisesti jo 1800-luvun loppukymmenillä. Myöhemmin huoneisiin on tehty n. 140 cm korkeita maalattuja kovalevypanelointeja. Vuonna 1995 huoneissa oli useita säilyneitä maalaus- ja tapettikerroksia.(Merisalo 1995)

Nykyiset seinät ja sisäkatot ovat sileitä, maalattuja levypintoja.

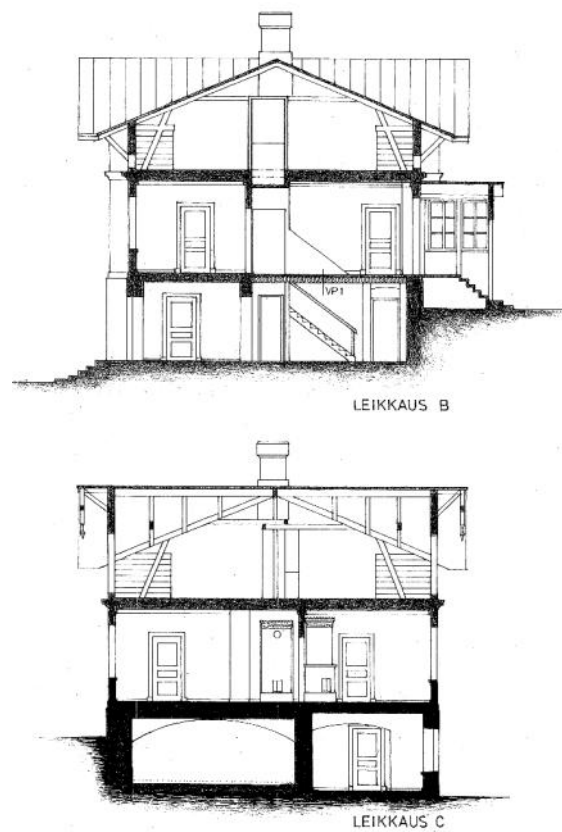
Sisätiloissa on säilynyt vanhoja, kolmen peilin ovia vuorilistoinen. Paikoin on sarnoja jouduttu uusimaan. Muutamia ovia vuorilistoinen on valmistettu vanhan mallin mukaan. Pintapaikatut kakluunit ja maalatut peltipöytäuunit (ainakin lounaispuolella huoneessa) ovat säilyneet. Yksi tulisija on rapattu ja maalattu, keittiössä on vanha liesi.

Kunto	Peruskorjaus on valmistunut 2003.
Keskeiset piirteet	Rakennuksen hyvin säilynyt ulkoasu, tilaratkaisut ja alkuperäiset, säilyneet rakennusosat.
Säilyneisyyden arvio	Rakennuksen ominaispiirteet ovat säilyneet varsin hyvin. Vuonna 2003 on tehty laaja korjaustyö.

MERKITTÄVYYS JA ARVOT	
Historiallinen arvo	Träskändan kartanokokonaisuuteen kuuluvan meijerirakennusryhmän lisäksi on kartanoalueella säilynyt lisäksi vain kolme rakennusta Aurora Karamzinin kaudelta 1840 -1895: keisarillinen latriini, Piparkakkutalo ja pesutupa. Pohjaratkaisussa on 1800-luvun kouluarkkitehtuurin tyyppillisiä piirteitä.
Arkkitehtoninen arvo	Rakennusryhmä muodostaa hienon 1800-luvun jälkipuoliskon arkkitehtonisen kokonaisuuden, joka on varsin hyvin säilynyt. Meijeriryhmän arkkitehtina on Esplanadin kappelin, Vanhan ylioppilastalon ja Kaartin maneesin suunnittelijana tunnettu arkkitehti Axel Hampus Dalström, joka kuului maamme johtaviin arkkitehteihin. Träskändan meijeriryhmä on luokiteltu rakennushistoriallisesti erittäin arvokkaaksi Espoon kaupunginmuseon julkaisemassa Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema-inventoinnissa (kohdenumero 257).
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo	Meijerikoulu on julkisivun perusjäsenykseltään meijerirakennuksen pari.
Muut arvot	Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi museoviraston ja ympäristöministeriön julkaisussa RKY 1993 ja kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä RKY 2009. Nykyinen käyttö sopii varsin hyvin rakennukselle ominaiseen tilajakoon.
Arvoja heikentäviä tekijöitä	Järvenperä II asemakaavassa rakennus on suojeltu sr-merkinnällä: ”Suojeltava rakennus. Rakennusta ei saa ilman pakottavaa syytä hävittää. Korjaus- ja muutostyöt tulee tehdä siten, että rakennuksen historiallisesti arvokas luonne säilyy”.
Asemakaavamerkintä	
SUOSITUKSET	
Vaalittavia ominaispiirteitä	Julkisivujen ja sisätilojen säilyneet piirteet ja rakennusosat. Rakennuksen tilalliset ominaispiirteet
LÄHTEET	
Julkaisut, monistheet	Törn gren 1925; Härö Lehto 1991, 247; Björkman 2006. Träskändan kartano Käyttösuunnitelma 1974, 15-43 Träskändan meijeriryhmän suojelutavoiteselvitys 8.8.1995. Espoon kaupunginmuseo. Pikku-Aurora L3 Lasten kulttuurikeskus Hankesuunnitelma 1.9.2011 Espoon kaupunki / tilakeskus liikelaitos Luonnos– ja pääpiirustukset 2000. NRT EKM, HKM Rakennusvalvonnan arkisto, Arska
Piirustukset	
Valokuvat	
Arkistot	

3. MEIJERIKOULU

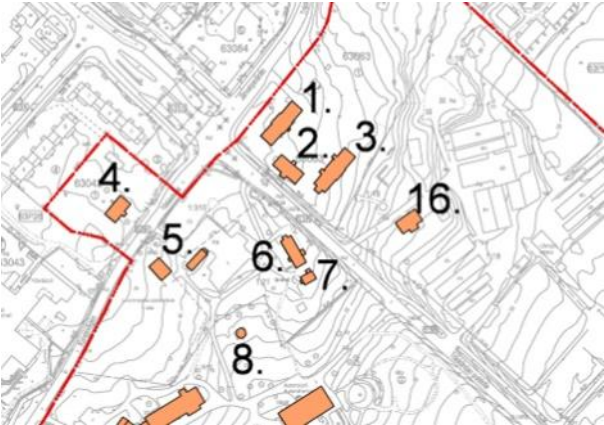
4. ASUINRAKENNUS

KOHDETIEDOT	
Rakennustunnus	49-63-42-1-1
Osoite	Träskändanristi 3, Espoo
Käyttötarkoitus	Yhden asunnon talot
Kerrosluku	1
Valmistumisvuosi	Ei tietoa rakennusrekisterissä, arvio 1850-l.
Kaavoitustilanne	Asemakaava

KESKEISET VAIHEET	
Rakennuspaikan muodostuminen	Bohringin kartan mukaan tällä paikalla ei olisi vielä 1827 ollut rakennusta. Aug. Ahlbergin 1865 laatiman tiluskartan mukaan alueella olisi ollut pelto ja pie-nehkö rakennus (EKM). Nybergin kartalla (1867) tien pohjoispuolella olevaa aluetta ei ole esitetty. Uudistuskartalla v. 1922 rakennuksen pihapiiri pää- ja talousrakennuksineen on esitetty numerolla 33. Vuoden 1938 kartan mukaan tilan numero on 1:20 kartanon ydinalueen numeron ollessa 1:22. Nykyinen tontti on lohkottu 2004.
Rakentaminen	Perimätiedon mukaan nykyinen yhdenperheentalo olisi alun perin rakennettu n. 1850 kartanon työvä- enasunnoiksi. (JF)
Muutokset	Vuoden 1900 palovakuutusluettelon rakennus 33, puurakenteinen pärekattoinen, 5 huonetta käsittä- vä ”Inspektorsbostad”, mitoiltaan 8,6 x 15,7 x h 3,6 m, viittaa mahdollisesti juuri tähän rakennukseen. Tästä ei ole vielä löytynyt tarkentavaa tietoa. Vuo- den 1925 rakennusluettelossa esiintyvä työvenasun- to, kooltaan 9 x 16 metriä, saattaisi mittojensa puo- lesta tarkoittaa ko. rakennusta. Kartanon ydinalue myytiin seuraavana vuonna Espoon kaupungille ja Juslin-suku osti mahdollisesti talonsa samoihin aikoi- hin kartanon huutokaupassa.

Perimätiedon mukaan rakennus olisi muutettu ny- kyisen kaltaiseksi yhden perheen asunnoksi 1930 - 40- luvulla Juslin-suvun toimesta. Muutosten ajo- tusta vahvistaa se, että rakenteiden sisältä löytyneet sanomalehdet ajoittuvat 30-luvun keskivaiheille. Rakennuksessa asuivat maanviljelijä John Juslin (1902– 1974) perheineen ja myöhemmin hänen leskensä Toini Juslin. Vuonna 1976 tilaan kuului kuu- lui 48 hehtaaria maata.

Hirsi- ja lautarakenteinen rakennus peruskorjattiin 1930-luvulla, jolloin julkisivu sai nykyisen asunsa. Betonirakenteinen taluskellari on mahdollisesti rakennettu rakennettiin koillispäädyn rossipohjan alle samoihin aikoihin.

Seuraava kunnostus tehtiin 1960-luvulla. Tällöin vesikate vaihtui minerit-levykatteeksi.

Vuonna 1976 1. kerroksessa oli neljä huonetta, keittiö ja halli. Ullakolla oli yksi kesähuone. 1970-luvulla sisätiloissa suoritettiin ajalle tyyppillisiä uudistustöitä. Vanhat pinko- pahvit poistettiin ainakin osittain ja kaikki sisäseinät oi- kaistiin lastulevyillä. Lattiat päällystettiin Karkapan-levyillä ja matoilla. Olohuoneeseen muurattiin avotakka.

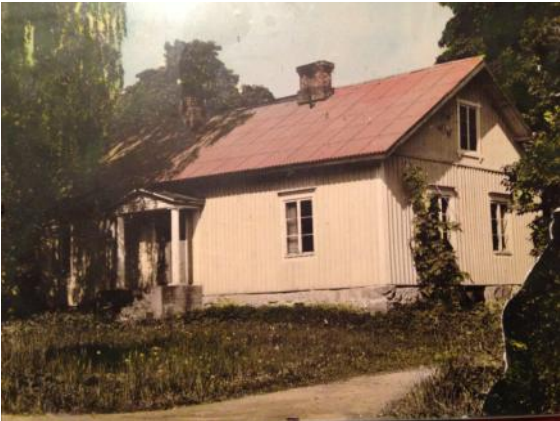
Sisätilojen vanhempia pintarakenteita on myöhemmin otettu esille. Minerit-kate on purettu 2005 ja korvattu konesaumatus peltikatteella. Samalla on lisätty jalkarän- nit ja syöksytorvet sekä pellitetty savupiiput .

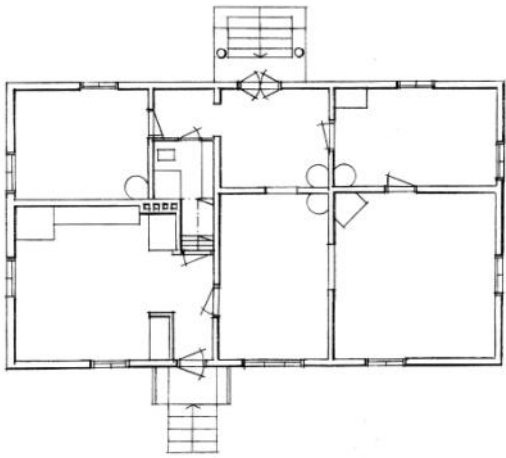
Interiöörikuva v. 1976. Finlands svenska kommuner 1976

Rakennus 1900-luvun vaihteen asussa. Museovirasto

Mineriittikatto 1970-l. valokuvassa. Yksit.

Pohjapiirros. Yksit. arkisto

Kuva Jari Frondelius

Kuva Jari Frondelius

NYKYTILANNE JA SÄILYNEISYYS

Inventointi Ulkopuoli 31.10.MS, SM. Rakennus- ja muutostiedot Jari Frondelius 12.11.2014 (JF).

Yleiskuvaus Lounais– koillisuuntainen, harjakattoinen rakennus sijaitsee vehreän tontin keskellä nykyisen Kuninkaantien varrella lähellä Träskändan puistotien risteystä. Rakennuksen ulkomitat ovat n. 9 x 16 m.

Varsinaisessa asuinkerroksessa on eteinen, neljä huonetta ja keittiö. Pääsisäänkäynti pylväskatoksiineen on Kuninkaantien puolella ja toinen kuisti on pihan puolella.

Kiilakivistä ja osittain graniittiharkoista muurattu kivijalka saattaa hyvinkin olla 1800-luvulta. Kivirakenteen sisäpuolella on hiekkatäyttö ja tiilestä muurattu sisäkuori.

Julkisivun nykyinen ulkoasu pystyrimaverhouksiineen, kuusiruutuisine ikkunoineen ja pylväiden kehystämine kuisteineen edustaa tyyllisesti vielä 1930-luvulla esiintyvää, klassistista arkkitehtuuria.

Alun perin rakennuksessa on ollut pärekatto, joka myöhemmin on säilynyt aluskatteena. 1960-luvun minerit-kate on 2005 korvattu konesaumatulla peltikaatteella. Vesikatolla on kaksi peltiverhottua savupiippua.

Julkisivun säilyneitä piirteitä on pystyrimavuoraus, jonka alla on tervapaperi ja hirsi. Ikkunoiden arvioidaan periytyvän ainakin 1920-luvulta vanhoine lasituksineen. Julkisivuverhous on sovitettu ikkunoihin ilman erillisiä, verhouksen päälle asennettuja vuorilautoja. Alkuperäiseen, punamullattuun julkisivuun on luultavasti 1930-luvulla lisätty tien puoleinen, pylväiden kehystämä sisäänkäyntikatos massiivisine portaineen. Julkisivut on todennäköisesti samassa yhteydessä maalattu vaaleankeltaiseksi.

Sisätilojen säilyneitä piirteitä ovat sisäovet ja ovilistit, peltipäällysteiset pönttöuunit sekä sisäkattojen paneelit ja listat.

Kunto Vesikate ja julkisivut ovat hyvässä kunnossa

Keskeiset piirteet Mittasuhteiltaan tasapainoinen, yksikerroksinen, pitkänomainen asuinrakennus, jonka klassistinen ulkoasu juontaa 1930-luvun muutosvaiheesta. Rakennus on hyvin säilyttänyt 1930-luvulta periytyvät ominaispiirteensä ja 1800-luvulle tyypillisen kivijalan. Huonejako noudattaa puurungon sanelemaa, perinteistä mitoitusta.

Säilyneisyyden arvio

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo Rakennus on kartanon maataloustyöntekijöiden asuinympäristön harvoja säilyneitä edustajia.

Arkkitehtoninen arvo Klassistinen ulkoasu, perinteiset materiaalit ja yksityiskohdat muodostavat arkkitehtonisesti yhtenäisen kokonaisuuden.

Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo Träskändanristin tuntumassa, pensas– ja säleaidan takana näkyvä rakennus sijaitsee kaupunkikuvan kannalta tärkeällä paikalla vastapäätä kartanon navetan rauniomuuria ja kartanopuiston pohjoista sisäänajoväylää .

Muut arvot

Arvoja heikentäviä tekijöitä

Asemakaavamerkintä

Asemakaavamerkintä sr2

Suojeltava rakennus. Rakennusta ei saa purkaa ilman pakottavaa syytä, eikä sen ulkoasua muuttaa siten, että sen kulttuurihistoriallinen arvo vähenee.

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä Ehjä, yhtenäinen rakennushahmo, julkisivun tunnusomaiset yksityiskohdat, ikkunoiden puitejako ja yksityiskohdat, hillitty väritys, luonnonkivisokkeli.

LÄHTEET

Julkaisut, monisteet Svenska kommuner i Finland 1976, 334-335
Härö Lehto 1991, 241-243
Björkman 2006

Piirustukset Yksityisarkisto

Valokuvat Museovirasto, Jari Frondelius

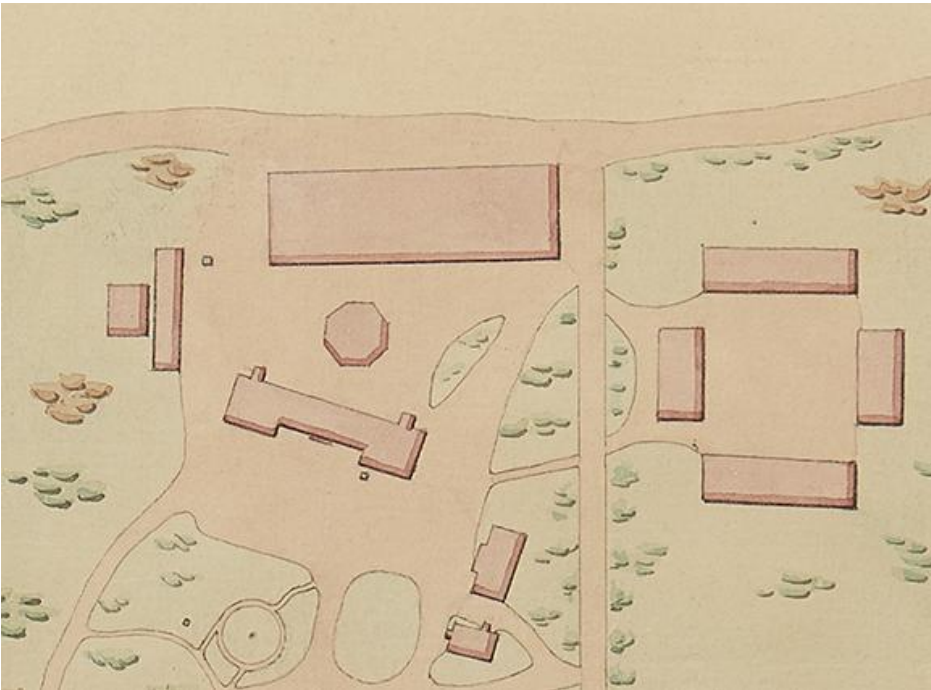
Arkistot Rakennusvalvonnan arkisto, Arska

Muut lähteet Jari Frondelius (JF) sähköpostiviesti Mona Schalinille 11.11. ja 13.11.2014.

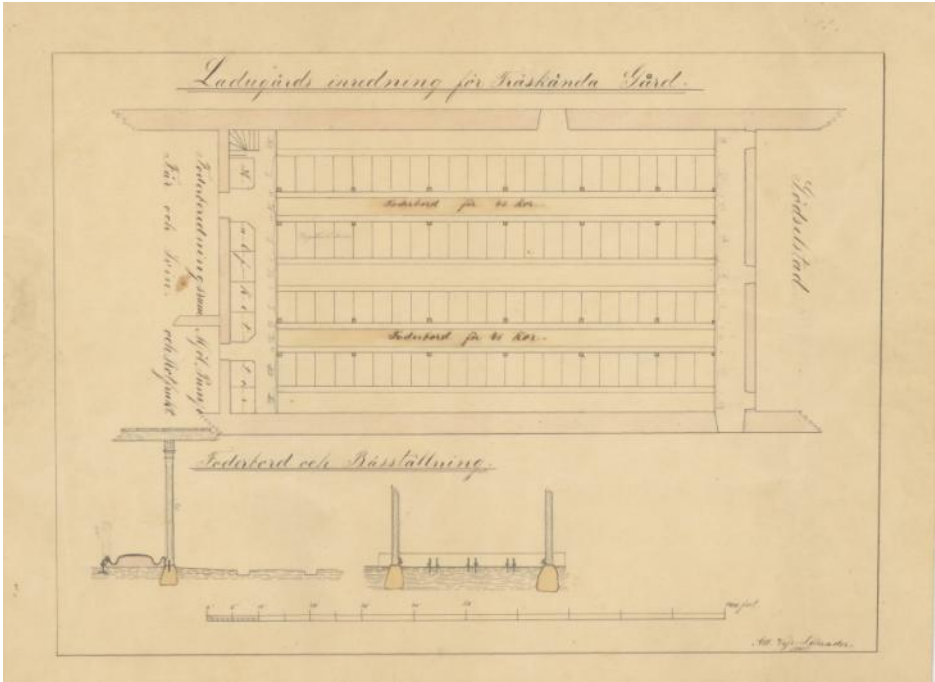
5. NAVETTA, SÄILYNEET MUURIT

KOHDETIEDOT	
Rakennustunnus	-
Osoite	Kuninkaantien ja Träskändan puistotien risteys
Käyttötarkoitus	Raunio
Kerrosluke	-
Valmistumisvuosi	Ei tietoa rakennusrekisterissä, olet. n. 1850-1860.
Kaavoitustilanne	Yleiskaava

KESKEISET VAIHEET	
Rakennuspaikan muodostuminen	Bohringin kartan mukaan (1827) talouspihan järjestely oli Walleenin aikaina erilainen kuin myöhemmin. Walleenin aikana siirrettiin Suuren Rantatien linja kulkemaan kartanon talouspihan pohjois- ja luoteispuolella ja rajalle rakennettiin kivimuur. Iso kavinavetta on esitetty vuoden 1862 vaaituskartaluonnoksessa ja 1867 kartassa, joka esittää myös meijeriryhmän 1860-luvun alussa valmistuneita rakennuksia.
Suunnittelu	Ainoa säilynyt piirustus, pohjapiirustuksen osa, esittää navetan uusia sisäisiä järjestelyjä. Tekijä Albert Voss-Schrader 1885 (Museovirasto)
Rakentaminen	Navetta lienee rakennettu Aurora Karamzinin toimesta viimeistään meijerin perustamisen takia, mutta mahdollisesti jo aikaisemmin. Navetta rakennettiin Walleenin muurin kohdalle ja todennäköisesti käytettiin hyväksi puretun muurin kiviä. Säilyneestä valokuvasta ilmenee, että koillispuolella oli vierekäiset ovet.
Muutokset	Kartanon tilikirjat sisältävät karjanhoitoa koskevia lukuja. Navetassa pidettiin myös lampaita ja sikoja. Vuoden 1900 palovakuutusluetteloon sisältyy nro 14 Talli ja navetta - kivrakennus, asfalttikate; 57 x 19 x h 2,4 m. Navetta esitettiin vuoden 1924 uudistuskartassa, mutta sitä ei mainittu kartanon rakennusluettelossa 1925, koska navetalle oli ilmeisesti lohkottu oma palsta. Vielä vuoden 1943 ortokuvassa navetta näkyy harjakattoisena rakennuksena. Vuoden 1950 ortokuvassa näkyvät puretun rakennuksen perusmuurit.

Navetta v. 1867 kartan mukaan. Museovirasto

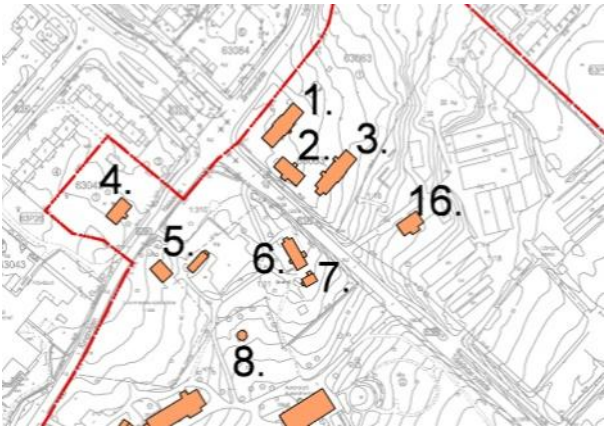
Osapiirros 1885. Alb. Voss-Schrader. Museovirasto

Navetta 1900-luvun vaihteessa. Museovirasto

Vuoden 1950 ortokuvassa näkyvät äskettäin puretun navetan rauniomuurit ja tallirakennuksen säilynyt osa. Topografikunta

NYKYTILANNE JA SÄILYNEISYYS

Inventointi	29.9.2014. MaS, VP 31.10.SM, 28.8. ja 21.11.2014 MoS
Yleiskuvaus	Navetan raunio on parhaiten hahmotettavissa kaakkoissivulla sijaitsevan pysäköintialueen suunnalta. Navetan purkamisen yhteydessä on ilmeisesti purettu nykyisen Kuninkaantien puoleisen ulkoseinän muuri. Tämän tilalle on kadun varrelle rakennettu uusi muuri Walleenin aikaisen kivimuurin jatkeeksi.

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo	Aurora Karamsinin rakennuttama iso kivenavetta liittyi kartanon maidontuotannon ja meijeritoiminnan kehittämiseen 1860-luvulla.
Arkkitehtoninen arvo	Samoihin aikoihin, mm. nälkävuosina, yleistyi kivenavettojen rakentaminen.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuullinen arvo	Tienristeykseen rakennettu iso navetta on aikoinaan ollut maisemakuvassa vaikuttava tekijä.
Muut arvot	
Arvoja heikentäviä tekijöitä	Metsittynyt raunio ei nykyisellään hahmotu katukuvassa.

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä	Raunion kulttuurihistoriallisen ja maisemallisen merkityksen korostaminen; rauniomuurien rakenteiden säilyminen.
-------------------------------------	--

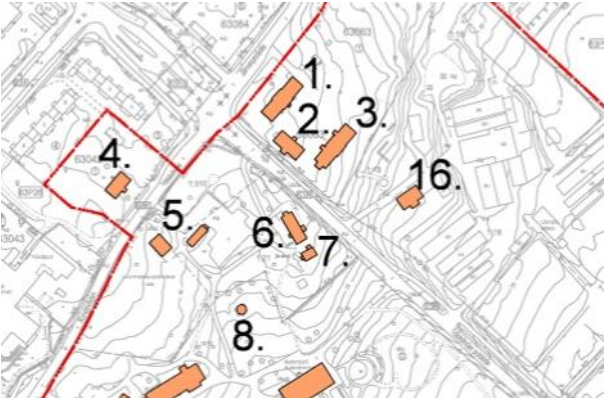
LÄHTEET

Julkaisut, monistheet	Törngren 1925 Härö Lehto 1991, 241-243 Björkman 2006 Museovirasto
Piirustukset	
Valokuvat	Museovirasto
Arkistot	Topografikunta

Kunto	Kivirakenteiden säilymistä uhkaa navetan raunion alueella kasvava runsas puusto. Alue on varikkokäytössä.
Keskeiset piirteet	Lohkokivistä rakennettujen ulkoseinien säilyneet osat, jotka kertovat navettarakennuksen ja kartanon karjatalouden mittakaavasta.
Säilyneisyyden arvio	Metsittyminen on vaikeuttanut rakennuksen jäänteiden hahmottamista.

6. ASUINRAKENNUS

KOHDETIEDOT	
Rakennustunnus	49-458-1-21-1
Osoite	Träskändanristi 4, Espoo
Käyttötarkoitus	Rivitalot (rak. rekisteri)
Kerrosluvu	1
Valmistumisvuosi	Valmistunut rakennusrekisterin mukaan: 31.12.1870.
Kaavoitustilanne	Yleiskaava

KESKEISET VAIHEET	
Rakennuspaikan muodostuminen	Carl Johan Walleenin aikaisella Bohringin kartalla v. 1827 rakennus ei näy, sen sijaan kartan talouspihan alue on jo rakentunut. Rakennus on esitetty vuoden 1867 kartassa. Se sijaitsee talouspiha-alueen reunalla alueella, joka on erotettu kartan pääsisääkäynnin alueesta kivi-muurilla. Muuri on esitetty ainakin jo v. 1862 mittauskartassa.
Suunnittelu	
Rakentaminen	Rakennus on esitetty vuoden 1867 kartassa nykyistä lyhyempänä ja siten, että kuisti on länsipuolella. Sokkeli on muurattu luonnonkivistä.
Muutokset	Rakennus on todennäköisesti vuoden 1900 palovaikutusluettelon mainitsema ”Kuskbostad”, puurakennus, pärekatto; 6 huonetta; 14,3 x 7,7 m x h 4,7 m. Pohjoisosa on ilmeisesti rakennettu jälkikäteen, päätellen sokkelimuurin erilaisesta kiviaineksestä.

1900-luvun vaihteen valokuva, Museovirasto

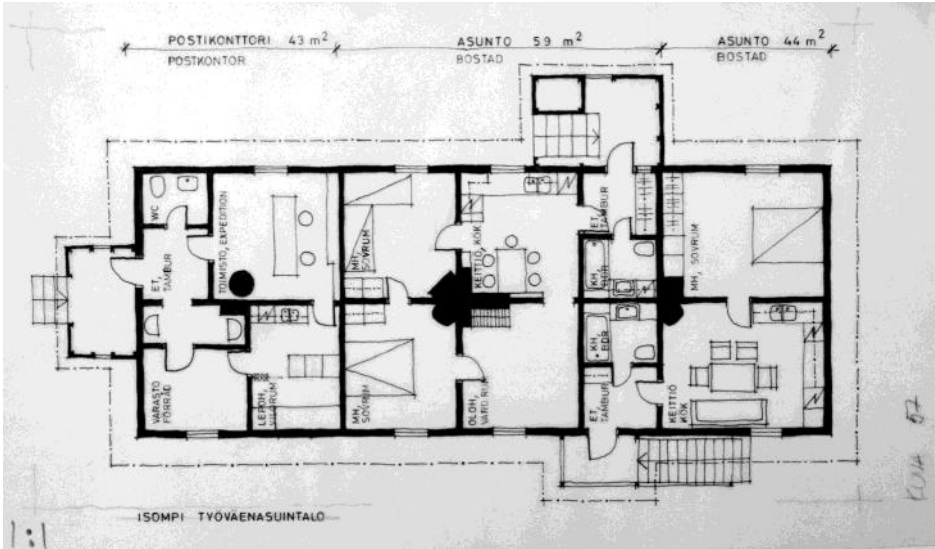
Kauppapuoti v. 1974. Pekka Kyytinen, Museovirasto

1.kerros, leikkaukset ja julkisivut. Korjaustyön pääpiirustus 1985. Espoon kaupungin tekninen virasto

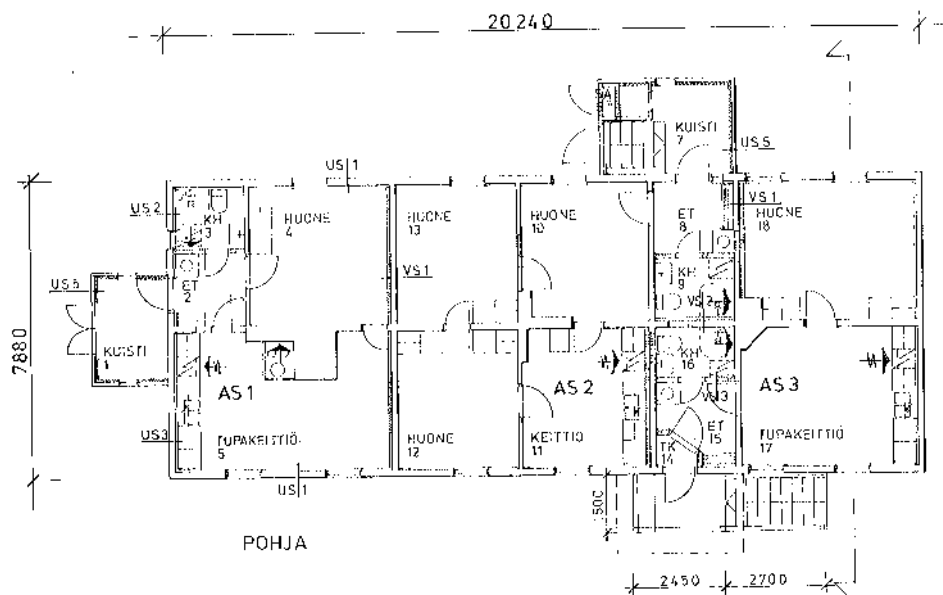
Käyttösuunnitelman raportissa 1974 julkaistu ehdotuspiirustus (ei ajantasapohja).

NYKYTILANNE JA SÄILYNEISYYŚ	
Inventointi	Ulkopuoli 15.10. ja 31.10. 2014 MoS, SME; Sisätilat 31.10.2014 MoS, SME
Yleiskuvaus	Ulkomitat n. 7,90 x 20,20 m Pohjois-eteläsuuntaisen rakennuksen koordinaatit noudattavat suunnilleen puretun tallin koordinaatteja. Hirsirakenteisessa rakennuksessa on kolme asuntoa ja sisäänkäyntikuistit länsi-, pohjois- ja itäisivulla. Rakennuksessa on vanhastaan kolme hormiryhmää. Eteläpäädyn kivijalassa on matala kellari. JULKISIVUT Hirsiseinät on rapattu sileäpintaisella rappauksella ja julkisivut on maalattu valkoiseksi. Pohjoispäädyn ja itäisivun kuistien julkisivuissa on pystypeiterimavuoraus. Vesikatteena on huopakate. Kuusiruutuisten ikkunoiden puitteiden höyläprofiili vaihtelee, mm. löytyy tulppaaniprofiilia, pyöristettyä ja yksinkertaista viistettyä profiilia. Pohjoisen kuistin ulko-ovessa on empiretyyliset rombikuvioidet peilit ja täysranskalaiset profiilit. Ovi lienee siirretty tänne toisesta rakennuksesta. Samantapainen ovi on Piparkakkutalossa. SISÄTILAT Pohjoisen kuistin sisäseinissä on viistoreunaista ponttipanelia; sisäpinnat ovat todennäköisesti peräisin 1980-luvun korjausvaiheesta. Pohjoisimmassa asunnossa on säilyneitä, profiilihöylättyjä peiliovia ja muurattu hella, arviolta 1920-30-luvulta. Rakennus on peruskorjattu 1980-luvulla. Pitkänomainen, harjakattoinen rakennus, jossa on jyrkäv kivijalka, rapattu julkisivu, kuusiruutuiset ikkunat ja kolme kuistia. Rakennuksen ominaispiirteet ovat hyvin säilyneet.
MERKITTÄVYYS JA ARVOT	
Historiallinen arvo	Aurora Karamsinin aikaisen kartanoympäristön harvoja säilyneitä henkilökunnan asuinrakennuksia; käyttö myös puotina ja postitoimistona.
Arkkitehtoninen arvo	Kartanokokonaisuuden kannalta tärkeä, pienimittakaavainen rakennus, jonka kivijalka ja rapattu julkisivu mukailevat sekä viereisen asuinrakennuksen että nykyisen päärakennuksen materiaaleja.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo	Rakennus muodostaa viereisen asuinrakennuksen kanssa talouspiha-aluetta rajaavan, tunnusomaisen rakennusrivin.
Muut arvot	Asumiskäytön jatkuvuus, kolmen savuhormin leimaama huonejako.
Arvoja heikentäviä tekijöitä	
SUOSITUKSET	
Vaalittavia ominaispiirteitä	Julkisivun ja sisätilojen säilyneet piirteet, tilajako, rakenteet, materiaalit ja rakennusosat.
LÄHTEET	
Julkaisut, monistheet	Käyttösuunnitelma 1974, 38 Härö Lehto 1991, 241-243; 246 Björkman 2006
Piirustukset	Käyttösuunnitelma 1974, 38
Valokuvat	Museovirasto
Arkistot	Rakennusvalvonnan arkisto, Arska

6. ASUINRAKENNUS

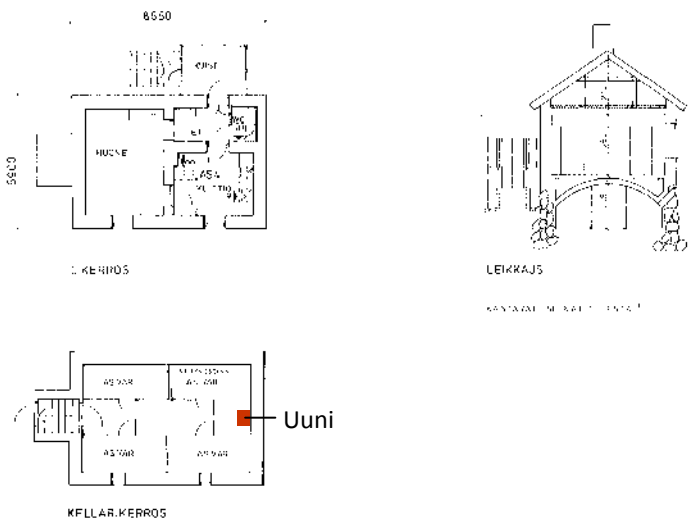
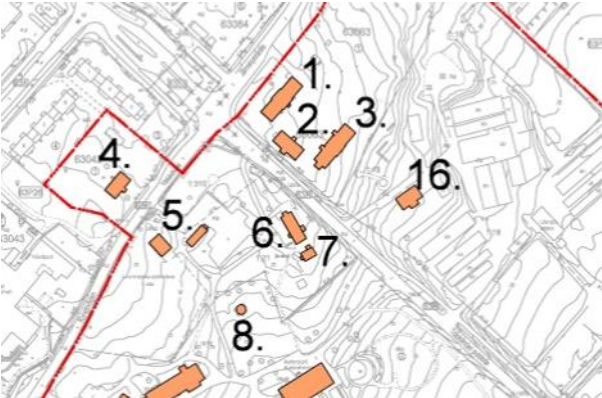

7. ASUINRAKENNUS

KOHDETIEDOT	
Rakennustunnus	49-458-1-21-2
Osoite	Träskändanristi 4, Espoo
Käyttötarkoitus	Yhden asunnon talo
Kerrosluke	1
Valmistumisvuosi	Valmistunut rakennusrekisterin mukaan: 31.12.1870, karttojen (1827, 1862) perusteella huomattavasti aikaisemmin.
Kaavoitustilanne	Yleiskaava

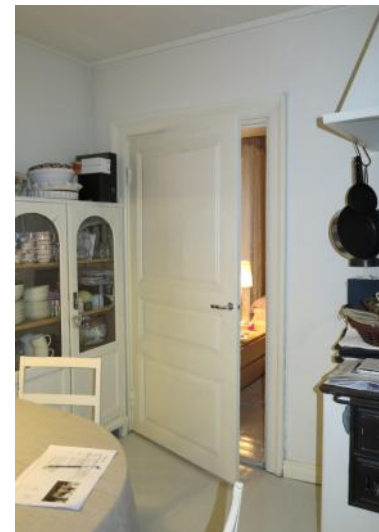
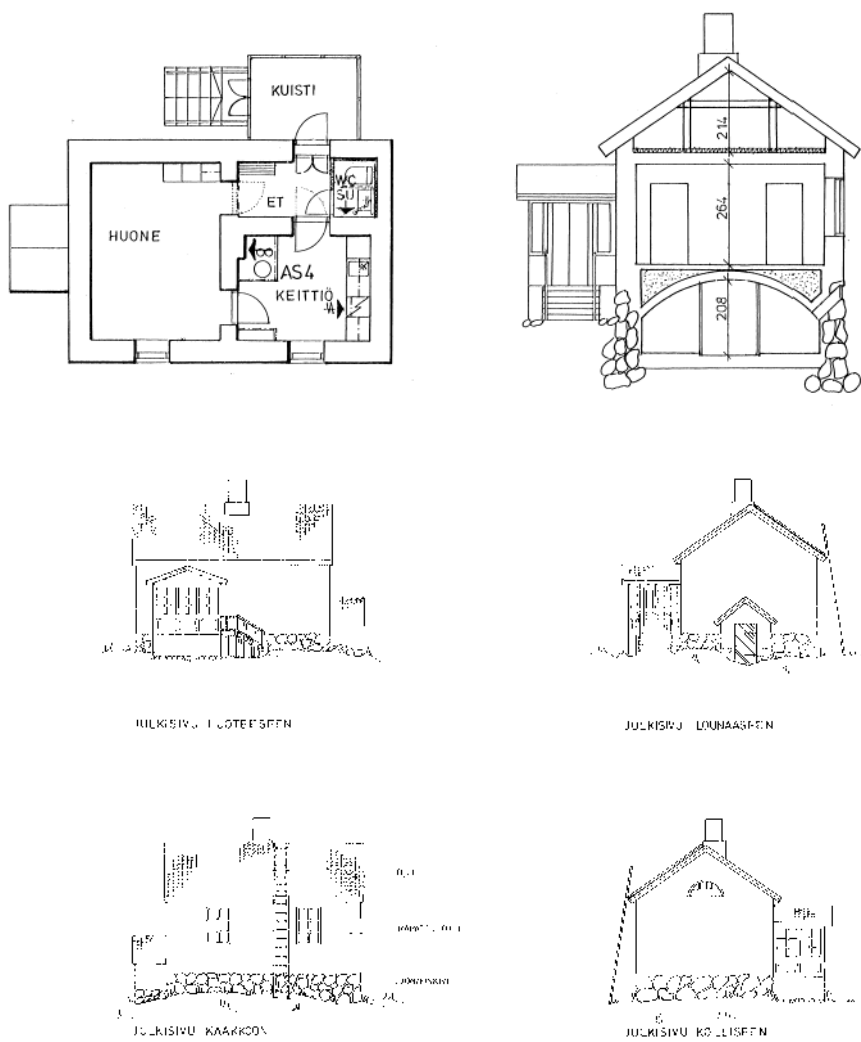
KESKEISET VAIHEET	
Rakennuspaikan muodostuminen	Rakennus on esitetty 1827 Walleenin aikaisessa Bohringin kartassa, vuoden 1862 mittauskartassa ja vuoden 1867 kartassa. Neliömäinen rakennus sijaitsee talouspiha-alueen kaakkoisosassa alueella, joka on erotettu kartanon pääsisäänkäynnin alueesta kivimuurilla. Muuri on esitetty ainakin jo v. 1862 mittauskartassa.
Suunnittelu	Rakennus on esitetty vuoden 1827 kartassa.
Rakentaminen	Sokkeli on muurattu lohkopintaisista luonnonkivistä. Noin metrin verran maantasoa alempana sijaitseva kellari on holvattu punatiilestä muuratulla tynnyriholvilla. Ulkoseinät on muurattu tiilestä ja rakennus on rapattu.

Muutokset	Rakennuksessa on Aurora Karamsinin aikana toiminut sairastupa (Käyttösuunnitelma 1974,39). Rakennusta käsitellään vuoden 1900 palovakuutusluettelossa seuraavasti: nro 13 on pienehkö asuinrakennus; kivirakennus, pärekatto; 2 huonetta; 8,6 x 5,9 x h 4,1 m. Vuoden 1925 rakennusluettelossa mainitaan ”Lilla stenhuset”, 8 x 6m, h 4 m, 2 huonetta, runko tiiltä, katto tiiltä. Korjaus- ja muutostyö 1985, Espoon kaupungin tekninen virasto. Rakennuksessa on huone, keittiö ja suihku/wc. Korjauksen jälkeen ulkoseinien sisäpuolisena verhouksena on rakennuslevy. Kellariin on rakennettu verkkoseinät asuntojen varastoja varten.
-----------	--

Pohjat, leikkaukset ja julkisivut. Korjaustyön pääpiirustus 1985. Espoon kaupungin tekninen virasto

NYKYTILANNE JA SÄILYNEISYYS

Inventointi

Ulkopuoli 31.10.2014 MS, SM; sisätilat 21.11.2014 MS

Yleiskuvaus

Rapatussa tiilirakennuksessa on pieni asunto ja yksi savupiippu. Puurakenteinen sisäänkäyntikuisti on luoteissivulla. Kivijalassa on holvattu kellari, jonka segmenttiholvattu porraseteinen on rakennettu muurattuun, harjakattoiseen tuulikaappiin. Kellarissa on laakeista, käsin lyödyistä sidetiilistä muurattu tynnyriholvi ja muurattu, rapattu lämmitysuuni.

JULKISIVUT

Sokkeli on muurattu lohkopintaisista luonnonkivistä. Ulkoseinät on rapattu sileäpintaisella rappauksella ja maalattu valkoiseksi. Sivuseinät päättyvät klassistiseen, rapattuun kattolistaan. Kuistin harmaalla sävyllä maalatuissa julkisivussa on panelilaudoilla ja listoilla muodostettuja peiliihteitä. Vesikatteena on yksikouruisista kankitiilistä tehty punainen savitiilikate.

Kaakkoissivulla on kaksi kuusiruutuista, kaksipuitteista ikkunaa. Ulkopuitteet saattavat höyläysprofiilin perusteella olla 1800-luvulta. Myöhemmin asennetuissa sisäikkunoissa on yksinkertaisempi profiili. Keittiön ikkunassa on fortuska. Koillispuolelta yläosassa on puolipyöreä muotoinen, pieniruutuinen ullakkoikkuna. Kuistin ulko-ovi on mahdollisesti 1800-luvulta periytyvä, kunnostettu peilipariovi.

SISÄTILAT

Huoneissa on maalatut kynnykset ja puulattiat, maalatut, levypintaiset tai rapatut seinät ja levypintaiset, maalatut sisäkatot. Keittiössä on käyttämätön, muurattu hella. Pääosa ovista ovat säilyneitä, viimeistään 1900-luvun alusta olevia peiliovina. Leveät vuorilistat ja nostosaranat ovat 1800-luvulle tyypillisiä.

Kunto

Rakennus on peruskorjattu 1980-luvulla. Märkätilarakenteiden korjaus on tarpeen. Julkisivu on kunnostettu äskettäin.

Keskeiset piirteet

Kivirakenteisen kellarin päälle rakennettu tiilikattoinen, rapattu, puisella lasikuistilla varustettu rakennus.

Säilyneisyyden arvio

Rakennus on hyvin säilyttänyt 1800-luvulta periytyvät ominaispiirteensä.

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo

1800-luvun alkupuolelta, periytyvä, C.J. Walleenin aikaisen rakennuskannan harvinainen edustaja.

Arkkitehtoninen arvo

Vaativaton, klassistinen rakennus, jolla on huomattavia rakennushistoriallisia arvoja.

Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo

Rakennus muodostaa viereisen asuinrakennuksen kanssa talouspiha-alueen rajaavan, tunnusomaisen rakennusrivin.

Muut arvot

Holvattu kellari on rakennushistoriallisesti arvokas. Rakennuksessa on mahdollisesti toiminut postitoimisto (tietoa ei ole varmennettu).

Arvoja heikentäviä tekijöitä

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä

Julkisivun ja sisätilojen säilyneet piirteet, tilajako, rakenteet, materiaalit ja rakennusosat.

Suosittelaa rakennushistorian ja rakennusosien tarkempaa tutkimusta.

LÄHTEET

Julkaisut, monistheet

Käyttösuunnitelma 1974, 39
Härö Lehto 1991, 241-243; 246
Björkman 2006

Piirustukset

Käyttösuunnitelma 1974, 19
Rakennusvalvonnan arkisto, Arska
Museovirasto

Valokuvat

Arkistot

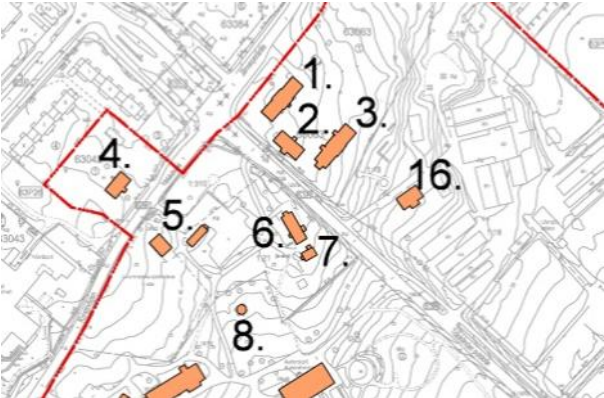
Rakennusvalvonnan arkisto, Arska

8. KEISARILLINEN KÄYMÄLÄ

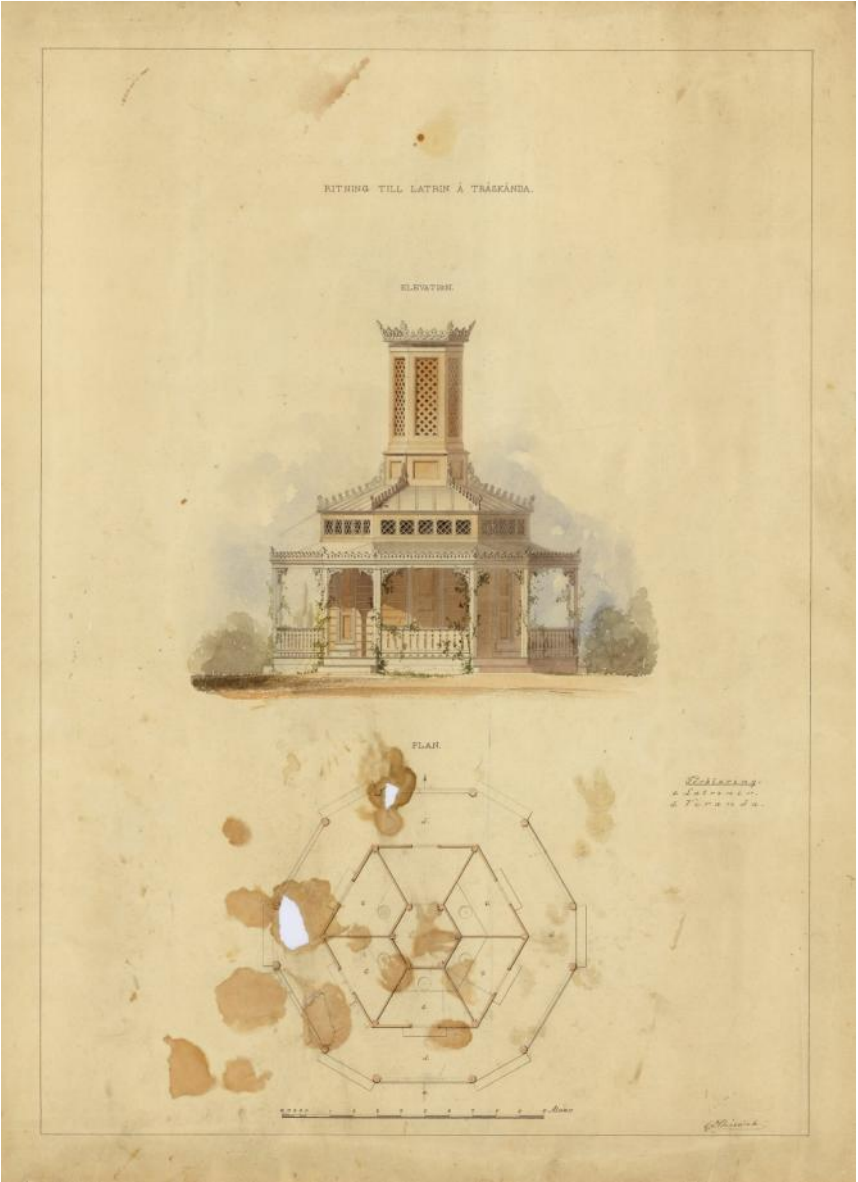
KOHDETIEDOT	
Rakennustunnus	49-458-1-317-7
Osoite	Kuninkaantie 43, Espoo
Käyttötarkoitus	Talousrakennus
Kerrosluku	1
Valmistumisvuosi	Rakennusrekisterin mukaan valmistunut 1863 (Aurora Karamzinin metsästysjuhla syyskuussa 1863)
Kaavoitustilanne	Yleiskaava

KESKEISET VAIHEET	
Rakennuspaikan muodostuminen	Ei ole täysin varmaa, onko latriinirakennus jo alun perin sijainnut talouspiha-alueen lounaispuolella. Leena Sälejoen tulkinnan mukaan rakennus olisi jälkikäteen siirretty nykyiselle paikalleen. Tulkinta perustuu vuonna 1867 päivättyyn karttaan, jossa tallin ja navetan välissä on tunnistamaton, monikulmainen rakennelma (Sälejoki 1981). Latriinin nykyinen sijainti lähempänä päärakennusta olisi ollut käytännöllinen, mikäli Aurora Karamzinin metsästysjuhlaa varten rakennetut tilapäiset tanssi- ja ravintolasalit olisi rakennettu päärakennuksen kylkeen. Täyttä varmuutta salien sijainnista ei kuitenkaan ole. Metsästysjuhlaa edeltävänä vuonna 1862 eversti-luutnantti A. Appelberg oli suorittanut alueen mittaukseen ja jokuoman vaituksen. Sekä vuoden 1862 että 1867 kartoilla Piparkakkutalon lähetyksillä on esitetty tunnistamaton paviljonki joka saattaisi esittää latriinirakennusta. (Appelgren 1862-63; kartta 1867, Museovirasto)

Suunnittelu	Rakennuspiirustus, arkkitehti Georg Theodor Polychron Chiewitz (1815-1862)
Rakentaminen	Rakennus on tietyvästi suunniteltu ja toteutettu Aurora Karamzinin syyskuussa 1863 järjestämiä metsästysjuhlia varten. Pystyhirsirunko on perustettu graniittiharkoilla ladotulle perustukselle. Hirsien pintaa on avattu kirveellä rappausalustaksi. Alun perin rakennus on ollut rapattu sisä- ja ulkopuolelta, sisäpuolen seinäverhouksena on ollut mm. silkkitapettia. 1860-luvulla rakennettiin myös meijeri ja meijerikoulu rapattuina hirsirakennuksina ja tilanhoitajan hirsirunkoinen rakennus rapattiin. Sälejoen teoria alkuperäisestä sijainnista tallin ja navetan välisellä pihalla perustuu todennäköisesti v. 1867 kartan virhetulkintaan. Ei ole varmaa, rakennettiinko koskaan kahdeksankulmainen, puurakenteinen avoveranta vai toteutettiin konsolien kannattamat suojakatokset jo alun perin piirustuksesta poiketen. Julkisivut on melko äskettäin kunnostettu ja maalattu.
Muutokset	

Latriinirakennus, piirustus G.T.P. Chiewitz, arvioitu ajankohta 1863. Museovirasto

NYKYTILANNE JA SÄILYNEISYYS	
Inventointi	Ulkopuoli 24.6., 28.8. 31.10.2014 SM, MoS; sisätilat 15.10.2014 MoS
Yleiskuvaus	JULKISIVUT Kuusikulmaisen rakennuksen vaakasiteillä vahvistettu pystyhirsirunko on perustettu graniittiharkoille ja kivipaasille. Julkisivu on rapattu. Ulkoseinän yläosaa kiertää yhtenäinen, ristikkäisillä välipuitteilla jaettu ikkunanauha. Aumatun vesikaton katteena on maalattu, saumattu peltikate. Keskeltä kohoaa spiiraan päätyvä, kuusikulmainen tuuletustorni, jonka sivuilla on punosmaisella ritilällä suojatut aukot. Ulko-ovia on viisi, kuudes sivu on umpinainen. Ovien edessä on yksinkertaiset, ruskeaksi maalatut puuportaat ilman kaidetta. Ovien yläpuolella on lehtisahattujen puukonsolien kannattamat suojakatokset. Ulkoväritys: Valkea, mahdollisesti silikaattimaalilla maalattu rappauspinta, yksityiskohdissa punaista ja vihreän eri sävyjä; ulko-ovet ootrattuja, ruskehtava peltikate. SISÄTILAT Sisäpuolen pystyhirsipinta on paljaana tai pinkopahvilla verhottu. Rappausjäänteet osoittavat, että sisä- ja ulkopuoli ovat olleet kokonaan rapattuja. Käymäläistuimet ja kannet ovat maalattua puuta, samoin sisätilojen profiilihöylätyt listat. Käymälöiden tyhjennysaukot avautuvat keskelle rakennusta jonka pohja on maan tasolla käymälähuoneiden lattiatason alapuolella. Keskellä runkoa on pystyhirstä rakennettu tuuletustorni, jonka kulmatolpat on perustettu kivipaasille. Kunto Julkisivut on kunnostettu. Ulkoseinien rappaus- ja maalipinnoissa on pintavaurioita. Sisätilojen pintakäsittelystä on säilynyt vain fragmentteja. Keskeiset piirteet Rakennuksen erikoinen, pagodinomainen hahmo, käyttöä palveleva tilarakenne, ajan puuarkkitehtuurille ominaiset yksityiskohdat ja väritys. Säilyneisyyden arvio Julkisivun ominaispiirteet ovat säilyneet, ulkopintoja on äsken kunnostettu perusteellisesti Ikkunat, peili-ovet, ja profiloituneet puulistat ovat säilyneet 1800-luvulta; ulkopuolen koristeet on todennäköisesti uusittu. Hirsirunko ja kiinteä sisustus ovat hyvin säilyneet, sisäseinien rappaus ja verhoukset ovat lähes kokonaan hävinneet.

MERKITTÄVYYS JA ARVOT	
Historiallinen arvo	Aurora Karamzinin rakennuttama Träskändan loistokauden rakennus, jonka rakentaminen liittyi legendaariseen, keisarilliseen metsästysjuhlaan.
Arkkitehtoninen arvo	Omaperäistä, puutarharakennukselle ominaista arkkitehtonista muotokieltä edustava, koristeelliseksi huvimajaksi naamioitu hyötyrakennus, jonka suunnittelija, G.Th. P. Chiewitz (1815-1862), oli aikansa johtava arkkitehti.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo	Entisen talouspihan lähetyvillä, Träskändanpuiston pohjoisen sisääntuloreitin varrella sijaitseva paviljonki toimii historiallisen kartanopuiston reuna-vyöhykkeen tunnusomaisena maamerkinä.
Muut arvot	Rakennus on lajissaan ainutlaatuinen Suomessa. Se muistuttaa toisaalta maisemapuutarhojen ”kiinalaisia” huvimajoja tai esimerkiksi Drottningholmin huvilinnan volière-rakennusta, toisaalta 1800-luvun mannermaisten kaupunkipuistojen paviljonkeja, joita puutarha-arkkitehtuurista kiinnostunut arkkitehti Chiewitz hyvin tuns.
Arvoja heikentäviä tekijöitä	Pysäköintialueen maisemäkäsittely ja viereisen puistokäytävän linjaus edustavat arkista, jäsentämätöntä ympäristörakentamista.
SUOSITUKSET	
Vaalittavia ominaispiirteitä	Rakennuksen julkisivun ja sisätilojen säilyneet rakenteet, pinnat ja rakennusosat. Historiallinen puutarhaympäristö
	Suosittelaaan rakennuspaikan, rakennushistorian ja rakennusosien tarkempaa tutkimusta.
LÄHTEET	
Julkaisut, monisteet	Härö Lehto 1991, 245 Björkman, Sten 2006, <i>Träskändan kartano ja puisto</i> . Teoksessa Aurora Karamzin. Aristokratian elämää. Redlund, Margareta, toim. 2009, Georg Theodor Polychron Chiewitz.
Piirustukset	G.Th.P. Chiewitz, Museoviraston arkisto
Valokuvat	Museoviraston arkisto
Arkistot	Museoviraston arkisto Espoon kaupunginmuseo

9. PÄÄRAKENNUS

KOHDETIEDOT	
Rakennustunnus	49-458-1-317-4
Osoite	Kuninkaantie 43, Espoo
Käyttötarkoitus	Vanhainkoti
Kerrosluvu	2
Valmistumisvuosi	1901 / 1922. (Rakennusrekisterin mukaan valmistunut 31.12.1820, ks. muutokset)
Kaavoitustilanne	Yleiskaava

KESKEISET VAIHEET	
Rakennuspaikan muodostuminen	Carl Johan Walleenin 1980-luvulla rakennuttama uusi, puurunkoinen päärakennus on esitetty Bohringin kartassa 1827 (signeeraamattomat rakennuspiirustukset MV arkisto; uusi päärakennus pohjaltaan 21,6 x 20,7m). Aurora Demidovin, myöh. Karamzinin hallussa 1840 – 1895. 1840-luvun alussa päärakennuksen muutossuunnitelmia. Laajennus- ja korotustyöt 1850-l. alussa Karamzinin perheen tarpeisiin. 1888 Tulipalo tuhosi päärakennuksen. Adolf Törngrenin ja Marie os. Linderin (1863-1900) rakennuttama uudisrakennus valmistui 1901. Nykyinen päärakennus valmistui samalle paikalle 1922.

Suunnittelu	1899 Saarinen Gesellius Lindgren. n. 1918 - 1921 I.G. Clason (luonnokset), Armas Lindgren ja Bertel Liljeqvist (toteutus). 1910-luvun lopussa Adolf Törngren alkoi suunnitella päärakennuksen muuttamista talvikäyttöön soveltuvaksi. Luonnossuunnitelmat tilattiin kuuluisalta ruotsalaisarkkitehdiltä I. G. Clasonilta. Toteutussuunnitelmien laatimisesta vastasivat Armas Lindgren ja Bertel Liljeqvist. 1920-luvun muutostöissä puinen, epäsymmetrinen jugendrakennus muutettiin symmetriseksi, kivitaloa muistuttavaksi uusbarokkityyliseksi kartanoksi vanhoja rakenteita hyödyntäen ja jugend-sisustusta osittain säilyttäen. Muutostöiden yhteydessä rakennusta laajennettiin länteen päin. (Jeskanen-Repo-Teränne 2010)
-------------	---

Rakentaminen

1901 valmistui uusi päärakennus, joka oli tarkoitettu kesäkäyttöön. Vuoden1900 palovakuutusluettelon mukaan ”Karaktärsbyggnad med vattenledning”; puurunko, tiilikate; 32,2 x 15,8 x h 6,4 m, 2 kerrosta, 24 huonetta).

1920-22 rakennettiin kivi- ja puurakenteinen uudisrakennus, johon sisällytettiin vanhoja seiniä, kaakeliuuneja, seinäpaneleja sekä kirjaston sisustus. Rakennusluettelo 1925: ”Karaktärshuset 6800 m3, materiaalit kivi ja puu.”

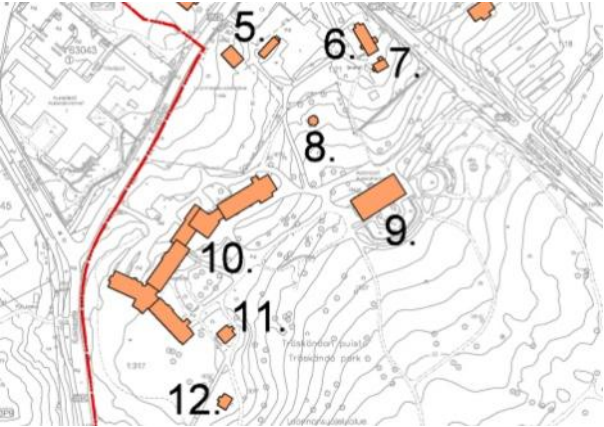
Kellarikerroksen vanhat rakenteet säilytettiin pääosin. Ylemmissä kerroksissa säilytettiin jugend-ajan hirsirakenteita. Uudet seinärakenteet tehtiin pääosin tiilistä. Sisätiloissa jugend-ajan arvokkaimpien tilojen sisustus siirrettiin uusiin paikkoihin. (Jeskanen-Repo-Teränne 2010)

Muutokset

Espoon kunta päätti vuonna 1926 perustaa kunnalliskodin Träskändan kartanoon, jonka kunta oli ostanut tohtori Adolf Törngreniltä. Vasta valmistuneen kartanorakennuksen ensimmäisessä kerroksessa oli avara sisääntuloaula sekä kalustettu sali ja ruokasali. Hoidokkien huoneet ja tarvittavat hoito- ja aputilat rakennettiin toiseen kerrokseen ja osittain ensimmäisen kerroksen päätyyn. Rakennuksessa oli suurehko kirjastosali sekä muutama henkilökunnan asuinhuone. Keittiö oli ensimmäisessä kerroksessa kellareissa pidettyjen tarvikevarastojen lähituntumassa. Ensimmäisinä vuosina kunnalliskodissa oli vaihdellen 40 - 48 huollettavaa vanhusta.
1951-56 Träskända åldr. o sjukhem; Erich von Ungern-Sternberg [piir. EKM]
1953 Julkisivupiirustukset (muutos)
1964-65 Muutospiirustukset Erich von Ungern-Sternberg

Aurora-kodin aikana päärakennuksessa tehtiin muutostöitä useassa vaiheessa. Suurimmat muutokset tehtiin 1960-luvulla, jolloin tavoitteena oli parantaa rakennuksen paloturvallisuutta muun muassa rakentamalla länsipäädyn vanhan puuportaan tilalle uusi betonirakenteinen palo-osastoitu porrashuone. Vuosien myötä jaettiin alun perin suurikokoisia huonetiloja kevyillä seinärakenteilla pienemmiksi. Rapattuja seinä- ja kattopintoja peitettiin lastulevyrakenteilla. Kulkuyhteyksiä muutettiin paremmin vanhainkotikäyttöön soveltuviksi lisäämällä käytäviä (Jeskanen-Repo-Teränne 2010).

Vanhainkoti toimi kartanorakennuksessa vuoteen 2005 saakka.

1902 valmistunut päärakennus kuvattu kukkatarhan suunnalta. Museovirasto

NYKYTILANNE JA SÄILYNEISYYS

Inventointi 24.6.;29.8; 31.10.2014, MoS, SME

Yleiskuvaus JULKISIVUT
Sokkelit on muurattu lohkopintaisista luonnonkiviharkoista. Vanhempien rakennusvaiheiden kiviä on käytetty hyväksi 1920-luvulla.

Julkisivut ovat pääosin 1920-luvun asussa. Julkisivupinnat on rapattuja ja pintakäsittelykerroksia on useita. 1920-luvulla julkisivut oli rapattu ja maalattu valkoisella kalkkimaalilla. Jugend-aikaisen hirsirungon päälle tehdyt rappaukset erottuvat tiilimuura- tusta ja rapatuista julkisivuosista halkeamin, paik- kailujen ja pienten värisävyerojen perusteella.

Vesikatteena on savikattotiili. Nykyiset pellitykset ovat paikan päällä peittomaalattuja. Vesikaton koro- tettu säteriosa on pellitetty.

Itäpäädyn ovi ja oviaukko on tehty 1963-65. 1. ja 2. kerroksen ikkunat on uusittu 1990-luvulla. Profi- loidut vuorilaudat ovat mahdollisesti alkuperäisiä. Kellari- ja ullakkokerroksessa on säilynyt vanhoja ikkunoita. Lisäksi ullakolle on varastoitu purettuja ikkunoita.

SISÄTILAT
Vaikka sisätiloissa on tehty muutoksia, tärkeimmät sisätilat – eteishalli, sali, ruokasali ja kirjasto – ovat edelleen pääosin 1920-luvun asussa. (Jeskanen-Repo-Teränne 2010)

Tarkemmat inventointitiedot ks. Jeskanen-Repo- Teränne 2010.

Kunto Viimeisestä kunnostusvaiheesta on kulunut vuosi- kymmeniä.

Keskeiset piirteet 1920-luvun alussa valmistunut kaksikerroksinen, säterikattoinen rakennus, jonka esikuvana on ollut Ruotsin 1600-1700-luvun kartanoarkkitehtuuri silei- ne rappauspintoineen, säännönmukaisine ikkuna- aukkoineen ja veistoksellisine kiviporttaaleineen.

Säilyneisyyden arvio Julkisivut ovat säilyneet pääosin 1920-luvun ilmeen mukaisina. Sisätiloissa on tehty muutoksia, mutta tärkeimmät sisätilat ovat edelleen pääosin 1920- luvun asussa. Tiloissa on säilynyt jugend-aikaisia paneeleita, kaakeliuuneja, hallin vuolukivi- uuni ja kalusteita. Muuallakin löytyy levytysten sekä uu- dempien maalikerrosten alta vanhempia maaliker- roksia sekä tapetteja. Huoneiden tilallinen ilme ja kulkujärjestelyt on haluttaessa suurelta osin palau- tettavissa 1920-luvun asuun. Kellarikerroksen tynny- riholvatut tilat ja kalkkikivilaatoitetut lattiat kertovat 1800-luvun rakennusvaiheista (Jeskanen-Repo- Teränne 2010).

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo Rakennuspaikka on Carl Johan Walleenin 1820 valit- sema Träskändan kartanon päärakennusta varten. Nykyinen rakennus on kartanon viimeisten yksityis- ten omistajien rakennuttama.

Espoon kunnalliskodin toiminta 1920-luvulta vuo- teen 2005 on paikallishistoriallisesti merkittävä vai- he rakennuksen historiassa.

Arkkitehtoninen arvo Aikansa tyyli-ihanteita edustava, tunnettujen arkki- tehtien I.G. Clasonin, Armas Lindgrenin ja Bertel Liljeqvistin suunnittelema, arkkitehtonisesti arvokas rakennus, jonka sisätiloissa on säilynyt Saarinen, Gesellius, Lindgrenin suunnittelema, arvokkaita interiööriosia.

Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo Kartanopuutarhan keskuksena kohoava pääraken- nus on maamerkin asemassa.

Muut arvot

Arvoja heikentäviä tekijöitä Arkikäytön aiheuttama kuluneisuus; hoitokäytön sanelemat sisustusratkaisut.

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä Julkisivun ja sisätilojen säilyneet piirteet, tilajako, rakenteet , materiaalit, rakennusosat ja 1900-1920- luvun säilyneet kiinteät sisustukset.

LÄHTEET

Julkaisut, monisteen Träskändan kartano Rakennushistoriallinen selvitys. Jeskanen-Repo-Teränne Arkkitehdit Oy 2010. Valto, Tytti 1990, *Työluettelo – arkkitehtuuri ja kau- punkisuunnittelu*, s. 262 teoksessa Eliel Saarinen – Suomen aika. Ateneum 9-11, 1901; Innen-Dekoration, Dezember 1903 *Ett minnesrikt herresäte – ett stilfullt corps-de-logis. Träskända gård i Esbo*. Hbl 8.3.1922, s.8 Törngren 1925, s. 287 Härö Lehto 1991, 244 Björkman 2006

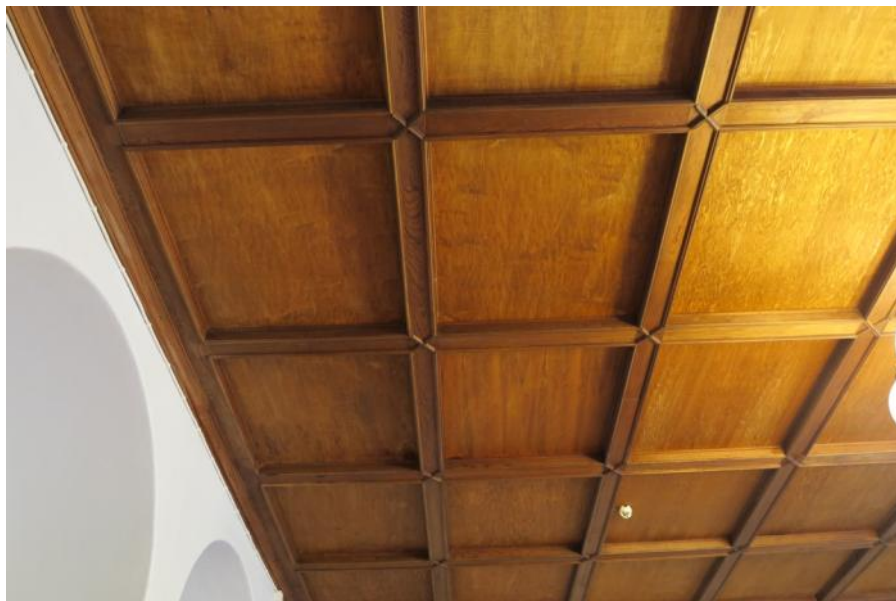
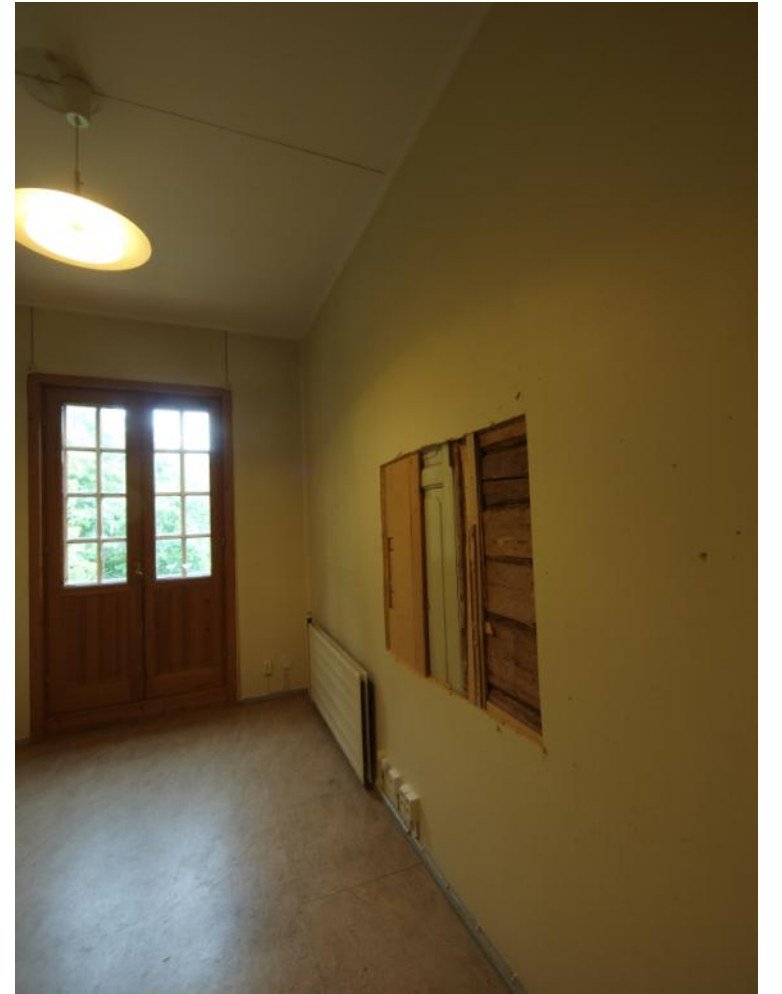
Piirustukset Museovirasto Espoon kaupunginmuseo Espoon kaupungin Tilakeskus Espoon kaupungin Rakennusvalvonnan arkisto

Valokuvat Museovirasto Espoon kaupunginmuseo

Arkistot Rakennusvalvonnan arkisto, Arska

9. PÄÄRAKENNUS

10. AURORAKOTI

KOHDETIEDOT	
Rakennustunnus	49-458-1-317-3
Osoite	Kuninkaantie 43, Espoo
Käyttötarkoitus	Vanhainkodit (rak. rekisteri)
Kerrosluku	3
Valmistumisvuosi	Rakennusrekisterin mukaan valmistunut 31.12.1953
Kaavoitustilanne	Yleiskaava

KESKEISET VAIHEET	
Rakennuspaikan muodostuminen	Arkkitehti Erich von Ungern-Sternberg, asemapiirrosluonnos 1950.
Suunnittelu	Espoossa Träskändan kartanosta tuli kunnalliskoti vuonna 1926. 1940-luvulla kunnalliskodilla oli kartanon päärakennuksessa 54 hoitopaikkaa. Kun ne kävivät riittämättömiksi arkkitehti Erich von Ungern-Stenberg suunnitteli uudisrakennuksen, johon sijoitettiin 44-paikkainen sairausosasto, uusi laitoskeittiö, ruokasali, pesula ja sauna. Rakennus valmistui 1953. <i>Arkkitehti Erich von Ungern-Sternberg, asemapiirrosluonnos 1950, luonnoksia tammikuu 1951, työselitys ja työpiirustukset touko-kesäkuu 1951. Sähkösuunnitelmat insinööri Risto Mäenpää</i>

Rakentaminen

Muutokset

Arkkitehti Erich von Ungern-Sternberg, asemapiirrosluonnos 1950.

Espoossa Träskändan kartanosta tuli kunnalliskoti vuonna 1926. 1940-luvulla kunnalliskodilla oli kartanon päärakennuksessa 54 hoitopaikkaa. Kun ne kävivät riittämättömiksi arkkitehti Erich von Ungern-Stenberg suunnitteli uudisrakennuksen, johon sijoitettiin 44-paikkainen sairausosasto, uusi laitoskeittiö, ruokasali, pesula ja sauna. Rakennus valmistui 1953. *Arkkitehti Erich von Ungern-Sternberg, asemapiirrosluonnos 1950, luonnoksia tammikuu 1951, työselitys ja työpiirustukset touko-kesäkuu 1951. Sähkösuunnitelmat insinööri Risto Mäenpää*

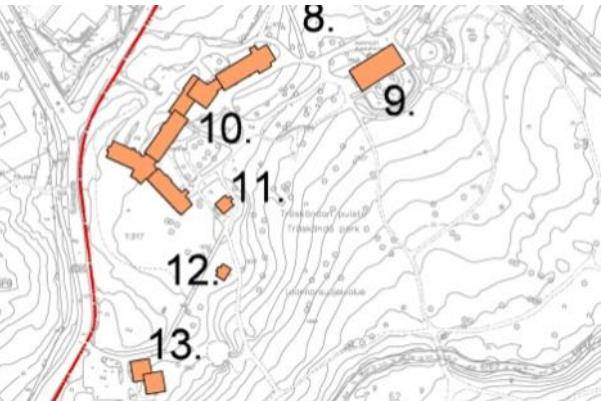
Rakennustyöselityksen mukaan ulkoseinän sisäkuori on 1 tiilen paksuista tiilimuurausta, ulkopuolella on 150 mm kevytbetonia. Ulkorappaus tehdään värillisellä laastilla kamparappauksena, ikkuna- ja ovi-
pielet, parvekkeiden takaseinät ym. rapataan sileiksi. Sokkeli roiskerapataan. Ikkunoiden ulkopuitteet kuultokäsitellään (E. v. U-S.1951).

Kunnanhallitus päätti seuraavaksi rakentaa kunnalliskodin yhteyteen lisärakennuksen uusia hoitopaikkoja ja muita lisätoimintoja varten. Lisäksi ohjelmaan kuului kaksi rakennusta henkilökunnan asuntoja varten. Kunnalliskodin uudelle johtajalle annettiin tehtäväksi perehtyä Etelä-Suomen suurimpiin ajanmukaisiin vanhainkoteihin. Vuonna 1957 valmistui uusi 100-paikkainen hoitorakennus, johon rakennettiin myös askartelu- ja voimistelutilat sekä toimisto- ja muita toimitiloja.

1957 Laajennusosa ja siihen liittyvät muutokset
Arkkitehti E. v. Ungern-Sternberg, työselitys ja työpiirustukset 1955-1956, valmistunut 1957.

Hoitohenkilökuntamäärän lisääntyessä vanhusten ruokailu siirrettiin osastoille ja ruokasalista tuli henkilökunnan ruokasali.

Asuntolan (2. krs keskiosan) muutos hoidokkihuvoneiksi, arkkitehti E. v. Ungern-Sternberg (1963), ei

toteutunut ainakaan sellaisenaan.

1972 Keittiölaajennus
Arkkitehti E. v. Ungern-Sternberg, 1972

1974 "Aurorakoti" viralliseksi nimeksi

1980-luvulla alettiin siirtyä vanhusten laitoshoidosta kotihoitoon. Aurorakotiin sijoitettiin vähitellen useita vanhusten sosiaali- ja terveyspalvelujen toimipisteitä.

1983 Pohjoisosan peruskorjaus
Arkkitehtitoimisto Arkkitraavi Oy, 1983

1989 Keittiön sisäänkäynnin katos, kellarin teknisten tilojen muutos
Espoon tekninen virasto, talonsuunnitteluosasto, 1988 ja 1989

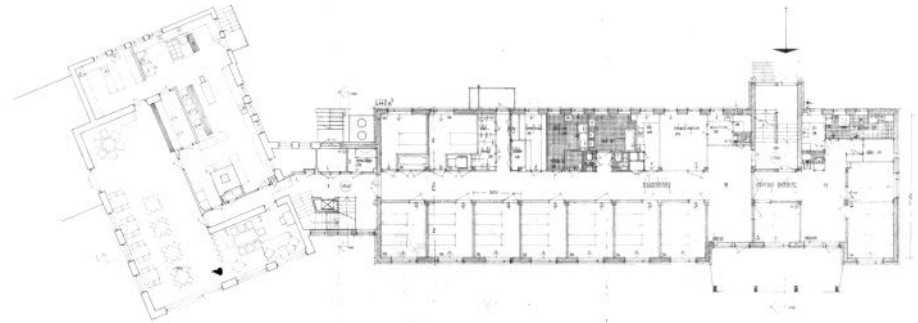
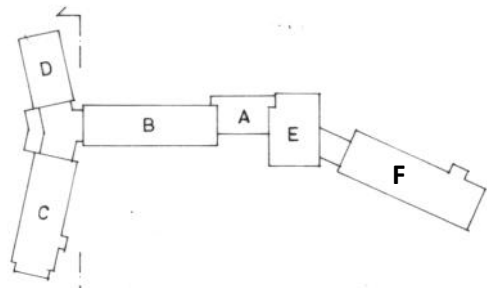
1993 Eteläosan peruskorjaus
Arkkitehtitoimisto Pirkko ja Pekka Piirta, työpiirustuspohjat 1991, päivitetty 1993.
Koskee osia A-E, tosin E-osassa vähäiset muutokset 1. ja 2. kerroksessa.

1994 E-osan muutoksia
Espoon tekninen keskus, talonsuunnittelupalvelut. 1994.
Väliseinämuutoksia, koneellinen ilmanvaihto, uusi poistumistieporras.

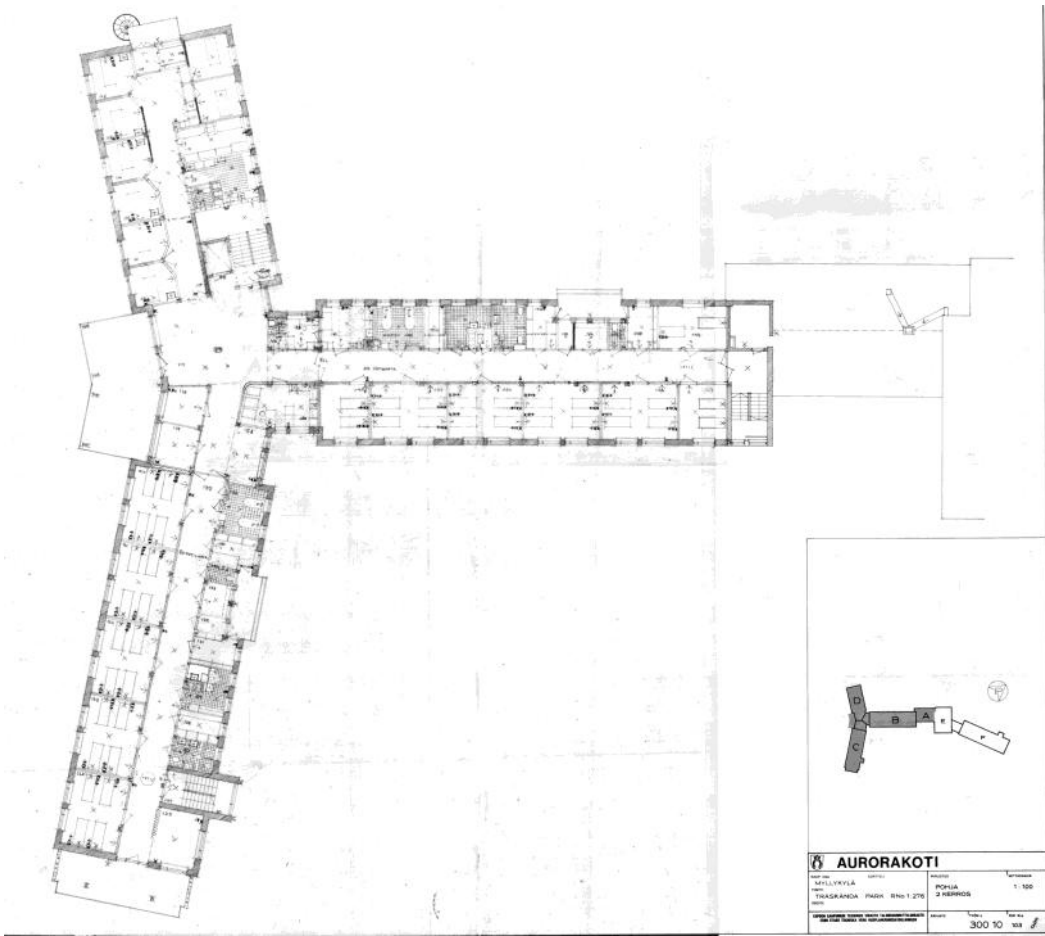
2002 Pohjoisosan peruskorjaus
Arkkitehtitoimisto Pirkko ja Pekka Piirta, pääpiirustukset 2001, työpiirustuspohjat päivitetty 2002
Koskee osaa F

2006 Maanalainen yhdyskäytävä ja keittiömuutos, uusi varasto-osa
Sanaksenaho Arkkitehdit Oy, 2004 ja 2006

2008 Uusia sisäänkäyntikatoksia
Arkkitehtitoimisto Pirkko ja Pekka Piirta, 2008

E-F 1. krs.
Tilakeskus arkisto

A-D 2. krs.
Tilakeskus arkisto

NYKYTILANNE JA SÄILYNEISYYS	
Inventointi	29.9.2014. MaS, VP 31.10.SMe MoS
Yleiskuvaus	
OSAT E JA F TILARATKAISU Kellarissa on teknistä tilaa, taukokuoneita ja toimistokuoneita. Vuonna 1953 valmistuneessa osassa on 1. ja 2. kerroksessa eteläpäätyä lukuun ottamatta samanlaiset osastot (F) potilashuoneineen. Eteläpääty (E), joka yhdistää v. 1953 osan v. 1955 suunniteltuun laajennukseen, sisältää 1. kerroksessa keittiön, ruokasalin ja toimistoja. 2. kerroksessa on entisiä henkilökunnan asuntoja, jotka on sittemmin muutettu potilas- ja toimistokuoneiksi.	
SISÄTILAT Muuttuneita piirteitä 1953 valmistuneessa osassa 1. ja 2. kerroksen pinnat ja varusteet ovat pääosin 1980-luvun peruskorjausvaiheesta. Käytävillä on lasikuitutapetti, potilashuoneissa sileät katot ja seinät.	
Säilyneitä piirteitä Säilynyttä tilajakoa ja pintoja E-osassa Mosaiikkibetoniporaat pystypinnakaiteineen Käytävien mosaiikkibetonipinta Hissi (1953) Laakaovia ja lasiovia satunnaisesti, esim. E-osan portaiden yhteydessä Paneloituja ulko-ovia Sisään-sisäänaukeavat puuikkunat, paikoin on lisättyjä umpiolaseja Mosaiikkibetonipäälysteiset ikkunapenkit Jaspé-mattoa satunnaisesti Vanhempia radiaattoreita satunnaisesti Parvekkeiden ilmeisesti säilyneisiin kaiteisiin on lisätty suojalasit Ruokasalin vanhat korkeussäädettävät valaisimet Ruokasalin mosaiikkibetoninen kukkapöytä ja mosaiikkibetoniset ikkunapenkit	
JULKISIVUT Muuttuneita piirteitä Keittiö-osastoa on laajennettu kahdessa vaiheessa Poistumistieportaita, iv-varusteita, parvekkeiden turvalaseja ja savunpoistoluukkuja on lisätty	
Säilyneitä piirteitä Karkea , vaakasuuntaisilla vedoilla tehty ”kamparappaus”, keltainen. Siipien väliosat, parvekkeiden seinät, ikkunoiden ja ovien pielet ovat sileää rappautta. Betonisokkelin harmaa liuskeviviverhous Puuikkunoiden ulkopuutteet pääosin vanhoja, sisään aukeavia (työselitys 1951 mainitsee ulos-aukeavia ulkopuutteita).	

OSAT A -D
TILARATKAISU
Vuonna 1957 valmistuneessa lisäosassa (A-D) on kaksi keskenään samanlaista potilashuonekerrosta. Tilajäsentely, jonka mukaan eteläosassa on isoon parvekkeeseen liittyvää yhteistä tilaa sekä keskikäytävään perustuva perusratkaisu ovat säilyneet.

SISÄTILAT
Muuttuneita piirteitä
Monet väliseinät ovat ilmeisesti uusia.
Sisäpinnat, esimerkiksi sileäpintaiset seinät ja katot, alakatot ja koteloinnit, uudet lattiapäällysteet, huulleet laakaovet ja varusteet ovat korjausvaiheesta.
Märkätiloja on lisätty ja niiden sijoitusta on muutettu.
Potilashuoneiden ovet ovat peruskorjausvaiheesta
Säilyneitä piirteitä
Mosaiikkibetoniporaat pystypinnakaiteineen; muovipäälysteiset käsijoh-teet
Kansliaosaston jaspé-kuviainen matto
Ruokasalikäytävän peltiradiaattorit.

JULKISIVUT
Säilyneitä piirteitä
Karkea , vaakasuuntaisilla vedoilla tehty ”kamparappaus”, keltainen.
Siipien väliosat, parvekkeiden seinät, ikkunoiden ja ovien pielet ovat sileää rappautta.
Paneloidut lasiaukolliset sisäänkäyntiovet (ainakin kansliasisäänkäynti); he-loja on muutettu.
Tuulikaapin sisemmät ovet; pukinsarvipainikkeet
Pääasiassa sisään-sisäänaukeavat puuikkunat, joiden sisempään puitteeseen on vaihdettu umpiolasit; heloja on uusittu
Parvekeovet kuten edellä, ainakin eteläosassa
Oleskeluparvekkeiden kaiteet ja maalatut raakavalubetonirakenteet; lattia-laatoitus on uusi.

Kunto
1990-2000-luvulla on suoritettu peruskorjaustoi-menpiteitä

Keskeiset piirteet
Harjakattoisten rakennusvolyymien korkeuskäyriä myötäilevä ryhmittely, päätteenä poikittaiset siivet, jotka rajaavat eri luonteisia ulkotiloja. 1950-luvulle ominaiset julkisivut tyypillisine materiaaleineen ja yksityiskohtineen. Sisätilojen tilajäsentely por-rashuoneineen, yhteistiloineen ja maisemanäkymi-neen.

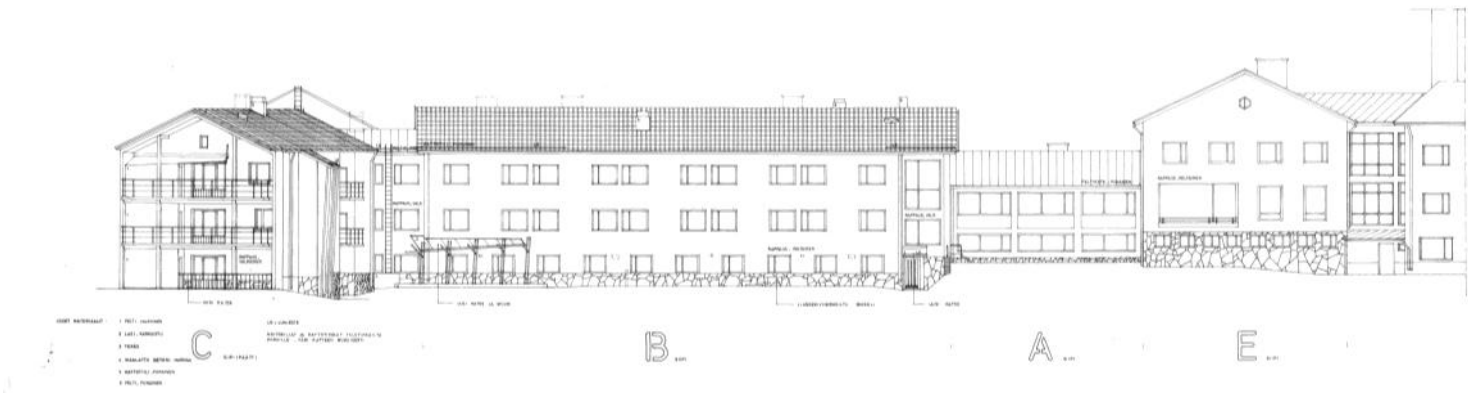
Säilyneisyyden arvio
Julkisivujen ilme on pääosin hyvin säilynyt, sisätiloi-sa on tehty käytön sanelemia muutoksia ja sisustus-ratkaisuja.

MERKITTÄVYYS JA ARVOT	
Historiallinen arvo	Träskändan kartanon muutos kunnalliskodiksi on paikallishistoriallisesti merkittävä. Sodanjälkeinen uudisrakennushanke on rinnastettavissa vastaavien, samanaikaisten laitosten rakentamiseen muualla Suomessa.
Arkkitehtoninen arvo	Arkkitehti Erich von Ungern Sternbergin kahdessa vaiheessa suunnittelema hoitorakennus edustaa 1950-luvun tunnusomaista, laadukasta arkkitehtuu-ria ja on aikansa suomalaisen hoitolaitosarkkitech-tuurin parhaita edustajia.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuullinen arvo Muut arvot	Vaiheittain rakentunut hoitolaitoskokonaisuus on taitavasti sovitettu puistomaisemaan.
Arvoja heikentäviä tekijöitä	Alkuperäisten sisustusratkaisujen tilalle toteutetut muutokset ovat jonkin verran hämärtäneet yhtenäi-sen materiaali- ja värivalikoiman luoman eheyden.

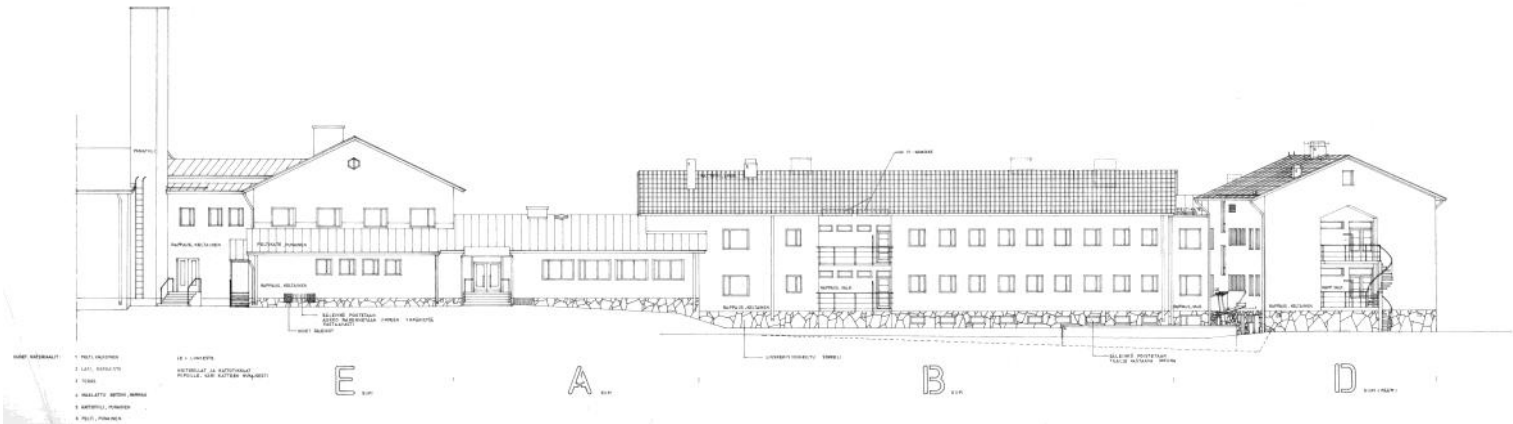
SUOSITUKSET	
Vaalittavia ominaispiirteitä	Julkisivujen ja sisätilojen säilyneet rakenteet, pinnat, rakennusosat, ovet ja ikkunat. Lähiympäristön ni-voutuminen historialliseen kartanopuistoon.
	Suosittelaa rakennushistorian ja rakennusosien tarkempaa inventointia ja suojelutavoitteiden tar-kentamista ennen seuraavaa korjausvaihetta.

LÄHTEET	
Julkaisut, monisteet	
Piirustukset	EKM, Erich von Ungern-Sternbergin piirustuskokoel-ma Tilakeskus, piirustusarkisto ja rakennustyöselitys 1951 sekä muutos- ja korjaustöiden rakennusselos-tukset Arska-tietokanta
Valokuvat Arkistot	EKM Tilakeskus Rakennusvalvonnan arkisto

10. AURORAKOTI

A-E julkisivut kaakkoon ja luoteeseen 1990-luvun vaihteessa. Tilakeskus arkisto

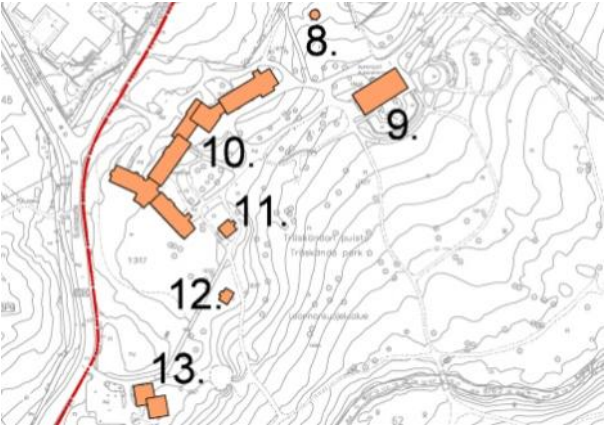

11. VILJAMAKASIINI

KOHDETIEDOT	
Rakennustunnus	49-458-1-317-6
Osoite	Kuninkaantie 43, Espoo
Käyttötarkoitus	Kappeli (rak. rekisteri)
Kerrosluku	1
Valmistumisvuosi	Rakennusrekisterin mukaan valmistunut 31.12.1820
Kaavoitustilanne	Yleiskaava

KESKEISET VAIHEET	
Rakennuspaikan muodostuminen	Rakennuspaikaksi valittiin C.J. Walleenin aikana kartanopuutarhan länsipuolella oleva rinne siten, että makasiinin pääovi avautui päärakennuksen suuntaan. Bohringin kartta v. 1827 osoittaa, että rakennus sijaitsee puistosommitelman poikittaisen näkymäakselin päätteessä.
Suunnittelu	Rakennuspiirustus C.L. Engel. Irma Lounatvuori on käsitellyt Träskändan viljamakasiinia Engel-näyttelyluettelon artikkelissaan: ”<i>tiedämme Engelin ottaneen osaa Walleenin 1820 ostaman Träskändan kartanon puistosuunnitteluun. ...Träskända-kokoelmassa on yksi Engelin signeeraama piirustus. Piirustus esittää uusgoottilaisen kappelinomaisen rakennuksen päätyfasadia. Julkisivun päämotiivi on risaliitiksi ulkoneva kolmiopäätteinen suippokaariportaaali ja sitä ympäröivät suippokaari-ikkunat, tympanonin rosetti-ikkuna ja kulmien peilipilasterit. Pyramidikaton päätteessä on apilanlehtiaiheinen kapea torni. Otsikoimaton piirustus tarkoittaa Träskändan viljamakasiinia, joka toteutettiin muutamia yksityiskohtia lukuun ottamatta Engelin esittämällä tavalla.</i>” (Lounatvuori 1991, 477)

Rakentaminen	Magnus von Wrightin piirustus kesältä 1850 esittää viljamakasiinia nähtynä kartanon päärakennuksen suunnalta. Rakennus on esitetty v. 1867 kartassa, sisäänkäynti i on edelleen koillissivulla.
--------------	---

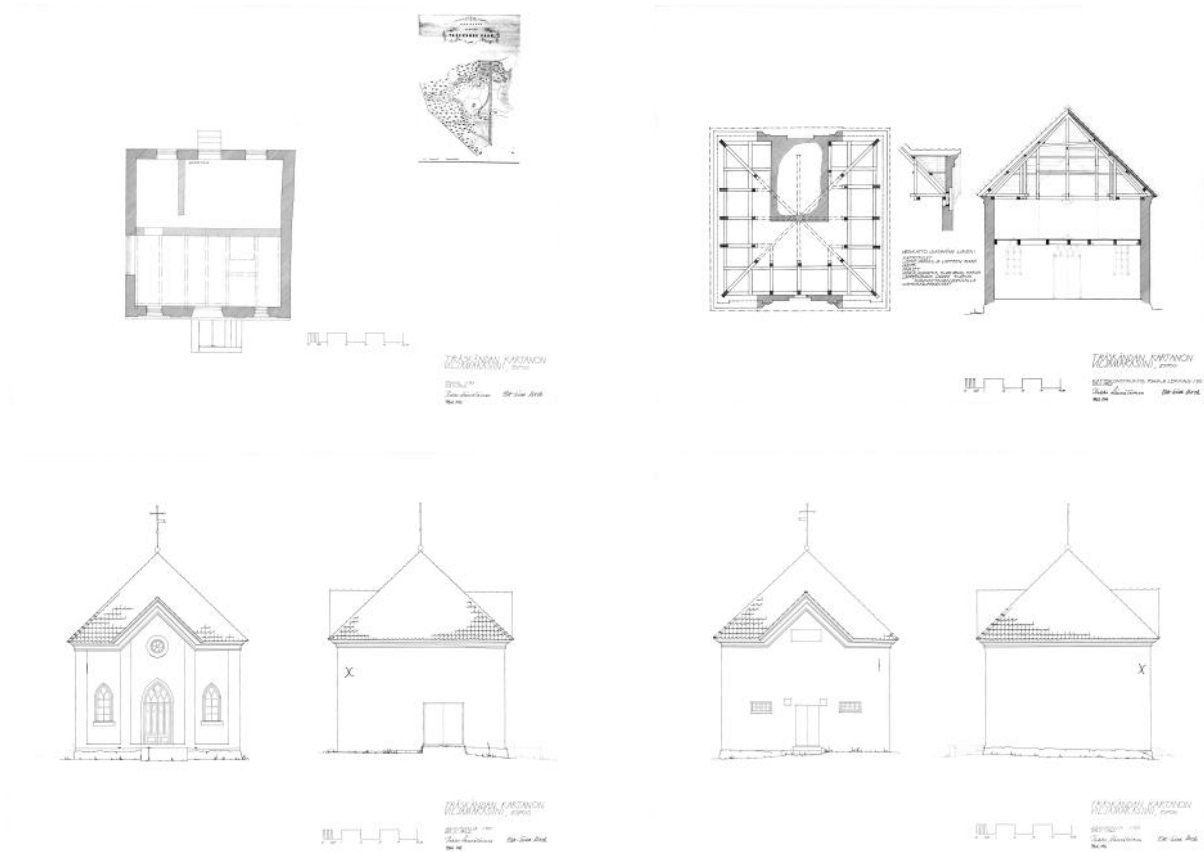
Muutokset	Palovakuutusluettelo 1900: <i>Magasin</i>, kivirakennus, 8,6 x 8,6 x h 5,3 m Kartanon rakennusluettelossa 1925 mainitaan edelleen viljamakasiini. Makasiini toimi Träskändan kartanoon 1926 siirtyneen kunnalliskodin ruumishuoneena vuoteen 1933. Rakennusta on myös käytetty sikalana tai eläinsuojana.
-----------	--

	Vuonna 1952 rakennukseen sijoitettiin muuntamo, jonka suunnittelusta vastasi Erich von Ungern Sternberg (EKM). Lounaissivulle puhkaistiin uusi ovi ja rakennettiin uusi teräsbetonivälipohja. 1952 Muuntamo, E. v Ungern-Sternberg, piirustukset 1962 Mittauspiirustukset TKK 1973-74 Kartanon käyttösuunnitelman yhteydessä laadittiin luonnokset kappelin sijoittamiseksi rakennukseen. Anna Maija Salo oli suunnitellut vanhan pääoven käyttöä edelleen.
--	--

	1981 Muutos kappeliksi <i>Muutos ”monitoimitaloksi” ja korjaus. Periaateluonnos Espoon kaupungin tekninen virasto / Anna-Maija Salo 1973.</i> <i>Espoon kaupungin tekninen virasto, työselitys ja työpiirustukset 1981.</i> <i>1981-1984 Sisustusarkkitehtitoimisto Antti Paatero Oy. Mm. alakattopiirustus, valaisinriipustus.</i> Toisin kuin Salon luonnoksissa, pääsisäänkäynti sijoitettiin lounaissivulle ja alkuperäinen ovi koillissivulla suljettiin.
--	---

Viljamakasiini, C.L. Engel [EKM]

NYKYTILANNE JA SÄILYNEISYYS

Inventointi	24.6.2014. MoS, SMe	18.9.2014. MaS, VP
Yleiskuvaus		

Viljamakasiini on Carl Johan Walleenin aikana puutarhan näkymääkselin päätteeksi rakennettu kuutiomainen, aumakattoinen rakennus, jonka lounais- ja koillissivulla on kattolistan yläpuolelle kohoava poikkipäätyaihe. Koillissivulla on käytöstä jäänyt entinen pääovi ja sivulle porrastuvat, ristipähakatut graniittiportaat. Nykyinen, 1950-luvulla puhkaistu pääovi on lounaissivulla. Siihen johtaa julkisivun suuntainen, betonilaatoitettu luiska teräsputkikaiteineen, jota reunustaa lohkopintainen graniittimuuri.

JULKISIVUT

Sokkeli on muurattu lohkopintaisista, jonkin verran säännönmukaisiksi muotoilluista graniittiharkoista.

Ulkoseinät on muurattu tiilestä ja rapattu. Seinien yläosassa on muutama ankkuri-
rauta kattorakenteen korkeudella. Nykyinen koillisjulkisivu on huomattavasti pel-
kistetympi kuin Engelin piirustuksessa liseenein ja uusgoottilaisin suippokaarifrii-
sein esitetty jäsentely. Julkisivun päämotiivi on liseenien kehystämä suippokaari-
portaaali ja tympanonin rosetti-ikkuna. Sitä kehystävät suippokaari-ikkunat. Jul-
kisivua jäsentää muuraamalla ja rappaamalla muodostettu kehikko, joka koostuu
liseeneistä ja niitä yhdistyvistä vaakalistaista. Muut julkisivut ovat vailla liseenejä
tai kehysaiheita. 1950-luvulla rakennetun muuntamon aukot on muurattu umpeen
ja rapattu 1960-luvun jälkeen. Niiden jäljet erottuvat rapatussa pinnassa. Lounais-
päädyssä on pyöreä poistoventtiili.

Vesikatteena on punainen, yksikouruinen savikattotiili. Aumakaton harjatiilirivit päättyvät räystään kohdalla simpukka-aiheisiin, koristeellisiin päätetiiliin (ns. antifikseihin). 1980-luvun korjausvaiheessa on uusittu vesikaton yksityiskohtia, kuten räystäslaudat, jiiripellit vedenheittäjiineen ja sisäänkäynnin ylle tehty kouru.

Alkuperäisen piirustuksen mukaan aumakaton huipulta nousisi apilanlehtiaiheinen kapea torni. Magnus von Wrightin piirustuksen perusteella torni olisi toteutettu yksinkertaisempaan spiirana. Vuoden 1960 mittauspiirustuksen mukaan päätteenä on ollut pallo ja siitä kohoava kapea, viirin koristama ja ristiin päättyvä spiira. Pyramidikaton huipun nykyinen pellitetty, aumakattoinen piippuaihe ja siihen kiinnitetty, ristiin päättyvä spiira juontavat v. 1981 korjauksesta.

Koillissivun sisäovenä on säilynyt alkuperäistä piirustusta vastaava paripelliovi, jonka harmaan alkydimaalipinnan alla näkyy useita värikerroksia. Vedin on mahdollisesti 1950-luvulta, sulkija ja saranat ovat vanhempia. Vanhan oven ulkopuolella on teräspintainen ovi vuodelta 1981. Samalta ajalta on lounaissivun sivulasilla varustettu umpiovi.

Lounaissivun pienet ikkunat on puhkaistu muuriin 1950-luvulla. Alkuperäisen pääoven yläpuolella on sisäikkunaksi jätetty vanha, suippokaarinen puuikkuna kaarevine välipuitteineen. Ovet ja ikkunat sekä niiden sijainti julkisivupintaan nähden on dokumentoitu 1960 laaditussa mittauspiirustuksessa. Julkisivun puolella on vanhaa ikkunaa mukaileva suippokaarinen metalliprofiili-ikkuna, jonka osat on yhdistetty näkyvillä ruuveilla. Vanhan pääoven molemmin puolin olevat vanhat ikkunat on korjauksessa varustettu sivusaranoilla ja sisäikkunoilla.

SISÄTILAT

Vuonna 1981 suunniteltu Auroran monitoimi- ja kappelitila on rakennettu purkamalla muuntamovaiheen väliseiniä ja rakentamalla parvi lounaisseinän puolelle. Alttari on sijoitettu alkuperäisen pääoven eteen. Tuulikaappi, wc-tila ja varasto on keskitetty parven alle uuden pääoven yhteyteen. Parvelle kuljetaan kulmassa olevia puuportaita.

Sisäpinnat on pääosin uusittu monitoimitilan rakentamisen yhteydessä. Lattia on alkydimaalilla tms. maalattu harmaa, kapeista ponttilaudoista tehty puulattia. Seinäpinnat ovat karkeaa slammausta, ne on maalattu valkealla silikaattimaalilla tms. Muuntamovaiheen oviaukot näkyvät syvennyksinä kaakkois- ja luoteisseinissä. Yläpohjan sisäpintana on vaaleanharmaaksi maalattu lautapaneli. Kattotuolit on jätetty näkyviin, korjattu, vahvistettu pulttikiinnityksin ja maalattu vaaleanharmaaksi.

LVIS-asennukset:

Katosta ripustetut valaisimet ovat 1980-luvulta. Kuten muutkin kiinteät valaisimet, ne on toteutettu sisustusarkkitehti Antti Paateron suunnitelman mukaan. Alttariseinän lattiassa on säleikön peittämä patterisivennys. Oven kohdalla on puukoroke, johon on integroitu sähköasennukset. Uudessa väliseinässä on nykyaikaiset vakio-malliset patterit, katossa on puhallinpatteri. Sivuseinissä on säädettävät raitisilma-venttiilit. IV-poistohormi kulkee WC-tilasta parvikerroksen läpi ulkoseinään.

Kunto	Korjaus– ja muutostyö 1981-1984 Pintavaurioita ja maalipintojen kulumista. Ulkoseinä on vaurioitunut lounaissivun sisäänkäynti- luiskan ja tiilirakenteen liitoskohdassa.
Keskeiset piirteet	Aumakattoinen, rapattu rakennus, jossa on uusgoot- tilaiset suippokaari-ikkunat. Pääjulkisivu on puiston näkömääkselin pääteaiheena.
Säilyneisyyden arvio	Ulkohahmo on säilynyt , samoin pääjulkisivu sym- metrisine aukkoineen. Keskeiset muutokset ovat olleet uuden ulko-oven avaaminen umpiseinään, pääsisäänkäynnin siirtäminen ja ikkunamuutokset sekä sisätilan muutos kappeli– ja monitoimitilaksi.

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo	Rakennus periytyy C.J. Wallenin omistajakaudelta ja on Träskändan kartanopuiston ainoa 1820-luvulta säilynyt rakennus, josta on säilynyt arkkitehtipiirustus.
----------------------------	---

Käyttö kappelina 1980-luvulta alkaen edustaa kartanon uusinta vaihetta hoitolaitoksena.

Arkkitehtoninen arvo Rakennusaikansa suosittua uusgoottilaista suuntausta edustava, lajissaan harvinainen rakennus on arkkitehtonisesti merkittävä kohde ja lisäksi aikansa johtavan arkkitehdin, Carl Ludvig Engelin suunnittelema.

Kaupunkikuvallinen / maisemakuullinen arvo	Maisemakuullisesti merkittävä rakennus oli C.J. Walleenin aikaisen puistosommitelman näkömääk-selin päätteenä.
---	--

Muut arvot

Arvoja heikentäviä tekijöitä

Rakennuksen maisemakuvallisia arvoja tai näkymä-akselia ei ole vaalittu puiston hoidossa. Tärkeän näkymän eteen on 1980-luvun jälkeen sijoitettu pergolarakennelma. Alkuperäinen pääovi on jätetty käytöstä ja peitetty levymäisellä ulko-ovella.

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä	Julkisivun 1800-luvulta säilyneet piirteet, rakenteet , materiaalit, ikkunat, ovet ja yhtenäinen sisätila. Rakennuksen keskeinen asema puistomaisemassa.
-------------------------------------	--

Suositteliaan rakennushistorian ja säilyneiden rakennusosien tarkempaa selvittämistä ennen seuraavaa korjausta.

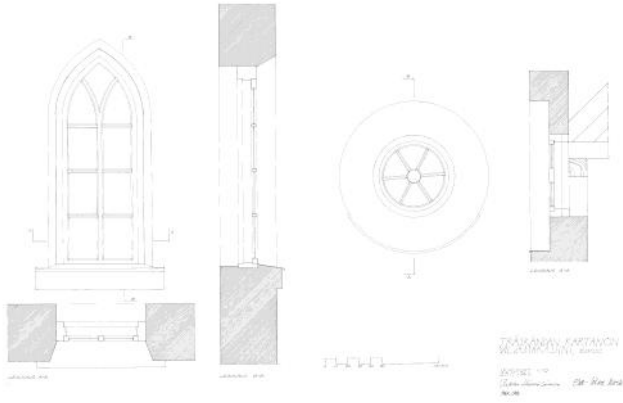
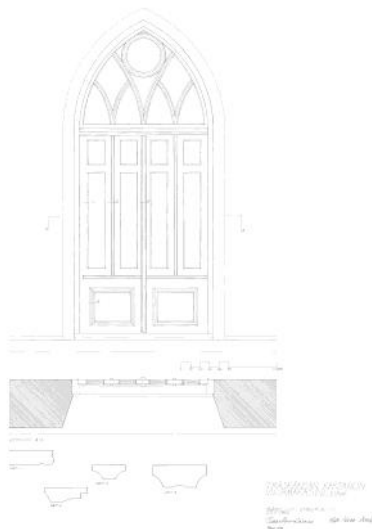
LÄHTEET

Julkaisut, monisteet	Lounatuuri, Irma 1991, <i>Puistopaviljonkeja ja hautakappeleita</i> , C.L. Engel näyttelyluettelo 1991; 468-479. Törngren 1925 Käyttösuunnitelma 1974, 36-37 Härö Lehto 1991, 246 Björkman 2006
-----------------------------	---

Piirustukset	Alkuperäinen piirustus (MV) E.von Ungern-Sternbergin muutospiirustus (EKM) Muutospiirustuksia, Espoon kaupungin tilakeskus Mittauspiirustus, Arkkitehtuurin historian laitos TKK, nyk. Aaltoyliopisto
---------------------	---

Valokuvat	
Arkistot	Rakennusvalvonnan arkisto, Arska Aaltoyliopisto

11. VILJAMAKASIINI

12. PIPARKAKKUTALO

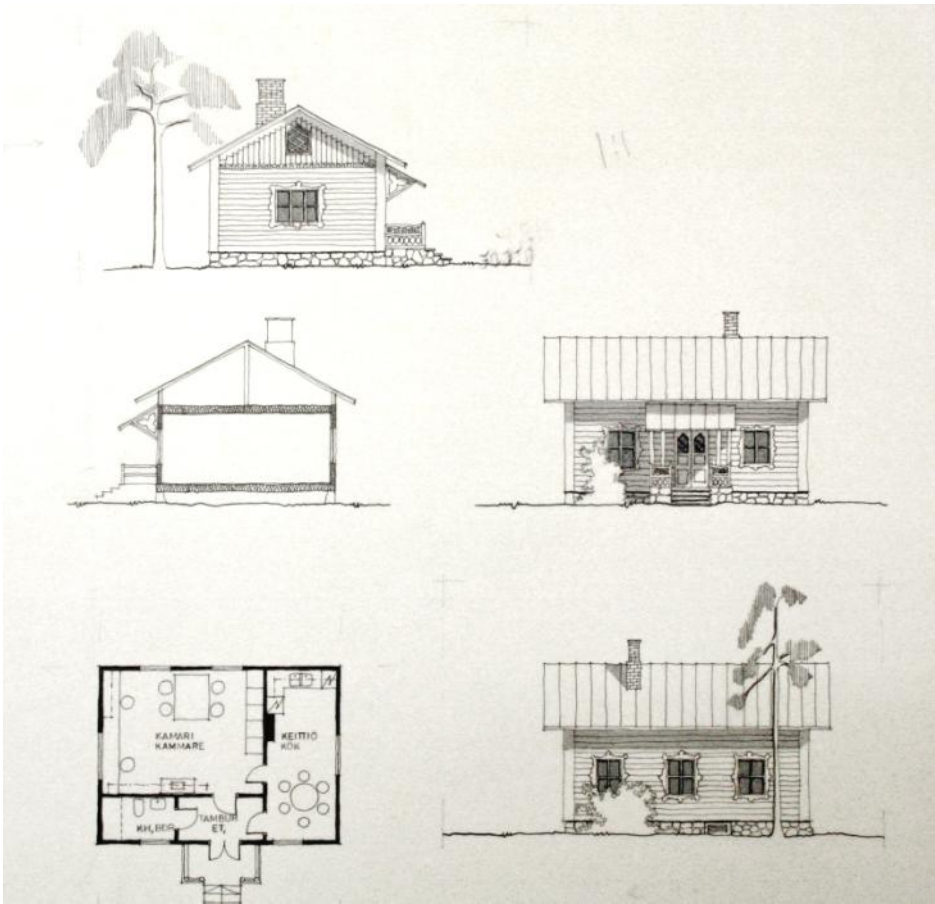
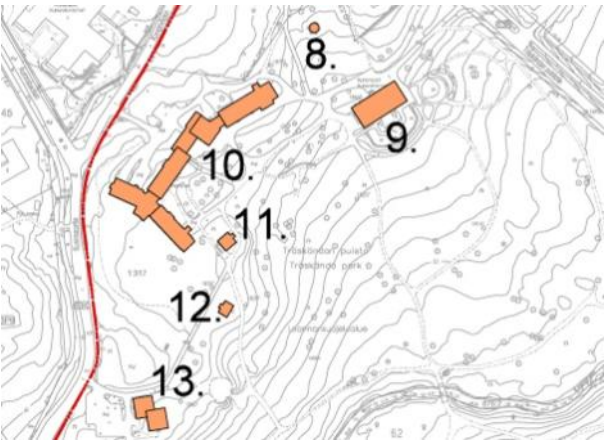
KOHDETIEDOT	
Rakennustunnus	49-458-1-317-5
Osoite	Kuninkaantie 41, Espoo
Käyttötarkoitus	Talousrakennukset (rak. rekisteri)
Kerrosluku	1
Valmistumisvuosi	Rakennusrekisterin mukaan valmistunut 31.12.1850, oik. 1820-luku?
Kaavoitustilanne	Yleiskaava

KESKEISET VAIHEET	
Rakennuspaikan muodostuminen	Rakennuspaikka on C.J. Walleenin aikaisen (1820-1840) kartanon varsinaisen puutarha-alueen länsipuolella viljamakasiinin lähetytyillä. Rakennus on esitetty Bohringin kartassa 1827: sijainti ylärinteessä jokilaakson pelto- ja niittykaistaleen yläpuolella, luoteispuolella on 1700-luvulla haka, myöhemmin pelto. Ulkoasua muokattiin Aurora Karamzinin aikana laajennetun maisemapuutarhan näkymien osaksi. Vuoden 1867 kartan mukaan viljamakasiinin ja Piparkakkutalon välissä on ollut pyöreä paviljonki, joka kooltaan muistuttaa keisarillista käymälää.

Suunnittelu	Vanhemman rakennukseen muutokset mahdollisesti 1850-luvulta arkkitehti G. Th. Chiewitzin ohjeiden mukaan. Julkisivun koristeet, varsinkin ikkunakehykset muistuttavat Chiewitzin suunnittelemaa ns. ”ryska stallet” tallirakennusta. Piirustuksia ei ole tavoitettu.
-------------	--

Rakentaminen	Mahdollisesti vanhemman, ajoittamattoman rakennuksen muokkaus Aurora Karamzinin toimesta.
--------------	---

Muutokset	Rakennuksen muokkaus Aurora Karamzinin sukulaisten kesämajoitusta tms. varten. Vuoden 1900 palovakuutusluettelossa mainittu ”Grefvens villa”; puurakennus, pärekatto; 8,9 x 6,5 x h 4,1 m, 2 huonetta. Todennäköisesti sama rakennus kuin vuoden 1925 rakennusluettelon mainitsema ”Parkvillan”. 1920-luvun jälkeen muutos Aurorakodin sairaanhoidajien asuinrakennukseksi. Talonmiehen asunto, piirustus E. von Ungern Stenberg 1973/74 Muutos ja korjaus harrastustilaksi; eteinen, keittiö, kylpyhuone, kamari. Espoon kaupunki / Anna-Maija Salo, 1973
-----------	--

Kuva 1965 HKM

NYKYTILANNE JA SÄILYNEISYYS

Inventointi 29.9.2014. MaS, VP 31.10.SMe

Yleiskuvaus

JULKISIVUT

Sokkeli on muurattu käyttäen lohkottuja, vaihtelevankokoisia kiviä, saumoissa ja pinnassa on erilaisia rapautuneen laastin jäänteitä, myös kalkkilaastia. Saumaus-laasti on peseytynyt kokonaan kuistin kohdalla. Kaakkoissivun kellarin ovelle johtaa betonista valettu porras.

Julkisivuissa on leveä, vaakasuuntainen, kulmikas ponttilautaverhous, joka profiilil-taan muistuttaa pesutuparakennuksen julkisivua; alaosassa on tasapintainen lauta-verhousvyöhyke. Päätykolmioissa on pystysuora peiterimaverhous, jossa on säily-neitä, profiilihöylättyjä rimoja. Koillispäädyn pinnassa näkyy jälkiä puretusta raken-teesta. Kaakkoispuolella on pieni raitisilmasäleikkö.

Julkisivut on maalattu valkealla öljymaalilla ja nurkkalaudat, räystäslaudat, vaakalis-tat, ulko-ovi, ikkunapuitteet, vuorilistat ja kuistin tolpat on maalattu punaisella öljymaalilla.

Vesikatteena on vihreäksi maalattu, hieman ruostunut palapeltikate. Pellitetty piip-pu on melko kapea ja sisältää todennäköisesti vain keittiön poistohormin. Avoräys-täitä kannattavat yksinkertaiset, muodoltaan viistetyt räystäskannakkeet. Puuosia on uusittu.

Kuistin rakenteissa näyttää olevan sekä säilyneitä että uusia osia. Tasanne ja porras ovat uutta puurakennetta. Kaidetta on osittain uusittu käyttäen vaneria. Tolpat on todennäköisesti uusittu vanhan mallin mukaan yksinkertaistaen, verrattuna seinä-tolppien rikkaampaan profilointiin. Katoksen kannakkeissa on koristeellisia puu-leikkauksia.

Alkuperäisenä säilynyt ulko-ovi on ikkunallinen, empiretyylinen pariovi, jonka peili-pintoja koristaa rombikuvio. Ikkuna-aukoissa on vinoristikot ja kitatut lasit. Raken-nus 7:n pohjoisen kuistin ulko-ovi on samalta ajalta. On mahdollista, että ovia kier-rätetty esimerkiksi päärakennuksen muutostöiden takia 1800-luvulla. Ovessa on erikoisen muotoinen painike, jonka ajoitus on epävarma. Kellarin uudehko ovi on verhottu pystysuuntaisella panelilla.

Ikkunoiden säilyneet ulkopuitteet on varustettu vanhoilla nuppisaranoilla. Lounais-päädyn pienen ikkunan muotopuristettuja kulmarautoja lukuun ottamatta, ikku-noissa on joko erittäin yksinkertaiset, suorakulmaiset kulmaraudat tai kulmavahvik-keet puuttuvat. Ikkunat ovat yleensä sivusaranoituja, sisään-ulosaukeavia ja pai-koin on ulosaukeavan ulkopuitteen sisäpuolella kiinteä sisäikkuna. Ikkunoissa on kitattuja, osin vanhoja laseja. Lounaispäädyn pikkuikkuna on yläsaranoitu ja siinä on muiden kuperaprofiilisten ikkunoiden sijaan tulppaaniprofiili. Ikkunaheloja on vaihdettu. Nykyisen keittiön kohdalla on säilynyt sisäpuolelta levytetty ikkuna. Koristeelliset, vinoristikolla jaetut ullakkoikkunat ovat ainoa reitti ullakolle. Ikkunoissa on pääosin monimuotoiset, reunoiltaan viistetyt vuorilaudat, joiden yläreunasta kohoaa lyyraa muistuttava osa. Eteläpäädyn pienessä ikkunassa on uudehkot, yksinkertaiset listat.

SISÄTILAT

Lattiat ovat lakattuja puulattioita, joissa on eri muutosvaiheissa käytetty erilevyisiä lautoja. Kuivissa tiloissa on melko leveä, siniseksi maalattu, yläosaltaan profiili-höylätty jalkalista1970-luvulta. Kylpyhuoneeseen on 1970-luvulla asennettu vihreä ”ornamenttilaatoitus”.

Lähes kaikki sisäseinät on verhottu tekstiilillä, jonka alustana on luultavasti levytys. Kylpyhuoneessa on ruskea muovipaneli.

Eteistä ja suihkua lukuun ottamatta, sisäkatoissa on säilynyttä, leveää lautaa ta-konaulakiinnityksellä. Eteisessä ja suihkussa on uudempaa, valkoiseksi maalattua lautanelia. Kaikki kattolistat ovat samanlaista koveraa mallia ja juontavat toden-näköisesti 1970-luvun korjauksesta.

Peiliovet ovat profiilien ja heloituksen osalta vaihtelevia. Vanhimmat ovet ovat säily-neet 1800-luvulta. Keittiön ja salin välinen, neljään tasakokoiseen peiliin jaettu ovi on uudempi ja todennäköisesti 1920-30-luvulta; painikekin on ajalle tyyppillinen. Etei-sen ja salin välisessä oviaukossa on vanhat saranat mutta ovilehti puuttuu. Eteistä lukuun ottamatta vuorilistat ovat luultavasti säilyneet aikaisemmilta vaiheilta. Etei-sen ja kylpyhuoneen ikkunaan koristeelliset vuorilistat muistuttavat profiililtaan jal-kalistaa ja juontavat todennäköisesti korjauksesta.

Ikkunapenkkejä on kasvatettu sisäseinien levytyksen yhteydessä. Ikkunoiden alla on 1970-luvun radiaattorit. Vanhan savuhormin seinämässä on säily-nyt säleikkö. Sulaketaulu on vanhempaa perua kuin 1970-luvulta ja salin sähköjohto-ja kulkee sekä vanhan puukaton sisällä että päällä. Vesikalusteet ovat 70-luvulta.

Kunto

Asennukset ja sisäpinnat periytyvät 1970-luvun kor-jauksesta. Keittiön ja eteisen välisen vanhan oven alin peili on haljennut. Julkisivuissa näkyy pintahometta erityisesti päätyjen yläosissa. Palapeltikatteessa on ruostetta ja maalipinta on monin paikoin kuoriutunut pois. Kuistin kaiteet ja rakenteet ovat korjauksen tarpees-sa.

Keskeiset piirteet

Harjakattoinen, vaakapanelilla vuorattu pienehkö asuinrakennus, jonka julkisivua leimaavat koristeelli-set vuorilistat ja kartanon 1850-1860 luvun puura-kennuksille tunnusomaiset yksityiskohdat.

Säilyneisyyden arvio

Julkisivujen ominaispiirteet ovat hyvin säilyneet. Vaihtuvat käytöt ja korjaustyöt ovat lyöneet leiman-sa sisätiloihin, joissa on säilynyt joitakin vanhempia yksityiskohtia.

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo Träskändan kartanokokonaisuuteen kuuluvan Pipar-kakkutalon lisäksi on kartanoalueella säilynyt vain viisi rakennusta Aurora Karamzinin kaudelta 1840 - 1895: meijerirakennusryhmä, keisarillinen latriini ja pesula.

Arkkitehtoninen arvo Rakennuksessa on piirteitä arkkitehti Chiewitzin välityksellä saapuneesta sveitsiläistyylistä. Saman-kaltaisen puuarkkitehtuurin vivahteita edustivat esimerkiksi talli, joka on myöhemmin purettu.

Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo Rakennuksen julkisivukäsittely viittaa siihen, että sen tulisi näkyä ainakin osittain maisemapuutarhan suunnalta.

Muut arvot

Arvoja heikentäviä tekijöitä Näymät rakennusta kohti maisemapuutarhasta käsin ovat kasvaneet umpeen.

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä Säilyneet julkisivut, rakenteet, materiaalit ja yksityis-kohdat. Suositellaan säilyneiden rakennusosien tarkempaa inventointia ennen seuraavaa korjausta.

LÄHTEET

Julkaisut, monisteet Käyttösuunnitelma 1974, 35
Härö Lehto 1991, 246
Björkman 2006

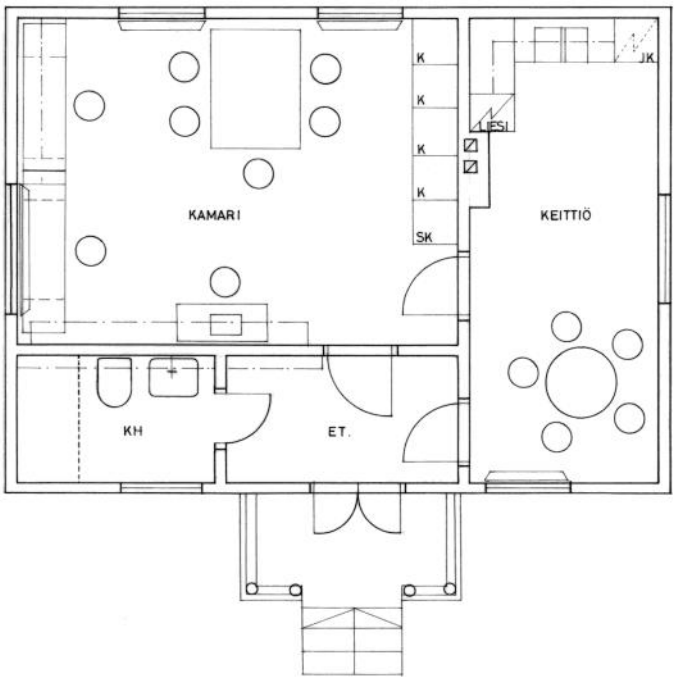
Piirustukset Muutospiirustuksia Espoon kaupungin tilakeskus

Valokuvat

Arkistot Rakennusvalvonnan arkisto, Arska

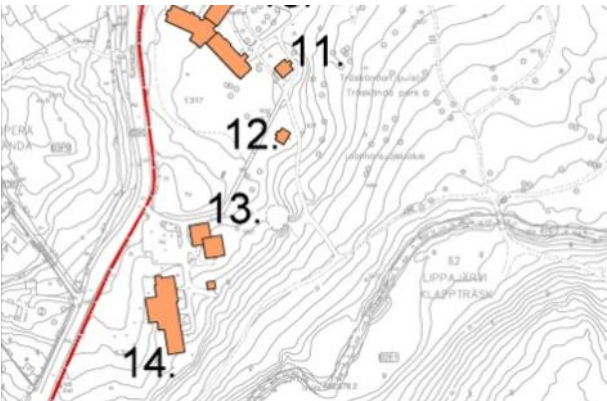
12. PIPARKAKKUTALO

13. ASUINRAKENNUS Aurorakoti ”Viisikko”

KOHDETIEDOT	
Rakennustunnus	49-458-1-317-2
Osoite	Kuninkaantie 41, Espoo
Käyttötarkoitus	Muut kerrostalot (rak .rekisteri)
Kerrosluku	4
Valmistumisvuosi	Rakennusrekisterin mukaan valmistunut 31.12.1957
Kaavoitustilanne	Yleiskaava
KESKEISET VAIHEET	
Rakennuspaikan muodostuminen	Arkkitehti E. v. Ungern-Sternberg, asemapiirrosluonnos kunnalliskotia varten 1950 (ei vastaa toteutusta asuinrakennusten osalta)
Suunnittelu	Henkilökunnan asuntojen periaateluonnoksia 1955, piirustukset kesä ja syksy 1956. <i>Pohjapiirrokset 17.6.1956 E v Ungern-Sternberg</i> Rakennus koostuu kahdesta pohjaltaan neliömäisestä rakennusmassasta, jotka on liitetty toisiinsa kullittain. Toinen osa sisältää kellarin ja kaksi kerrosta, toinen neljä kerrosta. Sisäänkäynti porrashuoneeseen on länsisivulla rakennuksen sisäkulmassa, toinen sisäänkäynti on eteläpäädyssä. Kunkin osan keskikäytävän varrella on kerroksittain keittiö, wc, kh ja kuusi majoitushuonetta, jotka on varustettu pesuallasyvennyksellä. Kellarissa on sauna ja talouuskellarit. Ullakkokerroksessa on seurustelutila keittokomeroineen, askartelutila ja vierashuone.
Rakentaminen	Vuonna 1957 piha-alueen reunaan valmistui kaksi henkilökunnan asuinrakennusta, joista toinen oli yhdenhengen huoneita käsittävä ”Pipsala”. Tässä, Aurorakodin asuinrakennus 2:ssa, on betonipilarirunko, kevyet väliseinät ja kantavat ulkoseinät. Rakennustyöselityksen mukaan ulkoseinän sisäkuori on 1 harvareikätiilen paksuista tiilimuurausta, ulkopuolella on 150 mm kevytbetonia. Ulkorappaus tehdään kamparappauksena, ikkuna- ja ovipielet rapataan sileiksi. Ikkunat ovat erillisiä aukkoja muuratussa ulkoseinässä. Ikkunat ovat yleensä sisäänpäin aukeavia RT 861.45 mukaan tehtyjä ikkunoita (E.v.U-S. 1956). Porrashuoneen väliseinät ovat kantavia betoniseiniä.
Muutokset	1977-80 Muutostöitä Muutos ja laajennus, uusi katos 1999-2000.”Asumispalvelukoti” Espoon tekninen keskus, Talonsuunnittelupalvelut.

Muutokset 1996
Muutostyö, pohjakerros muutospuustus. Espoon tekninen keskus: Kellarin ovi muurataan umpeen länsisivulla Purkupiirustukset 1996.

Muutostyö, 1. ja 2. kerroksen kerros purkupiirustukset. Espoon tekninen keskus: vasemmalla olevan rakennusvolyymin kuudesta majoitushuoneesta yksi muutetaan yhteistilaksi; oikeanpuoleisen volyymin ratkaisu pysyy ennallaan yhden ja kahden huoneen asuntoineen.

Muutokset 1999
Asuinrakennus 2 1999 luonnospuustus, Espoon tekninen keskus Muutos. Asumispalvelukoti. Ulkopuolinen laajennus ja IV-konehuone

Eteläpäätyyn rakennetaan kivrakenteinen hissi- ja tasanelaajennus sekä ulkopuolinen poistumiskierreporras.

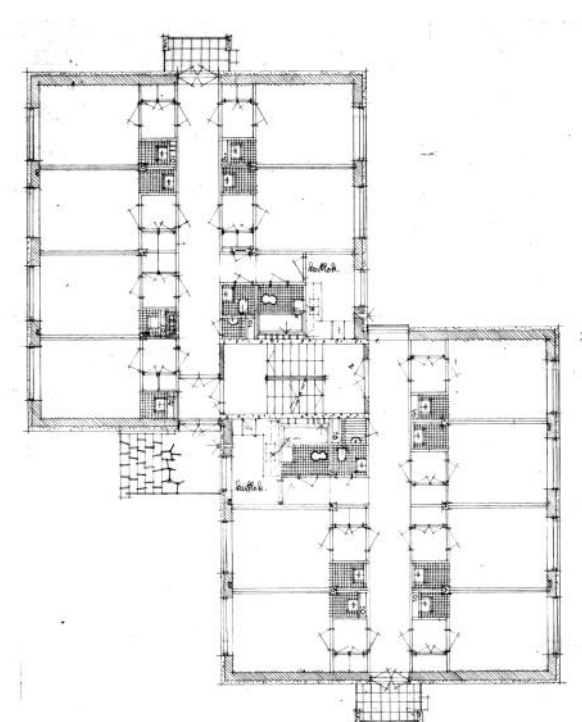
Pihapiirustus Aurorakodin asumispalvelukoti:
Uutta seinänvieruskiveystä ja laatoitusta, uudet sadevesikaivot.

Pääpiirustus 1999, julkisivu: kattotikkaat, kattosilta; porrashuoneen sisäänkäynnin päälle uusi katos muovipinnoitettua peltiä. Uudet ilmanvaihtokanavat sijoitetaan ulkopuolelle, 4-kerroksisen osan pohjoispäädyn eteen.

Julkisivun osat ja sävyt:
Punainen kattotiili
Ikkunat ja ovet, valkoinen
Rappaus, keltainen mcX002
Sokkeli, harmaa 3220
Uuden ulkoportaan kaide, valkoinen

Muutoksia pohjakerroksen majoitushuonejärjestelyissä, 1. ja 2. krs: toinen osa: 5 majoitushuonetta ja toinen osa: muutoksia majoitushuonejärjestelyissä: 5 majoitushuonetta ja yhteistila. 3. kerrokseen iv-konehuone; toiseen osaan olohuone, ryhmätila, keittiö, kodinhoitohuone ja toimisto.

Pohjapiirros. Erich von Ungern
-Sternberg 1956. Tilakeskus

NYKYTILANNE JA SÄILYNEISYYS

Inventointi 29.9.2014. MaS, VP 31.10.SMe

Yleiskuvaus

JULKISIVU

Betonisokkelissa on harmaa, pinnoitettu vaakalautamuottipinta ja säännöllisin välein rimalla tehty pystyura. Porrashuoneen oven ulkoportaat ovat betoni-rakennetta liuskekivipäällysteellä.

Julkisivupinnat ovat vaalean okrankeltaista rappaus-ta, jossa on ilmeikäs, vaakasuuntaisten harjausjälki-en muodostama pintakuvio. Ikkunoita on yhdistetty pareittain vaaleanharmaan, sileän rappauskentän avulla. Korkean osan pohjoispäädyssä on ikkunoiden välissä vaaleanharmaaksi maalattu pystyloma-laudoitus.

Pohjoispäädyn parvekkeen putkikaide vaikuttaa alkuperäiseltä. Valkoiseksi maalattu kaide on tiheää pystytankoa.

Savitiilikatto on hieman sammaloitunut, katolla on uusia iv-hormeja ja varusteita. Räystäät ja pääty-räystäät ovat melko lyhyet. Räystääiden puukannattajien muotoilu muistuttaa kunnalliskodin rakennus-ta. Räystääkannattajat, avoräystään aluslaudat ja tuulilaudat on maalattu valkoisiksi. Valkoiseksi maa-latut syöksytorvet on vedetty räystäään ”läpi”

Ikkunat ovat pääosin säilyneitä puuikkunoita, joiden heloja on vaihdettu. Tyypillinen ikkuna on sisään avautuva ja varustettu kapealla tuuletusikkunalla. Kellarissa on valkoiseksi maalatut puuikkunat. Por-rasikkunoista ylin on uusittu metalli-ikkuna.

Pohjoispäädyssä on valkoiseksi maalattu, todennä-köisesti alkuperäinen puu-lasiovi. Parvekeovien ajoitus on epävarma. Eteläpäädyssä on uusi, vaa-leanharmaa teräslasiulko-ovi.

Läntisen sisäänkäynnin uuden teräspuutkirunkoisen porraskatoksen vesikatteenä on vaalean harmaa pelti. Ulko-ovi on harmaa teräslasiovi. Liuskekivi-päällysteinen porras on säilynyt.

Eteläpäädyssä on poistumisportaan vieressä hissi-tornilaajennus, jonka ovet ja ikkunat ovat uusia. Julkisivurappaus on tehty vanhan mallin mukaan, sokkeli on kuitenkin sileä.

Sisätiloja ei tarkastella tässä.

Kunto

Keskeiset piirteet

Säilyneisyyden arvio

Muutos asumispalvelukodiksi v. 2000.

Pistetalotyyppiä edustava, kahden eri korkuisen, toisiinsa kulmittain liitetyn, harjakattoisen rakennus-volyymin muodostama rakennus, jossa on 1950-luvun kerrostalorakentamiselle tyypilliset julkisivu- ja kattomateriaalit.

Pohjaratkaisun tilarakenne keskikäytävineen ja ma-joitushuoneineen on pääosin säilynyt. Julkisivun ominaispiirteet ovat säilyneet, muutoksia ovat mm. ulkopuoliset ilmanvaihtokanavat, porrashuoneen laajennusosa ja sisääntulokatos.

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo

Träskändan kartanon muutos Espoon kunnallisko-diksi on paikallishistoriallisesti merkittävä. Henkilö-kunnan asuinrakennus oli osa laajamittaista, sodan-jälkeistä uudisrakennushanketta.

Arkkitehtoninen arvo

Asuntolakäyttöön alun perin rakennettu eleetön rakennus edustaa 1950-luvulle ominaista kerrostalo-arkkitehtuuria rapattuine julkisivuineen ja loivine betonitiilikattoineen.

Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo

Rakennus sijaitsee Träskändan puistoalueen reuna-vyöhykkeellä puuston katveessa ja muodostaa osan Aurorakodin rakennuskokonaisuutta, jolle on leimal-lista yhtenäinen rakennustapa materiaaleineen ja väriyksineen.

Muut arvot

Arvoja heikentäviä tekijöitä

Julkisivun ulkopuolelle sijoitetut ilmanvaihtokana-vat.

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä

Aurorakodin rakennuskokonaisuudelle yhtenäinen rakennustapa materiaaleineen ja väriyksineen, 1950-luvun säilyneet rakennusosat ja porrashuone. Suositellaan sisätilojen säilyneisyyden selvittämistä seuraavaa kunnostusvaihetta varten.

LÄHTEET

Julkaisut, monistheet

Piirustukset

Alkuperäiset luonnokset ja toteutussuunnitelmat EKM Erich von Ungern Sternberg piirustuskokoelma Muutospiirustuksia Espoon kaupungin tilakeskus Arska-tietokanta

Valokuvat

Arkistot

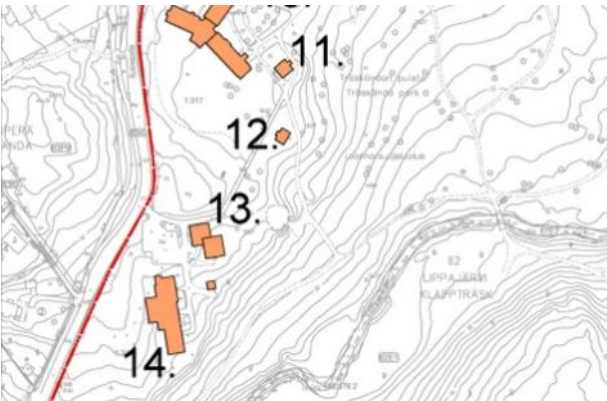
EKM
Rakennusvalvonnan arkisto, Arska
Tilakeskus, piirustusarkisto ja rakennus- sekä muu-tos- ja korjaustöiden rakennusselostukset

14. ASUINRAKENNUS Aurorakoti

KOHDETIEDOT	
Rakennustunnus	49-458-1-317-1
Osoite	Kuninkaantie 41, Espoo
Käyttötarkoitus	Terveystieteiden erityislaitokset (rak. rekisteri)
Kerrosluvu	3
Valmistumisvuosi	Rakennusrekisterin mukaan valmistunut 31.12.1957
Kaavoitustilanne	Yleiskaava

KESKEISET VAIHEET	
Rakennuspaikan muodostuminen	Arkkitehti E. v. Ungern-Sternberg, asemapiirrosluonnos kunnalliskotia varten 1950 (ei vastaa toteutusta asuinrakennusten osalta)
Suunnittelu	Henkilökunnan asuntojen periaateluonnoksia 1955, piirustukset kesä ja syys 1956. Arkkitehti E. v. Ungern-Sternberg
	Alkuperäiset piirustukset: Pohjois-eteläsuuntainen, kaksikerroksinen rakennus koostuu kolmesta porraskamellista, joiden sisäänkäynnit ovat itäpuolella. Runkosyvyyden on 10,9 m ja koko pituus 50,7 m. Rakennusmassa on lievästi porrastettu pituussuuntaan siten, että ylärinteessä sijaitseva pohjoispään C-porraskamelli siirtyy julkisivun linjasta n. 0,8 m itään päin.
	1.-2. kerroksessa on yhteensä 18 asuntoa, joiden koko vaihtelee yksiöistä kolmen huoneen ja keittiön asuntoihin. Huoneistoalat vaihtelevat 20 - 63 m2.
	Kellarissa on varastoja, suojahuone, talouskellareita ja pesutupa. A-portaan maantasoon kellarikerroksessa on lisäksi kaksi asuntoa, joista toisen huoneistoala 72 m2, toisen 40 m2

Rakentaminen	Vuonna 1957 valmistui kaksi henkilökunnan asuinrakennusta, joista toinen oli tarkoitettu perheille. Rakennuksessa on betonipilarirunko, kevyet väliseinät ja kantavat ulkoseinät. Rakennustyöselityksen mukaan ulkoseinän sisäkuori on 1 harvareikätiilen paksuista tiilimuurausta, ulkopuolella on 150 mm kevytbetonia. Lämpöjohtonousut on upotettu ulkoseinään. Ulkorappaus tehdään kamparappauksena, ikkuna- ja ovipielet rapataan sileiksi. Ikkunat ovat erillisiä aukkoja muuratussa ulkoseinässä. Ikkunat ovat yleensä sisäänpäin aukeavia RT 861.45 mukaan tehtyjä ikkunoita (E.v.U-S. 1956).
	Porrashuoneen väliseinät ovat kantavia 300 mm tiiliseiniä. C-lamellin pääty on umpinainen, A-lamellin päädyssä on ikkunat.

Muutokset	1987 vähäisiä muutostöitä
	2005 Muutos ja laajennus 258m2 laajennus, Q U A D arkkitehdit Oy / Juha Huuhtanen.
	Aurorakodin osasto I sijaitsee muutetussa, entisessä henkilökunnan perheasuntalossa. Tämä nuorten osasto kuuluu sairaalalaitospalvelujen alaisuuteen.

NYKYTILANNE JA SÄILYNEISYYS

Inventointi	24.6.2014 MoS, SMe 29.9.2014 VP, MaS
Yleiskuvaus	Betonisokkelissa on harmaa, pinnoitettu vaakalautamuottipinta ja säännöllisin välein rimalla tehty pystytura. Julkisivupinnat ovat vaalean okrankeltaista rappaus- ta, jossa on ilmeikäs, vaakasuuntaisten harjausjälki- en muodostama pintakuvio. Ikkunoita on kehystetty vaalealla, sileällä rappauksella. Länsisivulla on muutama ranskalainen parveke; kai- de on valkoiseksi maalattua, tiheää pystytankoa. Vesikatteena on sammaloitunut punainen tiilikate. Eteläpäädyssä on harmaaksi maalatun vaakarimoi- tuksen suojaama pulpettikattoinen ulkonema. Sokkelia kiertää karkea soravyöhyke Itäisivulla on lamellien keskellä sisäänvedetty, valkoi- seksi maalattu, sileä rapattu umpinainen alue. Itäisivulla on keraamisten ruskehtavien laattojen kehystämä, alkuperäinen ulko-ovi: tammilasiovi, alkuperäinen vinokulmainen vedin. Pääasiassa vanhoissa seinärakenteissa on vanhat, säilyneet puuikkunat. Itäisivulla on lasitettu, harmaaksi maalatulla teräs- rungolla rakennettu sisääntuloterassi, jonne johtaa pohjoisesta esteetön sisäänkäyntiluiska. Korkea sok- keli on päällystetty liuske kivillä. Pohjois- ja länsipuolella on laajennusosa, jonka julki- sivu on vaaleaa, sileää rappaus- ta, maalaamaton be- tonisokkeli on sileä. Uudisoosan kuuluvat oleskelu- parvekkeet ja pohjoisen sisäänkäynnin lasikatos.

Kunto Keskeiset piirteet

Rakennuksen muutos– ja laajennustyöt v. 2005. Kolmen porrasmallin muodostama kaksi-kolmi- kerroksinen rakennus, jonka säilyneessä osassa on 1950-luvun kerrostalorakentamiselle tyypilliset julki- sivu– ja kattomateriaalit, kuten karkea, harjattu rap- pauspinta ja tiilikate. Kokonaisuudelle alisteisten laajennusosien arkkitehtoninen ilme, materiaalit ja väritys perustuvat hallittuun kontrastivaikutelmaan.

Säilyneisyyden arvio

Rakennuksen alkuperäinen volyymi on laajennuksis- ta ja muutoksista huolimatta hahmotettavissa. Laa- jennusosat sijoittuvat pääosin ”taustalle” metsäisen länsipihan puolelle. Uusi, keskitetty sisäänkäynti on muuttanut porrasmalleihin perustuvan tilaraken- teen. Porrashuoneiden ikkunat ja tuuletusparvek- keet on korvattu umpinaisilla ulkoseinillä. Säilyneitä osia ovat julkisivupintojen ja vesikatteen lisäksi asuntojen ikkunat ja ulko-ovet.

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo	Träskändan kartanon muutos Espoon kunnallisko- diksi on paikallishistoriallisesti merkittävä. Henkilö- kunnan asuinrakennus oli osa laajamittaista, sodan- jälkeistä uudisrakennushanketta.
Arkkitehtoninen arvo	Eleetön rakennus edustaa säilyneiltä osiltaan 1950- luvulle ominaista kerrostaloarkkitehtuuria rapattui- ne julkisivuineen ja loivine betonitiilikattoineen.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo	Rakennus sijaitsee Träskändan puistoalueen reuna- vyöhykkeellä puuston katveessa ja muodostaa osan Aurorakodin rakennuskokonaisuutta, jolle on leimal- lista yhtenäinen rakennustapa materiaaleineen ja väriyksineen.
Muut arvot Arvoja heikentäviä tekijöitä	Laajennusosat, melko massiivinen uusi sisäänkäynti sekä porrashuoneiden ikkunoiden ja tuuletusparvek- keiden korvaaminen umpinaisilla ulkoseinillä.

SUOSITUKSET

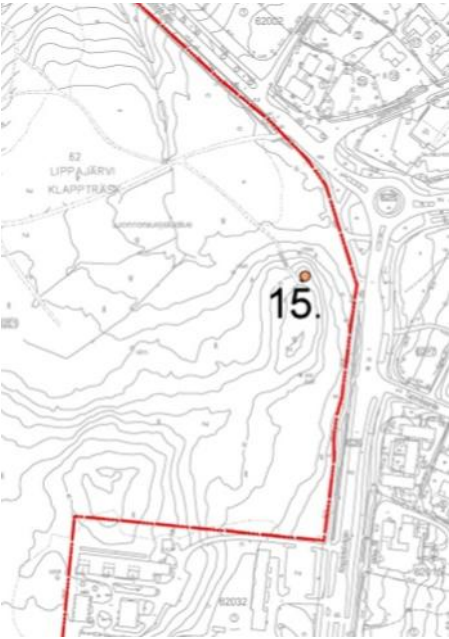
Vaalittavia ominaispiirteitä	Säilyneet piirteet, kuten alkuperäinen kokonaishah- mo, puuikkunat, harjattu rappaus ja loiva tiilikate.
-------------------------------------	--

LÄHTEET

Julkaisut, monisteet Piirustukset	Alkuperäiset luonnokset ja toteutussuunnitelmat EKM Erich von Ungern Sternberg piirustuskokoelma Muutospiirustuksia Espoon kaupungin tilakeskus Arska-tietokanta
Valokuvat Arkistot	EKM Rakennusvalvonnan arkisto Tilakeskus, piirustusarkisto ja rakennus- sekä muu- tos- ja korjaustöiden rakennusselostukset Sosiaalitoimen arkisto

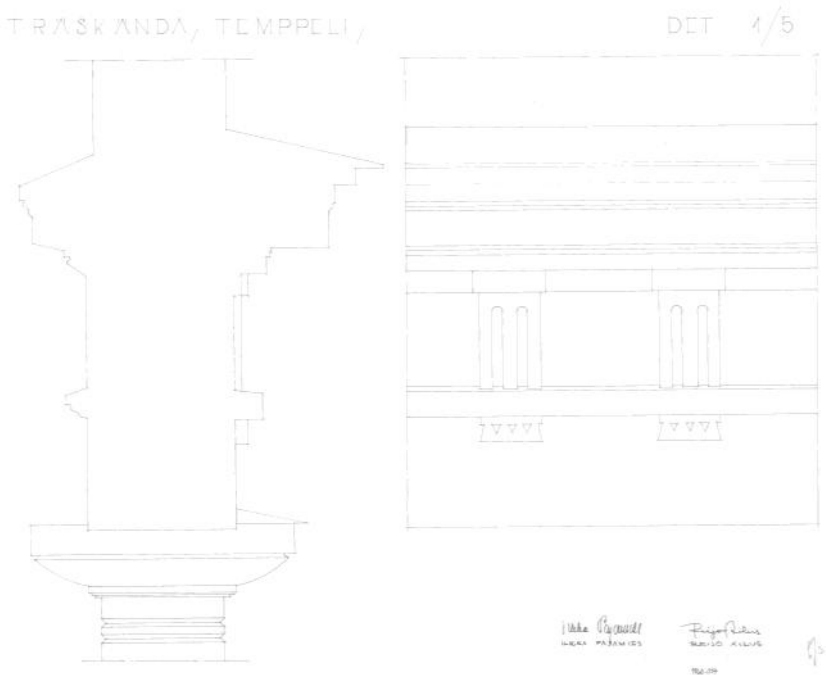
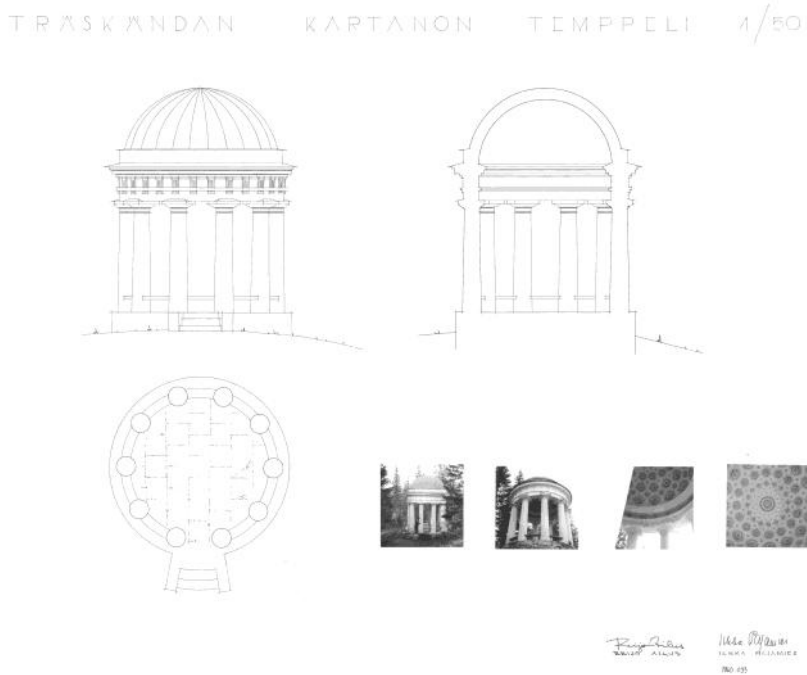
15. TEMPPELI

KOHDETIEDOT	
Rakennustunnus	49-62-9908-1-8
Osoite	Lippajärventie 48, Espoo
Käyttötarkoitus	
Kerrosluku	1
Valmistumisvuosi	1820-luvulla (oletus)
Kaavoitustilanne	Yleiskaava
KESKEISET VAIHEET	
Rakennuspaikan muodostuminen	Bohringin kartta vuodelta 1827 esittää tilannetta, jossa pyöreä huvimaja sijitsee kaukana uudesta pää-rakennuksesta, joen vastarannalle. Rakennus muodosti C. J. Walleenin säteittäisen puistosommitelman pitkän näkymäakselin pääteaiheen. Paikka oli tuolloin varsinaisen puutarhan ulkopuolella ja Suuren Rantatien toisella puolella.
Suunnittelu	C.L. Engel. Piirustuksia ei ole tavoitettu. Irma Lounatvuori kirjoittaa 1991: ” Vuonna 1827 tehdyn kartan mukaan puiston etelälaidalla metsäisellä kumpareella on pyöreä rakennus. Paikalla on meidän päiviimme saakka säilynyt doorilaisen järjestelmän mukaan rakennettu avoin pyörötemppe- li. Kymmenen sileätä doorilaista pylvästä kannattaa triglyfipalkistoa ja siitä portaittain nousevaa kupolia, jonka sisäpuolinen holvi on maalaamalla kasetoitu. Tätä temppe- liä, joka herätti jo aikalaisten ihastusta on oikeutetusti pidetty Engelin suunnittelemana (Törngren 1925, 279), vaikkei piirustusta tai rakenta- miseen liittyvää dokumenttia olekaan säilynyt. Lisäk- si voidaan olettaa Engelin suunnitelleen Walleenin puistoon muitakin rakennelmia, joita 1827 kartan mukaan on lukuisia.” (Lounatvuori 1991, 477). Temppeleistä ovat kirjeissään kirjoittaneet Jean Boije 1827 ja Alexander Armfelt 1837.
Rakentaminen	Walleenin kartan esittämät, joen eteläpuolella ole- vat huvimajat tai puistorakennelmat voidaan verrata Herttoniemen kartanon huvimajoiksi otaksuttuihin, CL Engelin laatimiin piirustuksiin (Lounatvuori 1991, 472), jotka esittävät kivirakennuksia jäljitteleviä ke- vyitä puurakennuksia.
Muutokset	Tarkkoja rakennustietoja ei ole löytynyt. Kartta 1827 ja kirjeenvaihto vahvistavat rakennusajan. Toteutunut temppe- li on esitetty Magnus v Wrightin maisemapiirroksessa v. 1850.. Kupoli- holvin pinta on puurakenteen kannattamaa tikkurappausta (kuva: Härö 1984). 1960 Mittauspiirustus ja valokuvat, TKK Reijo Ailus, Ikka Pajamies. Kupolin maalausten suojalasi lisätty myöhemmin.

Mittauspiirustukset 1960. Aaltoyliopisto.

Kuva n. 1900. Museovirasto

Kupolin sisäpinta ja friisi 1960.

NYKYTILANNE JA SÄILYNEISYYŚ

Inventointi	24.6. 2014. MoS, SMe 29.9.2014. MaS, VP 31.10.SMe
Yleiskuvaus	Pyörötemppelin stylobaatti on rakennettu lohkotuista kivistä, jotka on muotoiltu myötäilemään jalustan kaarevaa ulkoreunaa. Stylobaatin kiveys on tehty neliömäisistä kalkkivikivilaatoista, jonka alusrakenteista ei ole tarkkaa tietoa. Tasanteen pinnassa on paikkauksia ja jälkiä sementtipitoisesta laastista, jolla on mahdollisesti pyritty suojaamaan vaurioille altista rakennetta.

Portaassa on ristipäähakattuja, kaarevia graniittiaskelmisiä. Ei ole varmaa, ovatko ne alun perin kuuluneet rakennukseen, vai onko ne lisätty myöhemmin 1800-luvulla.

Sileät, ylöspäin kapenevat pylväänvarret nousevat suoraan stylobaatilta. Oletettavasti rakenne on rappua tiilimuurausta. Rappaus on lohjennut kosteudelle alttiissa alareunassa. Pylväät on hiukan ylättään maalattu vaalean okran värisellä maalilla. Maali ei vaikuta kalkkimaalilta, vaan sitä on paikoin irronnut kalvomaisesti.

Pylväitä yhdistävät järeet, mustaksi maalatut kaarevat puupenkit, joita kannattavat teräslevykannakkeet on pultattu pylväänvarsiin.

Kupolia kannattavan palkiston sisäpuolella ollut maalattu friisi, joka näkyy arkkitehtiopiskelijoiden valokuissa v. 1960, on maalattu yli punaisen ruskehtavalla sävyllä. Kupolin sisäpintaan on maalattu kahdeksankulmaisia, ruusukkeiden koristamia kasetteja. Pinnan suojaksi on alapuolelta asennettu vaakasuora, ympyrämuotoinen suojalaistus, joka koostuu metalliprofiileihin kiinnitetyistä ruuduista.

Kupolin vesikatteenä on vihreäksi maalattu, pystysaumattu pelti. Pellitys suojaa myös ulkonevia listoja ja kapiteelien neliömäisiä abacus-pintoja. Kupolia kannattavan palkiston friisi on maalattu vaalean okrankeltaisella sävyllä, triglyfit ja abacusosat valkoisella. Kupolipintaa valaistaan reunoille kiinnitettyjen valaisinten avulla.

Kunto	Portaiden saumoissa kasvaa sammalta. Pylväiden alareunasta irtoaa rappausa. Hilseilevä maalipinta. Kalvomaisen maalipinnan takia kosteus ei pääse haihtumaan rakenteista. Pylväisiin on maalattu graffitit.
Keskeiset piirteet	1700-1800-luvun puistotemppeleiden tyyppinen sijainti kukkulalla katseenvangitsijana. Klassisen pyörötemppelin rakennusosat ja mittasuhteet—stylobaatti—pylväät—palkisto—kupoli.
Säilyneisyyden arvio	Temppeli on rakennettu jo 1820-luvulla. Korjausten ja muutosten dokumentointia ja itse rakennusta tutkimalla on mahdollista selvittää muutoksia tarkemmin. Kupolin kannan sisäpuolen friisi on maalattu yli. Nykyinen väritys herättää kysymyksiä, perustuuko se lainkaan tietoon alkuperäisen värityksen sävyistä ja jäsentelystä.

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo	Träskändan kartanopuiston vanhimpia säilyneitä rakennuksia, periytyy C.J. Walleenin kaudelta, säteittäisen puistosommitelman ajoilta.
Arkkitehtoninen arvo	Klassinen pyörötemppeli on eräs maisemapuutarhataiteen suosituimmista teemoista. Temppeli edustaa perinteisesti arkkitehtuurin korkeinta hierarkiaa.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo	Asema katseenvangitsijana eri suunnilta katsoen. Näkymät maisemaan, vrt. von Wrightin piirros 1850.
Muut arvot	
Arvoja heikentäviä tekijöitä	Maalipinnan laatu ja koostumus, samea väritys, ilkvallan aiheuttamat vauriot. Suojalasin ristikon hallitseva visuaalinen vaikutus.

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä	Näkymät ja temppelin maisemallinen asema, lähiympäristön puutarhataiteellinen laatu, rakennuksen materiaalien ja pintojen alkuperäisen toteutuksen ensisijaisuus.
Suosituks	Rakennustutkimus tulevien restaurointi- ja konservointitoimenpiteiden perustaksi.

LÄHTEET

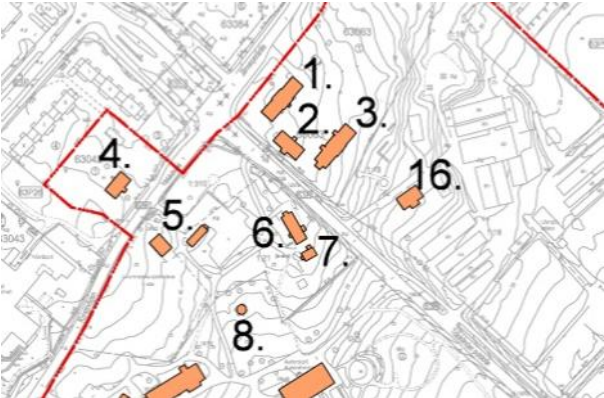
Julkaisut, monist	Törn gren 1925, 279. Lounatvuori, Irma 1991, <i>Puistopaviljonkeja ja hautakappeleita</i> , C.L. Engel näyttelyluettelo 1991; 468-479. Härö Lehto 1991, 245 Björkman 2006
Piirustukset	1960 Mittauspiirustus, TKK. Ilkka Pajamies, Reijo Ailus.
Valokuvat	Museovirasto
Arkistot	Aalto-yliopisto

16. KAUPPAPUUTARHAN PÄÄRAKENNUS

KOHDETIEDOT	
Rakennustunnus	49-458-1-18-1
Osoite	Träskändan puistotie 9-11 2940 Espoo
Käyttötarkoitus	Asuinrakennus
Kerrosluke	2
Valmistumisvuosi	1945
Kaavoitustilanne	Asemakaava

KESKEISET VAIHEET	
Rakennuspaikan muodostuminen	Alue sijaitsee Träskändan puistotien itäpuolella, Pitkäjärven suuntaan viettävässä etelärinteessä. Aurora Karamzinin aikana perustettuun puutarhaan rakennettiin palmuhuone (talvipuutarha, orangeria), kylmiä ja lämpimiä kasvihuoneita sekä kasvilavoja, joita hoitivat kartanon palkkaamat puutarhurit. Kasviluetteloita on säilynyt mm. puutarhuri Charles Orionin ajoilta 1860-luvun loppupuolelta. Kartanon talouteen kuului jo 1800-luvulla kauppapuutarhatoiminta ja taimien myynti. Huonokuntoisesta, mutta korjauskelpoisesta orangeriasta on maininta vuonna 1864 [kirje 14.3.1864 F.Carlsen, KA, AT]. Valokuva 1800-luvulta esittää terassilla sijaitsevaa, sirorakenteista, koristeellista orangeriaa, joka on symmetrinen ja varustettu poikkipäädellä. Vuoden 1900 palovakuutusluettelossa mainitaan ”Orangeribyggnad; glas, plåt”. Kun puutarhaviilijöiden yhdistys vieraili Träskändassa heinäkuussa 1909, osallistujat katsastivat mm. viiniköynnöksille ja persikoille omistettuja kasvihuoneita puutarhuri Hj. Hallgrenin johdolla (Finska Trädgårdsodlaren 1909, 150).

Neljän hehtaarin alueella oli 1920-luvulla kasvihuoneiden ja -lavojen lisäksi hedelmätarhoja, marjapensaita ja mansikkaviljelmää. Kun puutarha-arkkitehti Paul Olssonilta v. 1922 pyydettiin arvio Träskändan puisto- ja puutarha-alueesta, hän kirjoitti kauppapuutarha-alueesta seuraavasti: *Trädgårdsområdet, som är beläget intill parken, omfattar ca 4 ha, och kan undertecknad åter efter gängse pris på orten värdera detta område med fruktdriverier, växthus, drivbänkar, bärbuskar och jordgubbsplanteringar till ett pris av Fmk 150.000:-*” (Olsson 14.8.1922). Vuonna 1925 kartanon rakennuskantaan kuului rakennusluettelon mukaan puutarhurin asunto, mitoiltaan 6 x 8 m, h 6m, 4 huonetta. Tämä tarkoittanee alempana rinteessä sijainnutta 1800-l. puurakennusta, joka sittemmin on purettu tai siirretty. 1926 alue myytiin puutarhuri Emil Hallgrenille, joka oli toiminut kartanon puutarhurina Törngrenin omistuskauden lopulla. Orangeriarakennuksen poikkipäädellä varustettu keskiosa oli kartan perusteellä jäljellä vielä v. 1938.

Suunnittelu

Puutarhuriperheen uusi asuinrakennus suunniteltiin entisen palmuhuoneen paikalle. Suunnittelusta vastasi rakennusmestari Bernhard Olin. Olin oli osallistunut kartanon päärakennuksen muutos- ja laajennustöihin.

Rakentaminen

Vuonna 1943 näkyy ortoilmakuvassa, että nykyisen rakennuksen rakennustyö on meneillään. Rapattu asuinrakennus valmistui 1945.

Muutokset

Puutarhuri Emil Hallgrenin kauppapuutarhatoimintaa jatkoivat 1938 jälkeen hänen poikansa, puutarhuri Johan Hallgren (s. 1908) ja sittemmin puutarhuri Per-Erik Hallgren (s. 1941). Perheyrittäjä toimii edelleen osakeyhtiönä samalla paikalla.

Pohja- ja julkisivupiirustukset on julkaistu Träskändan oppilaskilpailun yhteydessä 1971. Tuolloin rakennus muodosti yhden asunnon, jonka 1. kerroksessa oli eteishalli, keittiö, palvelijahuone, ruokasali, olohuone, isännän huone ja ns ”budoir”. Toisessa kerroksessa oli halli ja kolme makuuhuonetta.

Vuonna 1976 julkaistujen tietojen mukaan rakennuksessa oli kaksi asuntoa; 1. kerroksessa oli neljä huonetta, keittiö ja halli, 2 kerroksessa kolme huonetta, keittiö ja halli. Kellarikerroksessa oli autotalli, pannuhuone, sauna ja varastotilaa. (Finlands svenska kommuner, 1967, 323-324)

Rakennuksen sisätilan muutoksia ei ole inventoitu.

Talvipuutarha 1800-luvulla. Museovirasto

Karta 1938. EKM

NYKYTILANNE JA SÄILYNEISYYS

Inventointi 31.10.2014 MoS SME

Yleiskuvaus Rakennus on pohjamuodoltaan T-muotoinen, symmetrinen ja varustettu etelään suuntautuvalla poikkipäädyllä. Pääsisäänkäynti on ylärinteen puolella. Kolmiopäädyllä varustettua sisäänkäyntikatosta kehystävät klassiset pilarit.

Nykyinen rakennus ei täysin vastaa Bernhard Olinin alkuperäistä julkisivupiirustusta. Eteläsakara on korotettu kaksikerroksiseksi, kun piirustus esittää yksi-kerroksista, tasakattoista ulkonemaa, jonka päälle on sijoitettu 2. kerroksen parveke balusterikaiteineen.

Ikkunoita on todennäköisesti suurennettu ja ikkunajako on pelkistynyt. Ikkunat ovat joko yhtenäisiä, neliömäisiä ruutuja tai kapealla tuuletusikkunalla varustettuja.

Sokkeli on muurattu säännönmukaisista graniittiharjoista, jotka rakentamisajankohtaa ajatellen mahdollisesti ovat olleet kierrätystavaraa. Kellarin ikkunat on sijoitettu sokkelin yläosaan. Julkisivut on rapattu sileiksi. Porrastetut räystääs- ja kerroslistat on tehty muuraamalla ja rappaamalla. Nykyistä väritystä leimaavat voimakkaan keltainen seinäpinta, valkoiset listat, vihreäksi maalatut ikkunapuitteet ja punainen tiilikate.

Kunto

Keskeiset piirteet

Selkeä, harjakattoinen, symmetrinen rakennusvolyymi, joka sijaitsee näkyvällä paikalla kartanon aikaisemman talvipuutarhan kohdalla.

Säilyneisyyden arvio

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo Kartanon puutarhan paikalle kauppapuutarhan perustaneen, Träskändan kartanon puutarhuriperheen rakennuttama asuinrakennus. Paikallishistoriallista mielenkiintoa.

Arkkitehtoninen arvo Selkeä, harjakattoinen, symmetrinen rakennusvolyymi kauppapuutarhan keskuksena.

Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo Rakennus on maamerkinä Träskändan puistotien itäpuolen rinteessä, paikalla jossa ennen sijaitsi talvipuutarhan symmetrinen rakennus.

Muut arvot Puutarha- ja kasvihuoneviljelyn jatkuvuus 1800-luvulta 2000-luvulle.

Arvoja heikentäviä tekijöitä Ikkunamuutokset.

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä Orangerian keskiosan paikalle rakennetun asuinrakennuksen tunnistettava, itsenäinen hahmo maisemassa, taustalla rehevä puusto.

LÄHTEET

Julkaisut, monisteen Finlands svenska kommuner, s. 323-324. Turku 1976
Träskändan ideakilpailun ohjelma 1971, TKK Arkkitehtuurihistorian laitos Moniste (EKM)
Kunnanvaltuuston myöntävä päätös 20.8.1926, koskien puutarhuri Hallgrenin anomusta saada omistaa kiinteistö Espoossa (Nyland 24.8.1926).
Törngren 1925, 36-37.
Härö Lehto 1991, 241-243
Björkman 2006

Piirustukset Oppilaskilpailu 1971, moniste

Valokuvat

Arkistot Rakennusvalvonnan arkisto, Arska

17. PESUTUPA

KOHDETIEDOT	
Rakennustunnus	49-62-1-1-1
Osoite	Träskändan puistotie 5, Espoo
Käyttötarkoitus	Asuinkäyttö
Kerrosluku	3
Valmistumisvuosi	Rakennusrekisterin mukaan ”ei tietoa”
Kaavoitustilanne	Asemakaava
KESKEISET VAIHEET	
Rakennuspaikan muodostuminen	Bohringin kartan mukaan rannalla ei ollut rakennusta vielä 1827. Pesutupa rakennettiin 1850-luvulla.

Pitkäjärven pohjukan ja jokiuoman vaaitukseen liittyvä kartta v. 1862 esittää järven poukaman rantaviivaa ja maantiesillan itäpuolella olevaa tekosaarta, mutta ei tarkemmin pesutuvan aluetta. Pesutupa ja sen viereisellä rantaviivalla oleva venevaja näkyvät vuonna vuosina 1865-1867 täydennetyssä tiluskartassa (EKM).

Vuonna 1880 kuvattu näkymä päärakennuksen suunnalta osoittaa, että pesutuvan edessä on ollut rantaviivaa myötäilevä rantalaiturirakennelma paa-luineen ja sen päässä venevaja, pohjois-etelä-suuntainen pitkä harjakattainen rakennus, jonka päädyissä on kattoratsastajat.

Suunnittelu

Kartanon piirustuskokoelmassa on säilynyt pesutuvan piirustus laitteineen, joka on päivätty Pietarissa 1859: Système Bouillon Müller et Cie; Chalet Buanderie. Pohjakerroksessa on pyykin vastaanotto ja varsinainen pesula. Toisessa kerroksessa on valkaisuhuone sekä mankeli- ja silityshuone. Nurkassa on porrashuone. Rakennus on pohjamitoiltaan 8,10 x 10 m.

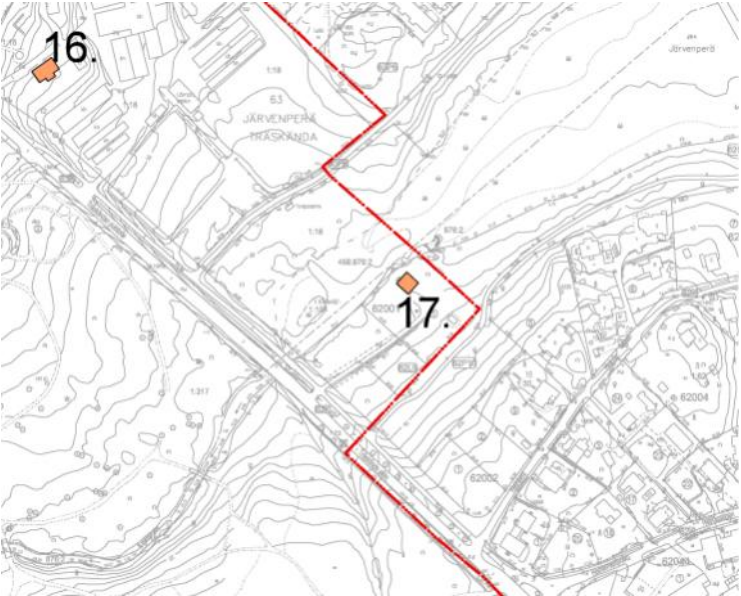
Rakentaminen

Asiamiehen kirjeessä AK:lle käsitellään 1864 pesutuvan paloa ja rakennusmestari Danielssonin uudistusehdotusta; 1869 Pesutupa valmistunut, pärekatto; maininta kirjeessä (KA, AT)

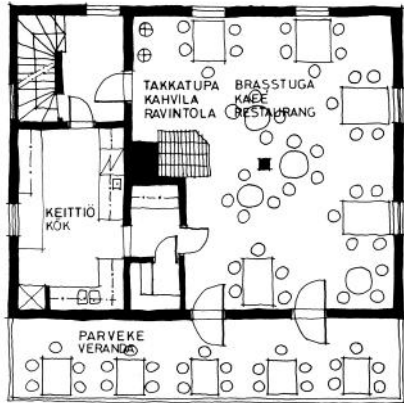
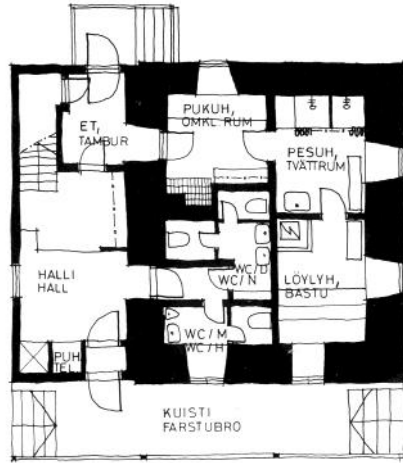
Muutokset

1900 palovakuutusluettelon mukaan pesutupa, ”Tvätthus”, on puurakenteinen, pärekattoinen rakennus jossa on 4 huonetta. Mitat 10,1x8,1, h 7,1m sopivat yhteen v. 1859 piirustuksen kanssa. Valokuvassa vuodelta 1880 näkyvät sekä venevaja että pesularakennus ja sen edessä puupaalujen varaan tuettu rantalaituri.

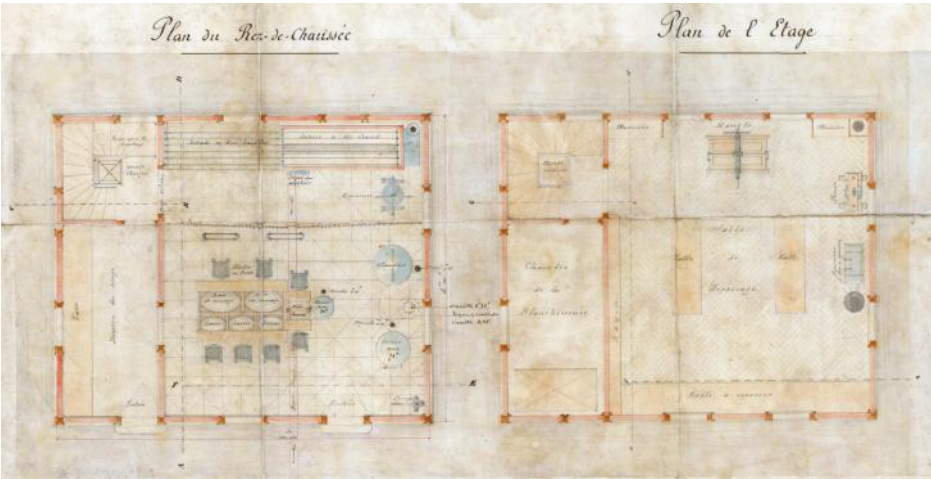
Käyttösuunnitelman julkaisussa 1974 on esitetty kolmen kerroksen pohjapiirroksat suunnittelu-ehdotuksen yhteydessä.

Kuva 62. Pesutuvan 1. kerros 1:100.

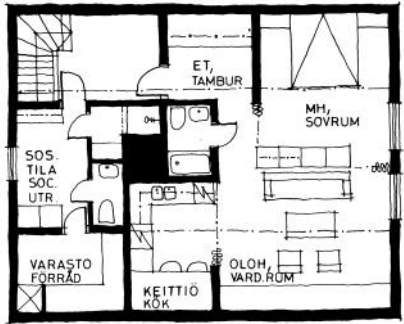
Kuva 61. Pesutuvan 2. kerros 1:100.

Pesutuvan piirustus laitteineen on päivätty Pietarissa 1859: Système Bouillon Müller et Cie; Chalet Buanderie. Museovirasto

Näkymä päärakennuksesta 1800-luvun lopulla. Taustalla pesula ja venevaja. Museovirasto

Kuva 63. Pesutuvan 3. kerros 1:100.

Pohjapiirroksat. Käyttösuunnitelma 1974. Ehdotettu kahvilakäyttö ei toteutunut.

Näkymä Pitkäjärven poukaman suuntaan 1930-luvulla. Taustalla pesula. EKM

NYKYTILANNE JA SÄILYNEISYYS	
Inventointi	24.6.2014. MoS, VP 31.10.SMe
Yleiskuvaus	Lähellä rantaviiva sijaitseva rannan suuntainen kolmikerroksinen, harjakattoinen rakennus. Pohjakerros on 2/3 kivirakennetta ja 1/3 puurakennetta, ylemmät kerrokset ovat kokonaan puurakennetta. 1. kerroksessa on noin metrin paksuisten ulkoseinien rajaama tila, josta on ikkunat kolmeen suuntaan. Puurakenteisessa päätyosassa on sisäporras. 2. kerroksessa on kivirakenteen päällä yhtenäinen huonetilä, josta on ikkunat kolmeen suuntaan ja sisäseinällä savuhormi. 3. kerros (ullakkokerros) on jaettu väliseinillä huonetiloiksi. JULKISIVUT Sokkeli ja pohjakerros on rakennettu pääosin säännönmukaisista graniittiharkoista. Pinta on slammatu valkeaksi. Julkisivuverhouksena on käytetty leveää vaakaneliä, joka on todennäköisesti säilynyt rakennusajalta. Samanlaista lautta on Piparkakkutalon julkisivuissa. Ylempänä on kapeampaa ponttilautaa ja päätykolmioissa pystyrimavuorausta. Julkisivut on maalattu keltaokran sävyyn lukuun ottamatta pohjakerroksen valkeaa sävyä. Julkisivu on jaettu vaakalistoilla. Nurkkalautoja on uusittu. Kaakkoissivulla on rakennuksen pituinen luhtikäytävä, jota suojaa sen yli kurottava leveä, muotoon sahattujen konsolien kannattama räystääs. Luhtikäytävän alla on puurakenteinen, kapea kuisti. Myöhemmin lisätty, muutokieleltään pelkistetty luhtikäytävä on rakennettu suorakulmaisesta puutavarasta. Vesikatteena on konesaumattu pelti. Leveät avoräystäät on tuettu sveitsiläistyyllille tyypillisten, ”lävistettyjen” konsolien varaan. Lisätueksi on asennettu terästuennat. Ikkunat ovat yleensä säilyneitä, luultavasti alkuperäisiä puuikkunoita. Koillispäädyssä on neljä säilynyttä ikkunaa ja 3. kerroksessa poikkeavan malliset, uudehkot ikkunat. Lounaispäädyn 3. kerroksessa on säilynyt alkuperäinen, kuusiruutuinen ikkuna. Ikkunoissa on säilynyt joitakin varhaisia takorautasaranoita. Koillispäädyn ikkunassa on fortuska. Ikkunoissa on punaiseksi tai valkoiseksi maalatut puitteet ja punaiseksi maalatut, monimuotoiset, reunoiltaan viistetyt vuorilaudat. Samankaltaisia vuorilautoja on Piparkakkutalossa. Pohjakerroksen ikkunoita on varustettu vinolaudoitetuilla ikkunaluukuilla. Ulko-ovet on uusittu.

Kunto	Rakennus on kunnostuksen tarpeessa.
Keskeiset piirteet	Selkeä, harjakattoinen rakennushahmo, jolla on leveät räystäät; rakennusajalle tunnusomaisen sveitsiläistyylin puuarkkitehtuurin säilyneet, monimuotoiset yksityiskohdat.
Säilyneisyyden arvio	Melko hyvin säilyneet ominaispiirteet, parvirakenne on myöhempi lisäys. Pesutupa on muutettu asunnoksi.
MERKITTÄVYYS JA ARVOT	
Historiallinen arvo	Träskändan kartanokokonaisuuteen kuuluvan pesutuvan lisäksi on kartanoalueella säilynyt vain viisi rakennusta Aurora Karamzinin kaudelta 1840 - 1895: meijerirakennusryhmä, keisarillinen latrini ja Piparkakkutalo.
Arkkitehtoninen arvo	Arkkitehti Chiewitzin välityksellä saapuneen sveitsiläistyylin leimaamaa 1800-luvun puuarkkitehtuuria. Väritys noudattaa tyyllille ominaista mallia. Samankaltaisen puuarkkitehtuurin vivahteita edustivat latojen, venevajan, saunan ja tallin piirustukset (Chiewitz).
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo	Pitkäjärven poukaman maisemakuvan kannalta keskeinen rakennus, joka on 1880-luvulta hyvin näkynyt kartanon suunnalta ja puistotien sillalta hyvin vielä 1930-luvulla.
Muut arvot	Rakennustyyppiltään harvinainen, pesulaitoksen suunnitelma on säilynyt.
Arvoja heikentäviä tekijöitä	Ympäristö on kasvanut umpeen. Uusittu, vaatimaton parvekerakenne ei ole sopusoinnussa sveitsiläistyylin puudetaljen kanssa.
SUOSITUKSET	
Vaalittavia ominaispiirteitä	Sveitsiläistyyllille tyypilliset, säilyneet materiaalit ja yksityiskohdat; erikoinen kivi/puu-runkoratkaisu, sisätilojen mahdollisesti säilyneet yksityiskohdat. Suositellaan tarkennetun rakennushistoriaselvityksen ja sisätilainventoinnin laatimista kunnostustyön hankesuunnitelmaa varten.
LÄHTEET	
Julkaisut, monisteen	Törngren 1925 Käyttösuunnitelma 1974, 40-41 Härö Lehto 1991, 248 Björkman 2006 Redlund (toim.) Holmberg 2009
Piirustukset	Système Bouillon Müller et Cie; Chalet Buanderie 1859. 2 kerrosta, pohjapiirros. (MV)
Valokuvat	
Arkistot	Rakennusvalvonnan arkisto, Arska

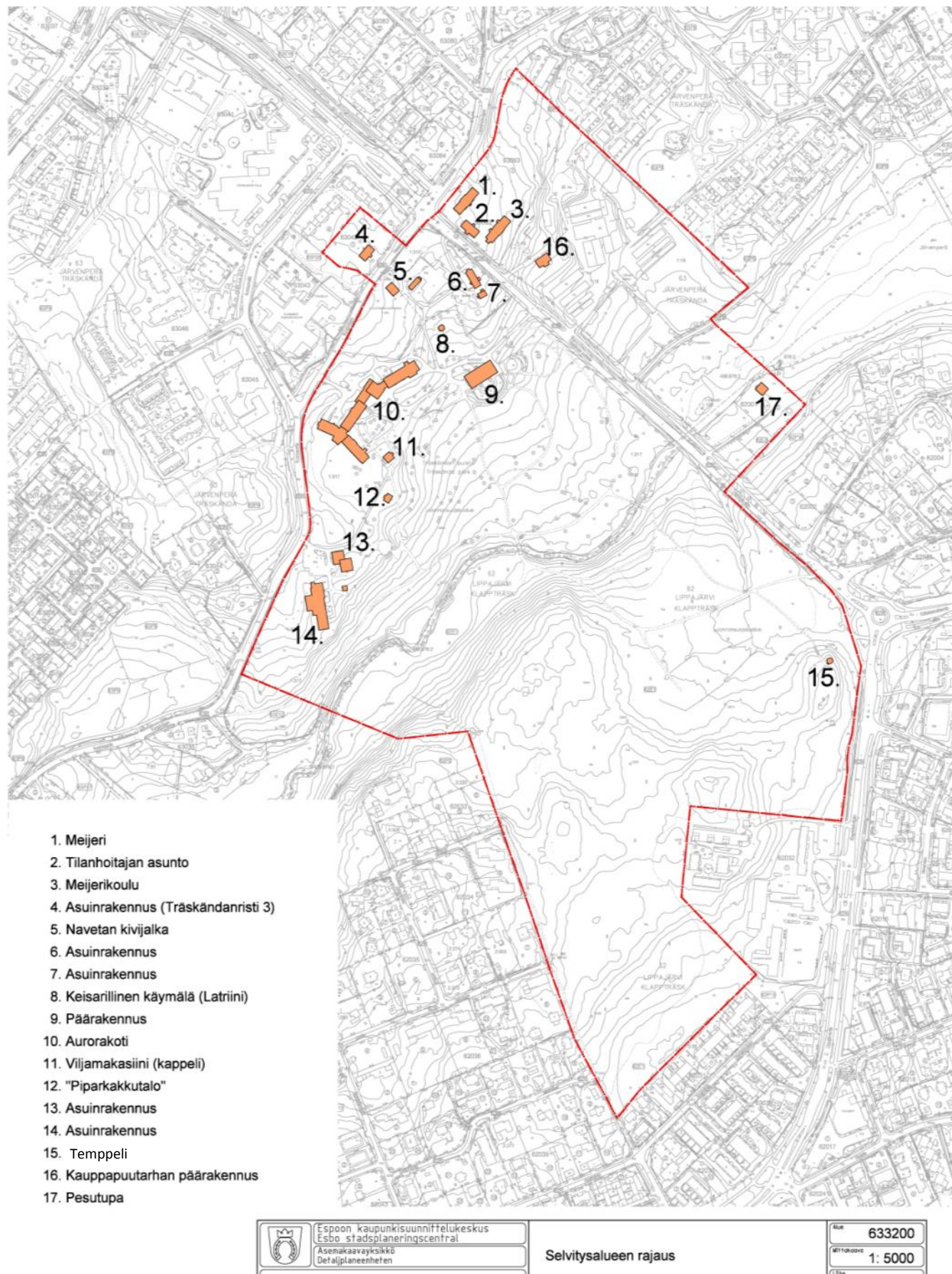
17. PESUTUPA

TRÄSKÄNDANPUISTON ASEMAKAAVA-ALUEEN INVENTOINTI

YHTEENVETO

Arvot ja kehittämissuositukset rakennuksittain
ja osa-alueittain

1 MEIJERI

MERKITTÄVYYS JA ARVOT	
Historiallinen arvo	Träskändan kartanokokonaisuuteen kuuluvan meijerirakennusryhmän lisäksi on kartanoalueella säilynyt lisäksi vain kolme rakennusta Aurora Karamzinin kaudelta 1840 -1895: keisarillinen latrini, Piparkakutalo ja pesutupa.
Arkkitehtoninen arvo	Rakennusryhmä edustaa 1800-luvun jälkipuoliskon korkeatasoista, arkkitehtonista kokonaisotetta. Meijerin arkkitehtina on Esplanadin kappelin, Vanhan ylioppilastalon ja Kaartin maneesin suunnittelijana tunnettu arkkitehti Axel Hampus Dalström (1829-1882), joka kuului maamme eturivin arkkitehteihin. Hän oli opiskellut Tukholmassa 1846-48 ja työskennellyt Pariisissa. Hänet nimitettiin 1869 Yleisten rakennusten ylihallituksen ylitirehtööriksi. Träskändan meijeriryhmä on luokiteltu rakennushistoriallisesti erittäin arvokkaaksi Espoon kaupungin museon julkaisemassa Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema-inventoinnissa (kohdenumero 257).
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvaallinen arvo	Meijerirakennus on julkisivun perusjäsenykseltään meijerikoulun pari.
Muut arvot	Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittäviä rakennetuista kulttuuriympäristöistä RKY 2009.
Asemakaavamerkintä	Järvenperä II asemakaavassa rakennus on suojeltu sr-merkinnällä: ”Suojeltava rakennus. Rakennusta ei saa ilman pakottavaa syytä hävittää. Korjaus- ja muutostyöt tulee tehdä siten, että rakennuksen historiallisesti arvokas luonne säilyy”.

SUOSITUKSET	
Vaalittavia ominaispiirteitä	Julkisivujen ja sisätilojen säilyneet piirteet ja rakennusosat. Rakennuksen tilalliset ominaispiirteet

2. TILANHOITAJAN ASUNTO

MERKITTÄVYYS JA ARVOT	
Historiallinen arvo	Träskändan kartanokokonaisuuteen kuuluvan meijerirakennusryhmän lisäksi on kartanoalueella säilynyt lisäksi vain kolme rakennusta Aurora Karamzinin kaudelta 1840 -1895: keisarillinen latrini, Piparkakutalo ja pesutupa. Rakennus on 1890-luvulla toiminut Aurora Karamzinin kesäasuntona. Auroran aikaisia sisustuksen yksityiskohtia on paikoin säilynyt ja niitä on dokumentoitu, ks. Säilyneisyys selvitys 2007. Meijerirakennusryhmä edustaa 1800-luvun jälkipuoliskon korkeatasoista, arkkitehtonista kokonaisotetta. Tilanhoitajan rakennuksen 1860-luvun vaihteen edustavan ulkoasun suunnittelija oli varsin tunnettu arkkitehti Axel Hampus Dalström, joka kuului maamme eturivin arkkitehteihin. Meijerirakennusten ryhmä, johon tilanhoitajan rakennus kuuluu, on luokiteltu rakennushistoriallisesti erittäin arvokkaaksi Espoon kaupungin museon julkaisemassa Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema-inventoinnissa (kohdenumero 257).
Arkkitehtoninen arvo	Rakennus on ollut Träskändan puistotien ja nykyisen Kuninkaantien risteyskosen maamerkin asemassa 1860-luvulta lähtien.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvaallinen arvo	Edustavaksi suunnitellun tilanhoitajan rakennuksen myöhempää muutoshistoriaa on leimannut käyttö lasten kesäsiirtolana. RKY-kohde 2009.
Muut arvot	Lähialueen karu käsittely ja korkea, kuumasinkitty suoja-aita; entisen rinnepuutarhan katoaminen Träskändan puistotien puolelta tien levennyksen yhteydessä.
Arvoja heikentäviä tekijöitä	Järvenperä II asemakaavassa rakennus on suojeltu sr-merkinnällä: ”Suojeltava rakennus. Rakennusta ei saa ilman pakottavaa syytä hävittää. Korjaus- ja muutostyöt tulee tehdä siten, että rakennuksen historiallisesti arvokas luonne säilyy”.
Asemakaavamerkintä	

SUOSITUKSET	
Vaalittavia ominaispiirteitä	Rakennuksen tilalliset ominaispiirteet ja säilyneet rakennusosat. Ympäristön puutarhamaisia piirteitä tulisi pyrkiä palauttamaan.

3. MEIJERIKOULU

MERKITTÄVYYS JA ARVOT	
Historiallinen arvo	Träskändan kartanokokonaisuuteen kuuluvan meijerirakennusryhmän lisäksi on kartanoalueella säilynyt lisäksi vain kolme rakennusta Aurora Karamzinin kaudelta 1840 -1895: keisarillinen latrini, Piparkakutalo ja pesutupa. Pohjaratkaisussa on 1800-luvun kouluarkkitehtuurin tyypillisiä piirteitä.
Arkkitehtoninen arvo	Rakennusryhmä muodostaa hienon 1800-luvun jälkipuoliskon arkkitehtonisen kokonaisuuden, joka on varsin hyvin säilynyt. Meijeriryhmän arkkitehtina on Esplanadin kappelin, Vanhan ylioppilastalon ja Kaartin maneesin suunnittelijana tunnettu arkkitehti Axel Hampus Dalström, joka kuului maamme johtaviin arkkitehteihin. Träskändan meijeriryhmä on luokiteltu rakennushistoriallisesti erittäin arvokkaaksi Espoon kaupungin museon julkaisemassa Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema-inventoinnissa (kohdenumero 257).
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvaallinen arvo	Meijerikoulu on julkisivun perusjäsenykseltään meijerirakennuksen pari.
Muut arvot	Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä RKY 2009.
Asemakaavamerkintä	Nykyinen käyttö sopii varsin hyvin rakennukselle ominaiseen tilajakoon.
Asemakaavamerkintä	Järvenperä II asemakaavassa rakennus on suojeltu sr-merkinnällä: ”Suojeltava rakennus. Rakennusta ei saa ilman pakottavaa syytä hävittää. Korjaus- ja muutostyöt tulee tehdä siten, että rakennuksen historiallisesti arvokas luonne säilyy”.

SUOSITUKSET	
Vaalittavia ominaispiirteitä	Julkisivujen ja sisätilojen säilyneet piirteet ja rakennusosat. Rakennuksen tilalliset ominaispiirteet

4. ASUINRAKENNUS

MERKITTÄVYYS JA ARVOT	
Historiallinen arvo	Rakennus on kartanon maataloustyöntekijöiden asuinympäristön harvoja säilyneitä edustajia.
Arkkitehtoninen arvo	Klassistinen ulkoasu, perinteiset materiaalit ja yksityiskohdat muodostavat arkkitehtonisesti yhtenäisen kokonaisuuden.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo	Träskändanristin tuntumassa, pensas- ja säleaidan takana näkyvä rakennus sijaitsee kaupunkikuvan kannalta tärkeällä paikalla vastapäätä kartanon navetan rauniomuuria ja kartanopuiston pohjoista sisäänajoväylää.
Muut arvot	Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä RKY 2009.
Asemakaavamerkintä	Asemakaavamerkintä sr2 Suojeltava rakennus. Rakennusta ei saa purkaa ilman pakottavaa syytä, eikä sen ulkoasua muuttaa siten, että sen kulttuurihistoriallinen arvo vähenee.

SUOSITUKSET	
Vaalittavia ominaispiirteitä	Ehjä, yhtenäinen rakennushahmo, julkisivun tunnusomaiset yksityiskohdat, ikkunoiden puitejako ja yksityiskohdat, hillitty väritys, luonnonkivisokkeli.

5. NAVETTA, SÄILYNEET MUURIT

MERKITTÄVYYS JA ARVOT	
Historiallinen arvo	Aurora Karamzinin rakennuttama iso kivenavetta liittyi kartanon maidontuotannon ja meijeritoiminnan kehittämiseen 1860-luvulla.
Arkkitehtoninen arvo	Samoihin aikoihin, mm. nälkävuosina, yleistyi kivenavettojen rakentaminen.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo	Tienristeykseen rakennettu iso navetta on aikoinaan ollut maisemakuvassa vaikuttava tekijä.
Muut arvot	Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä RKY 2009.
Arvoja heikentäviä tekijöitä	Metsittynyt raunio ei nykyisellään hahmotu katukuvassa.

SUOSITUKSET	
Vaalittavia ominaispiirteitä	Raunion kulttuurihistoriallisen ja maisemallisen merkityksen korostaminen; rauniomuurien rakenteiden säilyminen.

6. ASUINRAKENNUS

MERKITTÄVYYS JA ARVOT	
Historiallinen arvo	Aurora Karamzinin aikaisen kartanoympäristön harvoja säilyneitä henkilökunnan asuinrakennuksia; käyttö myös puotina ja postitoimistona.
Arkkitehtoninen arvo	Kartanokokonaisuuden kannalta tärkeä, pienimittakaavainen rakennus, jonka kivijalka ja rapattu julkisivu mukailevat sekä viereisen asuinrakennuksen että nykyisen päärakennuksen materiaaleja.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo	Rakennus muodostaa viereisen asuinrakennuksen kanssa talouspiha-aluetta rajaavan, tunnusomaisen rakennusrivin.
Muut arvot	Asumiskäytön jatkuvuus, kolmen savuhormin leimaama huonejako. Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä RKY 2009.

SUOSITUKSET	
Vaalittavia ominaispiirteitä	Julkisivun ja sisätilojen säilyneet piirteet, tilajako, rakenteet, materiaalit ja rakennusosat.

7. ASUINRAKENNUS

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo	1800-luvun alkupuolelta, periytyvä, C.J. Walleenin aikaisen rakennuskannan harvinainen edustaja.
Arkkitehtoninen arvo	Vaatimaton, klassistinen rakennus, jolla on huomattavia rakennushistoriallisia arvoja.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo	Rakennus muodostaa viereisen asuinrakennuksen kanssa talouspiha-alueen rajaavan, tunnusomaisen rakennusrivin.
Muut arvot	Holvattu kellari on rakennushistoriallisesti arvokas. Rakennuksessa on mahdollisesti toiminut postitoimisto (tietoa ei ole varmennettu).
	Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä RKY 2009.

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä	Julkisivun ja sisätilojen säilyneet piirteet, tilajako, rakenteet, materiaalit ja rakennusosat.
	Suosittelaa rakennushistorian ja rakennusosien tarkempaa tutkimusta.

8. KEISARILLINEN KÄYMÄLÄ

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo	Aurora Karamzinin rakennuttama Träskändan loistokauden rakennus, jonka rakentaminen liittyi legendaariseen, keisarilliseen metsästysjuhlaan.
Arkkitehtoninen arvo	Omaperäistä, puutarharakennukselle ominaista arkkitehtonista muotokieltä edustava, koristeelliseksi huvimajaksi naamioitu hyötyrakennus, jonka suunnittelija, G.Th. P. Chiewitz (1815-1862), oli aikansa johtava arkkitehti.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo	Entisen talouspihan lähetyvillä, Träskändanpuiston pohjoisen sisääntuloreitin varrella sijaitseva paviljonki toimii historiallisen kartanopuiston reunavyöhykkeen tunnusomaisena maamerkinä.
Muut arvot	Rakennus on lajissaan ainutlaatuinen Suomessa. Se muistuttaa toisaalta maisemapuutarhojen ”kiinalaisia” huvimajoja tai esimerkiksi Drottningholmin huvilinnan volière-rakennusta, toisaalta 1800-luvun mannermaisten kaupunkipuistojen paviljonkeja, joita puutarha-arkkitehtuurista kiinnostunut arkkitehti Chiewitz hyvin tunsii.
	Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä RKY 2009.
Arvoja heikentäviä tekijöitä	Pysäköintialueen maisemakäsittely ja viereisen puistokäytävän linjaus edustavat arkista, jäsentämätöntä ympäristörakentamista.

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä	Rakennuksen julkisivun ja sisätilojen säilyneet rakenteet, pinnat ja rakennusosat. Historiallinen puutarhaympäristö
	Suosittelaa rakennuspaikan, rakennushistorian ja rakennusosien tarkempaa tutkimusta.

9. PÄÄRAKENNUS

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo	Rakennuspaikka on Carl Johan Walleenin 1820 valitsema Träskändan kartanon päärakennusta varten. Nykyinen rakennus on kartanon viimeisten yksityisten omistajien rakennuttama.
	Espoon kunnalliskodin toiminta 1920-luvulta vuoteen 2005 on paikallishistoriallisesti merkittävä vaihe rakennuksen historiassa.
Arkkitehtoninen arvo	Aikansa tyyli-ihanteita edustava, tunnettujen arkkitehtien I.G. Clasonin, Armas Lindgrenin ja Bertel Liljeqvistin suunnittelema, arkkitehtonisesti arvokas rakennus, jonka sisätiloissa on säilynyt Saarinen, Gesellius, Lindgrenin suunnittelema, arvokkaita interiööriosia.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo	Kartanopuutarhan keskuksena kohoava päärakennus on maamerkin asemassa.
Muut arvot	Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä RKY 2009.
	Arkkikäytön aiheuttama kuluneisuus; hoitokäytön sanelemat sisustusratkaisut.
Arvoja heikentäviä tekijöitä	

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä	Julkisivun ja sisätilojen säilyneet piirteet, tilajako, rakenteet, materiaalit, rakennusosat ja 1900-1920-luvun säilyneet kiinteät sisustukset.
-------------------------------------	---

10. AURORAKOTI

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo	Träskändan kartanon muutos kunnalliskodiksi on paikallishistoriallisesti merkittävä. Sodanjälkeinen uudisrakennushanke on rinnastettavissa vastaavien, samanaikaisten laitosten rakentamiseen muualla Suomessa.
Arkkitehtoninen arvo	Arkkitehti Erich von Ungern Sternbergin kahdessa vaiheessa suunnittelema hoitorakennus edustaa 1950-luvun tunnusomaista, laadukasta arkkitehtuuria ja on aikansa suomalaisen hoitolaitosarkkitehtuurin parhaita edustajia.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvarallinen arvo	Vaihteittain rakentunut hoitolaitoskokonaisuus on taitavasti sovitettu puistomaisemaan.
Muut arvot	Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä RKY 2009.
Arvoja heikentäviä tekijöitä	Alkuperäisten sisustusratkaisujen tilalle toteutetut muutokset ovat jonkin verran hämärtäneet yhtenäisen materiaali- ja värivalikoiman luoman eheyden.

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä	Julkisivujen ja sisätilojen säilyneet rakenteet, pinnat, rakennusosat, ovet ja ikkunat. Lähiympäristön niivoutuminen historialliseen kartanopuistoon.
	Suosittelaa rakennushistorian ja rakennusosien tarkempaa inventointia ja suojelutavoitteiden tarkentamista ennen seuraavaa korjausvaihetta.

11. VILJAMAKASIINI

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo	Rakennus periytyy C.J. Walleenin omistajakaudelta ja on Träskändan kartanopuiston ainoa 1820-luvulta säilynyt rakennus, josta on säilynyt arkkitehtipiirustus.
	Käyttö kappelina 1980-luvulta alkaen edustaa kartanon uusinta vaihetta hoitolaitoksena.
Arkkitehtoninen arvo	Rakennusaikansa suosittua uusgoottilaista suuntausta edustava, lajissaan harvinainen rakennus on arkkitehtonisesti merkittävä kohde ja lisäksi aikansa johtavan arkkitehdin, Carl Ludvig Engelin suunnittelema.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvarallinen arvo	Maisemakuvarallisesti merkittävä rakennus oli C.J. Walleenin aikaisen puistosommitelman näkymäakselin päätteessä.
Muut arvot	Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä RKY 2009.
Arvoja heikentäviä tekijöitä	Rakennuksen maisemakuvarallisia arvoja tai näkymäakselia ei ole vaalittu puiston hoidossa. Tärkeän näkymän eteen on 1980-luvun jälkeen sijoitettu pergolarakennelma. Alkuperäinen pääovi on jätetty käytöstä ja peitetty levymaisella ulko-ovella.

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä	Julkisivun 1800-luvulta säilyneet piirteet, rakenteet, materiaalit, ikkunat, ovet ja yhtenäinen sisätila. Rakennuksen keskeinen asema puistomaisemassa.
	Suosittelaa rakennushistorian ja säilyneiden rakennusosien tarkempaa selvittämistä ennen seuraavaa korjausta.

12. PIPARKAKKUTALO

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo	Träskändan kartanokokonaisuuteen kuuluvan Piparkakkutalon lisäksi on kartanoalueella säilynyt vain viisi rakennusta Aurora Karamzinin kaudelta 1840 - 1895: meijerirakennusryhmä, keisarillinen latrini ja pesula.
Arkkitehtoninen arvo	Rakennuksessa on piirteitä arkkitehti Chiewitzin välityksellä saapuneesta sveitsiläistyylisestä. Samankaltaisen puuarkkitehtuurin vivahteita edustivat esimerkiksi talli, joka on myöhemmin purettu.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvarallinen arvo	Rakennuksen julkisivukäsittely viittaa siihen, että sen tulisi näkyä ainakin osittain maisemapuutarhan suunnalta.
Muut arvot	Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä RKY 2009.
Arvoja heikentäviä tekijöitä	Näkymät rakennusta kohti maisemapuutarhasta käsin ovat kasvaneet umpeen.

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä	Säilyneet julkisivut, rakenteet, materiaalit ja yksityiskohdat.
	Suosittelaa säilyneiden rakennusosien tarkempaa inventointia ennen seuraavaa korjausta.

13. ASUINRAKENNUS

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo	Träskändan kartanon muutos Espoon kunnalliskodiksi on paikallishistoriallisesti merkittävä. Henkilökunnan asuinrakennus oli osa laajamittaista, sodanjälkeistä uudisrakennushanketta.
Arkkitehtoninen arvo	Asuntolakäyttöön alun perin rakennettu eleetön rakennus edustaa 1950-luvulle ominaista kerrostaloarkkitehtuuria rapattuine julkisivuineen ja loivine betonitiilikattoineen.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo	Rakennus sijaitsee Träskändan puistoalueen reuna-vyöhykkeellä puuston katveessa ja muodostaa osan Aurorakodin rakennuskokonaisuutta, jolle on leimallista yhtenäinen rakennustapa materiaaleineen ja värityksineen.
Muut arvot	Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä RKY 2009.
Arvoja heikentäviä tekijöitä	Julkisivun ulkopuolelle sijoitetut ilmanvaihdotkanavat.

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä	Aurorakodin rakennuskokonaisuudelle yhtenäinen rakennustapa materiaaleineen ja värityksineen, 1950-luvun säilyneet rakennusosat ja porrashuone. Suositellaan sisätilojen säilyneisyyden selvittämistä seuraavaa kunnostusvaihetta varten.
-------------------------------------	---

14. ASUINRAKENNUS

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo	Träskändan kartanon muutos Espoon kunnalliskodiksi on paikallishistoriallisesti merkittävä. Henkilökunnan asuinrakennus oli osa laajamittaista, sodanjälkeistä uudisrakennushanketta.
Arkkitehtoninen arvo	Eleetön rakennus edustaa säilyneiltä osiltaan 1950-luvulle ominaista kerrostaloarkkitehtuuria rapattuine julkisivuineen ja loivine betonitiilikattoineen.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo	Rakennus sijaitsee Träskändan puistoalueen reuna-vyöhykkeellä puuston katveessa ja muodostaa osan Aurorakodin rakennuskokonaisuutta, jolle on leimallista yhtenäinen rakennustapa materiaaleineen ja värityksineen.
Muut arvot	Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä RKY 2009.
Arvoja heikentäviä tekijöitä	Laajennusosat, melko massiivinen uusi sisäänkäynti sekä porrashuoneiden ikkunoiden ja tuuletusparvekkeiden korvaaminen umpinaisilla ulkoseinillä.

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä	Säilyneet piirteet, kuten alkuperäinen kokonaishahmo, puikkunat, harjattu rappaus ja loiva tiilikate.
-------------------------------------	---

15. TEMPPELI

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo	Träskändan kartanopuiston vanhimpia säilyneitä rakennuksia, periytyy C.J. Walleenin kaudelta, säteittäisen puistosommitelman ajoilta.
Arkkitehtoninen arvo	Klassinen pyörötemppele on eräs maisemapuutarhataiteen suosituimmista teemoista. Temppele edustaa perinteisesti arkkitehtuurin korkeinta hierarkiaa.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo	Asema katseenvangitsijana eri suunnilta katsoen. Näkymät maisemaan, vrt. von Wrightin piirros 1850. Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä RKY 2009.
Muut arvot	
Arvoja heikentäviä tekijöitä	Maalipinnan laatu ja koostumus, samea väritys, ilkvallan aiheuttamat vauriot. Suojalasin ristikon hallitseva visuaalinen vaikutus.

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä	Näkymät ja temppelin maisemallinen asema, lähiympäristön puutarhataiteellinen laatu, rakennuksen materiaalien ja pintojen alkuperäisen toteutuksen ensisijaisuus.
Suositukses	Rakennustutkimus tulevien restaurointi- ja konservointitoimenpiteiden perustaksi.

16. KAUPPAPUUTARHAN PÄÄRAKENNUS

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

Historiallinen arvo	Kartanon puutarhan paikalle kauppapuutarhan perustaneen, Träskändan kartanon puutarhuriperheen rakennuttama asuinrakennus. Paikallishistoriallista mielenkiintoa.
Arkkitehtoninen arvo	Selkeä, harjakattoinen, symmetrinen rakennusvolyymi kauppapuutarhan keskuksena.
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo	Rakennus on maamerkinä Träskändan puistotien itäpuolen rinteessä, paikalla jossa ennen sijaitsi talvipuutarhan symmetrinen rakennus.
Muut arvot	Puutarha- ja kasvihuoneviljelyn jatkuvuus 1800-luvulta 2000-luvulle.
	Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä RKY 2009.
Arvoja heikentäviä tekijöitä	Ikkunamuutokset.

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä	Orangerian keskiosan paikalle rakennetun asuinrakennuksen tunnistettava, itsenäinen hahmo maisemassa, taustalla rehevä puusto.
-------------------------------------	--

17. PESUTUPA

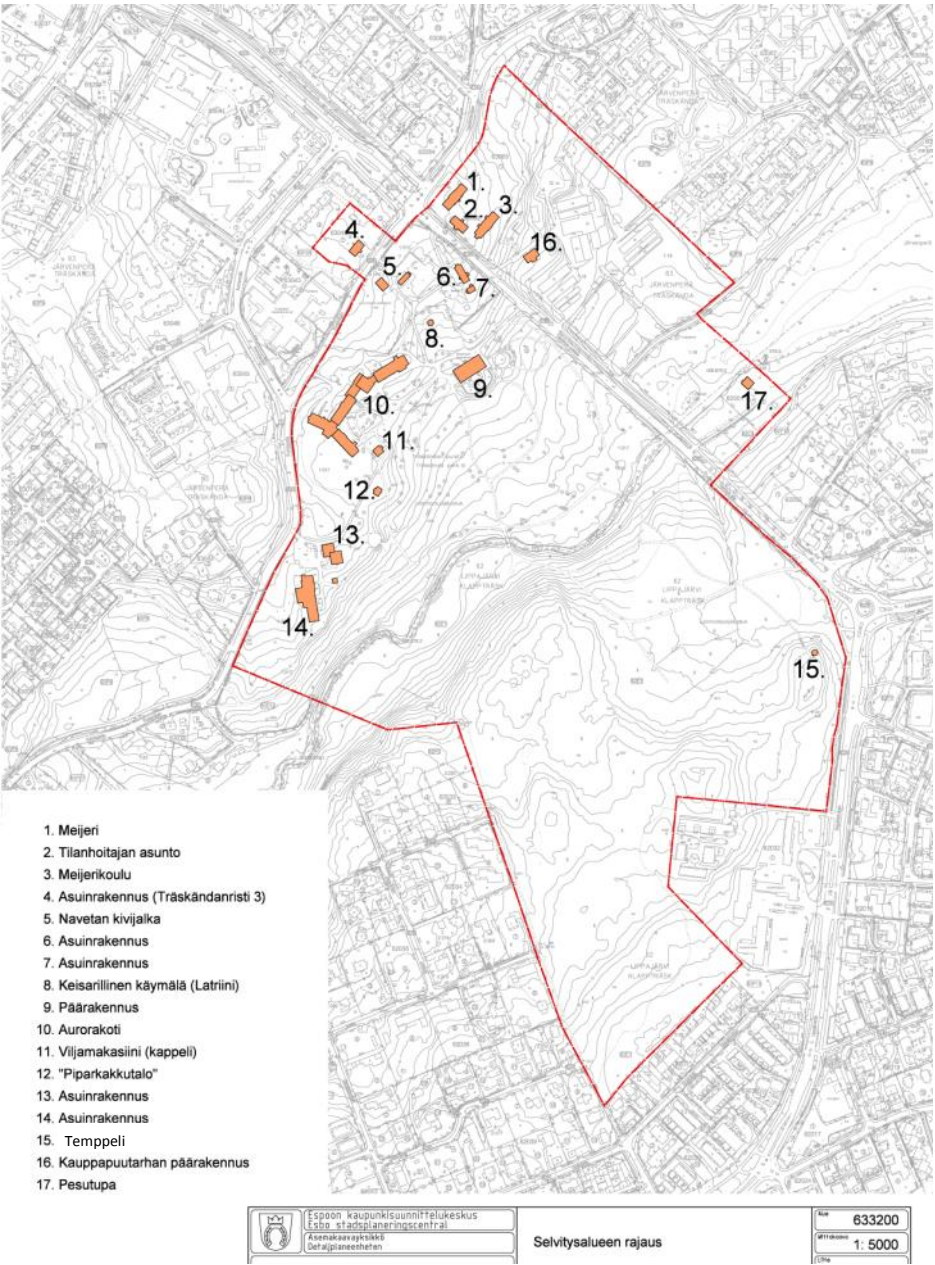

MERKITTÄVYYS JA ARVOT

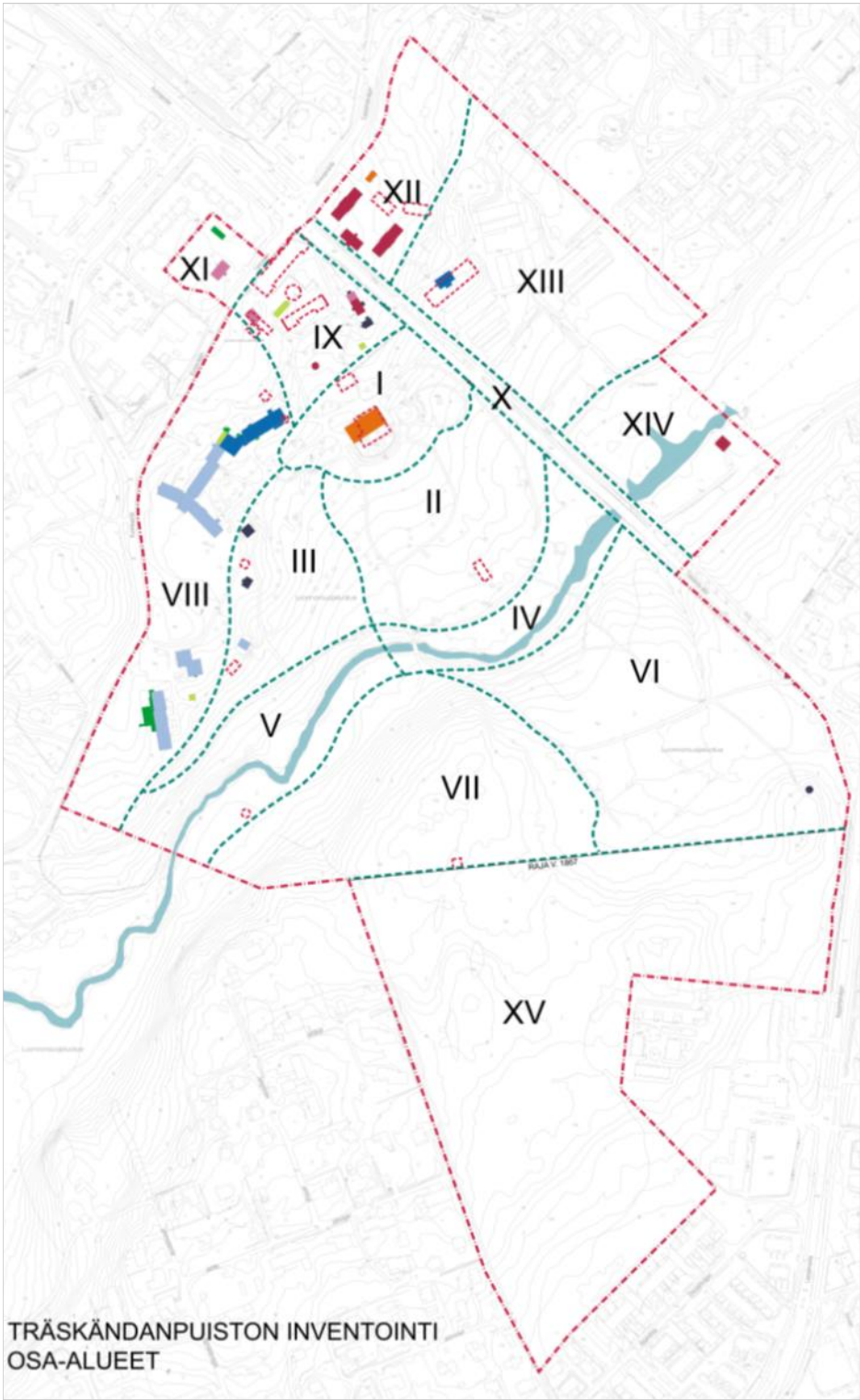
Historiallinen arvo	Träskändan kartanokokonaisuuteen kuuluvan pesutuvan lisäksi on kartanoalueella säilynyt vain viisi rakennusta Aurora Karamzinin kaudelta 1840 - 1895: meijerirakennusryhmä, keisarillinen latrini ja Piparkakkutalo.
Arkkitehtoninen arvo	Arkkitehti Chiewitzin välityksellä saapuneen sveitsiläistylin leimaamaa 1800-luvun puuarkkitehtuuria. Väritys noudattaa tyylille ominaista mallia. Samankaltaisen puuarkkitehtuurin vivahteita edustivat latojen, venevajan, saunan ja tallin piirustukset (Chiewitz).
Kaupunkikuvallinen / maisemakuvallinen arvo	Pitkäjärven poukaman maisemakuvan kannalta keskeinen rakennus, joka on 1880-luvulta hyvin näkynyt kartanon suunnalta ja puistotien sillalta hyvin vielä 1930-luvulla.
Muut arvot	Rakennustyyppiltään harvinainen, pesulaitoksen suunnitelma on säilynyt.
	Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä RKY 2009.
Arvoja heikentäviä tekijöitä	Ympäristö on kasvanut umpeen. Uusittu, vaatimaton parvekerakenne ei ole sopusoinnussa sveitsiläistylin puudetaljen kanssa.

SUOSITUKSET

Vaalittavia ominaispiirteitä	Sveitsiläistyylille tyypilliset, säilyneet materiaalit ja yksityiskohdat; erikoinen kivi/puu-runkoratkaisu, sisätilojen mahdollisesti säilyneet yksityiskohdat. Suositellaan tarkennetun rakennushistoriaselvityksen ja sisätilainventoinnin laatimista kunnostustyön hankesuunnitelmaa varten.
-------------------------------------	---

OSA-ALUEET
ARVOT JA KEHITTÄMISSUOSITUKSET

I PÄÄRAKENNUKSEN LÄHIYMPÄRISTÖ

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot

Alue on valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön keskus. Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi museoviraston ja ympäristöministeriön julkaisussa RKY 1993 ja kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä (RKY 2009). Kartanon alueella on Träskändan keskiaikainen kylätontti.

Osa-alue on kulttuurihistoriallisesti arvokas Carl Johan Walleenin ja Aurora Karamzinin kartanopäärakennuksen lähiympäristönä ja säätyläisten kesäisen kartanoelämän näyttämönä. Päärakennuksen myöhempi käyttö Espoon kunnalliskotina on paikallishistorian kannalta merkittävä seikka.

Puutarhataiteelliset ja arkkitehtoniset arvot

Puutarhataiteen historian kannalta merkittävää on se, että kolmen eri kartanorakennuksen kehyksenä toiminut alue on terasseineen, kukkaistutuksineen ja suihkulähteineen ilmentänyt kulloinkin vallitsevia muotovirtauksia 1820-luvulta 1920-luvulle. Alue on myöhemmin jäänyt vähemmälle huomiolle, kunnes 1980-luvun kunnostussuunnitelma loi perustan kadonneiden piirteiden palauttamiselle ja kesken jääneen puutarhasommitelman täydentämiselle. Puutarhataiteellisesti arvokkaita ovat puutarha-arkkitehti Paul Olssonin suunnitteleman muotupuutarhan säilynyt osa, samoin säilyneet rakenteet kuten terrassimuurit, portaat, kaiteet, suihkulähde, säilyneet jalustat sekä uurnat. Sen sijaan 1980-luvulta vuoteen 2000 toteutetut toimenpiteet eivät sijaintinsa ja kasvi- ym. materiaalinsa osalta täytä historiallisten puutarhojen restauroinnille asetettavia vaatimuksia.

Kaupunki- tai maisemakuvalliset arvot

Osa-alue sijaitsee maisemakuvallisesti merkittävällä paikalla kartanopuutarhan ytimessä.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Päärakennuksen lähiympäristön asema valtakunnallisesti arvokkaan maisemapuutarhan keskellä ja puutarhan näkymäakseleiden järjestelmässä tulisi ottaa huomioon kaikissa toimenpiteissä.

Osa-alueen suunnittelussa ja hoidossa tulisi pyrkiä noudattamaan historiallisten puutarhojen restaurointia ja hoitoa koskevia kansainvälisiä ohjeita (Firenzen julistus 1981, Icomos-IFLA). Esimerkiksi Auroran kukkatarhan osalta todettakoon, että tulevien toimenpiteiden tulisi perustua puutarhan historian ja geometrian tarkempaan tutkimukseen.

Pääsisäänkäynnin edustan järjestelyä liikennealueineen ja käytävineen tulisi kohen-taa erityisesti käytävien mitoituksen, rajausten ja varusteiden osalta.

II MAISEMAPUUTARHAN VANHIN YDINALUE

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot

Carl Johan Walleenin ja Aurora Karamzinin kartanopuistoon kuuluva maisemapuisto-alue on osa valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä. (RKY 2009).

Turkua ja Viipuria yhdistämään rakennettu Suuri Rantatie on Hämeen Härkätien ohella Suomen tärkein historiallinen maantieyhteys ja tie on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. (RKY 2009). Osa-alueella kulkee eräs parhaiten säilyneistä tieosuuksista.

Luonnonsuojeluarvot

Ks. hoito- ja käyttösuunnitelma (H-K-suunn.2008).

Maisemalliset arvot

Osa-alueella on puiston historian osoittamat, huomattavat maisemalliset arvot, jotka ovat nykyisellään hämärtyneet.

Temppelin maisemallinen asema on muuttunut itäpuoleltaan Träskändan puistotien leventämisen myötä eikä järvinäkymää ole enää sellaisenaan palautettavissa.

Puutarhataiteelliset arvot

Alue on osana Walleenin ja myöhemmin Aurora Karamzinin aikaisen maisemapuiston kokonaisuutta, jossa on sijainnut näkymälinjan pääteaihe ja jonka käytävät ovat yhdistyneet puutarhan kävelyreitistöön.

Temppelin paikan kallion muoto on erikoinen ja esiin otettavissa.

Yleinen kuluneisuus sekä maastossa että rakennelmissa on valitettava nykyajan piirre. Vuonna 2014 puretut maastoportaat ovat metsäisen ulkoilureitin elementti, mutta ne eivät sovellu yhtä hyvin temppelille johtaviksi portaiksi.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Temppelin näkymälinjat kartanolle ja puistoon ovat palautettavissa ja otettavissa esiin hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti (H-K-suunn.2008). Näkymälinjat on syytä avata vaihteittain, sillä avattavia näkymiä kehystämään jätettävät puut on valittava harkiten.

Uudet tarpeelliset maastorakenteet kuten portaat, tulee suunnitella ympäristön arvoa vastaaviksi mutta samalla sille alisteisiksi ja kestäviksi. Puistopolkujen ja -käytävien linjaus, päällysteet ja leikkausmuoto, ks. osa-alueen V kuvaus.

III MAISEMAPUUTARHAN LÄNTINEN REUNAVYÖHYKE

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot
Carl Johan Walleenin ja Aurora Karamzinin kartanopuutarhan reunavyöhykkeenä alue on osa valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY 2009).

Puutarhataiteelliset ja arkkitehtoniset arvot
1820-luvulta lähtien rakennuksia on sijoitettu katseenvangitsijoiksi puutarhan läntiseen rinteeseen kuin osaksi suurta maisemalavastusta. Puuston kehystämän uus-goottilaisen viljamakasiinin puutarhataiteellinen merkitys korostuu sekä Magnus von Wrightin piirroksissa että myöhemmissä valokuissa. Rinnekasvillisuudella on huomattava merkitys hoidetun maisemapuutarhan tilallise-na rajana. 1800-luvulla istutetut ja siltä ajalta säilyneet puut ovat puutarhataiteelli-sesti arvokkaita.

Kaupunki- tai maisemakuvalliset arvot
Alue muodostaa taustan jokilaaksoa kohti viettävälle maisemapuutarhan ydinosalle ja erottaa historiallisen puutarha-alueen Aurorakodin 1950-luvulla rakentuneesta miljööstä.

Luontoarvot
Rinteessä on harvinaisen Vuorikaunokin (Centaurea montana) sekä alempana rin-teessä Saksankirvelin (Myrrhis odorata) esiintymä.

Säilyneisyys
Nykyiset käytävät on muodostettu 1940-luvun jälkeen ja niiden päällysteenä on as-faltti. Pensaston katveeseen on 1980-luvulla rakennettu oleskelupaikka. Sekametsä-mäiseksi muodostuneen puuston hallitsematon leviäminen on hämärtänyt puutar-hasommitelman tilallista selkeyttä ja peittänyt tärkeitä näkymiä, esimerkiksi viljama-kasiinin edustalta. Piparkakkutalon ympäristö on samoin muuttunut näkymiltään suljetummaksi. Walleenin kadonneen kasvihuoneen tai puutarhapaviljongin lähetty-ville on 1960-luvun alussa rakennettu iso perunakellari, jonka arkinen julkisivu muo-dostaa poikittaisen näkymäakselin päätteen.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Maisemapuutarhan (maisemapuiston) avoimen tilan reunavyöhykkeen rajaa tulisi siirtää ylemmäs rinteessä jyrkkää rajaa välttäen. Mutta reunavyöhykkeelle tavoitel-tavan luonteen tulisi perustua tarkempaan selvitykseen sen 1800-luvun puolivälin tilanteesta. 1800-luvulla istutettuja ja siltä ajalta säilyneitä puita tulisi vaalia. Polun varrelta avautuvien näkymien kauneusarvoja tulisi korostaa ja ottaa esille.

IV MAISEMAPUUTARHAN YDINALUEEN JOKIVARSI-VYÖHYKE

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot
Träskändan kartanoympäristö rakennuksineen on luokiteltu valtakunnallisesti arvok-kaaksi kulttuuriympäristöksi museoviraston ja ympäristöministeriön julkaisussa RKY 1993 ja kohde sisältyy valtioneuvoston vahvistamaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä (RKY 2009).

Turkua ja Viipuria yhdistämään rakennettu Suuri Rantatie on Hämeen Härkätien ohella Suomen tärkein historiallinen maantieyhteys ja tie on luokiteltu valtakunnalli-sesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Parhaiten säilyneistä tieosuuksista voi hyvin hahmottaa keskiaikaisen tien kulkua halki Etelä-Suomen rannikkoalueen (RKY 2009).

Jokivarsivyöhykkeen maiseman kulttuurihistorialliset piirteet ovat hämärtyneet.

Luonnonsuojelulliset arvot
Ks. Träskändan kartanopuiston hoito- ja käyttösuunnitelma 2008-2017 (H-K-suunn.2008). Umpeenkasvaneiden puronvarsien luontotyyppi ei ole nykyään lajistol-taan yhtä harvinainen kuin niitettyjen tai laidunnettujen vesistöjen varret. Luonnon-suojelullisia arvoja huomioiva rantojen niitto olisi luonnon monimuotoisuutta lisäävä ja vesistöön valuvien ravinteiden määrää vähentävä.

Maisemalliset arvot
Joen maisemallinen arvo on potentiaalisesti erittäin suuri mutta veden pinta on, silloilta avautuvia kapeita näkymiä lukuun ottamatta, tiiviin pensaston peittämä. Jokivarsimaisema jatkuu Träskändan puistotien yli kohti Pitkäjärveä. Kevyen liikente-en silta on järven puoleisella sivulla. Tältä sillalta avautuvat näkymät on tärkeä osa vaalittavaa kulttuurimaisemaa (ks. alue XIV).

Puutarhataiteelliset arvot
Joki ja sen varren harvahko puusto on 1800-luvulla ollut näkyvä ja tärkeä osa maise-mapuutarhan ja puiston kokonaisuutta. Träskändan puiston jokiuoman varhaisesta esteettisestä arvostuksesta kertoo eräs lehtikirjoitus heinäkuulta 1843: ”Puiston jakaa kauan sitten rakennettu kanava. Mutta tämä kanava on veden vaikutuksesta ja taiteen avulla saanut kirkasvetisenä virtaavan joen ulkonäön.” (Borgå Tidning 15.7.1843)

Säilyneisyys
Nykyinen käytävyhteys puiston pääkäytävältä uudelleen rakennetulle kävelysillalle ei vastaa vuoden 1867 mittauskartan linjausta. Puurakenteinen kävelysilta on vuo-delta 1983 mutta sijaitsee samalla paikalla kuin 1800-luvun talvivalokuvassa (Uusi kävelysiltasuunnitelma. Arkkitehtitoimisto Helena ja Olli Saatsi. EKTV 1983). Joessa Träskändan puistotien sillan länsipuolella ollut pieni saari on hävinnyt. Joen rantavy-öhykkeen vallannut pihlaja-angervopensaikko on perua 1980-luvun istutuksista.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Kartanopuistosuunnitelma 1983...: ”Jokivarren vyöhyke toimii yhdyssiteenä puisto-metsän sekä puutarhamaisesti hoidetun alueen välillä, samalla kun se erottaa puis-ton eriluonteiset osat toisistaan. Jokivyöhykkeellä palautetaan Auroran aikaisia pol-kuja sekä elvytetään vanha yhteys Temppelein suuntaan. Toimenpiteissä suhtaudu-taan erityisellä varovaisuudella jokivarren pensaikkoihin linnuston sekä pikkunisäk-käiden suoja- ja pesimäalueina” (EKT 1983).

Pihlaja-angervon poistaminen tulisi toteuttaa H-K-suunn.2008:n suosituksen mukai-sesti.

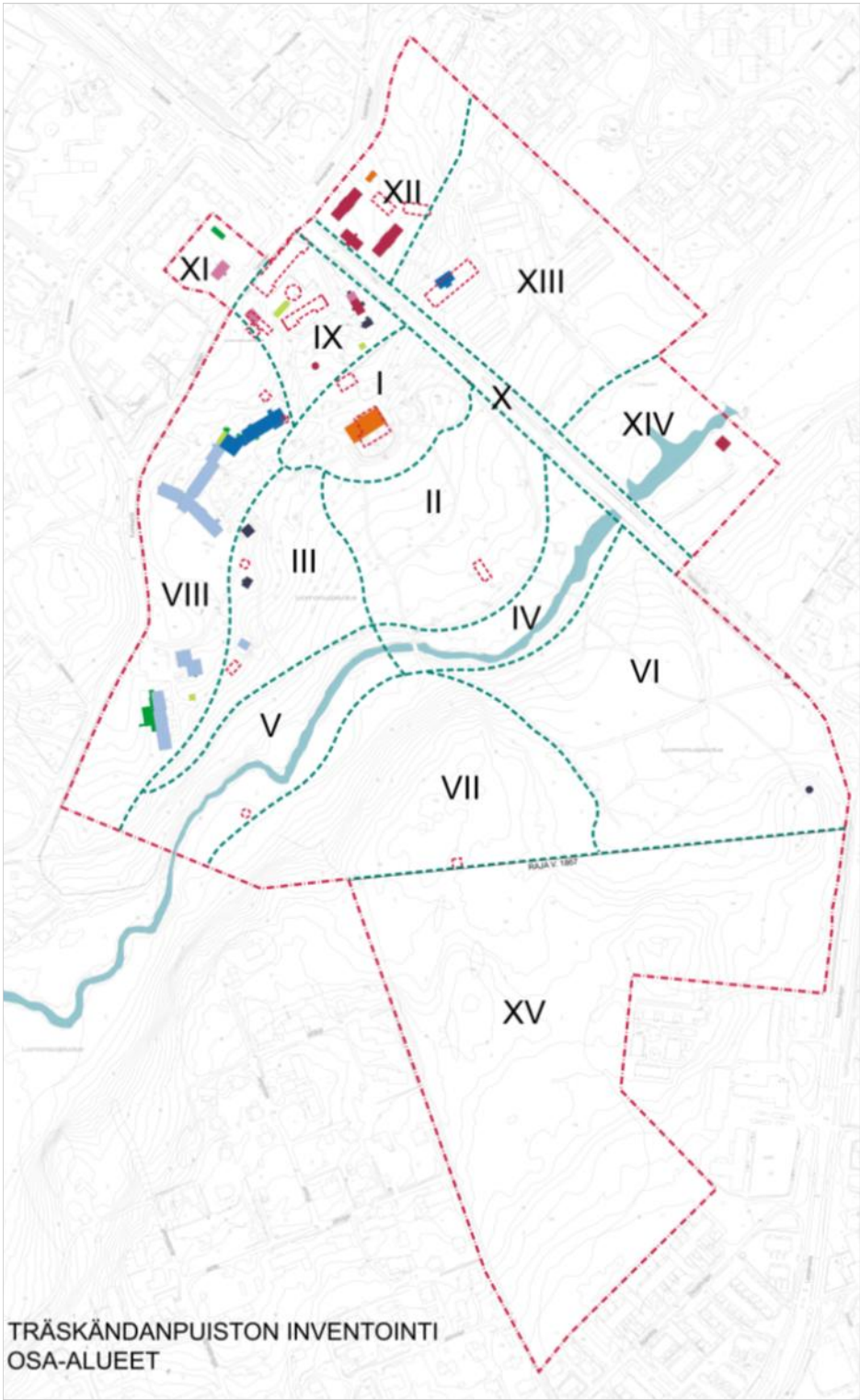
Nurmen sijaan on syytä harkita niityn perustamista maisemapuutarhan puoleiselle jokirantavyöhykkeelle.

Maisemapuut on otettava esille, erityisesti kävelysillan kupeessa kasvava, maisemal-lisesti arvokas tammi.

OSA-ALUEET

ARVOT JA KEHITTÄMISSUOSITUKSET

V LÄNSIOSAN JOKIVARSIVYÖHYKE

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot

Carl Johan Walleenin ja Aurora Karamzinin kartanopuistoon kuuluva alue on osa valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä. (RKY 2009). Turkua ja Viipuria yhdistämään rakennettu Suuri Rantatie on Hämeen Härkätien ohella Suomen tärkein historiallinen maantieyhteys ja tie on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. (RKY 2009). Osa-alueella kulkee eräs parhaiten säilyneistä tieosuuksista.

Jokivarsivyöhykkeen maiseman kulttuurihistorialliset piirteet ovat hämärtyneet.

Luonnonsuojeluarvot

Ks. H-K-suunn.2008

Maisemalliset arvot

Joen maisemallinen arvo on aikanaan ollut poikkeuksellisen suuri. Auran mutkan maisema on metsittymisen myötä kasvanut umpeen.

Kaatuneiden ja kaadettujen puiden tuoma erämaatunnelma joen varrella on pitkälle hävittänyt sen valoisamman tunnelman, joka puistoksi rakennetulla entisillä rantaniityillä vallitsi Aurora Karamzinin aikana. Kaadettujen puiden ja etenkin kuusien jättäminen maastoon luonnossuojelusyistä vaikeuttaa liikkumista ja kulttuurihistoriallisen ympäristön kokemista sekä estää tulevienkin kaatojen poiskuljettamisen.

Puutarhataiteelliset arvot

Alueella on ollut ilmeisen tärkeä asema osana Walleenin ja myöhemmin Aurora Karamzinin aikaista puistokokonaisuutta, jossa on sijainnut näkymälinjan pääteaihe ja jonka käytävät ovat yhdistyneet puutarhan kävelyreitistöön sittemmin hävinneiden siltojen välityksellä. Alue on samoin Aurora Karamzinin keisarillisen metsästysjuhlan muistotammen paikkana.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Aleksanterin tammen ympäristö

Paikan historiallinen tärkeys ja puistometsän vaalimiselle esitetyt kehittämisen tavoitteet edellyttäisivät, että tammen viereisestä levähdyspaikalle luodaan nykyistä huolitellumpi ja kohdettaan aistikkaammin kunnioittava kokonaisilme.

Huvimajan perustusten paikantaminen

Huvimajan kumpare tulisi tuoda paremmin esille joenvarsimaisemassa avaamalla entisen tulvavyöhykkeen maisemaa niityksi tai puoliavoimeksi kulttuurimaisemaksi. Rantamuurin alkuperää ja laajuutta suositellaan selvitettäväksi. Kaksi hävinnyttä siltayhteyttä joen yli voitaisiin palauttaa.

Näkymälinjojen avaaminen

Kumpareelta tulisi avata näkymiä joen varren suuntaan ja kartanolle harvennustöillä ja säännöllisillä niitoilla.

Käytävien linjaus ja ilme

Käytävien linjauksen tulisi noudattaa Karamzinin ajan vuoden 1867 mittakartan mukaista tilannetta mahdollisimman hyvin, sillä sen linjauksessa oli huomioitu polun varrelta avautuvat maisemanäkymät. Linjausten ensisijaisena tehtävänä ei tulisi olla ”estää joenrannan kuluminen” (H-K-suunn.2008), vaan tarjota tunnelmallinen kulureitti luonto- ja puistoelämyksineen ulkoilijoille.

Aurora Karamzinin ja hänen puutarhuriensa kansainvälisyyden innoittamana, käytävien rakentamisessa tulisi materiaalien osalta hyödyntää kansainvälisiä esimerkkejä vastaaviin kohteisiin tehdyistä onnistuneista ratkaisuista: *Norjan ensimmäisen englantilaisen maisematyölin puiston Bogstadin kunnostustyössä tutkittiin käytävä- rakennustyyppiä, joka soveltuisi metsäalueen herkkään luontotyyppiin. Geologin laboratoriotutkimuksissa kehitettiin kestävä ja vuosienkin jälkeen hyväksi todettu kivaineskeite joka kestää sekä kävijämäärän että jyrkempien osuuksien hulevedet ja jonka rakentaminen lisäksi on luontoa säästävää. Puiston pääsuunnittelijana oli Madeleine von Essen. Ns ”Bogstadin menetelmä” on käytetty myöhemmin myös muissa arvokohteissa (Ekebergsparken, Oslo) .*

VI TEMPPELIN PUISTOYMPÄRISTÖ

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot
Carl Johan Walleenin ja Aurora Karamzinin kartanopuistoon kuuluva maisemapuisto-alue on osa valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä. (RKY 2009).

Turkua ja Viipuria yhdistämään rakennettu Suuri Rantatie on Hämeen Härkätien ohella Suomen tärkein historiallinen maantieyhteys ja tie on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. (RKY 2009). Osa-alueella kulkee eräs parhaiten säilyneistä tieosuuksista.

Luonnonsuojeluarvot
Ks. hoito- ja käyttösuunnitelma (H-K-suunn.2008).

Maisemalliset arvot
Osa-alueella on puiston historian osoittamat, huomattavat maisemalliset arvot, jotka ovat nykyisellään hämärtyneet.

Tempppelin maisemallinen asema on muuttunut itäpuoleltaan Träskändan puistotien leventämisen myötä eikä järvinäkymää ole enää sellaisenaan palautettavissa.

Puutarhataiteelliset arvot
Alue on osana Walleenin ja myöhemmin Aurora Karamzinin aikaisen maisemapuiston kokonaisuutta, jossa on sijainnut näkymälinjan pääteaihe ja jonka käytävät ovat yhdistyneet puutarhan kävelyreitistöön.

Tempppelin paikan kallion muoto on erikoinen ja esiin otettavissa.

Yleinen kuluneisuus sekä maastossa että rakennelmissa on valitettava nykyajan piirre. Vuonna 2014 puretut maastoportaat ovat metsäisen ulkoilureitin elementti, mutta ne eivät sovellu yhtä hyvin temppeleille johtaviksi portaiksi.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Tempppelin näkymälinjat kartanolle ja puistoon ovat palautettavissa ja otettavissa esiin hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti (H-K-suunn.2008). Näkymälinjat on syytä avata vaihteittain, sillä avattavia näkymiä kehystämään jätettävät puut on valittava harkiten.

Uudet tarpeelliset maastorakenteet kuten portaat, tulee suunnitella ympäristön arvoa vastaaviksi mutta samalla sille alistaiseksi ja kestäviksi.

Puistopolkujen ja -käytävien linjaus, päällysteet ja leikkausmuoto, ks. osa-alueen V kuvaus.

VII AURORA KARAMZININ PUISTOMETSÄN ALUE

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot
Carl Johan Walleenin ja Aurora Karamzinin kartanopuistoon kuuluva alue on osa valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä. (RKY 2009).

Luonnonsuojeluarvot
Metsä on lepakkolajin Viiksisiippa tärkeä saalistusalue. Ontot jalot lehtipuut ja niiden kuolleet osat ovat uhanalaisille kovakuoriaisille tärkeitä elinympäristöjä. Ks. myös hoito- ja käyttösuunnitelma (H-K-suunn.2008).

Maisemalliset arvot
Osa-alueen kulttuurihistorian muovaamat maisemalliset arvot ovat hämärtyneet kuusikoitumisen vuoksi. Luonnon erityispiirteet (kivikot, siirtolohkareet) ovat joko saavuttamattomissa tai peitossa kaatuneiden puiden vuoksi.

Puutarhataiteelliset arvot
Alueella on huomattavat kulttuurihistorialliset arvot osana Walleenin ja myöhemmin Aurora Karamzinin aikaisen kartanopuiston kokonaisuutta, jossa on sijainnut näkymälinjan pääteaihe ja jonka käytävät ovat yhdistyneet puutarhan kävelyreitistöön. Neliömäisen puistorakennelman muurin jäänteet ovat jääneet kaatuneiden kuusien saartamiksi ja alkuperäiset käytävälinjat ovat lähes kokonaan kasvaneet umpeen.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Aikaisemmissa suunnitelmissa ja selvityksissä esitetty näkymien avaaminen vahvistaa alueen kulttuurihistoriallisia ja maisemallisia arvoja ja parantaa alueen merkitystä virkistysalueena.

Koska alueella on huomattavat kulttuurihistorialliset arvot osana Aurora Karamzinin aikaista puistometsää, käytäväjärjestelmän palauttamiselle on perusteita. Puistometsän ominaispiirteiden palauttaminen edellyttää kaatuneiden kuusien oksien ja runkojen poistamista.

Suosittelaa puuraharakennelman säilyneiden kivirakenteidenpaikantamista ja arkeologista tutkimusta.

VIII AURORAKODIN ALUE

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot
Alue on osa Träskändan kartanopuiston valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä. (RKY 2009)

Luonnonsuojelulliset arvot
Ks. hoito- ja käyttösuunnitelma (H-K-suunn.2008).

Maisemalliset arvot
Kartanopuiston reunalla sijaitseva, puustovyöhykkeiden rajaama osa-alue muodostaa omaleimaisen maisema-arkkitehtonisen kokonaisuuden.

Puutarhataiteelliset ja arkkitehtoniset arvot
1950-luvulla toteutettu hoitolaitos asuinrakennuksineen liittyy varsinaiseen kartanopuutarhaan hienovaraisella ja maisema-arkkitehtuuriltaan hallitulla tavalla. Kokonaisuus on edustava esimerkki aikansa modernin arkkitehtuurin ja maiseman ominaispiirteiden yhteensovittamisesta, jonka tasolle kaikki myöhemmät muutokset eivät ole yltäneet.

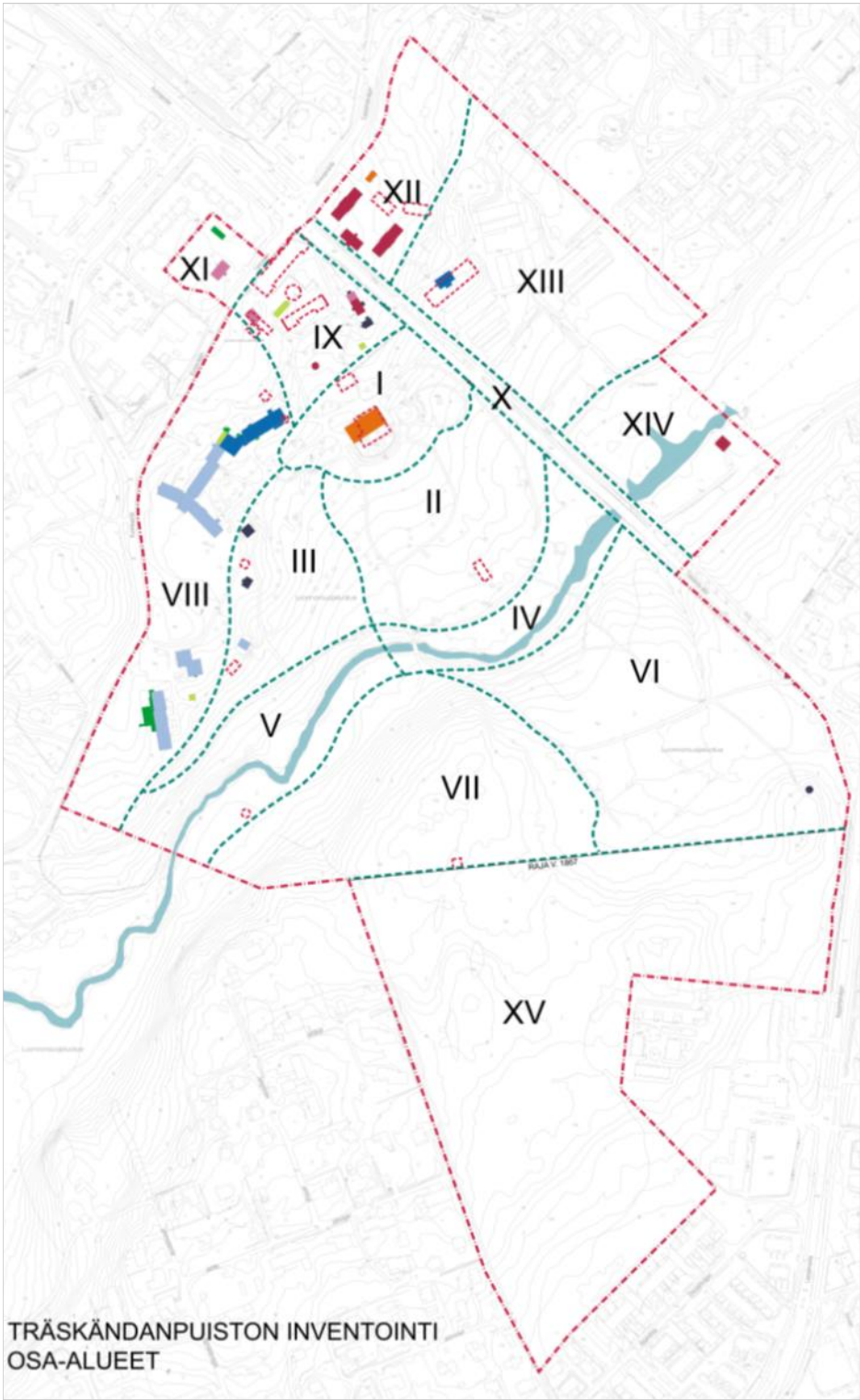
KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Rajaava puusto ja avoimena nurmikkona hoidettava entinen pelto ovat säilyneiden, vanhojen puistopuiden lisäksi keskeisiä säilytettäviä piirteitä. Istutusten, nurmikko-alueiden ja rakennusten yhteen sovittamisessa tulisi vaalia 1950-luvun kokonaisuudelle ominaisia maisema-arkkitehtonisia periaatteita.

Kulkuväylien ja nurmikon reunojen käsittelyyn tulisi kiinnittää huomiota. Päällysteiden hierarkiaan tulisi kiinnittää huomiota ja käyttää asfaltin rinnalla puistokäytävälle sopivia päällysteitä.

Huoltoliikenteen ja pysäköinnin järjestelyjä tulisi suunnitella em. periaatteita noudattaen.

OSA-ALUEET
ARVOT JA KEHITTÄMISSUOSITUKSET

IX KARTANON TALOUSPIHAN ALUE

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot
Alue on osa Träskändan kartanopuiston valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY 2009). Alueella on 1820-luvulta alkaen sijainnut Walleenin, Karamzinin ja Törngrenin omistaman kartanon talouskeskus.

Maisemalliset ja kaupunkikuvalliset arvot
Navetan rauniolla on potentiaaliset maisemalliset ja kaupunkikuvalliset arvot tienristeyksen kaupunkikuvassa.

Latriinirakennuksella on kehystävine, monilajisine pensasistutuksineen maisemallisesti tärkeä asema kartanoalueen sisääntuloreitin erityisenä maamerkkinä.

Puutarhataiteelliset, arkkitehtoniset ja rakennushistorialliset arvot
Molemmat asuinrakennukset ja vanhemman asuinrakennuksen holvattu kellari, latriinirakennus ja vanha varasto ovat rakennushistoriallisesti arvokkaita, kartanovaiheesta säilyneitä rakennuksia. G.Th.P. Chiewitzin suunnittelema latriinirakennus on lajissaan ainutlaatuinen, arkkitehtonisesti arvokas ja hyvin säilynyt puistopaviljonki.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Edellä selostetun perusteella suositellaan, että pysäköintialueen jäsentely uudistetaan. Asfalttipäällysteinen piha suunnitellaan pengerryksineen ja rajauksineen paremmin arvokkaan puistokokonaisuuden ”porttialueeksi”, ottaen huomioon 1860-luvun koordinaatisto ja puretun tallin rakennuspaikka. Nykyinen huoltorakennus siirretään sivummalle porttiaukon näkymälinjasta ja suunnitellaan osana talouspiha-alueen kokonaissuunnitelmaa. Navetan metsittynyt raunio kaivetaan esiin ja kunnostetusta kehämuurista muodostetaan pysäköintialueen laajennuksen suojamuuri. Osa ”navetan” koillisosan puustosta (ja täytöstä) on mahdollisesti tarpeen säilyttää liiallisen avoimuuden välttämiseksi katuristeyksen maisemassa.

Kartanon päärakennukseen ja puistoon suuntautuvan käytävän ja sen ympäristön viimeistelyyn olisi kiinnitettävä erityistä huomiota, samoin kartanoa kohti pohjois-suunnalta avautuviin näkymiin. Pysäköintialueen ja kartanon päärakennuksen välisen alueen puutarhamaisia piirteitä tulisi korostaa karsimalla villiintynyttä pensaskasvillisuutta. Opasteiden hienovaraisuuteen tulisi kiinnittää huomiota.

X TRÄSKÄNDAN PUISTOTIE

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot
Alue sisältyy pääosin Träskändan kartanopuiston valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön aluerajaukseen (RKY 2009).

Tie kulkee läpi Träskändan keskiajalta periytyvän kyläalueen. Tämä uusi tieyhteys on rakennettu 1820-1830-luvuilla Carl Johan Walleenin toimesta osana kartanopuiston laajentamis- ja järjestelyhanketta. Tien eteläisen osuuden ja Glimsinjoen sillan valmistuessa 1839, suljettiin kartanopuiston läpi kulkevan Suuren Rantatien osuus läpi-ajoliikenteeltä.

Maisemalliset ja kaupunkikuvalliset arvot
Tien länsipuolella on kartanopuistoon kuuluva pyörötemppele ja maisemapuutarha, itäpuolella Pitkäjärven rantamaisema, jonne näkymät ovat peittyneet Glimsinjoen rantojen rehevän puu- ja pensaskasvillisuuden takia. Ainoa avoin maisemanäkymä avautuu tieltä kohti Träskändan kauppapuutarhaa, jonka perinteet palautuvat Aurora Karamzinin aikaiseen talvipuutarhaan ja kasvihuoneviljelyyn.

Kevyen liikenteen silta on järven puoleisella sivulla. Tältä sillalta avautuvat näkymät on tärkeä osa vaalittavaa kulttuurimaisemaa (vrt. osa-alueet IV ja XIV).

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Tien sovittaminen arvokkaaseen kulttuuriympäristöön ja -maisemaan edellyttää parannustoimenpiteitä, jotka huomioivat paikan mittakaavan ja antavat tieympäristölle puistomaisemman ilmeen. Ajoväylän, kevyen liikenteen väylän ja niiden välisen viherkaistan profiiliin viimeistelyyn tulisi kiinnittää paremmin huomiota.

Parantamistarve koskee ensisijassa maisemapuutarhan kohdalla olevaa tieosuutta sillasta luoteeseen.

ARVOT

Kaupunkikuvalliset ja kulttuurihistorialliset arvot

Alue on osa Träskändan kartanopuiston valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY 2009).

Tontti sijaitsee Träskändanristin tuntumassa kaupunkikuvan kannalta tärkeällä paikalla vastapäätä kartanopuiston pohjoista sisäänajoväylää. Kartanon työntekijöiden asuinympäristönä sillä on kulttuurihistoriallista arvoa. Pensasaidan takana näkyvä, perinteinen pihapuutarha muodostuu suurine tammineen kartanonpuiston maisemakokonaisuuden luontevaksi osaksi ja ympäristön uudemman rakentamisen kontrastiksi.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Suosittelaaan pihapiirin ominaispiirteiden, kuten pensasaidan, väljän puutarhamaisen ilmeen ja suurten tammien säilyttämistä sekä päärakennuksen ominaispiirteiden säilymisen turvaamista.

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot

Alue on osa Träskändan kartanopuiston valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY 2009).

Träskändan kartanokokonaisuuteen kuuluvan meijerirakennusryhmän lisäksi on inventointialueella säilynyt lisäksi vain kolme rakennusta Aurora Karamzinin kaudelta 1840 -1895.

Maisemalliset ja kaupunkikuvalliset arvot

Tontti sijaitsee Träskändan puistotien ja Järvenperäntien risteyksessä kaupunkikuvan kannalta tärkeällä paikalla. Kadunristeyksessä kasvava monihaarainen puu on maisemakuvan kannalta arvokas.

Puutarhataiteelliset ja arkkitehtoniset arvot

Rakennusryhmän kaksi parhaiten säilynyttä rakennusta, Dalströmin 1860-luvulla suunnittelema meijeri ja meijerikoulu, ovat arkkitehtonisesti erittäin arvokkaita ja ominaispiirteensä hyvin säilyttäneitä. Samoihin aikoihin uudistettu tilanhoitajan rakennus on 1920-luvulla muutettu yksikerroksiseksi ja mansardikattoiseksi ja on muutoksista huolimatta rakennushistoriallisesti arvokas myös sisätilojen osalta.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Träskändan puistotien ajoväylän levennyksen takia tien pohjoispään kukkulaan on muodostunut tien molemmiin puoliin jyrkät leikkauspinnat. Varsinkin tilanhoitajan rakennuksen edustaa tulisi suunnitella istutettavaksi siten, että rakennus saisi puutarhamaiset kehykset.

Tontin reunavyöhykkeet, karu piha-alue ja puustoinen koillisosa tulisi suunnitella ja jäsentää ottaen huomioon sekä nykyistä käyttöä että kulttuurihistoriallisia arvoja. Koillisosan vähäinen täydennysrakentaminen on mahdollista, mutta Järvenperäntieltä avautuva näkymä kohti Pitkäjärveä tulisi pyrkiä pitämään avoimena.

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot

Alue on osa Träskändan kartanopuiston valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä. (RKY 2009). Kauppapuutarhan alueella on harjoitettu kasvihuoneviljelyä vähintään 150 vuotta, alkaen Aurora Karamzinin perustamista kasvihuoneista.

Maisemalliset ja kaupunkikuvalliset arvot

Tontti sijaitsee Träskändan puistotien varrella ja on tunnusomainen elementti tieltä avautuvan maisemakuvan kannalta mataline kasvihuoneineen ja kuutiomaisine päärakennuksineen, joka sijaitsee lähes samalla paikalla kuin 1930-luvun lopulla purettu talvipuutarha. Rakennusta kehystävä rehevä puusto on maisemakuvan kannalta arvokas piirre.

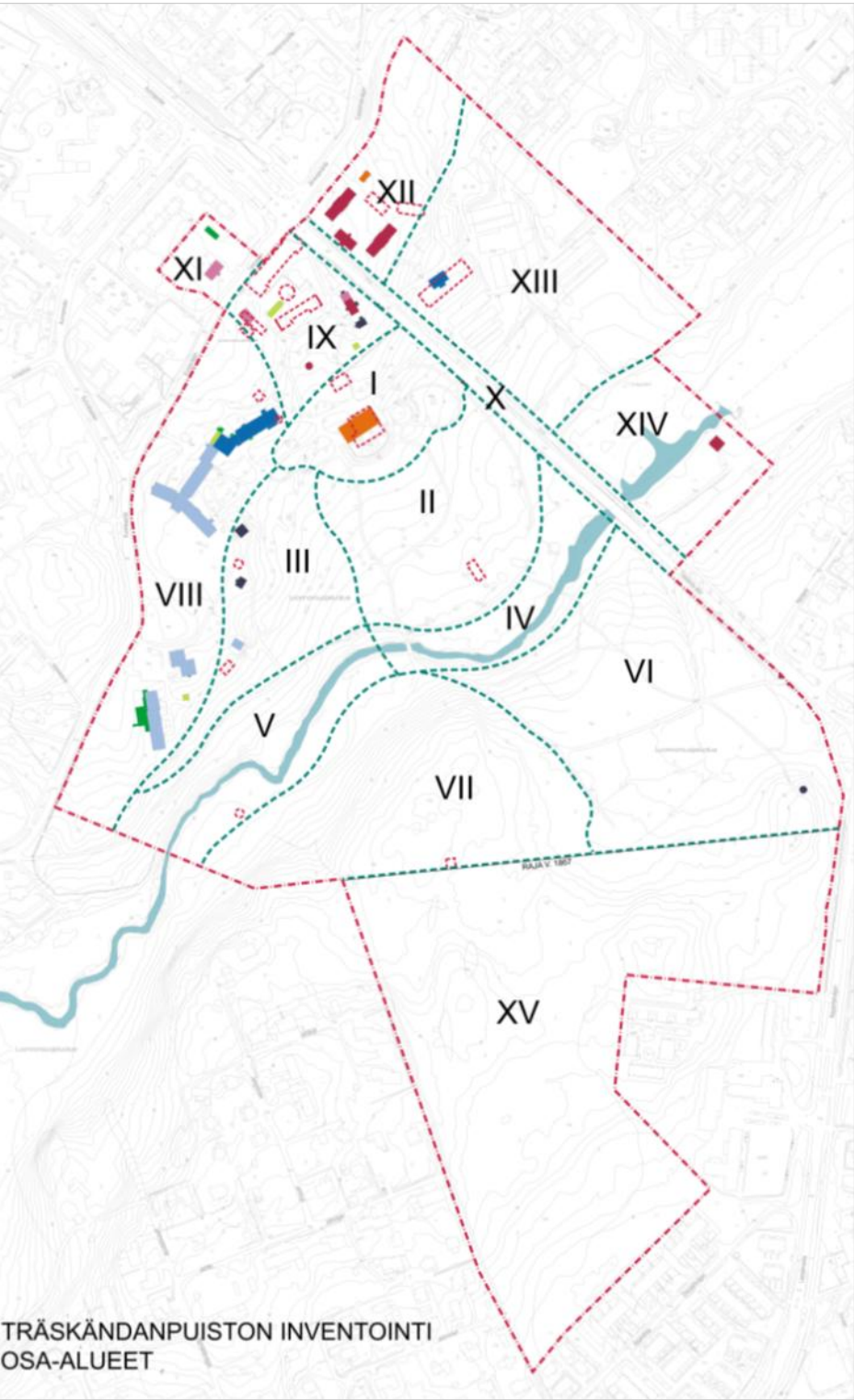
Puutarhataiteelliset ja arkkitehtoniset arvot

Träskändan kartanon puutarhakulttuurin ja kasvihuoneviljelyn ydinalue, jossa on työskennellyt useita merkittäviä puutarhureita, on puutarhataiteen historian kannalta arvokas.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Suosittelaaan, että alueen ilme säilytetään nykyisen käytön mukaisena avomaaviljelyksineen, kasvihuoneineen ja mataline rakennuksineen. Maisemanäkymien säilyminen avoimina kartanon päärakennuksen suunnalta kohti Pitkäjärveä tulisi varmistaa.

OSA-ALUEET
ARVOT JA KEHITTÄMISSUOSITUKSET

XIV PITKÄJÄRVEN POUKAMA JA PESULAN ALUE

ARVOT

Kulttuurihistorialliset arvot
Alue on osa Träskändan kartanopuiston valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä. (RKY 2009). Kartanopuiston suunnalta avautuva järvinäkymä ja näkymä Träskändan puistotien sillalta on ikuistettu Magnus von Wrightin piirroksissa.

Maisemalliset ja kaupunkikuvalliset arvot
Puistosta ja sillalta avautuva näkymä kohti Pitkäjärven poukamaa tekosaarineen on maisemapuutarhaan kuuluva tunnusomainen piirre, joka on myöhemmin hämärtynyt.

Puutarhataiteelliset ja arkkitehtoniset arvot
Pesularakennus on arkkitehtonisesti ja rakennushistoriallisesti arvokas rakennus ja kuuluu Träskändan harvoin Aurora Karamzinin ajoilta säilyneisiin rakennuksiin.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Suosittelaa Pitkäjärven suuntaan avautuvien maisemanäkymien palauttamista ja rantavyöhykkeiden avoimen ilmeen palauttamista. Lisäksi suositellaan pesutuvan alueen hoidetun puutarhaympäristönilmeen palauttamiseen tähtääviä toimenpiteitä.

Suosittelaa jokiuoman rakenteiden ja mahdollisten paalurakenteiden sekä venevan jäänneiden selvittämistä. Säännöllinen niitto ja niittojätteiden poisto lisäisi rannan luonto- ja maisema-arvoja.

Villiintyneen rantamaiseman hoitovelvollisuutta tulisi selkeyttää alueen käyttöä koskevien sopimusten yhteydessä.

XVI LUONNONSUOJELUALUEEN ETELÄOSA

ARVOT

Luontoarvot
Metsäalue on rauhoitettu luonnonsuojelulla 1961.

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Ks. hoito- ja käyttösuunnitelma 2008-2017 (H-K-suunn.2008).

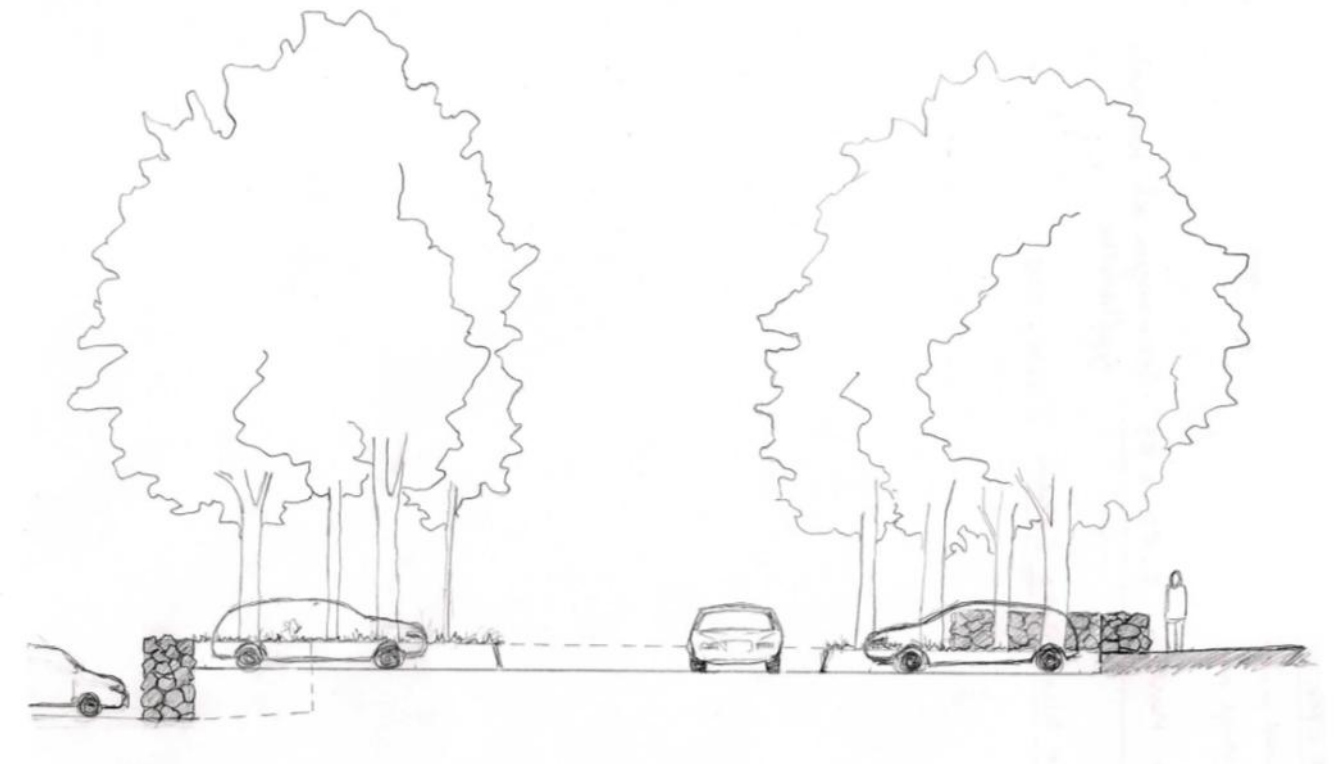
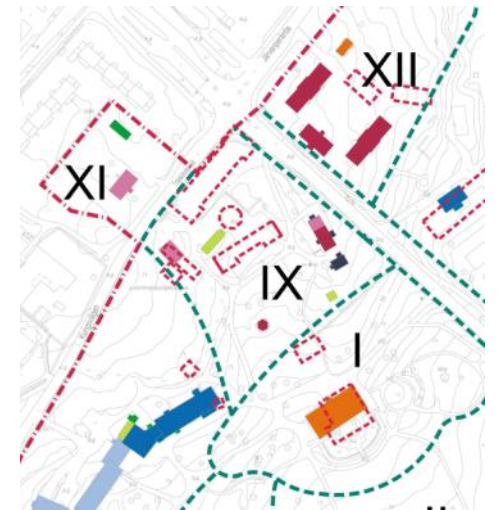
PYSÄKÖINNIN KEHITTÄMINEN ALUEEN POHJOISOSASSA

OSA-ALUE IX PYSÄKÖINNIN KEHITTÄMINEN

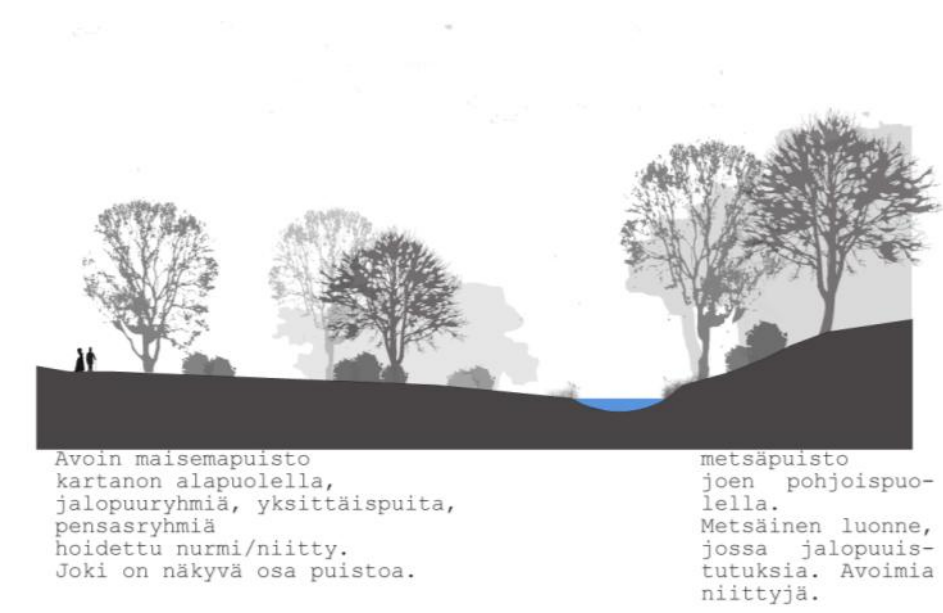
Kehittämissuosituksena esitetään, että pysäköintialueen jäsentely uudistetaan. Asfalttipäällysteinen piha suunnitellaan pengerryksineen ja rajauksineen paremmin arvokkaan puistokokonaisuuden "porttialueeksi", ottaen huomioon 1860-luvun koordinaatisto ja puretun tallin rakennuspaikka. Nykyinen huoltorakennus siirretään sivummalle porttiaukon näkymälinjasta ja suunnitellaan uudestaan osana talouspiha-alueen kokonaissuunnitelmaa. Navetan metsittynyt raunio kaivetaan esiin ja kunnostetusta kehämuurista muodostetaan pysäköintialueen laajennuksen suojamuuri. Osa "navetan" koillisosan puustosta (ja täytöstä) on mahdollisesti tarpeen säilyttää liiallisen avoimuuden välttämiseksi katuristeyksen maisemassa.

Kartanon päärakennukseen ja puistoon suuntautuvan käytävän ja sen ympäristön viimeistelyyn olisi kiinnitettävä erityistä huomiota, samoin kartanoa kohti pohjoissuunnalta avautuviin näkymiin. Pysäköintialueen ja kartanon päärakennuksen välisen alueen puutarhamaisia piirteitä tulisi korostaa karsimalla villiintynyttä pensaskasvillisuutta. Opasteiden hienovaraisuuteen tulisi kiinnittää huomiota.

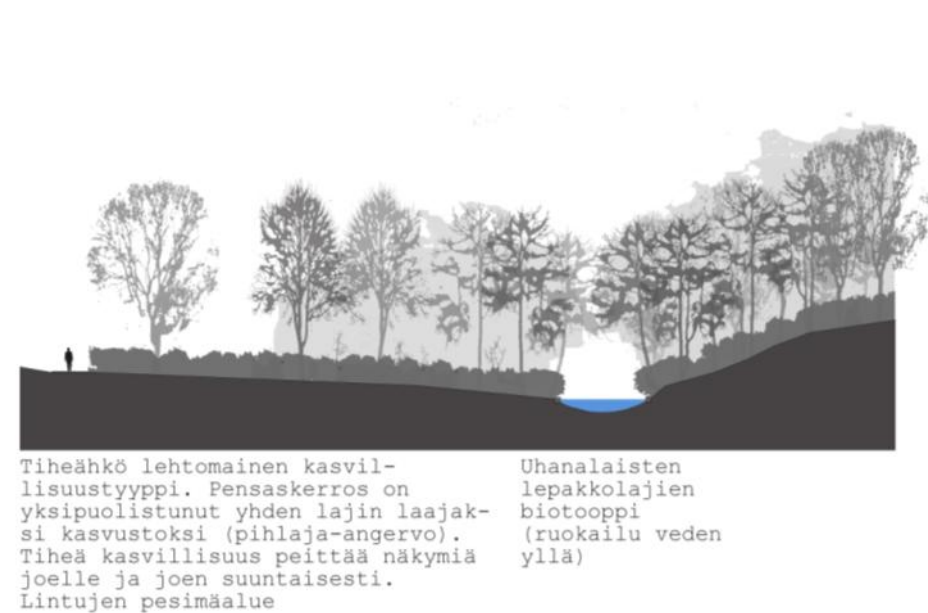

PUISTON HOIDON ERITYISKYSYMYKSIÄ

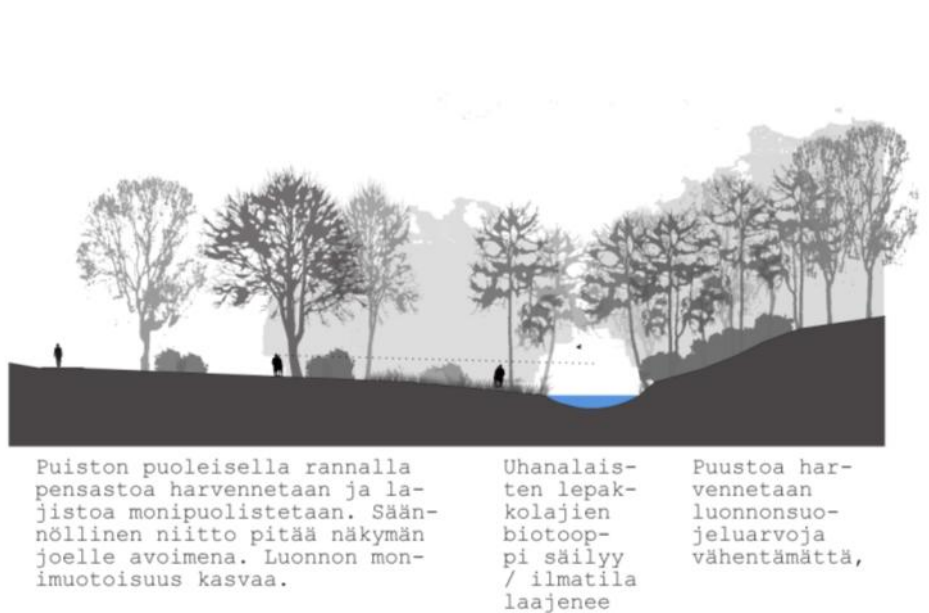
Jokivarsi lähdeaineiston perusteella 1850-1880

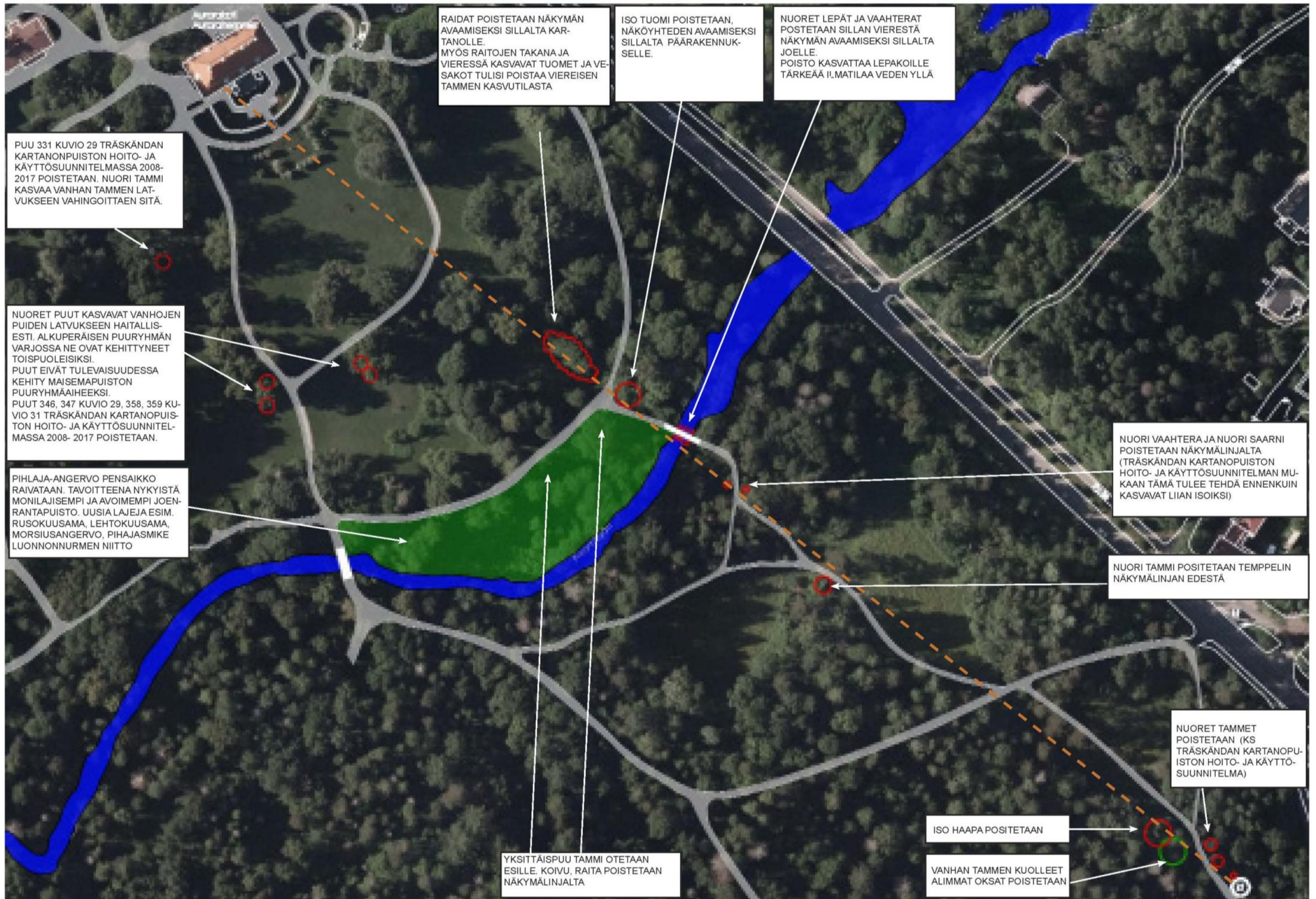

Nykyinen tilanne joen varressa

Tavoite

LÄHTEET

Painetut lähteet	Björkman, Sten, ”Träskändan kartano ja puisto.” Ss. 155-180 teoksessa Aurora Karamzin, Aristokratian elämää. Espoon kaupunginmuseo 2006. Finlands svenska kommuner . Del 1,Nylands län. Kymene län. 1976. Rannikon kustannus, 1977 Hautamäki, Ranja 2000. Espoon kartanopuistot. Historian ja nykytilan inventointi vuodelta 2000. Espoon kaupungin tekninen keskus Härö, Erkki, Lehto, Tiina 1991. Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema. Espoon kaupunginmuseo 1991. Häyrynen, Maunu 2001, Suomalainen puutarha, ss. 10-30 Teoksessa Hortus Fennicus Långvik-Huomo, Marianne, ”Hyväntekeväisyys – velvollisuus ja elämäntehtävä.”Ss. 101-127 teoksessa Aurora Karamzin, Aristokratian elämää. Espoon kaupunginmuseo 2006. Löfvenskjöld, Ch.Em., Landtmannabyggnader. Huvudsakligen för mindre jordbruk. Stockholm (1868) 1890. Faksimil 1990. Redlund, Margareta, toim. 2009, Georg Theodor Polychron Chiewitz. Ruoff, Eeva 2001. Vanhoja suomalaisia puutarhoja. Keuruu. Saatsi, Helena ja Olli 1983. Träskändan kartanopuiston suunnitelma. Espoon kaupunki, Tekninen virasto Svenska kommuner i Finland 1976 Skildraren: ”Ett minnesrikt herresäte – ett stilfullt corps de logis. Träskända gård i Esbo” Hbl 8.3.1922, s.8. Sundius, P.G., Landtbruks-arkitektur. Stockholm: Expedition af tidskrift för svenska lantbruket, 1859. Träskändan kartano Käyttösuunnitelma 1974 Träskändan kartanopuiston hoito- ja käyttösuunnitelma 2008 - 2017. Espoon teknisen keskuksen julkaisusarja Hoito- ja käyttösuunnitelmia 2 / 2008. Ympäristösuunnittelu OK. Espoo 2008 Törngren, Adolf, ”Träskända i Esbo”. 275-288 Teoksessa Herrgårdar i Finland. Nyland 1, huvudred. Gabriel Nikander, Helsingfors (1927) 1928.
-------------------------	--

LÄHTEET

Aikakaus- ja sanomalehdet	Sirkka Valanto, ”Chiewitz ja sveitsiläistyyli”. Ss. 44-51, G.T.Chiewitz Lääninarkkitehti 1815-1862. Turun maakuntamuseo 1986. Valto, Tytti, ”Työluettelo-arkkitehtuuri ja kaupunkisuunnittelu.” Ss. 249 - 342 Marika Hausen, Kirmo Mikkola, Anna-Liisa Amberg, Tytti Valto: Eliel Saarinen Suomen aika. Suomen rakennustaiteen museo 1990. Borgå Tidning Finland Finska Trädgårdsodlaren Folkwännen Helsingfors Dagblad Hufvudstadsbladet Tidskrift för Byggnadskonst och Ingeniörsvetenskap, utgifven af G.Nerman och A.W. Edelsvärd. Sjette årgången 1864 Tidskrift för Praktisk Byggnadskonst och Mekanik mm. 1850-55 Tidskrift för Praktisk Byggnadskonst och Mekanik mm. 1851, 73-76. Boningshus för ståndspersoner, Villa för mindre familj. Tidskrift för praktisk byggnadskonst och mekanik mm. År 1852, 17 Landthus i Schweitzerstil, Prof. Scholander; 149 Schweitziska byggnadsstilen; Pl. XXV Landthus i Schweitzerstil Tidskrift för Praktisk Byggnadskonst och Mekanik mm. 1854,Pl. XIII Landthus af G.T. Chiewitz Åbo Allmänna Tidning Painamattomat lähteet Pikku-Aurora L3 Lasten kulttuurikeskus Hankesuunnitelma 1.9.2011 Espoon kaupunki / tilakeskus liikelaitos Hautamäki, Ranja 2002. Träskändan kartanopuiston historiallinen selvitys ja kunnostuksen yleissuunnitelma. – Espoon kaupungin tekninen keskus.
----------------------------------	--

LÄHTEET

Arkistot	Merisalo, Tiina 2005. Träskändan meijeriryhmän suojelutavoiteselvitys 8.8.1995. Espoon kaupunginmuseo http://espoo04.hosting.documenta.fi/kokous/2011212964-5-1.PDF Sälejoki, Leena 1981. Träskändan puisto 1820-1926. Pro gradu. Helsingin yliopiston taidehistorian laitos. J-R-T-2010. Jeskanen - Repo - Teränne Arkkitehdit Oy 2010, Träskändan kartano Rakennushistoriallinen selvitys. Espoon kaupunki Träskändan kartanopuiston kasvillisuusinventointi Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy 2014 Träskändan puiston restauroinnin ja kunnostuksen suunnittelun työohjelma. Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy 1.7..2013 Aaltoyliopisto Arkkitehtitoimisto Nurmela Raimoranta Tasa Brages pressarkiv EKM Espoon kaupunginmuseo EKA Espoon kaupunki Kaupunginarkisto Espoon kaupunki Rakennusvalvonnan arkisto Espoon kaupunki Tilakeskuksen arkisto HKM Helsingin kaupunginmuseo Kansalliskirjasto Historiallinen sanomalehtiarkisto 1771-1890 KA Kansallisarkisto KA/AT Adolf Törngrenin yksityisarkisto Aurora Karamzinin kokoelma Kuvataiteen keskusarkisto, Helsinki MV Museovirasto Topografikunta Yksityisarkisto Jari Frondelius
-----------------	--

